MICHAELIS

HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII,

Epiſtolarum ſeu Sermonum LIBRI SEX.

Altera Editio.

LVGDVNI,
Per Hugonem Gazeium,
M. D. XCII.

HENRICO III.
GALLIÆ ET POLONIÆ REGI MAX. ET POTENTISSIMO,

M. HVRALTVS HOSPITALIVS.

MICHAELIS *Hospitalij aui mei versus, maxime Rex, collegi, vt publicarem. Istam mihi curam simul cum bibliotheca moriens legauerat: sed prudentissimus senex, multa illic liberius scripta agnoscens, imprimis monuerat ne prodirent in vulgus, nisi seculo libero, atq; sub bono principe. Ego, meliorem principẽ expectare nefas, seculo liberiore frui, quàm*

quo fruimur, difficile putaui: quo quidem & verum dicere, & de te ipso liberè loqui licet, sempérque licuit, & apud teipsum, quod accidit nunquã, nisi sub optimo principe. Diutius itaq; domi asseruari mihi creditas Musas æquum non fuit: verùm infirmis adhuc, & suo parente orbis, opus erat magno defensore, maiore patrono. Et sanè fateor ingenuè, quæ ille ludens, animi potius causa, quàm vt ederentur, scripserat, non satis digna existimabam quæ tanto principi commendari possent, præsertim ab Hospitalio, sperabámque inter eius scripta, maius aliquod inueniri posse, quod maiestate tua dignum esset, & illius grauitate. Sed clarißimi Philippi Huralti regni tui Cancellarij auctoritas cõsilium meum mutauit, qui & ista quoque tibi deberi, ista quoque Regia esse iudicauit, ab eo profecta, qui dum vixit Regibus &

Regno

Regno perpetuam præbuit operam. Illius iussu & hortatu opus istud maiestati tuæ offero, quod, licet alienæ liberalitatis munus, bonus à me accipias precor. Scio, Domine, Hospitalij honorificam mentionem sæpius à te factam: id vnum ad illius virtutem poterat accedere, vt virtutis suæ testem maximum orbis terrarum Regem haberet. Hoc me faciet fortassè audaciorem, vt eius relliquias tibi gratas fore sperem, cuius memoriam non semel laudasti: & quos fidei meæ libros commendauit, in Maiestatis tuæ tutelam & patrocinium committam. Quod si à te probari sciam, à paucis sanè, maxime Rex, metuam improbari. Lutetiæ, Cal. Iun.

M. D. LXXXV.

AD MICHAELEM
HOSPITALIVM GALLIÆ
Cancellarium virum clariſs.

HOSPITIO *profugas hac tempeſtate camœnas*
Excipis, hoſpitibus nec ſua iura negas.
HOSPITA-LIS *gemina non hinc mihi voce, ſed vna es:*
Exulat hoſpitio lis mala nánque tuo.
Hoſpitij ceſſere tibi pro munere Muſæ,
Nomen & hinc Xenij iure parentis habes.

IN ILLVD MICH. HOSP. ELOGIVM.

Impauidum ferient ruinæ.

TOTA *licet vaſti labe fiat machina mundi,*
Inque ſuum redeant cuncta elementa chaos:
Neſcius in varias Lopitalius ire figuras,
Impauidus, ſolidæ rupis & inſtar erit.

CAR. VTENHOVIVS.

AD

AD MICH. HOSPIT·
SVMMVM GALLIARVM
CANCELLARIVM.

SIVE sit tibi nomen Hospitalis,
Quo te nomine ciuitas salutat,
O nomen lepidum Deóque gratum!
Nam quid gratius hospitalitate,
Quam verè colis atque Christianè?
Quod si sustulerim notam priorem,
O quàm conueniens idoneúmque!
Lis sopita etenim est in Ospitali:
Nec quid conuenientius tibi, quàm
Hydram extinguere controuersiarum:
In hoc nam vigili labore, téque
Latis legibus incubare certum est.
Ergo cui lepidum vndiquáque nomen,
Gratum, conueniens, idoneúmque,
Et re & nomine qui sit Hospitalis,
Cui sopita etiam vsquequaque lis est,
Ne de nomine longius recedam,
Hunc Deus quoque sospitet perennis.

ST. PASCHASIVS.

MICHAEL HOSPITALIVS,
Aruernus, Galliæ Cancellarius.

HIC ille eſt Michael Xenius, ſiue Hoſpitalius, quem admirabilis ſi-
mul

mul & peramabilis eruditio, musis etiam omnibus illi tãquam alteri Apollini suo fauentibus, ingenitam grauitatem suauissima quadã moderatione temperans, per omnes honorum gradus, velut antiquis moribus, quamuis corruptissimo seculo, in summum togatæ militiæ gradum (vel ipsa fauente inuidia) prouexit: & aliquantò post, aspertimis Gallorum ciuilium bellorum tempestatibus, sceleratorum quorundam factione, à Reipu. Gallicæ gubernaculis semotũ fuisse maximo suo malo sensit Gallia: tandémque morte sublatum & virtus sua, & successor prorsus dispar summè desiderabilem effecerunt. Sed ecquis illius memoriam non celebrarit, qui, vt aliis consuleret, seipsum tamdiu penè neglexit? Addatur autem hoc quoque fatali cuidam ipsius decori, quòd, vt ex antiquissimo numismate apparuit, summum illum omnium Philosophorũ principem Aristotelem sic ore toto retulit, vt alterius ex altero imago expressa videri posset: forte tamen in eo dispari, quod (vt de

pietate taceam) quæ deambulans Aristoteles in vmbra porticus disseruit, Hospitalius noster reipsa exercuit. Sic itaque nos illius aliquando cum Aristotelea cōparatam imaginem descripsimus.

Talis Aristoteles oculos atque ora ferebas,
Sculptoris docta nunc rediuiue manu.
Pars autem illa tui melior, melioribus olim
Expressa in tabulis, nec peritura manet.
Sed quid opus sculptísve fuit scriptísve tabellis?
En viuo in Xenio viuis Aristoteles.

Deinde sic illi parentauimus.

Presidio natum patriæ, patriæque salutem
Vitæ anteponentem suæ,
Quæ malesana sibi, tibi summè ingrata, Michael,
Acciret vt sibi aduenam,
Gallia te clauo amouit, tibi, naufraga, mille
Parentat, ecce, cladibus.

POEMA-

POEMATVM QVÆ HOC VOLVMINE CONTINENtur,& nominum eorum ad quos ſcribuntur, INDEX.

LIB. I.

LIB. II.

Ad

LIB. III.

LIB. IIII.

Ad

LIB. V.

LIB. VI.

TVMVLI.

Finis Indicis.

MICHAELIS

MICHAELIS HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII EPISTOLARVM ſeu ſermonum liber primus.

Ad Muſas Romanas, vt Bellaium Cardinalem Romæ commorantem, in patriam remittant.

MVSÆ progenies magni Iouis aurea, flauũ,
Quæ Tiberim colitis, fugitiuum reddite nobis,
Reddite Bellaiũ, qui nomine captus inani
Vrbis, nunc habitat deſerta mœnia Romæ,
Oblitus patriæ, veterúmque oblitus amorum:
Nec iam Pariſios, nec iam Prætoria curat
Sammoriana, nemúſque ſuis plantauerat ipſe
Quod manibus, virides nec quos ſacrauerat hortos
Obſceno, truncóque Deo, nec ponè fluentem,
Pérque latus læuum ſinuoſis flexibus amnem,
Nec ſcenæ ſpeciem, quam circunductus in orbem
Perpetuus collis, ſubiectíque æquora campi

Ostendunt,nec quæ illo sunt miracula tractu.
Fama vetustatis,præiudiciúmq; facessat
Nominis,ecquid habet tantũ noua Roma? quibúsve
Aequiparat nostram studiis & laudibus vrbem?
Num populi censu,domibus,templísque Deorum
Vincimur? aut Regis quidquam speciosius aula?
Num pietas ergáque Deos,ergáque parentes
Est minor in nobis? minor est aut sensus honesti
Hîc leges & iura,magistratúsque regendis
Moribus,ac suaues inter conuictus amicos,
Fidáque coniugia,& soboles non credita falsò:
Non alio diuina loco Sapientia tantùm
Floruit,aut studia innuptæ viguere Mineruæ
Pace tua dictum sit Romule,pace Quirites
Vestra(si quis adhuc antiquæ stirpis in vrbe est
Barbarico nondum pollutus semine sanguis)
Altior it cœlo,maiórque LVTETIA *Roma*
Attollit caput,& reliquas supereminet vrbes.
Circùm pinguis ager,fœcundáque frugibus arua,
Vina quoque Albanis & non cessura Latinis.
At Tiberim(quamuis Aegyptia pondera iactet)
Non ego contulerim Sequanæ,qui plurima longè
Emensus spatia,& paribus iam quatuor auctus
Ingreditur fluuiis,ipsum prope nauibus æquans
Ionium,tantas vehit alto gurgite merces.
His illum retrahi causis,& posse teneri
Sperabam in patria,quamuis externa placerent:
Nec quia rumor erat magno conquirere sumptu
Insignes statuas,auróque rependere signa,

Perfodere

Perfodere ingentes tumulos, veterúmque labores
Eruere artificum terræ penetralibus imis,
Idcirco metui, quin nescius, illa putabam
Ornamenta Deis cogi pulcherrima nostris,
Quæ secum in patriam rediens ablata referret.
Sed nulla est constans hominū stabilísque voluntas,
Mutantur studia atque animi, mutantur amores.
Nunc struit ille domos, nunc dicitur alta locare
Fundamenta nouæ Pario de marmore villæ
Ad Tiberis ripam, & Claudi monumēta Neronis,
Romano in portu dum Roma antiqua manebat.
Hæc adeò non sunt redeuntis signa. quis amens
Aedificat, quibus ipse locis consistere nolit?
Aut laureta serit quæ mox viduata relinquat?
Tu verò quisquis venientes prospicis annos, "
Imbellíque domum designas antè senectæ, "
Delectu in patriæ superûm ne fata Deorum "
Iudicio postpone tuo, sed protinus illa "
Quæ tibi principium vitæ dedit exige finem "
In patria, quamuis aliò te blanda voluptas, "
Quamuis ambitio traducat plena malorum: "
Socratis exemplo, qui toto tempore vitæ
Exiit vrbe semel tantùm. Nam sedibus illi
Quos amor. exciuit propriis aliena videndi,
Nec caruere diu patria, sed rebus onusti
Vtilibus, rediere domos, & denique dulcem
Coniugis in gremio vitam posuere beati,
Et lacrymas in morte oculis hausere suorum
Tantus amor patriæ. Nec enim formosa Calypso

Mille dolis aggressa virum, peruertit Vlyssi
Consilium reditus, patriaue excussit amorem,
Quamuis dura nimis mutaret & aspera saxa
Pingui vdóque solo, & vitæ immortalis honore:
Atque illi in patriam cur vellet causa reuerti
Nulla fuit, Bacchi sterilem Cererísque bonorum.
Stant causæ reditus multæ, magnæque volenti
Bellaio, rerum cui pleno copia cornu,
Atque domi facilis sine cura suppetit vsus,
Cui sua tot virtus & præmia tanta merenti
Detulit in patria, tantos cumulauit honores,
Quantas mens sperare potest humana, Deorum
Munere, cui fortuna benignè præbuit agros,
Et nemora & siluas, vti molles condere posset
Versiculos: tria Gallorum dedit oppida gentis
Maxima, Parrisios, insignem Regibus vrbem,
Cenomanos, clarum bello genus, vnde coloni
Authorésque tui generis venisse feruntur
Brixia, Tyrsenis vacuo cedentibus agro,
Nec non Burdigalam, terráque, maríque potentem
Burdigalam, portus vbi fluminis vnda capaces
Mille carinarum facit, æstu inflata marino:
» *Nec tamen illa suo minus olim cognita ciue*
» *Ausonio, Ausoniis contendere vatibus auso.*
Ergo Bellaium patriæ, precibúsque suorum
Reddite Bellaium Musæ, si ducitis æquum
Nempe suos patriæ repetenti reddere ciues:
Non est, non adeò est vestri retinere pudoris
Externa de gente virum, nec poscitis æqua

Nec

Nec concessa Dea, liceat sua cuique tenere,
Fas sit quámque suis habitari ciuibus vrbem,
Ni vobis diuersa animo sententia sedit
Erectásque tenet triplicis spes alma coronæ.
Forsitan & vestrum iam prospexistis alumnum
Regnaturum olim Romæ, legésque daturum
Gentibus. O felix genus illo tempore vatum.

AD FRANC. OLIVARIVM Franciæ Cancellarium.

TE sum perpetuò veritus FRANCISCE, *tuúmq;*
Triste supercilium mea semper Musa refugit,
Erubuítque suos tibi rustica mittere versus.
Non quia despiciens alienæ sortis iniquæ
Difficiles aditus venientibus, ósque superbum
Exhibeas: quid enim potuit moderatius isto
Esse gradu, longè qui maximus eminet inter
Principis officia, atque togæ ciuilis honores?
Totius est commissa fides cui publica Regni,
Et signi regalis honos, & nobilis illa
Cera, modò flauo, viridi modò tincta colore,
Qua sine cuncta labant rerum documenta, ratúmq;
Et firmum nihil esse potest, non regia iussa
Vim retinent noménque suum, non Iudicis æqui,
Præsidis aut decreta valent, non denique leges,
Tu nisi supremus tabulis accesseris author.
At cùm tot radies tantis & honoribus vnus.

Te fortuna tamen nunquam mutauit ab illo
Qui fueras, & quem tua virtus finxerat antè.
Ergo quæ mihi causa fuit formidinis huius,
Quídve retrò cessi metuens? hoc scilicet vnum
Ne grauis & censor nostrorum acerrime morum
Rideres leuia hæc scribentem carmina amicum,
Rideres subitò factum de Iudice vatem.
Verùm vbi missa aliis cognoui scripta placere
Nostra tibi (quanquã nihil prorsus amabile in illis)
Cœpi audere, tibíque absenti hoc dicere carmen
Absens aeriis in montibus Apennini,
Runcaníq; iugis, vnde est prospectus in omnem
Flaminiam, &, possis oculis contendere tantum,
Æmiliæ videas muros & tecta Rauennæ,
Et fines Venetûm Phrygiíque Antenoris vrbem,
Oppida Cenomanæ gentis, Mincíque paludes,
Et quos lene fluẽs Athesis, quos & Tarus agros
Irrigat, oppositis effusi cursibus, & quos
Eridanus fluuiatilium regnator aquarum.
Hinc ego surrectas conuexi ad sydera mundi
Aduersus procul aspiciens aquilonibus Alpes,
Intuitu memet consolor & aere pasco,
Semper habens aliquem tenerum, facilémq; libellũ
In manibus (prudens nam seria nuper omisi)
Aut calamum, si fortè iuuat componere versus,
Et diros animi cantu lenire dolores
Nascentísque mali retro deducere causam,
Quæ tibi prætermissa tacebitur, vlla meis ne
Ad commune bonum veniant incommoda nugis,

Et

Et fremat ereptas aliquis sibi forsitan horas,
Vel quia res credenda vagæ non visa tabellæ:
Nunc quibus vrgemur præsentibus accipe damnis.
Principiò ventris, renum, laterúmque dolores
Inuadunt pariter pigrum atque immobile corpus,
Visceribúsque tenax hærens pituita moratur
Lenta cibum, summáque extẽdit flatibus aluum:
Præcipuus dolor, angustis vbi calculus hæsit
Tramitibus, geminos prætendens calculus vncos,
Vis horrenda mali, quæ si diuturna fuisset
Haud equidem tanto poteram par esse dolori.
Plurimus hinc sanguis venis effusus apertis
Atra bile niger, subita formidine mentem
Affecit, veritam corpus ne exangue maneret,
Continuò tabis metus atque intercutis vndæ.
Quæ tamen euici, medicorum non magis arte
Quàm certa & stabili victus ratione cauendo.
Iámque omnes adeò scopulos superasse putabam
Et maris effugisse minas portúmque tenere,
Quum noua (qua minimè timui regione) procella
Exoritur, stantémque prope ipso in littore nauem
Reiicit in pelagus. nunc magnis iactor in vndis,
Quásq; mihi reliquas fecere incommoda vires
Præterita, aduersum hanc inopinam colligo pestem,
Ignotam pestem, non audeo namque podagram
Dicere, quamuis articulos grassetur in imos
Alteriúsque pedis mihi prorsus ademerit vsum:
Blandior interea mihi, sustineóque libenter
Palpantes medicos, & nomina falsa ferentes.

Affectum morbis animiq; & corporis vnà
Esse vides, citius quos littera Principis vna
Depulerit, quàm tota Coos, quã Pergamus omnis,
Et quid(ais) mentẽ ergo tuã grauis ac mala vexat
Ambitio, curæq; animum populantur edaces,
An dulcis patriæ, desideriúmque tuorum
Vltra ferre nequis tam paucis mensibus absens?
Te ne domum reuocant priuata negotia? prorsus
Ex tribus his nullum. nec enim præsentibus opto
Vel posco maiora (nisi & Deus hanc mihi mentem
Eripit) & rerum non vrgeor vsque mearum
Difficili casu, vt contra non surgere possim,
Et patria careo satis æqua mente. quid ergo est?
Ne tu quæsieris quæ tantum causa tumultum
Concitet in nobis, qui pectora scrupulus angat:
Est fidei quod non alienæ credere possim
Quo grauius tacitis ardent præcordia flammis.
O mihi si tecum liceat non amplius vnam
Esse diem, vt seruata, diúque agitata premendo,
Effundam in gremium verè sapientis amici.
Ergo regrediere domum, & dimissa resumes
Officia, ac lites odiosus vt antè secabis,
Non ego (si cuicumque alij succedere parti
Posse quidem vobis & idoneus esse videbor)
Verùm sic cupiam partiri tempora, magnam
Ac multo maiorem habeat respublica partem,
Partẽ aliquam Musæ, magni Iouis inclyta proles.
Vt mihi cum Baldis, Paulis, & Iasone tandem
Conueniat, per me iaceant vt puluere pleni

Æter-

Æternùm, longáque sepulti pace quiescant,
Tecum istic aliquo meliori munerè verser,
Externósve adeam Reges legatus, & vrbem
Romam, vel populos coniunctos fœdere nobis,
Præterea quiduis potius quàm scindere lites
Et mala diuisæ componere iurgia plebis.
Aut certè liceat, multis quod molior annis,
Leges prudentúmq; hominum responsa, iacebant
Vt passim confusa prius sinéque ordine, certis
Assignare locis, vnúmque effingere tanquam
Corpus, cæmento compactum & calce tenaci.
Non ideò, non ipse mihi tamen arrogo, multis
Promissam, verùm quã nemo præstitit artem:
Quæ tradi vel nulla potest tanto agmine rerum
Et tam multiplici, vel si potuisse fatemur,
Tradita iampridem est. quis enim finire, genúsque
Diuidere in species, & totum in membra secare
Commodius possit, quàm quo descripta videmus
Ex veterum libris (ô si non trunca fuissent)
Certo iura modo? conatus denique multis
Incassum cecidere, nouas dum quisque per artes
Ambulat, & spe discipulos eludit inani.
At labor in solo meus ordine, perfacili re
Et tenui, sed multa feret quæ commoda secum:
Prætereáque locos, si qui pugnare videntur,
Concilio: nodos obscuráque sensa resoluo.
Atque hoc vel quouis alio decurrere malim
Curriculo, quam illud saxum vnum voluere semper
Luctantem causis à Sole oriente, cadentem ad,

Dum ſocer inſidias generi, dum coniugis vxor
Arguit vxorem dum multat dote maritus,
Aut quum de Pactis nexúque & nomine fundi
Quæritur, aut de iure. quid illud? nónne moleſtum
Et graue, pragmaticos inter ſubſellia raucos
Latranteis audire canino more, nec ipſis
Parcere iudicibus petulantis acumine linguæ?
Hæc ſi parua, aliis etiam præclara videntur,
Mî faciunt ſtomachum forſan meliora ſequenti.
Quò ſi me reuocas, cùm poſſim vtrumque, recuſem:
Sin iubeor: non difficile eſt ad prima reuerti
Quem nihil à ſolito mouerunt proſpera curſu,
Nec vertit fortuna in mores blanda ſuperbos.
Sed me ſors quocunque trahit venturáque fata,
Tu mihi, tu ſolamen eris Franciſce malorum,
Pars etiam noſtræ multò ſuauiſſima vitæ:
Quo nihil integrius vidit, nil fortius vnquam
Gallia, quem verè Quæſtorem dicere primum
Poſſumus, imprimíſque rei communis amantem:
Quo rigido cuſtode viget ſanctiſſima legum
Maieſtas: vulgóque boni ſuccreſcere mores
Incipiunt, ſua ſunt vitio, ſua præmia laudi.
Hæc tibi ſcribebam Vincenti nobile iuxta
Fanum, tectus ea lucus quam proiicit vmbra,
Et præter raucas interpellante cicadas
Nemine, quæ ſi tu poteris minus ipſe, legentur
At dulci puero, Muſarum & laudis amanti,
Palladio puero, qui ſeruat pectore fixa
Aſcræi præcepta ſenis, rectúmque ſecutus

Et

Et durum virtutis iter plenúmque laboris,
Ad magnum tua per vestigia tendit Olympum.
Dî, seruate pio genitori grandia tantæ
Semina virtutis, patriæ seruate parentem.

AD FRANC. TVRNONIVM Cardinalem.

TVRNONI *genus Heroum qui sanguine ducis,*
Cuius consilio res omnis publica nostra
Dirigitur, foris atque domi quæcunque geruntur,
Si libet hîc mecum contractam extendere frontem,
Et paulum transferre oculos vacat ad mea scripta,
Exponam breuiter quæ sit ratio mea vitæ,
Et quibus oblecter studiis, qui denique ludi
Exercent vacuum me, qualis eram modò rure
Solus agens hominum cœtu procul, vrbe relicta
Sæua reformidans putris contagia morbi,
Nec verò metuã, ne dent homines mihi probro
Quòd versus faciam media iam ætate Senator,
(Hoc si magnificum nobis & tam graue nomen
Vsurpare licet) veterum me exempla tuentur.
Scilicet id sapiens qui leges primus Athenis
Condidit, atque alij fecerunt, nomina quorum
Græcis commendata libris, pariterque Latinis:
Ille etiam è Græco fecit qui vertit Aratum,
Et qui Virgilij conclusit carmina paucis:
Ipsa dei vates etiam responsa canebat

Constrictis pedibus, sed tu quod molior audi.
Iustitium nobis Septembri indicere mense
Mos vetus est, illis redduntur nulla diebus
Iura foro, clausis sunt longa silentia portis,
Hæc veluti requies animis concessa laborum:
Scilicet vxori placuit, natísque relinqui
Hoc saltem spatium decimæ post tempora Lunæ.
Lassi omnes operum, pertæsíque ipsius vrbis
Funduntur portis insano ruris amore:
Conscendunt alij naues, pars ire citatis
Gaudet equis, videas feruere angusta viarum
Curribus, & bubulo contectis tergore carris.
Vt verò ad villam ventum est, alijs alius se
Oblectat studijs, sua cordi est cuique voluptas,
Illi cura penus, cellis aut condere vina,
Aut fulcire graui titubantia pondere messis
Horrea, vel queruli rationem audire coloni:
Hunc arbusta iuuat directis ponere latè
Ordinibus, viridémque domo circundare siluam,
Et tectum foliis spatiari molliter vmbra,
Terga premunt alij iaculis canibúsque ferarum,
Aut visco fallunt volucres, aut retia tendunt.
Ast ego cui bos nullus arat præpinguia terræ
Iugera, cui nullæ pecudes in montibus errant,
Denique nil est rure meum quod dicere possim,
Interea Soceri in villa spatiabar amœna,
Quò me contuleram comitatus coniuge, & vna
De tribus est mœsto quæ filia sola parenti,
Diuitias mecum ipse meas, & certa bonorum

Sedato

Sedato reputans animo, quæ non ego Craſſi
(Quantula ſunt) opibus, non auri pondere mutem.
O noſtri melior pars temporis, ô duo ſumma
Lætitia menſes exacti: ſcilicet ex quo
Publica iampridem tractare negocia cæpi,
His mihi ſum viſus ſolis vixiſſe diebus.
Forſitan & nondum ſatiata mente requiras,
Quæ me tum ſtudia & quæ res fecere beatum,
Non etenim cauſſas noui, quas deinde referrem ad
Concilium, non ipſe mihi breuiaria feci,
Conciſas rerúmque notas, quibus vterer olim:
Sollicitus veluti fruges qui condit in annum
Agricola, & magnos componit farris aceruos,
Ingentémque ſtruem lignorum frigora contra
Et longas hiemes. verùm ſatis eſſe putaui
Semper ego modico contentum viuere quæſtu,
Et ſucciſiuas ſtudiis melioribus horas
Ponere: vti ludis animus recreatus honeſtis
Acrior ad curas intermiſſúmque laborem
Mox redeat, (quanquam ſunt noſtri ſeria ludi)
Seu libros teneo Xenophontis, ſeu Plato diuus
Noſtras Socraticis ſermonibus imbuit aures.
Sæpe iuuat doctos manibus verſare Poëtas,
Qualis Virgilius noſter Maro, qualis Homerus,
Sed mage delector Tragicis vbi Comica iunxi,
Triſtia ridiculis miſcens, ludicra ſeueris:
Et iuuat in primis ſi qua eſt oratio, quondam
Egregij, patriæque adamantis commoda, ciuis,
Excepta aut populi plauſu, aut mirante Senatu,

Et quorum spectata foro facundia, quíque
Omnes dicendo potuerunt vincere causas.
Nec minus oblector Francorum annalia Regum
Scripta legens, vllo sine fuco prorsus & arte,
Quàm quæ magnificè Græcis conscripta leguntur
Historijs, ægrè speciem retinentia veri.
Sed mihi nulla sacris componi scripta videntur
Posse libris, non est vbi mens humana quiescat
Suauius, & portum inueniat secura malorum.
His adeò studiis cupiam traducere tempus
Perpetuò, seu rure habitem, seu verser in vrbe,
Vt neque amor lucri, nec habendi plura cupido
Sollicitent animum procul ambitione relicta,
Quæ miseros homines insedit, pectora quorum
Libertate sua spoliat, variísque malorum
Irretit laqueis, & letho denique tradit.
Hæc mihi causa fuit ne te importunus adirem,
Néve fatigarem precibus quoties tulit vsus:
Tum qui sæpe bonis nocuerit pudor, obstitit idem
Sæpè mihi, & crebrò venientem à limine mouit.
„ *Illo nanque viros olim gaudere pudentes*
„ *Audieram, tanquam certo custode bonorum*
„ *Virtutúmque animi. Quid enim deformius est, vel*
Turpius aspectu? quæ vox absurdior vlla
Auribus esse tuis possit, quàm si quis in hac te
Verba roget? Ciues inter clarissimus omnes,
Si nescis, ego sum, iuris legúmque peritus,
Et regere imperio populos, & idoneus armis,
Mî peto Præturas, peto summos vrbis honores:

An

An non continuo meritam ferat ille repulsam,
Et caput belleboro iubeas purgare meraco?
At nos quotidie vulgò sic poscimus omnes,
Quæ mage conueniat deferre merentibus vltro,
Quàm sic prostitui petulantibus atque superbis.
Vt quondam medicus si forte queratur, eum quod
Accersat nemo, nemo illius ostia pulset,
Et circum vices mœrens & compita currat,
Et velit obtrudi quamuis nolentibus ægris:
Hunc meritò pueri subsannent, sed magis illum
Qui sibi fortunas aliorum, & libera poscit
Committi capita, & supremum sedis honorem:
Quem tamen ipsa domi cum seruis despicit vxor,
Et tanquam bardum ridet vicinia tota.
Sic mihi maiorum poscenti munia rerum,
(Quamuis nemo tibi se gratior obtulit vnquam)
Ne sit amor tanti dicas, aut dicere possis,
Ista vel indigno tribuam, vel non meliori.
Hac ego ne audirem, dici quia posse videbam,
Sum veritus, vocísque omnem pudor abstulit vsum:
Qui mihi si nunquam fuit vtilis, attamen ipsum
Antefero lucris audacibus & malè partis.
Nec verò doleo (quanquam illo durius angi
Sæpe bonos etiam video, valdéque modestos)
Aut me præteritum, aut alios ad magna vocatos.
Nam factum ratione puto: fuit aptior ille,
Aut meritis etiam veterem præcurrit amicum,
Aut me fortunæ meliori denique seruas.
Accipe nunc causas cur non tua limina visam

Sæpius, assiduéque tua non verser in aula:
(Non etenim veluti Chrysippus, Diogenésve
Fortunam contemno tuam, quæ summa prehendit
Rerum humanarum fastigia, sed mage miror
Ingenium, & quæcumque tibi virtute parasti)
Nec me vnquam durus tua tecta subire volentem
Ianitor exclusit, nec longum est vsque moratus:
Sed patuere fores, patuit domus intima semper,
Et faciles aditus, facilis fuit omnibus horis
Qua de re tecum libuisset copia fandi,
Et si quando tuæ venissem in tempora cœnæ,
Vnum quæsiuisti oculis sessúmque vocasti,
Sæpe etiam mensæ dignatus honore secundo es.
His ego tot de me, tantísque (vt credere par est)
Iudiciis, tacita concepi gaudia mente:
Nec tamen erexi caput altius aut timidum cor,
Nec propius latus accessi, vel stultus ad aurem,
Ne similem Æsopi populus subsannet asello,
Sed morem tenui prudens, & tempora: sic me
Inuidiæ eripiens, qua vobis omnia plena,
,, *Quo non terra malum produxit tetrius vllum,*
,, *Sæuior Hyrcanis nec bellua montibus errat.*
,, *Illa dolis potius, quàm vi succedit aperta,*
,, *Lethiferum nigro distillans ore venenum.*
,, *Non subitò apparent demorso in corpore tanti*
,, *Signa mali, turpésve notæ. sed languida sensim*
,, *Ægro membra fluunt, nec se tabescere sentit*
,, *Donec iam sero moriens cognoscere morbum*
,, *Incipiat, stultus qui non præcauerit antè,*

Abstinuit

Abstinuit summis modico contentus, iniuit
Tutus iter medium, sine vento, grandine, & imbre.
Hæc pestis Reges, & Regum perdit amicos:
Rectores quondam populorum depulit vrbe
Præcipites, patriúmque solum mutare coegit,
Mille animos hominum damnis & mille periclis
Inuoluit, magis illa bonis contraria semper.
Hanc ego pertimui, quantumuis callidus esses,
Nec temerè falsis addas sermonibus aurem.
Sed quem non sermone capit delator amicus?
Quem non ante dolis conficta calumnia fallit?
Ergo his de causis vixi contentus, adhúcque
Viuo bonis, & sorte mihi quam fata dederunt,
Seu posthac meliora dabunt, seu plus nihil addent,
Æquo ferre animo fortunam vtranque paratus.
Interea assiduè regali munere fungor,
Et circumuentos (ita si tulit vsus) iniquis
Iudiciis, præsto incolumes, non vltimus ipse
Inter selectos vel re vel nomine centum,
Et teneo antiquum pedibus manibúsque decorem
Cum paucis, reliquos mihi quos mors improba fecit.
Egregius quondam, nunc multùm degener ordo,
Temporibus postquam cœpit promiscuus esse
Et rudibus, sæpe & nulla virtute probatis,
Qui vix prima tenent elementa docente magistro,
Qui tardi atq; hebetes, bene plena dummodo zona.
Scilicet hæc nobis adportat commoda bellum,
Indignis pariter tribuens & præmia dignis,
Diuitiis opibúsque loco decedere cogens

Virtutes, quas tum summæ præponere rerum
Tum magis expediat, vitiis crescentibus vltro,
Dum belli furor armorúmque licentia vicos,
Oppidáque infestat, dum non satis est sua cuique
Tuta domus, legúmque iacet veneranda potestas.
Sed belli quandoque malum in pace repones,
Adiungésque tibi socium comitémque laboris
Franciscum, placida qui cæpit nomen oliua,
Et meritò, placidæ semper quia pacis amator:
Quem Deus ærumnas populi miseratus egeni,
Auxilio terris & in hæc habitacula misit,
Vt toties frustra votis precibúsque petitum
Iustitiæ numen longo post tempore demum,
Quæ vitans hominum consortia fugerat olim,
Sedibus antiquis, solióque reponeret alto,
Vnde bonis spes certa, malis pauor & metus esset.
Dî pariter vobis animos, & tempora, & aptam
Materiam, inuidiæ sine tempestatibus vllis
Sufficiant, & rebus idonea cuncta gerendis.
Túque fauens esto nobis bone Iuppiter, & quæ
Aduersata diu sunt terris sidera, tandem
Aspiciant radiis camporum plana benignis,
Hostilíque metu vacuos cultoribus agros,
Et magnas raris habitatas ciuibus vrbeis.
Corpora multa virûm pestis sublata veneno,
Multa fame, steriles essent cùm frugibus anni,
Multa quibus vitam miles ferro impius hausit.
Parcite cælicolæ, cælum quibus ante pepercit,
Parcite relliquiis hominum qui è cæde supersunt,

Quos

Quos satis afflixit luctus, mærórque suorum,
Et qui sæpe malo grauior metus extitit ipso:
Vt liceat verè hanc aliquando fundere vocem,
Æreus antè fuit, qui nunc est aureus orbis,
Aurea Francisco redierunt secula Rege.
Hos ego rure malos incepi scribere versus,
Qui sermone hominum consueto non procul absunt:
Inde domum rediens meliore haud fine peregi,
Et demum vacu[illegible] reddi, non antè, volebam.
Sed qua te vacuum deprehendet nuncius hora
In tanto, qua te circunstant, agmine rerum?
At tu de multis vnam concesseris horam,
Ne noua contempto nascatur cura Poëta.

Idib. Nouemb. 1543.

AD ADRIANVM DRACVM Senat. Paris. de suo in Italiam itinere, dum ad conuentus Christ. qui tum Bononiæ habebantur, FRANCIS. I. Gall. Regis Legatus proficisceretur.

DRACE, *mihi multis iãdudum cognite rebus,*
Et quem præcipuè, meritò quẽ semper amaui
Propter & ingenij bonitatem, & Palladis arteis
Magno quæsitas studio, magnóque labore,
Non ego quid facias, quibus oblectere requiro

Nunc studiis, Idus postquam venere Nouembres,
Coccineáque in veste foro consedit aperto
Curia, & in sanctas leges & Principis acta
Omnes patroni causarum, pragmaticíque
Iurarunt, ipso praeeuntéque verba Senatus
Praeside, iustitiámque alios seruare monente.
Nanque dies totos dicendi munere iuris
Implicitus, praebes vtránque volentibus aurem,
Collegásque tuos recitantes sedulò audis,
Inque vicem recitas, quae triueris antè legendo:
Ac postquam versata diu est & cognita caussa,
Siue est posteriore loco tibi, siue priore
Dicendum, reliquos ad te rapis & trahis vnus,
Et praiudicio mox litem diuidis aequo.
„ *Tantam nota fidem probitas facit aurea, tantum*
„ *Persuadere valent mores, non verba loquentis.*
Iam verò exortem sceleris culpáque vacantem
Esse reum mauis, tuáque ad subsellia duci,
Quàm sceleratū aliquē, maculatúmq; omnibus intus
Flagitiis, ne quid diuersum & prorsus abhorrens
Natura cogare tua decernere in illum,
Et sancire nouas humano sanguine leges.
„ *Scilicet illa bono prima est in iudice virtus,*
„ *Vt malit seruare suos quàm perdere ciues:*
„ *Et si fortè via modicum discedere recta*
„ *Fas erit, in lenem potius propendere partem.*
„ *Nam malè corrigitur, iudex quod acerbius olim*
„ *Constituit: non est vllo reparabilis error*
„ *Tempore, qui vita, famáque & nomine constat.*

His te nunc studiis exerces, DRACE, diurnis,
Nocte etiam veterum consulta volumina versas:
Quæ tibi sunt artes, hæ nobis antè fuerunt.
Scire volo potius September mensis vbi te
Viderit, & pluuio quibus hoc regionibus anno
Legeris immites spoliatis vitibus vuas.
An te vitiferi colles, & proxima bello
Rura loco, campíque Briæ videre nitentes,
Diuitis an soceri potius te prædia circum
Vexit equus, Bandæque vocatam nomine villam?
Visistíne aliena, tuis satiatus, amice,
Et quæ pulchra Leæ consurgunt mœnia villæ,
Leriaco vicina iugo, campísque feroci
Nobilibus pugna, & populorum clade duorum?
At te etiam, si fortè iuuat cognoscere nostra,
Accipe: digresso patria Sextilibus horis,
Puluerea nebula, metam finémque laborum
Quarta dies supra decimam tulit ante Calendas
Octobreis, cœlo caderet quum plurimus imber,
Obnixúsque pedes vix & iumenta viator
Extraheret cœno, latè stagnantibus agris.
Sed mihi parua fuit cum cœno pugna, lutóque,
Maius in Eridani fluuiorum principis vndis,
Maius opus, non vnquam aliàs maiore periclo
Erraui, dubióque magis discrimine vitæ.
Nam quæ Taurinæ fuerat sub mœnibus vrbis
Antè mihi conscensa ratis, delata secundo
Flumine, corripiebat iter, bísque acta duorum
Remigio, cursu volucres æquabat Olympi,

Cùm subitò exortis magno cum turbine ventis
Misceri cælum, & sonitus e nube tremendos
Audiri, prorámque Noto feriente per vndas
Iactari, cymbam & retro cum flumine ferri.
Nos quibus exitium præsens, & mortis imago,
Suppliciter superos, & numina magna precari:
Et ni connixi contrà quàm incumberet Auster
Aduertißemus proram, læuáque relicta
Oppositam nauis tenuisset fluminis oram,
Illa dies forsan nobis extrema fuisset.
Ergo victores superato flumine, terram
Prendimus, & ripa madidi consedimus alta,
Frondibus arboreis tecti, dum Iuppiter Irim
Deijceret cœlo, Solémque reduceret album.
Defunctos tantis vndarum, DRACE *periclis*
Excepere noui casúsque, nouíque labores:
Vix bene confectis triginta millibus, ecce
Fama Placentinæ volat atrox nuncia cladis.
Ipsos colloquij specie, gladiósque tegentes
Veste breues (qua fortè die custodia portis
Rara fuit) ciues aliquot non agmine magno
Ingressos veterem, cum nemo resisteret, arcem,
Pérque domus vacuos aditus, & nota viarum,
Deuenisse locos vbi tum securus agebat
Ille diem summum, tanquam possessor & hæres
Legitimi vetus, aut delati sanguine Regni.
Ipsum ibi tendentémq; manus veniámq; precantem
Ictibus innumeris fodiunt: cadit ille suorum
Insidiis, nequicquam externa pericula contra
Cautus, & hostiles gladios, bellíque tumultum.
Qui sibi mole nouam magna dũ construit arcem,
Et Spa-

Et ſpatia ingenus prætendit maxima muri,
Demens exitium media non vidit in vrbe
Et coniuratos ipſa intra mœnia ciues.
Hunc illi finem viuendi fata dedere.
Nec ſatiata tyranni inimici pectora cæde,
Quinetiam (horrendum) gaudent illudere victo,
Et ſuper accumulant opprobria, denique ferro
Teſtibus exectis, ſuſpenſum corpus in altum
Fune trahunt, & læta ſuæ ſpectacula plebi
Oſtentant, cæſóque iubent ſperare tyranno,
Et libertatis ſpe neſcia pectora complent.
Interea portis aliena patentibus vrbis
Præſidia accipiunt, ſed iam tu cætera noſti.
Hæc ego pene oculis vt erant teterrima vidi,
Vidi fulgentes gladios, & ſanguine ſparſas
Pene manus, tepidúmque recenti è vulnere telum,
Proiectum canibus crudeli more cadauer,
Et circum denſo volitantes agmine coruos.
Nec longum miſera ſpectator in vrbe moratus,
Cunctantem repeto nauem, portúmque relinquo:
Illa volat remis fluctúque impulſa ſecundo,
Iam procul apparent antiquæ tecta Cremonæ,
Apparet vaſtis ſuſpectibus ardua turris.
Huc quanquam facies traheret nos & ſitus vrbis,
Non tamen eſt viſum nautis appellere nauem,
Ne prima tardus properantes luce moretur
Ianitor, & clauſis cogat ſubſiſtere portis.
Vicinam haud longè diuertimus vrbe tabernam:
Hinc pingues inter quos Mincius influit agros,
Virgilij vatis patriam deuenimus, ad quæ

Se loca populifer gemina in diuortia findit
Eridanus, bifidóque petit maris æquora cursu.
Pròxima nos sedes habuit Ferraria Gallis
Sanguine ab insigni Regis coniuncta Loysi:
Inde optata dies quamprimum postera luxit,
Clara solo pingui, studiísque Bononia legum
Excepit gremio lassos. ibi finis eundi.

AD PONTRONIVM, MARGAR. Franc. Regis filiæ præceptorem.

PONTRONI, *quid agit nūc regia virgo, quibus se*
O blectat studiis: vtrum quibus ante solebat,
Virgilio, Flacco, Cicerone, aliísque Latinæ
Linguæ principibus? reliquos hoc tempore sacro
Libros an manibus posuit iussítque valere,
Et solis operam sacris impendit? an æqua
Partitur ratione dies & tempora, fallens
Assiduum alternis indefessúmque laborem?
Dic age. nam tu virgineos, dux ô bone, gressus
Dirigis, angustámque doces virtutis inire
Difficilémque viam, & raris tentata puellis
Parnassi montis iuga, Castaliíque recessus
Fontis, quem circum ludunt in margine Musæ.
Quid nunc regali quod munere possidet vrbes
Egregias, latéque feracibus imperat aruis,
Quæ Biturix antiquus arat, Liger abluit vndis
Per

Per latus & multa ripas conspergit arena?
Atque hæc non proprios dominæ quærũtur in vsus,
Non istos reditus, aut vectigalia carpit
Illa sibi, nam spernit opes, & despicit aurum:
Vos potius diuina quibus sapientia cordi est,
Vos hæc tam præclara feretis præmia vates,
Agricolæ nulli, nulli nocitura colono.
Felices nimium populos, felicia regna
Tam miti possessa manu, tam mollibus olim
Imperijs flexura caput: non pace feroces,
Longa aut militia duros habitura colonos,
Qui veteres cogant aliò migrare relictis
Sedibus, & profugos secum asportare penates.
Sed quales aut Elysiis in vallibus errant,
Aut fortunatas vbi finxit Græcia sedes
Oceano in magno, placidos, requietis amantes,
Nulliúsque rei præterquam laudis auaros.
Felix Musarum hospitium, domus inclyta vatũ,
Posthabitis quam virgo magis colat omnibus vnã,
Coniugio veniant quamuis noua regna superbo,
Quamuis Rex alios aliis superaddat honores.

AD GEOR. ARMENIACVM Cardinalem. Ex morbis quæ vtilitas percipi possit.

CÆNANTI *mecũ* FABRO, *manibúsq; recentẽ*
Ac gelidã famulos poscenti, tristis & asper

Nuntius ecce tuæ mortis defertur in aurem
Fabro, qui iam vsque à puero te semper amauit
Ante alios omneis, coluit plus omnibus vnum.
Qualis cœna mihi fuerit tum, qualis & illi
Coniectare potes, pueros dimittimus ambo
Circum omnes vrbis regiones, compita circum
Omnia, scitatum verúmne hic nuntius esset,
Aut foret incerto tantúmne auctore subortus.
Postera lux, & item quæ tertia deinde secuta est,
Atque omnes aliæ, depulsam corpore febrem
Ostendere tuo, meliúsque valere, sed artus
Infirmos, pedibus rectis insistere nondum.
Quas Faber, atque Leo, quas tum persoluimus ipsi
Cælicolûm Regi grates? vel gaudia passim
Quanta fuisse putas sparso rumore per vrbem?
» *Certius hoc veræ nullum virtutis habemus*
» *Signum, quàm cùm etiam probitas incognita luctũ*
» *Mœstitiámque refert aliis, tristésque virorum*
» *Sunt animi, tristes audito funere vultus.*
» *Propterea nobis felices esse videntur,*
» *Aut quibus integra morti succumbere fama*
» *Contigit: aut quibus antè, diem clausere sorores,*
» *Quàm bene transactam sine casu & labe iuuentam*
» *Poll uerint vitiis, & fulmine sortis iniquæ.*
Si tantùm sæui quinquennia prima Neronis
Sentiat, Augusti non valde Roma requirat
Tempora, non alium fletu maiore sequatur
Et lacrymis Regem, si vita hic terminus esset:
At grauis extenso parta est infamia regno.

Tu poteras felix nimium, dicique beatus,
Dum fama, & casu nullo grauiore laboras,
Si Deus ad cæli te lucida tecta vocasset.
Nunc, quando & vitæ spatiũ produxit, & annos,
Vt par vita sequens tua sit, meliórque videbis,
Nec tantum venisse tibi sine numine morbum,
Néve puta iaculis frustra cœlestibus ictum.
Sæpe Deus resides animos, & inertia corda "
Excitat inflammans pulchro virtutis amore, "
Aut oblita sui, rebúsque elata secundis "
Contrahit in gyrum, & dura compescit habena, "
Interdúmque etiam vadentem tramite recto "
Compositóque gradu, tamen & calcaribus vrget, "
Languida ne putri tabescant membra veterno. "
Vt vitiosus erit quadrupes, nisi sessor apertis "
Camporum spatiis exerceat improbus illum, "
Aut secat vndantem multo nisi sanguine venam. "
Sed cur sæpe bonos grauiter castigat, inultos
Cur Deus esse malos patitur? mihi crede, regendi
Sunt hominum mores, natura nec vllius vnquam "
Tam præclara fuit, tam puro facta metallo, "
Quæ (nisi sustineas) non pondere pressa feratur "
Ipsa suo, magnámque oculis det sæpe ruinam. "
Sic Deus humanis affectibus arte medetur "
Penè etiam medica: causas, omnémque malorum "
Materiam resecat, vel quicquid inutile visum est. "
Ergo gemmarum captis fulgore, vel auri, "
Diuitias aufert, ignominiáque superbos "
Afficit, & fama cupidos vel laudis amantes: "

,, *Impia sic hominum studia in contraria vertens.*
,, *Iam timidis animósq; metúmque audacibus addit:*
,, *Iámque Dei cultum & veræ pietatis amorem*
,, *Qui simulant, blando nimis & sermone per artem*
,, *Composito, nigráque genus fuligine tinctis,*
,, *Aut sua qui sperant probra dissimulare tegendo,*
,, *Non patitur non ille diu longúmque latere.*
,, *Tum si qui nostrûm rectè præsentibus vti*
,, *Nesciuere bonis, aut non accepta tulere*
,, *Illa Deo, siquísve alios ea vertit in vsus,*
,, *Defraudans inopes alimentis, qualia peccant*
,, *Multa sacerdotes hodie: si fraude clientem*
,, *Patronus, iudéxve reum, si tutor auarus*
,, *Pupillum affecit, consanguineúsve propinquum:*
,, *Aut qui diuinos homini tribuisset honores:*
,, *Quíque alia his faciunt paria, aut maiora per orbẽ*
,, *Mille modis, omnes variè castigat, & affert*
,, *Vnicuiq; bonus quæ sunt aptissima morbo.*
,, *Vt doceat quæri nil posse, diúque teneri,*
,, *Inuitis nil posse Deis contendere quenquam:*
,, *Vt bona discamus fortunæ & corporis esse,*
,, *Atque animi, nobis dono concessa Deorum,*
,, *Non aliquo stabili, proprio vel iure, sed vsu,*
,, *Quo, dator, vsque volet, reuocanda vel illa putabit,*
,, *Et ratio nobis aliquando constet ad assem,*
,, *Et nummum discussa minutim. nanque sedebit*
,, *Arbiter is, vigili qui cernit acutius Argo:*
,, *Quem frustra aggrediare dolis, & fallere verbis:*
,, *Tum vultus & frontis erit velamen inane,*

Nudi

Nudi omnes, nudo ante Deum se corpore sistent, "
Cui nihil obscurũ est, nil clausum, aut denique tectũ. "
Hac si nos imo penitus defixa geramus
Pectore, non stimulis, & non egeamus habenis,
Sponte sua decurret iter sibi quisque volenti
Propositum, Dominique libens mandata facesset:
Quæ si fort è animis cuiusquam oblita recedent,
Aut certè morbo tandem monitore redibunt,
Aut aliud nullum fas est sperare leuamen.
Tum velut exuti vinclis & carcere cæco
Corporis, æthereas sedes, lucémq; tuemur
Iam propius, tum præsidijs opibúsque relictis
Omnibus humanis, timidè & trepidanter ad vnum
Currimus authorémq; Deum, fontémq; bonorum:
Siue dies summus venit, vt secura mali mens,
Et coniuncta Deo, meliori fine quiescat,
Siue Deus vitæ spatium laxauit, vt eius
Admonitu morbi, melior pòst vita sequatur.

AD CLAVD. ESPENS. nobiliss. & doctiss. Theologum, de poesi Christiana iudicium, & exemplum.

QVI pater ESPENSI, *quî fit res carmine sacras*
Vt pauci tractent hodie, vix vnus & alter,
Vatibus innumeris cùm Regia perstrepat aula?
An genus hoc hominum nullos (Epicurus vt olim)

Autumat esse Deos,& rident sacra profani?
An duram & sterilem fugiunt, neque versibus aptã
Materiem, in qua vix florens & nobile sese
Iactare ingenium, famámque adquirere possit
An sincera decent in sacris,& sine fuco
Omnia, nec quicquam simulatum, siue per artem
Compositum, offerri fas est ante ora Deorum?
Qui purè castéque coli, si denique gaudent
Nudis simplicibúsque animis verbísque rogari,
Carmina longè aberunt disconuenientia sacris:
Quæ nisi ridiculis fuerint differta iocísque,
Nil salis aut veneris, nil sunt habitura leporis,
Et sine futilibus nugis frigere putantur.
Nanque adeò veterum si quis mendacia libris
Sustulerit, reliquum nihil est, quo possit inertem
Oblectare animum, tristésque excludere curas.
Nimirum hæc ars prima boni atque extrema poetæ,
Delectare oculos, aures, sensúsque legentis.
Ipsa Deûm tractans ortum sobolémque suorum
Græcia fabellis puerilibus omnia miscet,
Ornamenta negans & lumina versibus addi
Veridicis, variósque appingi posse colores.
Quæ si scribendi ratio seruanda, modúsque est,
Nulli vltro venient ad mystica sacra Poëtæ,
Admittet nullos ecclesia nostra, quod olim
Socraticum memorant etiam statuisse Platonem.
Non tu, non alij qui dulces conditis hymnos,
Et dignas cantus cælesti numine laudes,
Non Dauid rex ipse poëta nomen habebit:
Mentiri

Mentiri nostra quia relligione vetamur.
Atqui matrona, atq; inter meretricis amores,
Plenáque luxuriæ conuiuia distat, & inter
Sobria, nec Phrygius sonus, aut delectat eosdem
Lydius, & grauis hunc demulcet acutior illum.
Non omnes animi iuuenúmque senúmq; mouentur
Iisdem carminibus: rudia atq; incondita quosdam:
Culta iuuant alios multóque subacta labore,
Nos verò falsis, mendacibus atq; malis Dijs "
Versus illorum similes, similésque poetas, "
Et fucum, & veneres, & titillantia sensus "
Linquamus fœda & lasciua & inania scripta, "
Et quæ lecta docent peccare, animósq; virorum "
Corrumpunt faciles inhonestísq; ignibus vrunt. "
Ipsi vnum, æternúmq; Deum, cui mentis aperta "
Intima sunt nostra, quem nil fugit aut latet vsquam, "
Non prece concinna, & vario discrimine vocum, "
Non etiam astanti placituro carmine turbæ, "
Illum inquam summum, sanctũ veneremur, & vnũ: "
Pura mente Deum, nudóque ac simplice cultu, "
Vt simplex ipse est, nec re mutabilis vlla. "
Sit sermo incomptus, facilis, non anxius, omnem "
Ornatum fugiens, plenus grauitatis, vt intus "
Quæ concepta animo possit modò reddere sensa "
Planè, atque auxilio naturæ simplicis vno: "
Nec molli, aut fracto moduletur carmina cantu, "
Nec septem resonet testudo garrula neruis, "
Omnia digna Deo: cuius non cantibus aures, "
Non citharáve lyráve humano more mouentur. "

Inter.at ista noui ratio tum mystica partus
Nullius ingenio comprensa est,nullius ore
Decantata satis,quin visa est fabula Græcis,
Iudæorum animos etiam formidine & ira
Confudit,non hos hominis, non dicta ferentes.
Hi verò quamuis habiti plus omnibus essent
Antè Deo cari, tantam neque cernere lucem,
Tantum nec potuere oculis agnoscere regem:
Regem expectantes auro gemmísq; decorum,
Quales hîc nostro reges dominantur in orbe.
At nos,gens aliena Deo(quis crederet vnquam?)
Credidimus, pulsísq; loco successimus illis.
Soluit amor superûm longinquæ crimina culpæ,
Et prior officio noxa est obducta sequente.
Pro quo nate Deo, tibi gratia maior habenda est,
Qui nos exortes, alienos,falsa colentes
Numina,legitimam in sortem numerúmq; vocasti
Gratuitò:eximiúmque dedisti nomen habere.
Sic à maiore in puerum translata minorem
Spes regni,veteríque nouus prælatus honore
Ciuis,vt omne hominũ genus ex hoc tempore cesset
Laudibus aut se efferre suis,patrúmve suorum,
Verùm accepta Deo ferat omnia, qui bonus hostẽ
Ingratúmque hominem, meritò cùm perdere posset,
Maluit incolumem,& magno seruare redemptũ,
Magno adeò pretio,vita,inquã, & sanguine nati:
Qui nos adiunctam nullo sibi fœdere gentem
Prætulit antiquis,aut certè æquauit alumnis.
Atque hunc venturum multos prædixerat annos

Ante Deus, necnon sanctorum oracula vatum
Edita temporibus priscis, quin ipse recentem
Iam partu puerum, Simeon cognorat, & ille
Qui pietate fuit nulli Baptista secundus.
Audierant patribúsque suis scriptúmq; legebāt
Regnaturum olim supremo in tēpore CHRISTVM,
Virginis intactæ sobolem (mirabile dictu)
Paupere Iudææ vico qui duceret ortum,
Sammariámq; puer spoliaret opésque Damasci,
Aßyriam, totúmque sibi summitteret orbem:
Regem illum populis communem vnúmque futurū
Omnibus, amoto veteris discrimine gentis.
Hic erat ille Deo promissus patribus olim,
Flagitia antiqui culpa qui admissa parentis
Morte sua (sceleris tamen expers) ipse piaret.
Tantæ illi curæ nimirum vita, salúsque
Nostra fuit, tantiq; hominum genus esse putauit.
Sed populus surdas occlusit vatibus aures:
Pontifices etiam scribæ, legísque periti,
Vipereum genus, & soboles infecta veneno.
Forsitam illa nimis poterant obscura videri,
Falleréque ignaros post tempora longa nepotes.
„ *Nemo etenim superûm nouit secreta deorum.*
Non omnes veterum cæca caligine pressa
Sensa prophetarum penetrarunt lumine mentis.
Atqui vita hominis, diuináque facta mouere
Debuerant animos, auersáque pectora vero.
Ecquis homo potuit defunctis reddere vitam?
Quis cæcis aperire oculos, vestigia claudis

Diri-

Dirigere? humano vel dæmona corpore clausum
Deiicere in tenebras Orci pelagíque profundum?
Quisnam hominũ Cerere exigua, paucísq; minutis
Piscibus, exaturet plus millia quinque virorum?
Quis cùm deficeret vinum, commutet aquai
Infusos vrnis latices in dulcia vina?
Quis nutu maria, & cælum, quis temperet austros?
Aut quis iter medium pedibus secet æquore in alto?
Cuius morte suos (tantum cùm ferre nequiret
Flagitium) radios obscura nocte premat sol,
Concußúsque nouis iactetur motibus orbis?
Multáque præterea, quæ sit percurrere longum,
Iudææ factum non excusabile gentis
Ostendunt, prauos animos & ferrea corda.

Bos asinúsq; suos, necnon pecus omne, magistros
Noscit, & ore manum ludens tractantis aperto
Excipit, auriculis & cauda & corpore toto
Gestit ouans, dominóque suo se subijcit vltro,
Hi dominum & regem claris tot vocibus antè
Promissum, tam multa suæ virtutis in omni
Signa loco dantem, magna & cælestia signa,
Omnibus affecere malis, lethóque dedere.
Scilicet in patria vates fuit atque Propheta
Nemo sua: fabro Mariáque è paupere natus,
Nulla vi, nullis opibus subnixus, in alto
Regalíque throno sedeat. non cognita, semper
Miramúrque externa magis, neq; perspicimus rẽ,
Sed specie capimur potius vel imagine falsa.
Et quia nec capitę in summo diadema gerebat,

Et neque sceptra manu aut insignia cætera regum,
Creditus ignaram planus est seducere plebem:
Cùm tamen imperium in mundo regnúmq; negaret
Esse suum, clarâq; per oppida voce per omnes
Clamaret vicos (quæ pars hominum optima) solas
Seruatum venisse animas: nullum amplius Orco
Imperium, nullum fore ius (vt semper) in illas:
Regibus humanis se res permittere, necnon
Corpora, tantùm animas propria seponere cura.
Nemo Deum nouit nisi cui concesserit ille.
Græcus in hanc curam primis iam protinus annis
Incubuit sapiens. Id se Iudæus adeptum
Legis ope, & cæli penetraße arcana putauit:
Stultus vterque tamen nimiúmq; superbus, inanẽ
Frustra operam impendit, confisus viribus alter
Ingenij, patriis inflatus legibus alter.
» *Demissos animos Deus & non magna professos,*
» *Nil se sponte sua moliri posse fatentes,*
» *Diligit, his aperit potius se, dátque tuendum,*
» *Non qualis quantúsque est ipse, tamen nec aperto*
» *(Vt perhibẽt) velo, sed tãquã in imagine & vmbra,*
» *Ac velut in speculo rerum simulachra videntur.*
» *Nam sperare Deum penitus cognoscere nulli*
» *Fas hominum, cœlis obita nisi morte recepto.*
Pastores igitur simul illos montibus altis
Nuntius exciuit, claro demissus Olympo:
Numen adoratum gregibus venere relictis,
Et cecinere Deo laudes & carmina læti:
Angelicæ voces illis cum hæc verba præirent,
» *Pax*

Pax homini in terris, Domino sit gloria cœlo.
Hanc quoque vim sensere Magi cælestibus acti
Carpere iter monitis, quos longè oriente profectos,
Ignarósque loci præcessit sidus euntes:
Et dux stella viæ supra caput astitit ipsis,
Dum stratum fœno & palea subiere cubile,
Ternáque lactanti puero tres dona tulere.
Hinc rediere domum loca per secreta viarum,
Admoniti in somnis crudelem fallere regem.
Sic puer in primo sese pastoribus ortu
Ostendit potius, magnas habitantibus urbes
Posthabitis, externam adeò gentémque remotam
Prætulit Hebrææ, Iudæa natus in ipsa.
Scilicet hæc tanti cunabula prima fuere
Regis, conditio aspectu vel penè pudenda.
Ne quæras factum qua sit ratione doceri,
Ni dubitas fortasse Deum omnia condere posse
Pro libito, qui cælum ingens terrásque creauit
Et maria ex nihilo, qui primum è puluere terræ
Formauit digitis hominem, costáque iacentis
Detracta lateri, finxit (mirabile dictu)
Euam Adamo sociam mensæ lectíque iugalis.
Aspice non hominis formam, seruóque minorem
Vestitum & cultum, sub quo diuina latebat
Maiestas: verùm quæ mox illustria signa
Affulsere ipsi nascentis origine prima?
Nanque vt sol oriens tenebras fugat aere toto
Lucem lætitiámque ferens animantibus, ortu
Sic puer ille suo, plenam caligine noctem,

Quæ nostris iampridem animis insederat vsque à
Principio mundi,veniens excussit, & omnes
Cælesti puras impleuit lumine mentes.
Quinetiam magicas & falsas sustulit artes,
Et Pythia,& quæ alia in terris oracla fuere,
Omnibus ex toto regnantes orbe fugauit
Dæmonas,eiectos tenebris inclusit & Orco.
Iámque deos omnes varios, quos antè colebat
Impia gens,& quæque suo sibi finxerat olim
Arbitrio,specięq; hominum,speciéque ferarum.
Expulit,& Græcæ varios longósque labores
Gentis, in exacta penitus ratione Deorum
Quærenda,ostendit pueriles & sine fructu:
Rem longam,varióque diu sermone styloque
Iactatam ingeniis sapientibus atque disertis,
Quâ felix homo resiátque beatus adepta,
Quæ virtus sit prima loco,quæ præmia cuique
Virtuti,quæ sint vitiis post tempora vitæ
Supplicia,& quæ æterna domus sedésque futura
Corporibúsq; animísque, rapax cùm verterit ignis
In cinerem terras,& quod tegit omnia cælum.
Hæc obscura prius prædictaq; vocibus olim
Ambiguis,puer explicuit Solomonis in æde,
Congressus Scribis primùm legísque peritis:
Cùm doctori operam nulli tamen antè dedisset.
Idem pòst firma sapiens ætate magister,
Legit discipulos piscatu & retibus ægrè
Vitam inopem & duram tolerantes,nullius artis
Imbutos studiis,nullo doctore politos,

Non

Non opibus, non & lingua aut sermone potentes:
Ne putet humana vi quisquam iacta vel arte
Fundamenta noua tum relligionis, & illam
Deceptósve dolis homines, armísve coactos
Accepisse: fuit simplex & nescia fraudis
Gens prior illa deûm. nanque ipso in limine primo
Ostendit, quæ spes illos, quæ vita maneret,
Sanctorum qui se numeris ascribere vellent.
Non quo more solent vani suauissima primùm
Hospitibus lætis caupones fundere vina,
Illa deinde acri aut acido miscere liquore:
Frons erat asperior multò quàm deinde recessus:
Nil blandum, fictúmque nihil quod fallere posset.
Omnia dura viris, aspectúque horrida primó.
Nanque iubebat eos patrimonia vendere nummis:
Et pretia in medium conferre iubebat alendis
Pauperibus, (satis esse homini vestémque cibumq́;)
Linquere amicitias omnes, omnésque propinquos
Rerum humanarum prorsus nil ducere cura,
Uni consecrare Deo se vníque dicare.
Cætera, quid? fortaßis erant procliuia? sedes
Perpetuas cælo post istam denique vitam
Promittebat, iter durum tamen atque fragosum,
Damna per ærumnásque graues multósq; labores,
Et turpes ignominias & vincula dura:
Denique supplicij omne genus prius esse ferendum,
Quàm promissa Deo post mortem præmia ferrent.
Hæc poterant homines tum deterrere paternis
Ne vellent domibus migrare, suísque relictis

Incertam atq; vagam & sine tecto ducere vitam,
Fatalemq; diem saeua praecurrere morte.
Nam propiora solent & iam iam oblata vereri
Vulgò homines, neq; spe dubia praesentia mutant.
Attamen exactis tercentum haud amplius annis,
Omnes relligio nullo discrimine sexus
Aetatísve, humiles & egenos, ac sine censu
Primùm, mox etiam locupletes aeris & agri:
Deinde magistratus etiam regésq; superbos,
Omnes sponte sua sine vi, sine fraude, volentes
Cepit, & oblitos patriae rerúmq; suarum,
Tanquam alto longa excitos post tempora somno,
Suasit inire nouum vitae genus, atque futuram
Illam iámque isto meditari in corpore vitam:
Omnibus audenter caput obiectare periclis:
Non quodcunq; malũ, non ipsam horrescere mortẽ:
Deniq; & hoc spatium breue sic trãsmittere vitae,
Vt qui praetereunt saltus & inhospita tesqua,
Desertas Libyaeq; domos, aut turbida tranant
Aequora, vt optatũ quãprimum attingere portum
Possint, & capere in patria sine fine quietem,
Defuncti innumeris terraque marísque periclis.
Felices, oculis coram quibus illa tueri
Contigit, ac voces & verba audire loquentis:
Quae prisci antè patres, prisci cupiere prophetae,
Nec videre tamen, sed prospexere futura.
Nec dum etenim praescripta dies & debita fatis
Venerat: interea spes illos dulcis alebat,
Et loca post mortem iustis concessa petebant.

At

At nos auditis si credimus, haud minor olim
Nec minus ampla manet merces & gloria cælo.

AD IO. BELLAIVM Card. & Episcop. Hostiensem.

DONEC *vos bello miles vexauit Iberus,*
Te mihi BELLAI *rescribere posse negabas:*
Atque etiam vacuo nunc cessas hostibus agro,
Déque die menses, de mensibus extrahis annos.
Quis scit an hæc mansura diu sint otia Romæ?
Depulsus, non fractus abit, qui venerat hostis.
Extera si desint, non intestina deesse
Bella diu poterunt. Domini mutantur in horas.
Tam præclarus honos pretio tentatur & armis.
Ipsi dira mouent inter se prælia fratres.
Nec tu (si cupias) tamen hæc spectare sedendo
Possis: ingenium tibi Dij, viresque dedere,
Vt tua præcipuè suffragia quisque reposcat,
Nec leue momentum quocunque accesseris, addes:
Forsitan & si lege viri, si more legantur,
Proximus iste gradus primo succedat honori.
Tam variæ est nulla vices experta Potestas, «
Nec ludo fortuna magis se prodidit vllo. «
Vita breuis, species & imago simillima scenæ: «
Cætera desperant obscuro sanguine nati «
Imperia, aut magnæ dominatum gentis apisci, «
Hanc modò summa tenet, modò sors rapit infima «
sedem,

» *Nec regnum est aliud misera sperabile plebi:*
» *Infelix regnum, si cui vel propter honorem*
» *Expetitur, vel diuitias, vel quò mage luxu*
» *Diffluat, & multo viuat pulchellus in auro.*
Da mihi Pontificem, qui non æquare nepotes
Regibus, & Latio non sit meditatus in ipso
Nomen & arma, suaq́; insignia ponere gentis,
Europæq́; omnes populos armare, ferásque
Saltibus Italiæ mediis committere gentes.
Non sic Petrus: & illa piorum lumina patrum,
Isto qui sedêre loco, primíque per omnem
Europam atque Asiam sparserunt semina veræ
Relligionis, & hanc laudem peperere futuro
Pontifici, reliquos omneis vt præstet honore.
Non illis ferro longè protendere fines
Cura fuit, non armatis sua regna tueri
Militibus: verùm contenti paupere tecto,
Quærebant victum manibus, veniámque Deorum
Numina poscebant cum fletibus & prece multa,
(Nam quid se ferro, quid se tutetur & armis,
Sæuo carnifici iugulum qui porrigit vltro?)
Spes regni cælestis erat, quod vertere nulla
Vis hominum, quod nulla dies consumere posset.
Quorum si tibi mens imitari facta virorum,
Me, Pauloq; authore, licet tibi maxima Roma
Seruiat, & septem ius dicere collibus optes:
Sin te delectant breuia hæc perituráque regna,
Æternásque domos contemnis, spémque futuri:
Tam bellum tamen ingenium periisse dolebo

Romano in portu, cladémque auxisse priorum.

AD ODETVM CASTILLIONÆVM Cardinalem. Consolatio in matris luctu.

TV quem tot natura bonis ornauit abundè
Corporis atque animi, genuítque ad maxima rerum,
Quem dulces proprio lactarunt vbere Musæ,
Cui mox (quæ tua laus) accessit plurima virtus,
Et quæsita diu magno doctrina labore,
Quem Pallas sapiens, & Palladis æmula Iuno
Certauere suis cumularet largius vtra
Muneribus, pulchrámq; dedit Venus aurea formã,
Tu tantum capias in matris morte dolorem,
Et lacrymis oculos perfundas, oráque fletu:
Vt neque vox requiem, neque lux solatia possit
Huic præbere malo, nec sermo fidelis amici?
Nequicquam attigeris libros, & sancta Platonis
Dogmata: nequicquam Paulum contriueris vsu?
Scilicet hunc vitæ cursum statuit Deus, vt cùm "
Certis quisque suum spatiis descripserit orbem, "
Soluat in extrema naturæ debita fini. "
Respice quàm variis, hominum, natura figuris
Illudat generi. lucem fugit ille priusquam
Sentiat & quid inest dulcedinis, & quid amari:
Ille sibi tardos queritur procedere menses

Quem manicæ, pedicæve, & tristis pondera ferri,
Aut bubulo metus à neruo remíque fatigant,
Aut rigidæ leges, & squallor carceris atri:
Quosdam iudiciis fortuna oppreßit iniquis,
Et delatorum voces & principis ira.
Hunc verò, cùm diuitiis & rebus abundet
Omnibus, infames circunstant vndique morbi:
Tabescit, frustra medicis confisus & auro.
Hunc duræ vexant hyemes, aut turpis egestas
Conficit: illum lapsus equi, murique ruina
Præcipitem dedit, aut fatali machina telo,
Externa iacuit proiectum corpus arena.
Ergo omnes sine delectu puerique senésque
Intereunt, moritúrque immensa potentia Regum.
" *Sed neque mors aut est, aut debuit illa videri,*
" *Quam melior deinceps æternáque vita sequatur:*
" *Nec grauis hoßpitij mutatio, cùm loca putri*
" *Hæc congesta luto, claris mutentur Olympi*
" *Sedibus, & magno ponas vestigia cælo.*
Iam quibus eximur rodentibus intima curis,
Quàm varios capitis, renum, laterúmque dolores
Effugimus (quæ sunt coniuncta incommoda vitæ,
Præsertim senior cùm nos oppresserit ætas,
Et malè transactæ ratio reddenda iuuentæ.)
Quòd si mens etiam fuerit sibi conscia recti,
Præterea soboles si grata, piíque nepotes
Contigerint, verè Dijs illum credere amicum
Poßis: iure queas etiam appellare beatum.
Felicem meritò celebrauit Roma Metellum,

Exanimis

Exanimis cuius nati subiere feretrum
Quattuor, illustres famáque & honoribus urbis.
Nec minor Argiuæ ducenda est gloria matris,
Quæ quondam natorum humeris inuecta suorum
Ad delubra Deæ venit plaudente caterua
Circunstantum hominum. nil sanè optatius illi
Tum fuit, in mediis animam quàm ponere natis,
Iucundos amplexus inter & oscula grata.
Sed non respondere suis pia numina votis.
Quàm multò hæc in matre tua maiora fuere
Omnia, siue quis intus eam, siue aspicit extra.
Vixit enim summo nupta atque innupta pudore,
Fortem nacta virum, quo Gallia sæpe Tribuno
Rettulit innumeros superato ex hoste triumphos.
Et super hæc pulchram genuit pulcherrima prolem,
Et teneros aluit partus, & vidit adultos.
His defuncta bonis tot, supra vota precésque
Felix prole sua, felix & prole suorum,
Longum ætatis iter multos emensa per annos
Viribus integris animi, secura futuræ
Pòst paulò vitæ melioris, ad astra recessit.
Quæ bene perpetuò traducta clausula vitæ
Hunc tibi mœrorem ex animo detergere prorsus
Debuerat, tristémque in gaudia vertere luctum.
Tu sis innumeris natura instructus & arte
Penè bonis, tamen & medicinam à tempore poscas,
Et miser expectes, stultorum more, quousque
Tandem longa dies tibi sera obliuia portet?
Quin ratione magis tantum sedare dolorem,

Et lentè gradiens decuit præuertere tempus.
Hoc decus & ratio ſuadent, ipſiq; parentis
(Si fari poſſent) manes, tuáque inclyta virtus,
Hoc te Bellaius, qui ſe modò Principis aula
Proripuit, comitéſque ſuos vrbémque reuiſit,
Hoc ſacri vates, aliíque rogamus amici:
Denique & ipſa rogat te patria, voce canora
Quanta vi ſtudióque poteſt abſiſtere luctum,
Nec ſe deſerere, officio & pietate priorem,
Publica priuatis præponere commoda damnis.

AD IO. BELLAIVM Card. & Epiſcopum Hoſtienſem.

IAMPRIDEM *numero mēſes, & tēpora, & annos*
BELLAI, *retróque oculos & lumina flecto,*
Si quis te nobis caſus, tua ſi qua voluntas
Huc referet, votis ſed enim contraria noſtris
Numina, & auerſam videor cognoſcere mentem
Eſſe tuam, patriáque aliud curare relicta.
Atque vtinam primos tenuiſſes fixus amores,
Nec malis hodie Romæ tamen eſſe ſecundus,
Quàm regnare domi, primámque inſiſtere ſedem
In patria, quæ te genuit, quæ fouit alumnum.
At malè Roma tibi malè ſit, quæ vulturis inſtar
Horrifici, totum variè diſperſa per orbem
Omnia bella voras, argenti quicquid & auri eſt,
Quicquid opum, nec tot rerum contenta rapinis
Ingluuiem

Ingluuiem expleuisse tuam, quodcunque virorum
Egregium est vsquam rapis, & clarissima quaque
Ingenia, vt tanquam delectu gentis acerbo,
Plorent quaque suis orbatæ ciuibus vrbes.
Non tuus immanis sine causa Romulus author
Lac fertur suxisse lupæ, non deinde coloni
Rupta pace tui matres rapuisse Sabinas.
Sed quinam tibi te cantus, quæ carmina mentē,
Eripuere tuam, qui succi, herbæq́ nocentes,
Bellai? quis te vanissimus imbuit error?
An sperare licet demi quoque posse monendo
Errorem, aut scriptis, aut voce fidelis amici
Hunc tibi? ni refugis, claudísque monentibus aurē,
Experiar si quid poterunt mea carmina, verus
Quæ dolor expreßit: sed quo te ignoscere nobis
Æquius est, si quid stylus ardens scripserit ira
Iucundum gratúmve minus, stat nulla dolenti
Scribendi ratio. namque hinc te maxima postquam
Roma tulit, non prata mihi ridere videntur,
Non nemora & siluæ dulces præbere latebras
Vatibus hîc nostris, & mollem desuper vmbram.
Ipse parum fluuio delabi visus amœno est
Matrona, téque diu nimis indignatus abeße
Turbidus aduersas deiectum tendere moles,
Et super imposito colli præbere malignè
Visus aquam, solidúmq́ obniti rumpere plumbum.
Quinetiam visæ nobis sudare Deorum
Marmoreæ effigies, tua qui promißa secuti
Ad nos tam longè Roma venere relicta:

Qui te si sperent tam longum hinc absore tempus,
Nunquam traduci sese patiantur ab vrbe.
Pomona ipsa referta sinum, Caducifer ipse
Hermes, ipse tuus lacrymari visus Apollo est:
Atque nouem supra stantes in limine Musæ,
Et pater Herrici Regis, qui præsidet illis,
Musarum dum vixit amans, vatúmque piorum.
Hæc vidi his oculis semel ex quo lætus abisti,
Et dixi lacrymans: neque vos post ipse videbo,
Dum veniat tum vestra tulit qui gaudia secum.
Tantũ homine est tantũ momenti & laudis in vno,
Vt quæ visa modò est velut aurea tota nitere,
Mutato sordescat hero domus, omnia perdant
Ornamenta suum veluti consputa decorem:
At cùm se medium Luna inter Solis & orbem,
Terra facit, clausóque obscurat lumine cælum.
Quid si nunc oculis tua Sammoriana videres
Prædia Bellai, tanto tibi culta labore
Ac studio, dum te nostri, patriæq; tenebat
Cura tuæ, nunc plena situ, nunc aspera ruscis,
Lappis, & tribulis? quid si quas antè solebas
Tectus inire vias frondosæ vitis in vmbra,
Aut inter quercus, proceras inter & vlmos,
Siue iugis, seu valle caua, nunc sentibus hirtis
Horrentes, & sponte sua nascentibus herbis?
Nunquam (quæ tua mens aliis mihi cognita rebus)
Abstineas nunquam lacrymis, simul illa vel optes
Non exculta prius, vel non iacuisse relicta.
Forsitan & nostris, sis forsitan atque Leonis,

Doctorúmque

Doctorúmq; memor comitum, qui semper euntem
Ponè sequebantur, quorum pars lumine cassa est,
Pars & viuit adhuc, & te cupit antè videre,
Quàm mors atra caput nigris circumuolet alis.
Vt super inducta qui pellice, prima refugit «
Coniugia, inque nouis defixus amoribus hæret, «
Post hyemes aliquot, satias vbi cæperit illum, «
Concubitus repetit veteres, thalamúmque priorem: «
Sic multos hominum peregrè in longinqua profectos, «
Cùm grauis illorum incubuit ceruicibus ætas, «
Rursus in antiquæ gremium descendere matris, «
Rursus prima suæ cunabula visere gentis, «
Rursum haurire iuuat lucem nascentibus haustam, «
Et fessa in patrio deponere membra sepulchro. «
Hoc Laërtiades sese debere putauit
Hoc Ithacæ scopulis, idem sapientibus, idem
Omnibus est aliis animus: sed fata morantes
Dura intercipiunt, nam cur exempla recurram
Nota tibi sacris extant quæ plurima libris?
Ex quibus insignes pietate deóque placenteis
Quosque viros, discas, tutò cùm maxima poßent
Et bona multa frui, quæ tum regione sedebant,
Externis vitámque beati degere terris,
In patriam sedésque suas rediisse libenter
Cum natis & coniugibus seruísque, paterno
Inde suos condi cineres mandasse sepulchro.
Quæ non aspernanda aliis præcepta videntur
Omnibus esse, tibi longè minus illa, Sacerdos
Magne Deûm, nobis qui non modò voce præire,

Sed factis etiam debes atque ordine vitæ.
At speciosus honos, capitísq; insigne superbum,
Te Romæ retinent, & lati purpura claui,
Princeps ínque tuo locus ordine, iúsque rogandi
Collegas, quæ cuique animo sententia sedit.
Vsque adeò magnum est Romæ in primoribus esse,
In partésque venire alio rectore secundas,
Vt tibi non potior tua sit prouincia, iuris
Tota tui? Romam quæ saltem hoc nomine vincit,
Quòd caret inuidia, caret ambitione potentum,
Nec fugere insidias, aut cuiquam tendere curat.
At neque purpurei nulla est hîc gloria panni,
Nullus honos, sed par, vel non minor esse videtur:
Excepto, quòd non (qualis cùm pompa sacrorum
Transuehitur) grauis & longus præit ordo clientũ:
Nec litui celsa cantus modulantur ab arce.
Sed quos te memini contemnere semper honores,
Et ruber inuito primùm tibi tempora texit
Pileus, & nunquam nimium lætatus adepto es.
Hîc mihi consilium prauúmque parúmque fidele
Obijcient plerique tui, qui coner ab isto
Te reuocare gradu, cui proximus vsque videris.
Primùm, huius (puto) nulla rei te cura quietum
Sollicitat, quia post mala rem quàm multa sequãtur
Prospicis, & potes hoc felix sine viuere regno.
Deinde (bonas quoniã pulsat quoque gloria mẽtes)
Si mihi compertum certis rationibus esset
Pontificem fore te, gauderem non minus illis,
Nec causa tamen ipse tua, sed quod nihil vrbi,

Aut

Aut orbi cadere vilius potuisse putarem.
Sed cùm Pontificum vitas & facta recordor,
Aut immatura percursum fulmine mortis
Quenque bonum video, aut vitam mutasse priorem,
Et cælo genus vsque suum, nomênque tulisse,
Accisis opibus regni, generísque Latini,
Neglecta pietate simul, cultúque Deorum.
Vt tua sed virtus tibi mentem præstet eandem
Perpetuò: nec quicquam excepto nomine mutes:
Attamen hunc qua spe vetulus secteris honorem?
Quæ tibi siue hominum cadet irrita fraude malorũ,
Qui meritis, veraque negant suffragia laudi,
Seu quocunque alio (nam mille pericula) casu,
Serò te sensisse dolos, & vana secutum,
Nec Spartam coluisse tuam, sortémque dolebis:
Siue tibi surget triplici caput altius auro.
Et tandem Petro dignum tua Roma videbit
Pontificem, tamen ista seni quàm longa manebunt
Imperia? aut hæc præter agetur quàm citò scena?
Quid, tam corruptos mores formare diebus
Tam paucis poteris? merces excludere templis?
Virtuti meritos vni concedere honores?
Deerit & ipsa dies, deerunt & tempora, quamuis
Sit præstans animus, quamuis præclara voluntas.
Tum grauis (extremaque malum commune senecta)
Tardus, iners fies, & amans requietis, & oti:
Non eadem vis mentis erit, non acer vt antè
Spiritus, aut quale est iuuenili in pectore robur.
Sic tu, cùm possis patriæ prodesse, salutem

Illius abiicies, nec eris tamen vtilis vrbi.
Aspice deinde quibus studiis, quantáque ferãtur
Ambitione patres, quanto simul omne tumultu
Concurrat Latium, totus fremat excitus Orbis,
Defuncto quoties petitur successor & hæres
Pontifici, clausúmque tenet conclaue Senatum.
Plus ibi sæpe valent partes, & nomina regum,
Gratia, spes, odium, metus, & promissa potentum,
Quàm pietas, & quàm virtutis nomen inane:
Quicquid erit, nimis hæc magno victoria constat.
Et quoniam bissena tamen iam lustra peracta
Sunt tibi, quæ non longè ætas solet esse sepulchro,
Iam tempus, fluxum & fragile hoc deponere regnũ,
Moliri cæloque domos, æternáque regna,
Non facit immortale tuum vel purpura corpus,
Non faciet triplicísve decus regale coronæ.
Quinetiam minimum ratio poscetur ad assem,
Quæ mage difficilis tantò, grauiórque futura est
Ante Deum quanto fuerit prouincia maior.
Ergo si meliora voles audire monentem,
Siue aliquid patriæ lacrymis dare, siue tuorum
Assiduis precibus, nos vere ineunte reuises
Bellai, sin fata negant, aut spernis amici
Iussa tui, tu nescio quæ tibi gaudia posthac
Promittas, ego mî lacrymas & spondeo luctum.

AD ACHIL-

AD ACHILLEM BOCCHIVM Equitẽ Bononiensẽm,& præst. Poëtam,de fide Christiana.

BOÇCHI, *percelebri iamdudum cognite fama*
Trãs Alpes Rhodanũq; mihi,modo versibus illis
Queis hominum mentes diuino incendis amore
Ad verum fidei cultum,cultúmque deorum,
Noscere te cupio,numerúmque augere tuorum.
Certum est versando assiduè cum principe vatum,
Si minus est licitum primis,aut stare secundis,
Attamen extremum non claudere turpiter agmen.
Dicam igitur recinámque prius cantata,velútque
Magno discipulus referam dictata magistro:
Corporis vt moles animi terrena vigorem
Deprimat,obiectáque velut caligine noctis
Impediat prorsus ne possit lumina sursum
Tollere,ne possit cælorum arcana tueri:
Verùm oculos tantum defigens rebus in imis
More suum,versétque lutum,versetur in illo.
Quas animi tenebras,tanquam sol lucidus olim
Discutit alma fides,vel(si quis dicere malit)
Mens accensa fide.quis enim cælestia poßit
Solers humanis adipisci sensibus,vt non
Cursitet huc illuc variis erroribus actus,
Sæpe etiam falsa ludatur imagine rerum,
Dum velut obtuso penetrat solidissima telo,

Et quæ sunt oculis imperuia cernere tentat?
Iam remoue craßo fixos in corpore sensus:
Da mihi quamuis ingenium penetrabile, quamuis
Fœcundum, huc omneis humanas iunxeris artes,
Sit mihi ter purum, sitque omnis ponderis expers,
Pernix, aëtium, partésque volubile in omnes
Non illud terra hærebit, pérque ima feretur,
Altius ingrediens cælo se credet aperto,
Et lunam & solem & reliquos circundabit orbes
Stellarum, certósque aditus reditúsque notabit.
Idem si forsam cupiet cognoscere causas,
Authores rerúmque Deos euincere cælo:
Tum verò sese multos mens nescia paßim
Inducet in laqueos, quærétque in lumine lucem,
Diis adeò magnis impar, dabit inde ruinam
Præceps ex alto liquefactis æthere pennis:
Vt malè qui seruans cauti mandata parentis
Icarus Icario dedit olim nomina ponto.
Talibus innumeris est omnis plena vetustas
Exemplis, tales produxit Græcia multos,
Quos nimium vano sapientes nomine dixit.
Rixantes linguis sine mente loquacibus vltra
Fœmineum morem, aut cornicum nube volantum,
Nullos penè duos similes eadémque probantes,
Dum vel posterior conuellit dogmata primi,
Aut placita alterius decretis dum sua præfert,
Molitúrque nouam proprio de nomine sectam.
Nec tamen inuentus qui per tot sæcula verum
Viderit infelix, non est qui proxima vero:

Donec

Donec sancta Fides dono demissa Deorum,
Primùm se tenui populo gentíque minutæ
Miscuit, ingentis nimiùm despecta superbis.
Inde per ærumnas, cædes, tormenta piorum
Euasit, nulli patiens succumbere fato:
Nobiliúmque domos & regum tecta subiuit,
Signáque per totum victrix circuntulit orbem.
Non aquila huic signum, non minotaurus, imago
Terribilísve feræ, miseros quæ terreat hostes:
Crux est sanguineis maculis distincta, trophæum
Illius à quo sancta fides manauit in omnes.
At non carnificem, non hostibus illa minatur
Exitium (quanquam graues illos luce carentes
Pœna manet nigri quondā Phlegethōtis ad vndas:)
Omnia dura suis ostendit, vincula, cædes,
Lethi infame genus, pendens è robore corpus.
Vt sint nimirum leuia hæc, nihilíque putentur,
Perficit alma Fides, quæ cum semel hæserit intus,
Et penitus nostris fuerit concepta medullis,
Continuò totam rapit ad cælestia mentem,
Præcipuóque Dei summi deuincit amore:
Et facit vt credat quæ vix credenda videntur:
Fortunam victrix incommodáque omnia vitæ
Subijciat pedibus, gemmas contemnat & aurum,
Quæque alia insipiens bona vulgus maxima ducit:
Ac meditata mori quòd sæpius antè diúque
Est, referre sua credat nihil, an bene membris
Sit, capitíve suo. quæ vix sua iudicat esse.
Ergo non illa humanis rationibus vllis

Orbes stellarum penetrabit,& intima cæli,
Non arcana Dei, non credita mystica paucis,
Per se viq; sua poterit cognoscere tantum:
Verùm terrenam sibi molem & vincula demet
Corporis,ac posita,velut anguis vere senecta,
Sola nixa fide tanquam pernicibus alis
Nuda super lunam & solem super astra feretur,
Ante Dei faciem donec se sistat,& illo
Freta velut speculo facile omnia cernat vbiq;.

AD LANCELOTVM CARLVM Episc. Rhegiensem.

DISSIMVLARE *etiã potuisti* CARLE,*tot annos?*
Dissimulare aliis? &,quod mage miror amico
Tam caro,veteríque, tuæ tam laudis amanti,
Tantum Carle decus! tam raram carminis artem
Scribendi? cùm tu præsertim nostra legendo,
Quanuis dura tamen,quanuis inculta,probares.
An tu dissimules,qui tam mihi candidus olim
Visus eras,animíque aliis in rebus aperti?
Quid causæ est igitur? tibi scilicet ipse canebas,
Et Musis,plausúmque dabas tibi solus,amice.
Sic laudem refugis? meritos sic spernis honores?
Sic tibi odoratæ sordescit,magne Poeta,
Frondis honos? pulchræ sic vilis gloria palmæ?
Atqui larga tibi fœcundo copia semper
Ore fluit,quoties aliorum carmina laudas,

Et vates

Et uates nullis hominum postponis, & ipsam
Ferre soles meritis ad cælum laudibus artem.
An super Aonios saltus, super ardua montis
Parnassi, rapidis te Pegasus extulit alis?
Castalióque auidus postquam de fonte bibisti,
Mutatus subitò es, factúsque repentè poeta?
Nam quòd, amice, tuis fingis te lumine captum
Versiculis, & me uestigia cæca regentem,
Non agnosco: vide potius confixeris ipse
Vt lippos cornicum oculos, & ademeris omnem
Spem reliquis, tua scripta legent quicunque, poetis
Scribendi versus. ô vatum pectora cæca,
Lactentem hunc adeò catulum qui surgere passi,
Nec fixere prius telis & arundine densa,
Quàm subitò incipiens latratus edere magnos,
Et vocem tulit & fauces compressit adultis.
Quòd mihi notus eras quoniam magis, ipse futurum
Prospexi. sed enim numero seclusus ab illo,
Spernebam capiti non impendentia nostro,
More hominum qui sæpe aliena pericula rident,
Et quasi præcipiens animo ventura sagaci,
Sperabam dominis me posse volentibus ipsis
Delibare aliquid de tanto laudis aceruo.
Nanque leues Musæ nobis abiere relictis
In Druydum siluas, loca sentibus horrida, postquam
Venimus, & miseris lites ordimur acerbas
Iudicibúsque reísque, sed ô vos nectare poti
Respicite hũc nostrum assiduum ingratúmq; laborẽ,
Et nos his pressos aliquando exoluite curis.

Ad Illustriſ. principem CAROLVM Card. Lothar. Conſolatio aduerſus reliquias diuturni morbi.

VT biduo planè perij, biduóque reuixi!
Nam tum qualis erat mea mens, quàm fracta pauore
Nobis fama tui venit cùm nuncia morbi.
Vt ſe collegit, nullum ſimul eſſe periclum
Audiit, alternáque leuari membra quiete.
Nunc regi ſuperûm meritò perſoluimus omnes
Vota pij, noſtras pro quo formidine menteis
Soluit nunc precibus votíſque repoſcimus illum
Huius relliquias à te depellere morbi.
Te verò cui parta ſalus eſt munere Diuûm,
Et quem lætari decuit plus omnibus vnum,
Conturbare tuo narrant communia vultu
Gaudia: te referunt nil viſum triſtius vnquam.
Et quæ cauſa tui mœroris tanta? quid ipſe
Quid malè tam de te meritus data munera cælo
Reſpuis, & ſuauem tibi rerum ſubtrahis vſum
Inuidus? atqui nulla videtur cauſa dolendi.
Omnia ſunt belléque foris pacata, domíque,
Conſilióque tuo, atque Errici principis armis.
Venimus, & tantum ſine ſanguine vicimus hoſtem:
Et regi veteres ceſſit Germania fines,
Libera, crudelis manibúſque erepta Tyranni.
Nec minus arridet priuatis ſors bona rebus:

Nam

Nam quæcunq; homini contingere maxima possunt
A superis, & quanta vel ausit poscere nemo,
In gremium delapsa tuum profusius omni
Imbre fluunt. Tu viuis, & omnibus esse beatus
Crederis. at quid possideas tamen intus & extrà,
Et quæ circunstent bona te nescire videris.
Verùm hæ relliquiæ, morbi velut vmbra prioris,
Contristant animum, spes vana, metúsque futuri.
Non ego te solabor, vti fecisse leguntur
Quidam olim, quia scilicet vno crure laboras,
Euge, bene est, ô amice, valent si cætera membra:
Et primis horis quoniam sine febre fuisti,
Præclarè est, quamuis accessit vespere febris.
Sic cum est alternis requies à febre diebus,
Non mœstas æquum ad superos proferre querelas:
Tanquam mensa pari natura bonúmque malúmq;
Pondere miscuerit: nunc mater, & antè nouerca.
Istius est ratio iamdudum explosa magistri.
Quid si de medicis promam solatia libris,
Aut bis sex tabulis: & agam sic deniq; tecum?
Continua abscessit: res est secura pericli:
Hæc habet alternam requiem: Quartana minatur
Vicinas hyemes & tristis frigora brumæ.
Sed neque lenta nimis tardæque inimica senectæ
Terreat impigrum iuuenem quartana, repentè
Diffluet, ac nubes solis tepefacta calore.
Et leuis est quartana vetus, neque liberat ægros,
Quominus & promissa obeant vadimonia ciueis:
Et sua militiæ dent nomina, Prætor ad arma

Cùm vocat, infestúsque propinquat mœnibus hostis.
Multa quidem possum tibi non incognita certè
Et variis deprompta locis exempla referre,
Quæ doceant qua te possis ratione tueri,
Quo solers humana feras incommoda pacto.
Quid si nec mala res est morbus, vt esse videtur,
Et veri specie nos ludit opinio falsa?
Vt si cui medicus porrexit amara fidelis
Pocula, principiò auertens oblata recuset
Sumere, post æger caris persuasus amicis
Quæ sit vis eius medicaminis, hauriat vltro.
Sic quoq; nos docti morborum ab origine causas,
Authoréſque Deos, animo tolerabimus æquo:
Suspensos habeat, quamuis tamen exitus anceps.
Cúmque sit humani generis pater, & bonus idem,
Suppeditare suis bona par est credere natis,
Et curare Deum quæ nos curare solemus.
Ipsa nec in terris quicquam natura creauit,
Ex quo non aliquem possis decerpere fructum.
Quamuis tabificos infligat vipera morsus,
Vtiliter solet antidotis præsentibus addi.
Multa ètiam veniunt interdum commoda nobis
Ex inimici hominis maledictis, aut malefactis:
Corrigimus vitam, moréſque: audimus ab illo
Flagitia, infidus quæ nos celabat amicus.
Nam quæcunque Deus mittit mortalibus ægris
Seu bona seu mala sunt, sapiens ita collocat aptè
» *Vt quadrare putes. corrumpunt & bona stulti,*
» *Et mala quæ fuerant faciunt peiora fruendo.*

Vt cùm

Vt cùm dura nimis stomacho datur esca valenti,
Concoquit ille tamen tribuítq; alimenta per artus:
At cibus infirmis in bilem vertitur atram,
Quanuis ille tener, cedátque molaribus vltro.
Sic plerique malo cùm corporis antè fuissent
Infirmóque habitu, posita ceu vere senecta
Exultant angues nitidi, sic febre soluti
Mutata accipiunt tanquam noua corpora forma.
Nec minor vtilitas animorum. maxima, crede,
Pars hominum, tristi nisi morbo vindice, nunquam
Se reuocet: calíque vias post terga relicti
Rursus eat. Quis enim florens & corpore sano
Inter delicias agitat cælestia mente?
Nemo ferè trepidis nisi rebus numina Diuûm
Magna vocat. Monitor sapiēs in tempore morbus. „
Expertus moneo didici quæ non ita pridem,
Cùm multo fluerent ruptæ mihi sanguine venæ,
Ac me dira sitis premerétque intercutis vndæ
Et metus, & præsens, obstent nisi fata, periclum.
Quas ego non aras, quæ non delubra Deorum
Tum supplex adij, quibus hoc non denique votis
Damnaui funebre caput. cúmque antè pigeret
Actorum, in melius mores mutare parabam,
Expendens mecū, factū hoc bene, at hoc male factū:
Sic facies melius, sic te cælestibus addes.
O cæcas hominum menteis, ignaráque corda!
Scilicet expectamus vt æthere rursus ab alto
Descendens, nostræ repetat consortia vitæ,
Séque Deus turbis immisceat agnitus illis,

Et sua consilia claro pronunciet ore.
Non satis illa fuit manifestis prodere signis?
At magnum quamuis possim perferre dolorem,
Si breuis, & citò prætereiens: sin longior, haurit
Paulatim vires, animúmq;. Sed, ô bone, maior
Cernitur vtilitas in eo qui longiùs hæret:
Nam breuis ille prius fugit, quàm sensibus imis
Acceptus penitus desederit. vt bene multa
Cùm simul in terram subitóque effunditur vnda,
Non altè penetrat, sed tantùm summa rigando
Præterit: at longo distillans tempore, quamuis
Paucior, ima subit sitientis viscera terræ.
Cernis vt ipsa recens à partu fœmina, tanti
Vix soleat meminisse dies post quinque doloris,
Et thalamum repetat quem paulò abiecerat antè.
Sic quibus imposuit plagam diuina potestas,
Si dolor ex illa breuis extitit, atque recedens
Relliquias ægro nullas in corpore liquit,
Audebunt etiam fœdare prioribus illi
Flagitijs animos, turpíque reuoluere cœno:
At qui longus erit, duros emolliet artus
Paulatim, & menti pugnantia membra domabit.
Proderit & conferre tuis aliena, vicémque
Illorum, simili qui fato & sorte premuntur.
Diuersis quot vbique iacent regionibus ægra
Corpora, nullius cura seruata ministri,
Nec medicas experta manus? quot millia cogit
Pauperibus miseranda fames excedere tectis,
Et circum vicos atrum malè quærere panem?

Tu

Tu molli in strato depictis ínque tapetis,
Seu calor est, æstum flabris & frigore pellis.
Seu rigor est, multa propulsas veste rigorem:
Et varijs ingrata cibis fastidia tollis.
Atque hæc non parcis manibus tibi cuncta benignè
Porrigit Omnipotens, aliis non porrigit æqué.
Quo debes tu plura Deo qui contulit vni
Plurima, cùm posset tamen isti plura, vel illi.
Nemo Deos vnquam fuit ausus poscere tantum,
Quamuis confidens, tibi quantum fata dederunt.
Nunc si febre leui tentant iuuenilia membra,
Despondes animum. Nota est patientia Iobi,
Quem neque magnorum fregit iactura bonorum,
Interitúsq; sui generis, neque dira superbæ
Coniugis indigno conuicia dicta marito,
Non immunda lues, grassánsque per omnia morbus
Viscera: tantùm illam est auditus reddere vocem,
Nudus in hunc mundum veni puer, exeo nudus: "
Ista Deus nobis dederat, Deus abstulit idem. "
Vt discant homines etiam pendere caduca
Ex illo, neque spes in vanis ponere rebus.
Dic age postremò (quoniam concludere tempus)
Viuentis Domini quænam promissa fuere
Discipulis: quibus ille suos dimisit onustos
Pollicitis? fortassis opes, rerúmque suarum
Securum multos vsum promisit in annos:
Anne voluptates æterna pace fruendas?
Horũ adeò nihil prorsus habebat in ore. quid ergo?
Morbos & tormenta, famem, duròsque labores,

Exilium miseris, seruilem denique mortem.
Ergo notis sic ille suos distinxit amicos,
Vt nigras pecudes cùm pastor separat albis.
Quare si pulchri atque beati viuimus inter
Omnes delicias, & nulla molestia, nullæ
Impediant somnos curæ, non possumus isto
Censeri in numero, sperarêque certa laborum
Præmia, quæ posita in cælo sunt lumine cassis.
Morbus, nec mala res igitur, nec inutilis, ipsis
Corporibus nonnunquam, animis etiam vtilis omni
Tempore: cúmque Dei missu mortalibus ægris
Venerit, & quoties, erit æqua mente ferendus.
Non humeris onus ille tuis imponet iniquum,
Aut supra vires, victor seu victus abibis,
Egregiam tanta referes pro laude coronam:
Attamen orandum quoties inuadet acerba
Febris, vt ægroto Deus illum corpore demat:
Conandum est etiam atq; etiam languentibus, omni
Et cura & studio mens exhilaranda, iocísque
Ac ludis etiam fallendum tempus honestis,
Vt mox ad consueta reuerti munia possint.
Ergo per superos, per sanctum Regis amorem,
Per quicquid carum est, vel erit tibi, vel fuit vnquã,
Excute mœrorem hunc animo, cape gaudia mente
Intermissa diu: & te vitæ redde priori.
Quod si nulla mouet propriæ te cura salutis,
Nullus amicorum respectus, amórque tuorum:
At patriæ pietas magna te voce rogantis
» *Excitet. Ingrati est patriam contemnere ciuis.*

AD

AD MARGARETAM VALESIAM Franc. Regis filiam.

ANTE fores me, Diua, tuas videre frequẽtes
Qui ludunt pueri, nisi quòd fortaßis agebãt
Tunc aliud, tamen erraui tua limina circum
Sæpius, inferrémne pedem dubiúsve referrem:
Non quia me durus prohiberet limine sacro
Ianitor, aspectúmve tui quia ferre nequirem
Cælestis vultus. quid enim vel mitius illo?
Quæ facies hilaríve magis perfusa nitore?
Et rediens Italis quondam legatus ab oris,
Hanc expertus eram bonitatem mentis in omnes:
Ex quo nota mihi tua primùm tempore virtus
Inter, Diua, tuos me iusserat esse clientes.
Quæ me res igitur retinebat adire volentem?
Ignauus pudor, & magnis contrarius ausis:
Natura meus ille quidem, veruntamen auctus
Iudicio (vitia vt defendere nostra solemus:)
Idem conspectu qui me quoque principis arcet,
Præclusitq́; meas diuersa monentibus aures.
Incertum porro videant an acutius illi
Complures, an solus ego, sed me tamen omnes
Sæpius hortantur, perfricta fronte pudorem
Ponere, sollicita nil ambitione ferentes
Vtilius, spectare modò præsentia Reges:
Nec res præteritas, nec res agitare futuras.

Tu prima nisi luce fores pulsaueris huius
Quem tibi proponis deuota mente colendum,
Cœnanti astiteris prandentíque omnibus horis,
Dum te nox inimica domum discedere cogat,
Pauper eris: vis est, vis est adhibenda beatis
Regibus, eripiendáque multùm & sæpe rogando
Munera, nec famæ est aliquid dandúmve pudori.
Nónne vides (etenim magnam longo ordine turbam
Describunt, notos etiam mihi nomine quosdam)
Omnes hi permulta, vides, & magna tulerunt
Præmia, non meritis propriis, quæ nulla fuere,
Obsequio tantùm, seruilibus officiísque,
Ambitionéque praua & sedulitate procaci.
Ille magistratus petiit quos venderet auro,
Ille sibi templi reditus, superísque dicata
Prædia, de sanctis huic prompta pecunia fiscis,
Nec vacuis manibus quisquam discessit ab aula.
Nec non me valde ratio commouit, vt escam
Vtilitatis habens, cuius possessio vilis
Semper visa mihi, semper despecta nec vnquam
Transuersum potuit digitum deducere honesto.
Durior aduersaria longè, & durior hostis
Ambitio, laudúmque animis innata cupido:
Quæ semper lectos hominum & clarissima quæque
Ingenia aggreditur, priuatæ nescia vitæ
Ferre modum, gaudénsque frequentis luce theatri.
His sese natura tyrannis nostra duobus
Mancipat, & veluti furiis agitata, suíque
Immemor, audet nobilium prærumpere clausa

Limina

Limina, & inuitis intro custodibus ire,
Vexare assiduè, & miseros occidere reges.
Vidi cùm nuper media pranderet in aula
Henricus, premeret multorum turba virorum,
Et grauis inficeret loca spiritus, ille sederet
Angusto medius spatio, fusúsque per ora
Multus ei sudor manaret: nam fuit æstas,
Et sol ardentis superabat brachia Cancri:
Vidi poscentes à circunstante ministros
Turba, vt perpaulum secederet, atque fenestra
Vt daret opposita spatium spirantibus auris,
Poscebant multis precibus: quis crederet illos
Impetrare tamen nunquam potuisse, tacebat
Frater, nec iusti dedit vnquam signa doloris.
Sic mendicabat vilem Rex maximus ille
Aëra, quo miser in triuiis mendicus abundat.
Dicite priuata quis vestrum talia vita
Ferre velit? vobis lictores agmine longo
Apparent, cogúntque hominum discedere turbam.
Iam vestrum quis non subeuntem excludat amicũ
Intempestiuis ad se qui venerit horis?
Tu, cedo, túne domi exerces tam lene rogando
Imperium in seruos, tua sunt tam mollia iussa?
Si conductus idem faciat mercede minister,
Aut lapides aut saxa volent, aut noxia maior
Si fuerit, multa dorsum vibice notetur.
Vos alitis vitium hoc reges regúmque propinqui
(Parcite non vano dicenti vera poetæ)
Dissimulando alitis vitium hoc, alitísque ferendo,

Dum quos hàc illàc errare videtis inertes,
Vestrum aut circunstare latus, non protinus aula
Exigitis: quòd si ex hominum sermone sciatis
Quanto peccetur vestræ discrimine famæ,
Inuidiæ quantum vobis odiique paretis,
Nullus vestra hodie fucus circunuolet aula,
Non ideo tamen author sum non vestra colendi
Numina, Dijs geniti Reges regúmque propinqui,
Queis omnes omnem meritò debemus honorem,
Tantum adsit modus & ratio, & pulcherrima rerũ
Gratia, quæ decori factis solet omnibus esse:
Et nos officiis operam sic demus honestis,
Ne defraudetur pars nostri numeris vlla,
Nostram ne culpare moram respublica possit:
Et non ardua frons, non vox summissa docebit,
Et minus inuidiæ, minus est habitura pericli.
Ante suos Persæ quoties venere tyrannos
Deijciunt oculos, nec sursum lumina tollunt:
Inconsulta etiam multis audacia, postquam
Vis adeo refrixit, in ipso concidit actu.
En totius habes (virgo doctissima) nostri
Certam consilij rationem carmine longo,
Quæ tibi si fortasse probetur, gaudeo, sin tu
Dissentis, erimus tam longo tempore tecum,
Dum te pœniteat nostri (regina) molestos
Et tanquam fucos iubeas excedere tectis.

AD

AD IO. BELLAIVM Cardinalem.

TANDEM, BELLAI, *superas transcendimus Alpes,*
Hoc mœsti, quòd te fugientem apprendere quãuis
Posse videbamur, non vnquam est facta potestas.
Verùm nos aliquis Deus aut coniunget in ipsa
Italia, aut etiam (quod spero) redibimus vnà,
Tollemúsque viæ placido sermone laborem:
Quinetiam interdũ faciemus carmina, Flaccum,
Aut aliquem ex priscis imitantia vatibus. At tu
Plúsne etiam poßint Musæ experiare Latinæ
In medio Latio, & penetralibus ipsius vrbis,
An procul Italia, Belgis vbi Matrona Celtas
Diuidit, & leni Vincenum flumine saltum
Præteriens, bellóque vocatam nomine villam,
Ad fanum, muris & relligione vetustum
Labitur, & circum sinuosis flexibus errat:
Fanum suppositum colli, quem pulcher Apollo
Insedit Musis comitatus, & agmine vatum.
Nec procul hinc, postquã latè spatiatus in orbẽ est,
Cornibus adductis præclaram conficit Isthmum:
Mox abit, occiduiq; sequens vestigia Solis,
Ad læuam condit sese melioribus vndis,
Inde subit primam Francorum inglorius vrbem.
Si meliora potes, Bellai, scribere Romæ,
Accipiam, propriúmque loci mirabor & vrbis

Ingenium:sed enim vinci non posse videntur.
Antè quidem vulgò credebant esse negatum
Gallis vt versus facerent, Musásque teneri
Alpibus, vt claustris septas ingentibus, intra
Italiam, sed tu perruptis molibus, instar
Herculis, hunc nostræ es genti partitus, honorem,
Extremísque nouas terrarum in finibus aras
Princeps hospitibus Musis Phœbóque dicasti:
Ad quas egregii recitant sua carmina vates,
Non Italis, non Romanis cessura poëtis.
Ast ego quem dulci fœcunda Bononia lassum
Excepit gremio (si te cognoscere nostra
Fortè iuuat, veterémque ad seruas pectore amicum)
Porticibus latis contectus inambulo totos
Sæpe dies, cælóque Iouem contemno ruentem
Fulmina, & Hetruscis collectos montibus imbres.
Nec tamen interea cesso, neque torpeo, verùm
Cœpta mihi quondam puero primáque iuuenta,
Viribus haud æquis, pòst intermissa resumo.
Leges prudentúmque hominum responsa, iacebāt
Vt passim confusa priùs, sinéque ordine, certis
Distribuo, mandóque locis, diuulsáque membra
Compono, longi rem adeò magníque laboris:
Quòd ni me retrahunt lites & iurgia, diri
Terribiléśque fori clamores: omnibus istud
Perfectum numeris opus annis reddo duobus,
Aut tribus ad summū. nec enim libet otia, quicquid
Temporis & vacui est semper transmittere nugis.
Scribentem leuia & morientia carmina, quæ non
Huic

Huic nostræ ætati & fusis per tempora canis
Conueniat, quid quæris? in hæc postquam loca veni
Et tondere comam, barbam demittere capi,
Pauca loqui, signis & vultu ostendere plura.
Mî videor sapiens, vt tantùm pallia desint,
Et Venetæ crepidæ, tibi forsan stultus & iis qui
Non homines cultu, sed vero examine pendunt,
Quæ placet amoto nobis sententia risu.

AD CARDINALEM LOTHARINGVM.

LOTHARI *magnum iubeo saluere nepotem*
Qui veteres longo pòst tempore visit amicos,
Ereptus varijs pelagi terræque periclis.
O geminos fratres, nostræ duo lumina gentis:
Ille duces inter multos fortissimus omnes,
Sæpe malum nostris aut finibus arcuit hostem,
Congressúmve acie campo superauit aperto:
Tu sermone potens, suauis dulcedine linguæ,
Auribus apprensos homines, vt fune retorto
Huc illuc versare potes, seu pace tuorum
Formandi mores, seu gens procul extera nostris
Legibus, imperióque rudis parere docenda est.
Talem credibile est primorum ætate parentum
[illegible]uisse aliquem, sparsis sine lege per agros
Qui populis persuasit, vt iisdem viuere vellent
Inclusi tectis, simul iisdem legibus vti.

Nunc tibi quãdo vacat tua florida visere rura,
Et riguos circum Dampetra fertilis hortos
Ire, vel aerij montem lustrare Medoni:
Coniunctum villæq; nemus, cælóque minanteis
Pyramides, excisáque rupibus antra cauatis,
Dijs gratam patrijs sedem, Romáque profectis,
Et spatia in medio congesta ingentia terra,
Æquatósque solo tumulos, & plana locorum,
Vnde tibi pulchram longè prospectus in vrbem,
Vnde Vicennarum saltus, Regúmque sepulchra
Despicis & pingues, quos Sequana perfluit agros.
Hæc tua regna tibi concessu Regis obire
Quando licet, curis animum laxare memento,
Quæ iuueni spargunt albos per tempora canos,
Turpibus & rugis deformant frontis honorem
Ante annos atque ante diem. cape gaudia ruris
Cùm Nymphis, genióque loci, cum paupere vatum
Musarúmque sacro conuentu, disce minora
Velle sequi, paruáque humilíq; remissiùs in re
Ludere, nec semper cum regibus esse beatis.
Quondam etiam superi cælo petiere relicto
Congressus hominum, nec vilis tecta coloni
Despexere, lutóque domos & arundine structas.
Tu quoq; fastũ animo tãtisper, & excute Reges
Magnificos, atque hæc nobiscum obliuia pota.

AD PETRVM MONTAVREVM magni concilij R. Senatorem, elegantiſſimum poëtam, & Mathematicum præſtantiſſimum.

VLTIMA *quæ nobis à te longiſſima venit*
Scripta nouo quodam pingẽtis epiſtola more,
Expreſſam referens hortíque domúſque figuram,
Vltima (nanque apicem ex illo mihi tempore nullũ,
Saltem mandares alio ſcribente ſalutem)
Viſa mihi ſtudio, maioréque condita cura,
Ipſam cùm legerem. ſed enim tum quærere cauſam
Neglexi imprudens, nunc te ceſſante, requiro.
Ergo talis erat, tantóque ſubacta labore,
Quòd poſtremo foret, tibíque allatura ſupremum
Scribendi finem: & noua menti cura ſubiret.
Ex illo te nempe die diuina Matheſis
Cœpit, & incuruos circum verſatilis orbes
Circinus, ac picto conflati ex ære cylindri.
Quicquid id eſt, quæcunque fuit tibi cauſa ſilendi,
Non impunè feres. Nam cur ego te ſine viuam,
Vel ſine me patiar te viuere? cur vel vtríque
Noſtrũm non liceat, longis vt quando locorum
Diſtrahimur ſpatiis? conceſſo hoc munere ſaltem
Vſurpemus amicitiæ ſanctiſſima iura:
Quam violare, nefas quoniam non eſſe putaſti,

Bellum, ni resipis, tibi non leue nuncio bellum.
Musa mihi stimulos, & spicula sæua ministra,
Hunc quibus vlciscar, vel longa silentia cogam
Rumpere, nam te vtriusque potentem fecit Apollo,
Nec poterit mortale Deos exurgere contra
Ingenium, sed enim tentare leuissima præstat.
Ergo quieturum, stimulos cùm senserit acres,
Sperasti, quin dente ferox & calce repugnet?
Non ego, qui vires pridem ingeniúmque poetæ
Noui: non maledicta feret, non ille diu se
In nos quin regerat totidem vel plura, tenebit.
Sudabit, poscet calamum, tabulásque resumet
Tum mihi nota manus quanto se pondere libret,
Sæpe audita etiam resonantis fulmina linguæ,
Et vereor. (sed enim plagis & vulnere figi
Cum sonitu malo, tacita quam morte perire.)
Musa, Syracusii sapientis stringere magnum
Aude discipulum, qui postquam transfuga nostris
Præsidiis abiit, formas, radiúmque secutus.
Puluereas formas, & vana insomnia gentis)
Ex hilari, tristis, mutúsque repentè, diserto,
Ex facili comíque ferox, & durus amico
Factus, inurbanum vitæ genus atque seuerum
Delegit, reliquis odiosum & inutile, soli
Iucundum artifici, neque enim de nomine pugno.
Quis mihi te paucis mutauit amice diebus?
Vnde furor subitò nouus hic? tún' Gorgone visa
In lapidem conuersus abisti? an tristia Circe
Pocula lethiferis è Ponto miscuit herbis?
Quid

Quid retices? aliud potius quiduis agis? illud
Nimirum est, vestro quod contigit antè magistro,
Qui nimis intentus studiis, non sensit ab hoste
Captam, quam toties frustrà seruauerat vrbem.
Huic tanti casus ignaro miles ademit
Romanus vitam, sua contemni ratus arma,
Indignúmque putans victis non esse timori.
Quòd si tu nostra minus audis iurgia Musæ,
At vocem moneóque & verba attendere legum,
Pœna mathematicas quæ sit tractantibus artes,
Quàm grauis & quā dura tenes, quā scripta seuerè.
Huic te subiiciam, quanuis te subtrahis astu
Nominis ambigui, sed magno iudice vincam,
Qui nunc iudiciis, & vestra regnat in vrbe.
Nam quis Grammaticis locus ad subsellia? non si
Aut pedibus valeas quantum formosus Achilles,
Aut variis homines posis eludere formis,
Et cineres oculis densámque offundere nubem,
Non tamen effugias. vis est adamantina legum, "
Prælongæque manus, & ineuitabile robur. "
Quare si veteríque ac fido credis amico,
Si sapis, istas mitte suo cum puluere nugas,
Istos lucifugas, elingues linque magistros,
Nulla quibus priuata satis vel publica nota
Officia, & populis ius redde, quod antè solebas,
Sic animum quoque reddideris, qui penè recessit
Dum nihil absenti iamdudum scribis amico.
Quòd monitis si fortè meis parere recusas,
Expectáque truces, plenósque doloris iambos,

Quos mea me primùm rabies tentare docebit:
Verùm tu monitis præbe melioribus aurem,
Et placidæ paci postponere bella memento.

AD IO. CARD. BELLAIVM.

QVÆ mihi Campanis rediens infirmus ab oris
Carmina scripsisti lecticâ vectus aperta,
Non prius accepi, quàm veni sospes ad vrbem.
Vnde profectus eram bissenis antè diebus:
Digna mihi magno tua carmina visa Marone
Et non ætatis nostræ, non temporis huius,
Sed veterum emunctas redolentia scripta lucernas:
Illa tui desiderium non tollere prorsus,
At lenire tamen potuerunt vsque legendo.
Tu verò propera: nimis illud nánque veremur
Vt nostri memorem te regia non sinat esse
Aula, soporiferúmque infundat blanda papauer,
Atque iterum doleant reuocata pellice Musæ.
Quare si sapies ceratis auribus istam
Præter ages nauem, tutóque in littore sistes:
Hoc te commoneo, sapientem stultus amicum.

AD MARGARETAM VALESIAM Franc. Regis filiam.

De sacris carminibus M. A Flaminij.

EST modò quòd miserũ possis defendere Flaccũ,
Qui nunc Socraticis sermonibus imbuit aures

Virgo

Virgo tuas & vana reliquit somnia vatum,
Nam locus occurret si quis non virgine dignus,
Qui teneras aures, teneros qui lædat ocellos,
Hunc tu præteriens vitabis, qua prius arte
Sirenum cantus varios, & littora Circes,
Aut Scyllæ rabiem sapiens vitauit Vlysses.
Ergo Venusinum vatem tractare memento,
Non tamen vt Tullî postponas aurea scripta,
Quæ nunc in manibus tibi sunt, quibus omne docēdo
Exequitur vitæ officium: monstrátque duobus
Propositis, vtrum melius potiúsve sequendum,
Vtilitas quoties pugnare videtur honesto:
Et quid publica res, quid item priuata negotî
Postulet ac studij, modus & qui finis honorum,
Quæ patriæ pietas sit debita, quæque parenti.
Hæc, alia atq; docet priscæ vestigia vitæ:
Quæ velut à doctore manu tibi tradita summo
Ipsa tua vertas in commoda plebis & vsum.
Nam memini te ex officio cùm fortè monerem
Nuper, vt è mediis Tullî deprompta medullis
Venisti quædam memor in loca, scilicet alto
Antè impressa animo. quid enim cōdiscere prodest
Ni pòst efficias longo percepta labore?
Ac mihi præclarum tua quanquam vita videtur
Omnibus exemplum viuendi tradere rectè
Matronis & virginibus: licet omnia tecum
Nascens attuleris: fiunt tamen ista vigentis
Semina naturæ fiunt meliora colendo,
Vberiora magis versandis denique libris.

Quid te, cum talem tantisq; parentibus ortam
Cum videant homines doctis incumbere chartis
An non incensi studio atque ardore ferantur
Ad iuga Parnassi niveis habitata Camœnis?
Utque etiam Solis radiis extare videmus
Omnia quæ variè crescunt dispersa per orbem,
Externáque afflata caput vi tollere cælo:
Sic mihi non solùm quæ nostris plurima terris
Ingenia excellunt, sed quæ disiuncta locorum
Sunt etiam spatijs, alióque sub axe morantur,
Omnia vim sentire tuam radiísque moneri
Virgo tuis, tanquam Solis fulgore videntur.
Hæc fuit innumeris scribendi causa poëtis:
Hæc quoq; Flaminium insigni modo nomine vatem
Impulit ut tandem nugis in morte relictis,
Aptarétque lyram sacrúmque ad sydera carmen
Pangeret, ac postrema tibi monumenta dicaret
Hæc sua, regali donum regale puellæ.

AD PETRVM CASTELLANVM Episcop. Matisconensem, Bibliothecæ Regiæ præfectum, quem FRANCISC. Rex, ob singularem eruditionem, & eloquentiæ laudem, inter familiares suos præcipuè dilexit. Accuratè & oratoriè scripta est.

CASTELLANE *decus musarũ, & caste sacerdos,*
Uittis, ac merita frontem redimite corona:

Seu

Seu te Castalides nascentem hoc nomine Musæ
Donarunt, siue ipse tibi virtute parasti
Id, fidei commissa tuæ castella tuendo
Fortiter, & Musis longa obsidione solutis,
Quas fera barbaries successu turgida rerum,
Iniustáque orbis per vim ditione potita,
Haud procul extremis Europæ finibus, Alpes
Inter, & Oceanum spatiis vrgebat iniquis.
Et iam barbaries longè latéque tenebat
Omnia, iam sese Musæ suáque arma parabant
Dedere, præsidio nisi Castellane fuisses,
Ausus te innumeris exponere millibus vnum:
Pro quo magna tibi concessit magnus Apollo
Præmia, cuius tu auspiciis ea bella gerebas.
Dilectas seruare dedit tibi nanque sorores,
Téque sacerdotem, defensi numinis ergô,
Instituit, templíque adytis præfecit & aræ:
Credita Musæi nec non custodia sacri.
Quinetiam nostris insuetas vocibus antè,
Et Græco tantum, Romanóque ore loquentes
Musas, Francorum docuisti effingere verba
Princeps, ántiquis noua tradens nomina rebus.
Musárum antistes sacer, interprésque fidelis,
Cuius mellifluo recitantis pendet ab ore
Totus & in suaui penitus sermone quiescit,
Cùm posita Musas pharetra respexit Apollo.
Tu potes illius quouis impellere mentem,
Et mulcere graues blandis sermonibus aures,
Et delere animis, si qua est fortassis oborta

Suspicio, absentis famam quæ lædat amici.
Nam bonus est, sentítque preces, patitúrque rogari.
Sæpe diu meditata priùs, decretáque fixo
Proposito, pietas illum mutare coegit
In patriam, atque inopis supplex oratio vulgi.
„ *Nimirum hoc illud factum sapientis, in horas,*
„ *Si toties res ipsa ferat, noua sumere semper*
„ *Consilia, & nunquam certis addicere mentem.*
Offensúsve mea leuiter, culpáve paterna
Continuò eyciat, tam paruo in crimine pœnam
Æternam statuens. Quàm multò leuius illud,
Experiar siquid meli⁹ natura, vel ætas
Ipsa feret: qui nunc malus est, erit vtilis olim
Forsitan, & frugi fiet patre natus inerti.
„ *Sæpe malis soboles generosa parentibus orta est:*
„ *Sæpe salus patriæ venit de ciuibus illis,*
„ *Infamis quorum fuerat, turpísque iuuentus,*
„ *Quíque suam vario macularunt crimine vitam.*
„ *Nam neque vertissent Carthaginis alta superbæ*
„ *Mœnia Romani, nec vos staretis Athenæ,*
„ *Persarum bello, si forsan honoribus essent*
„ *Summoti, per quos venere hæc commoda ciues,*
„ *Prima quibus paulò fuerat lasciuior ætas.*
Hæc seges est ingens, exemplis hunc ego possim
Innumeris cumulare locum: magis ille videtur
Lubricus, offensóne salutem patriæ ciui
Committet sapienter, an eius credere natis
Debeat, an patrium vlturos sperare dolorem?
Hæc si persequimur studiosè sensibus imis,

Et nunc cuncta sibi antè oculos, nunc singula ponet
Vir bonus, ex templò facilè vtrum præferat vtri
Viderit, & quid ei respublica credere poßit
Ob meritum patris, cuius suspecta fides est.
Vincit amor patriæ generoso in corde paternum "
Nec sua cuique domus iucundior, aut magis vlli "
Grata bono, quàm communis vel publica res est, "
Quam laus insequitur, & munus adorea Diuûm, "
Mortales animos ad certa pericula cogens "
Ire gradu celeri, nec tristem horrescere mortem. "
Nemo magis Cyro superatum offenderat hostem,
Quem gaza atque opibus spoliauit, denique regno:
Vitam erepturus, nisi sors & fata vetarent.
Hunc tamen & Cyrus, Cyri successor & hæres
Perpetuum comitem bellorum & pacis habebant,
Consultóque prius fecerunt omnia Crœso
An memorem pulsum crudeliter vrbe Camillum?
Cui tamen absenti paucis pòst Roma diebus
Imperium, fascésque dedit: non ille superbo
Reiecit vultu patriam, non segniùs arma
Tractauit, non frigidior fuit impetus illi,
Quamuis altè impressum animo, fixúmque sederet
Iudicium populi, magnæq; infamia mulctæ.
Quot Romæ clari, quot Græca per oppida ciues
Exilio vertere solum, quibus inde reuersis
Consensu populi delata potentia creuit?
Qua non immodicè, neque prauis actibus vsi,
Seruarunt vrbésque suas fecere beatas.
Quòd si sæpe bono patriæ fuit, ardua rerum

Ciuibus,& summam imperij committere læsis:
Quid dubites ipsis læsorum fidere natis,
Sæpe quibus patria est ipso mage cara parente,
Et quos sæpe patrum non valde iniuria tangit?
Lethales inimicitias,odiúmque sepulchro
Iusserat inscribi,atque ingrata nomina Romæ.
Scipio,cui deuicta nouum dedit Africa nomen:
Filius huic nulli cessit pietate,nec armis,
Et patriæ fines,Libyæ protendit in oras
Æmuláq; euertit felicis mœnia Romæ.
Antigoni meritò commendat Græcia factum,
Qui cùm diuideret popularibus æquus honores,
Propria se dixit,non fortia facta parentum
Respicere,& macula frontem qua quisque notatus
Esset,non turpes alieno in corpore næuos.
» Non etenim,veluti vitia vt quandoque parentum
» Corporis,in natis ipsorum expressa videmus:
» Sic animos animis similes natura figurat,
» Quorum tota Deo est,tota est cælestis origo.
» Multa boni mores,studium quod quisque secutus,
» Multa dies etiam in nobis & tempora mutant,
» Multáque iudicio in contraria vertimus ipsi.
» Sic reges hodie quibus est data summa potestas,
» Communis deceat personam aptare parentis,
Et patriæ genitos,non patri ducere ciues.
Hæc ideò sum longa tibi præfatus,amice,
Argumentorum iaciens quasi semina quædam,
Quæ tu vel facies meliora,vel his alia addes
Græcorum deprompta libris,deprompta Latinis,

Vt

Vt referas olim vacuas ad principis aures,
Cùm Musis operam solus dabit, aut vbi curis
Sepositis, medios inter discumbet amicos.
Ecce tibi sequitur minor illa quæstio, certis
Personis, & temporibus finita, locísque:
Huc adhibe totúmque Helicona, nouémq; sorores,
(Quanquã ô tu satis vnus eris mihi, dũmodo cœptã
Poßis extrema causam concludere fini)
Huius sit tua laus potius, tua gloria facti:
Vestra mihi curæ fuerit bene facta tueri,
Et non ingratis aliquando prodere chartis.
Mî pater (vt reliquas taceã quibus ille valebat,
Virtutes animi) constans in amore, tenacis
Propositíque fuit, certus quæcunque tuenda
Cæpisset, prompto capitis retinere periclo.
Hunc morem puer instituit, seruauit adulta,
Extremáque ætate, rei contemptor opúmque,
Pauper, & vtilibus præponens semper honesta:
Cùm subitò oppreßit casus miserabilis illum,
Et magnæ fortuna domus: vt sæpe ruina
Vnius affligi multas, labíque videmus:
Hic non iudicio, sed quodam errore, secutus
Inuisam superis causam, minimé que placentem,
Tristis vt euentus docuit, postremáque rerum,
Errauit (fateor) aliquantum temporis amens.
Nec tamẽ aut patriã contra stetit, aút tulit arma:
Verùm operas tantùm, priuatáque præstitit hosti
Officia imprudens, annum non amplius vnum:
Triginta totos cùm iam seruîsset amico:

Quem simul audiuit crudeli morte peremptum,
Illas continuò festinus linquere partes
Cogitat, & reducem patria se sistere terra.
Iam neque promissis, neque conditionibus vllis
Vti sustinuit, cùm præmia poneret illi
Magna, domíque locum Germanus Cæsar honestũ.
Hæc nihili pendens, Acromontémque secutus
(Is tum fortè fuit Regis legatus in vrbe)
Antiquum patriam visendi expleuit amorem.
Ex illo fuerit vir qualis tempore, multis
Testibus & fidei plenis ostendere possim:
Vtq; etiam Regis legatum, non ita pridem
Ad Lotharingos de pacis fœdere missum,
Consilio (quæ tum fuit illi copia præsens)
Iuuerit, atq; opibus, quanuis dolor impius ægro
Articulósque pedum, nodosáque membra teneret.
Vana fides absit dictis, & opinio læua,
Quæ me nec pietas, nec amor confingere suasit.
Nemo fidem verbis meliùs factísque probauit,
Nullius vel grata magis, vel amica voluntas
Enituit, sibi cùm à superis oblata putaret
Tempora, queis studiũ atq; animos ostendere Regi
Ante suo posset, veterísque abstergere facti,
Si qua impressa diu vestigia fortè manerent:
Quàm vetulum corpus, moribundáq; viscera matri
Redderet antiquæ: sed fatis non ita visum,
Irritáque in tenues abierunt omina ventos.
Hîc vbi Lingonico descendens Mosa Vosego,
Saltibus Arragoniæ Campanam diuidit oram,
Parte

Parte alia Rhenus limes tutißimus olim,
Dum res Romanæ stabant, & regna Quiritum,
Nunc haud difficilè Germanis peruius armis,
Lothari medios flauum genus incolit agros:
Hîc finem errorum posuerunt fata parenti,
Erepto innumeris terráque maríque periclis.
Sed non inuidia potuit vitare latentes
Insidias, quæ me miserum prorsus malè perdunt.
Multa scio rumore prius iactata, deindéque
Auribus inculcata boni mendacia Regis,
Quæ finxere homines, odia aut priuata sequentes,
Aut dicendi etiam malè consuetudine praua,
Falsáque pro veris, & suspicio sa serendo.
Sed ratio vani rumoris idonea vindex
Commentum falsò, & malè firma diluit hærens
Crimen aqua, patriã genitor quòd semper amauit,
Me quòd amat nimium, quòd se plus diligit ipso,
Et magnum cupit imprimis, cupit esse beatum,
Veráque nancisci virtutis præmia, quæ res
Omnis in arbitrio est, regísque à munere pendet.
Cui potius velit ille suos prodesse labores?
Quò tot, & assiduæ torquentes intima curæ?
Quò maria aduersis toties superata procellis,
Sæpius inscensi vario discrimine montes?
Crede mihi, non ista sibi tam tristia sumant, "
Nec sibi tam certis redimant incerta periclis: "
Contenti potius modico requiescere malint, "
Atque domi nigrum tutò consumere panem, "
Naturalis amor stimulet nisi corda parentum, "

" Oblitósque sui natis, intendere cogat.
Sed quid ego patris pergo defendere factum,
Cuius longa dies deleuit funditùs omnem,
Et venia errori iamdudum præbita, culpam?
Nam si hodie tibi sit, bone Rex, integra potestas,
(Quæ tua par pietas, quæ par clementia Diuis)
Concedas citius tali pro crimine pœnam,
Quàm vel ego iustis factum defendere causis,
Vanáque peccato prætendere nomina possim.
Magnus eò est habitus Cæsar: te Quinte Ligari,
Te Marcelle, alióśque aduersæ partis amicos,
Restituit: tu maior eris, Francisce, quòd esses
Cùm Rex legitimus, nulli quandoque petenti
Suppliciter veniam, reditum, patriámque negasti.
Omnes coniugibúsque suis, natísque fruuntur,
Et reuocata tenent auido patrimonia fisco,
Próque tua ad superos emittunt vota salute.
Adde quòd & turmas equitũ, peditúmq; cohortes
Nonnulli ducunt: quidam pro limite custos
Inuigilat, clausásq; tuetur ab hostibus vrbes:
Quod mihi iudicio magno fecisse videris,
Vt quos nulla tuos iniuria fecerat hostes,
Non odium, fidos numerares inter amicos,
Muneribus mentes obstringens & benefactis,
Fortiáque iniiciens rediuiuo vincula amori.
Talibus emicuit paucorum gloria factis.
" Multi nanque sciunt alios & vincere possunt:
" Rari adeò seséq; domant, animósque rebelles,
" Præsertim Reges, & quorum est summa potestas.
Nanque

Nanque vt difficile est, hostem cùm tollere possis:
Non tamen vlcisci, sed contrà parcere victo:
Sic longè maior, vel multò maxima virtus,
Non solùm tristem deponere cordibus iram,
Verumetiã, quicum tibi sit vetus vsque simultas,
Illum vltrò meritis ad te perducere amandum.

Hæc te sublimémque ferent, cælóque locabunt
Altius, & memorem ventura in secula famam
Longius extendent, quàm magnis de tribus orbis
Partibus egisses pulchros, Francisce, triumphos:
Quàm si mille virûm fudisses millia victor,
Mille suis captas numeres cum ciuibus vrbes:
Et quæ nec tua sunt, nec tu tibi dicere possis «
Propria, sed quorum fortunæ maxima pars est. «
Veram non etenim virtutem hæc signa sequuntur, «
Quæ persæpe dolis & viribus optima cessit, «
Seruiuítque domi, victoris vænit ære. «

Me quibus adnumerem? patriã non ipse reliqui
Vana sequens, flamma neque sum versatus in illa:
Non oppugnaui patriam, patriæve parentem:
Quem natura locum dederat mihi, semper amaui,
Et natale solum colui haud inuitus, in illo
Constituique domum, fortunas & simul omnes.
Coniugio indigenæ proles mihi nata parentis:
Despicio priuata, animum communibus addo,
Iudicia exercens nonum iam circiter annum.

Quid dices, pulchérne tibi est iratus Apollo?
Non equidem, nec si minimùm sit, viuere paruo
Horæ momento cupiam. Quis Apollinis iras

Sustineat, cùm tela manu vibrauit & arcum?
Sed mihi conspectum rutili contraria Solis
Nox adimit, densaq́ꝫ ferunt caliginis vmbræ:
Et mea perpetuo riguerunt frigore culta,
Nec se tollere humo, nec in altum surgere possunt.
Non ego supremas pertingere luminis oras,
Conspicuúsque alios inter, magnúsque videri,
Ipse vel immergi cupio ciuilibus vndis:
Ardua non aueo tractare negotia solus,
Nec mihi cor tumidum cæca ambitione laborat,
Tantùm oro (potes id concessu nanque Deorum)
Fac videam Solis radios, & discute nubes,
Fac Solem adspiciam, videat me pulcher Apollo,
Non tanquam ignotis aliquem regionibus ortum,
Aut vitam externo cupientem ducere cælo,
Sed numeret ponátque suis in ciuibus vnum.
Hoc te, maxime Rex, posco: Dij cætera faxint,
Et tua quæ Dijs est cælestibus æqua potestas.

MICHAELIS

MICHAELIS HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII EPISTOLArum ſeu ſermonum liber ſecundus.

AD IACOB. FABR. Præſid. Inquiſ. in Sen. Pariſienſi. Litium execratio.

O Diræ lites, ô iurgia ſæua reorum!
O furiis, Ereбóq; ſatæ, mortalia ſemper
Continuo diræ laniatu corda ſecantes!
Quei: neq; deterius potuit, neq; triſtius vllum
Iuppiter iratus terris immittere monſtrum
Quæ laſſis requiem membris ſomnúmque negatis,
Omnia quæ prauo naturæ vincula more
Soluitis, & iunctas æterno fœdere dextras
Cogitis aduerſis concurrere cominus haſtis:
Quæ firmum nihil, atque ratum nihil eſſe iubetis.
Quæ regum comites, vltróque impellitis ipſos
Neſcio qua turpi Reges dulcedine captos,
Currere in hoc ſtadio, nec honeſta vincere pugna.
At meliora tamen ſuccedunt vltima primis:
Aut ferrum fuluo fortaſſe rependitis auro,

Et cùm multa rei tulerint incommoda, tandem
Grande lucrum referunt. quale hoc? lucrẽtur vt asse,
Tota resignatis fundunt patrimonia fiscis.
Quid, quòd multa ferunt seruis indigna, suíque
Obliti generis, nunc vilis ad ostia Scribæ
Manè sedent, illúmque forum comitantur euntem,
Obseruant quàm longa dies, & nocte reducunt.
Nunc vbi clauduntur manibus subsellia ferreis,
Lictores solio insignes, virgáque superbos
Suspiciunt humiles, aditúmque precantur & orant:
Aut mixti media certant irrumpere turba,
Exclusíque, nihil præter maledicta, leuésque
Astantum risus, & verbera sæpe reportant.
Tantáne venturi, spes vos sustentat honoris?
Tantum lætitiæ capitis iam cordibus imis,
Libertas ne sit potior? Tu scilicet ista
Nobilitate ferox, istísque parentibus ortus,
Vilibus officiis summittere libera colla
Pulchrius esse putas, vt ne videare propinquo,
Aut alij cessisse tuis de vitibus vllam
Particulam, ne sit quisquam te ditior alter?
Instar equi viridem in prato qui solus vt herbam
Pasceret, impigro veritus concurrere ceruo,
Fugit ad externas vires, hominémque poposcit
Auxilium, dorsóque equitem, frenúmque recepit
Ore, quoad totis superatus cederet herbis
Æmulus. at quanti victoria constitit illi!
Victor eques domito renuit descendere dorso,
Nec victoris equi manibus demisit habenas.

Quid

Quid tu? ne fiat res asse tibi minor uno,
Ne plus accipiat, sibi ne plus arroget alter,
Tot superinducis dominos inuicte superbos
Elato capiti, tot spurca, redemptáque nummis
Mancipia, vnius quia mores ferre nequisti,
Visus quòd potior tibi pace teruncius alma.
At tibi ne fuerint, quæso, tua commoda tanti,
Néve adeò pulchrum ducas ciuilibus armis
Vincere, vt excutias animo generosa tuorum
Facta, quibus magno vitæ discrimine partos
Hos quondam titulos, atque hæc insignia genti
Transmisere suæ. tu degener arma relinques
Digna viro? potiúsque styli mordacis acumen
Intendes sociis, & ciuibus atque propinquis,
Quàm stringes gladium patriæ generosus in hostem?
Si res est iactanda, modo iactetur honesto: "
Aude aliquid, melior quo sit respublica, & vnde "
Immortalis honos, æternáque manet in omnes "
Gloria venturos post secula multa nepotes. "
Nobilitas, vera se captam laudis amore "
Prædicat, in promptu laus est, facilísque paratu, "
Si falsa veram scires distinguere laudem. "
Vt vincas modicam sub auaro iudice litem, "
Vendis agrum, vendísque paternas improbus ædes: "
Vt patriam tuearis, equísque armísque parandis "
Sordidus exiguum quadrantem insumere nolis? "
Non ita Francorum surrexit gloria cælo: "
Non inclusa foro, non his exercita pubes "
Artibus, Europæ atque Asiæ circuntulit arma. "

» *Castra forum, stylus ensis erat, secura domi pax:*
» *Cum patriæ bellum communiter hoste gerebant.*
Verùm hæc nec puer edidici, nec tradita patre
Accepi, nec Aristotelis de moribus vnquam
Libros, aut diuina Platonis dogmata legi.
Me pater admonuit puerum, me semper adultum,
Rem facerem: bona quæ delata parentibus hæres
Cœpissem, quacunque via & ratione tuerer:
Quo me defendam potius quàm iudicis atque
Legum præsidio? quibus illum iustius armis
Extrudam laribus patriis fundóque paterno?
Hunc circumueniam, captúmq; in vincula ducam,
Vnde queat non ipse fugax euadere Proteus.
Nec verò nihil iste videtur dicere causæ,
Res & diuitiæ cui sunt extrema bonorum.
Quanquam rem melius maturè abiecerit, vt ne
Cum rebus pariter meliores perdat & annos.
Istis quid facias, istis qui limina sacra
Musarum, tripodas sacros, & Apollinis arcum
Attigerint, libris videas quos sæpe relictis
Amplecti lites, inimicáque iurgia Musis,
Iactari circum omne forum, circum omne tribunal?
Non sic Democritus, bona qui dimittere cuncta
Non dubitauit, vt hoc quasi pondere mente leuatus
Liberius studiis incumbere posset honestis.
Ergo vide sacras tua ne sententia leges,
Et pariter legum consultos pellat ab vrbe,
Turbarum vt cupidos & seditionis amantes.
» *Consultos ego legis, & ipsam tollere legem*

» Amens

Amens voce mea iubeam? cui nulla videtur "
Publica res sine lege diu consistere posse, "
Quæ sceleri pœnam, virtuti præmia ponit. "
Vtilis illa quidem, multísque referta beatè "
Ac bene viuendi præceptis: sed quotus illam "
Quisque solet manibus hodie contingere puris? "
Turpia degeneres vilis contagia lucri "
Corrumpunt animos, lucris inhiamus auari. "

Atqui de multis & magnis litibus ampli
Existunt reditus, veniunt vberrima lucra:
Moliri causas igitur conamine toto
Expedit, atque animos incendere litis amore:
Commonstranda forum via quæ rectissima ducit,
Implendi spe certa animi, litésque serendæ,
Multiplicem vt fructum reddat cum fœnore căput.
Si fuerit nostræ lex aduersaria causæ,
Si iudex custos rigidus legúmq; minister,
Quærenda est ratio, qua legem eludere possis,
Qua vafri quamuis & acuti iudicis aurem
Decipias, sic prima solent exordia lites
Sumere, sic quoque lis deinceps ex lite resurgit:
Et forti semel vna manu iugulata, cadendo
Restituit plures alias, mirabile dictu.

Angulus ille, vides, qui sese proijcit extra
Mœnia lata fori, Galeoti pone tabernam,
Vendit vbi fucos vnguentáque mollia quidam,
Insubrum aut Ligurum nuper qui venit ab oris:
Ad quem sæpe, velut scopulum, est illisa reorum
Et proiecit opes immensas naufraga puppis:

Angulus ille dolis plenus te furta docebit
Omnia, iudicibus tenebras offundere cæcis,
Extrahere in menses multos & ducere litem.
Et quæ deterior modò contestata fuisset,
Quo possis pacto meliorem reddere causam.
Hinc spes & scelerata reis audacia crescit,
Hinc animos sumunt, & ferrea, Iuppiter, ora
Appellatorum multos metuentia casus.
Talia Romanis nostrísq; in legibus esse
Monstra nego: commenta fori sunt ista parandis
» *Augendísq; opibus. leges aliena cauere*
» *Furta cauere aliis potius quàm fallere monstrant,*
» *Dissidia & lites placida componere pace,*
» *Et castas seruare manus, & parcere sumptu:*
» *Nullam ex dissidiis alienis cogere prædam,*
» *Commissos curare greges, & commoda plebis:*
» *Quæ lites minuunt, concordia sæpius auget.*

AD MARGARITAM Regis sororem.

EN *toties noua cura subit tibi pectus honestum*
Regia virgo, subit veteris noua cura clientis,
Excipiunt alios aliíq; subinde labores:
Cura mei non digna tuo, non virginis ortæ
Regibus ingenio, Regis non digna sorore.
Et quid enim damni respublica fecerit, aut tu,
Ignotum mihi perpetua si nocte prematur
Nomen, & hîc noster consistat cursus honorum?

Quanquam non obscura nimis sunt tempora nostræ
Prima iuuentutis, vitaq; haud pœnitet actæ:
Forsitan & veniens fuerit nec inutilis ætas.
Non tamen est nobis tanti decus, aut honor vllus
Vt grauis vsq; tibi, vel debeat esse molestus:
Et pudet in nostra tantum te ponere causa
Temporis & studij, tantum cepisse laborem:
Pergere continuò benefacta recentia primis
Accumulare: nouóque tibi me obstringere nexu.
Quinetiam ambitione mala peccare, nimísq;
Gnauiter & cupidè prensans offendere possim.
Nec cogi, precibúsve adigi vult summa potestas, "
Nec se pulsari patitur: mala nomina tanquam "
Creditor appellet, strictóque reposcat auarus "
Iudicio: semper nec largitoribus idem "
Est animus, non mens eadem, non vna voluntas. "
Regibus & mos est regúmq; vetustus amicis, "
In sublime suos nullo discrimine primùm "
Tollere, diuitiis opibúsq; explere beatos: "
Inde subit satias cùm nil superaddere possunt. "
Sæpe vel indignos tot honoribus, aut malè gratos
Prouexisse piget, sérúmque haud tempore sumunt
Consilium, aut mores, quos prima ætate probabant,
Incipiunt odisse senes, & protinus ipsos
Quos habuere duces olim, scelerúmque ministros,
Vlciscíque deinde viros fit ludus, & alto
Exturbare gradu: sequitur grauis ecce ruina,
Horrendúmque malis intentat visa pauorem.
Vt taceam peregrina, domo producere possum

Nomina non ignota virûm, quos Gallia valde est
Altius euectos prius admirata, iacentes
Non minus afflictósq; solo mirata subinde est.
Id verò visum meritò cecidisse quibusdam,
Pro quo fortunam nesciissent ferre secundam.
Tristis & aspectu miserabilis vsq; bonorum
Casus erat: tum si qui aut nullo crimine certo
Conciderant aut causa minus cùm nota fuisset.
Nam cui sunt hominum satis explorata Deorum
Consilia? aut quænam superis sit causa premendi
Huius, & illius tollendi? Nostra vagatur
In tenebris, nec cæca potest mens cernere verum.
Sæpe bonos dictis, aut suspicione maligna
Insonteis premimus, culpandos sæpe tuemur.
Siue tamen dignas meriti pro crimine pœnas
Legibus exoluunt, iniusta siue grauantur
Inuidia, leuitate bonorum siue datoris:
Tam fœdi rerum euentus, tam tristia debent
Torpenteis nobis animos exempla mouere:
Sollicitos etiámq; futuri, & reddere cautos.
Sunt & apiscendis in honoribus atque gerendis
Sunt quædam præcepta, quibus ratione docemur
Lætari modicè partis, modicéq; dolêre
Amissis, cupido communem poscere curam
Non animo: rursus nec detrectare laborem
Militiæ, aut alium, patriæ si postulat vsus.
Imprimis moneo. vires examinet antè
Quisq; suas tacitus, ne quem minus aptus & impar
Delatum capiat, neu sponte inuadat honorem.

Si valet

Si valet ingenio, confidit & arte regendi
Vtiliter populos, patriæ si feruet amore,
Cur operam præbere suis, cur ferre recuset
Ciuibus acer opem? quin & bonus offerat vltro
Si melius rem authore geri se posse putabit.
Vt si quando atra cùm tempestate coorta
Fortè regat nauem rudis ignarúsque magister,
Iactatámque mari scopulis illidere tendat
Nescius, huic tu cùm possis occurrere damno
Expectes, dum te socij comitésque requirant
Auxilium, & dubites clauum extorquere sedenti?
Armatus vel cùm succedat mœnibus hostis,
Præfectúsque loci fugiat statione relicta,
Non hunc tu retrahas obtorto ad mœnia collo,
Arma vel indigno eripias, tibi strenuus aptes,
Priuatáque manu patriam tutêre salutem?
Ille decus laudémque tulit, qui tempore lectum
Non opportuno, terror cùm maximus esset
Persarum belli, tantum ciuilibus aptum
Prætorem studiis, nullo castrensis at vsu
Militiæ, ignauúmque ducem submouit honore,
Persuasum multo prius vt decederet auro:
Imperiumq́; sibi fortissimus ipse recepit,
Quo patriã, & pulchras victor seruauit Athenas.
Nec minor illa fuit Thebani gloria ciuis,
Qui successorem castris exclusit: & vltra
Legitimum tempus vetitos produxit honores,
Exemplo fortasse malo, si praua nepotum
Mens animúsque foret: sed tum reuerentia legum,

Iudiciíque metus patriæ concessit amori.
Imposuit bello finem, Danaúmque per vrbes
Constituit dominas victa Lacedæmone Thebas.
Ergo recusandus labor vllus, honósque gerenti
Rem bene, præstantíque viro non esse videtur.
Est tamen est aliquis tibi suffragator honoris
Religione fidéque excellens ante legendus:
Cui velut innixus firmo consurgere, trunco
Possis, atq; leues omneis contemnere ventos.
Bellum est nanq; viris, & crescere rebus honestis.
„ *Ipse vide, quo sis animo, qua mente capessas*
„ *Publica: sæpe bonus petiit qui ciuis honorem,*
„ *Oblatum cepítve libens, corruptus adepto est.*
„ *Sic via plana licet, facilísq; ascensus in altum,*
„ *Difficile in summo pedibus consistere rectis:*
„ *Lubricus, & partem locus est procliuis in omnem:*
„ *Caligant in luce oculi, nec ferre nitorem*
„ *Aut solis possunt radios: magis optima quæque*
„ *Ingenia esse solent obnoxia casibus istis.*
„ *Vt paulùm se sustineant, pòst illa videbis*
„ *Alterius cadere impulsu, ferríque deorsum.*
„ *Præterea studium nulli satis, aut sua constat*
„ *Conditio: nam his animus, nunc ducitur illis.*
„ *Semper & vlterius vani splendoris amore*
„ *Progreditur, sempérque nouas festinat ad artes:*
„ *Antè senex perfusa videt, sua tempora canis,*
„ *Supremúmque instare diem, quàm lassus eundi*
„ *Tandem fixa loco vestigia ponat in vno,*
„ *Quàm secum statuat cuinam sese applicet arti.*

Vt qui Dædalei conclusus carceris intra "
Ancipites flexus indeprensósque viarum, "
Hoc dubius modò carpit iter, modò nescius illud: "
Cúmque diu multos errans confecerit orbes "
Huc sese referet, primùm discesserat vnde. "
Tanquã aut Callipides, qui crura pedésq; mouendo "
Assiduè, nunquam tamen est procedere visus. "
Talis homo plerunque solet traducere vitam
Irrequietus, inops rerum quibus intus abundat:
Et posita ante oculos conquirens trans mare longè.
Erroris qui fortè modum si fecerit vsquam,
Atq; habitare domi volet ambitione relicta:
At vicinus ei lites & bella mouebit,
Et neque longa sinet cum dulcibus otia natis
Carpere. sic nostra aut aliena peste grauamur.
Inuidiæ flamma est nulla vitabilis arte, "
Nullis consiliis. Tantum illud, nequid & ante, "
Et post delatos ne quid peccemus honores,
Poscendum à Superis. & nos pro parte virili "
Nos toti debemus in hanc incumbere curam, "
Præcipuè nobis animos ne gratia turbet, "
Alteriúsve odium, ne verba minæq; potentum, "
Néve preces, ne turpis auaro in iudice quæstus. "
Quæ mala iam multas verterunt funditùs vrbes: "
Et vertent alias, nisi quis Deus exigit istos "
Vrbe foróque lupos, & pacem reddit ouili. "
Sic facilè euentus rerum quoscunque feremus, "
Si praui nullius erit mens conscia facti: "
Si nostro neque partus erit, neq; perditus vllo "

Dulcis honos vitio: si rectè gessimus illum.
Quominus ista mihi dudum promissa, laboro
Vt tandem veniant, & quæ tu debita dicis.
Cætera nec vereor, tua ne leuis acta retractes:
Aut nostri pertæsa vetes me longius ire,
Deijciásve gradu, quo me paulò antè locasti.
Nota mihi tua summa fides, prudentia multis
Nota mihi rebus, nota est constantia morum.
Nemo tuas vnquam verbis fallacibus aures
Delator, nemo simulatus cepit amicus.
Libertas vrbana tibi iucundior omni
Obsequio: semper facilis venientibus ad te,
Et comis, non blanda: grauis, non dura fuisti.
Scilicet adiutrix inopum, tu sola bonorum es
Perfugium: tua sancta domus: tibi regia circùm
Mensa frequẽs hominum laudatis cœtibus, omnẽ,
Quàm longa est, cœnam vario sermone trahẽtum.
In medio Regina sedes velut arbitra rectè
Dictorum, aut pleni moderatrix vna theatri,
Audis sermones, audis mala scripta, poetæ
Vel bona quæ recitant: & præmia diuidis æqua
Omnibus: aut fratrem nunc maxima bella gerentẽ
Concilias potiora colentibus otia Musis.
Sic bona communi vobis delata parente,
Sic ambo tenuistis, vt in te pacis amorem
Vulgò omnes, belli studium mirentur in illo:
Et dubitent hodiéne togæ, plus laudis, an armis:
Nobilior lauri foliis, hederáne corona. (tum,
Me paruũ atq; humilẽ, vix famæ & nomine no-
Iudicio

Iudicio surrexere tuo, dignúmque tuarum
Esse habitum cura, longo iam tempore, rerum,
Quanti, virgo, putas, quantum mihi laudis ab illo
Accessisse die, quo me Regina vocasti?
Nã si principibus placuisse quibuslibet, amplũ &
Magnificum est: quid ei, Regis quæ filia, Regis
Et soror est? quæ tam reliquis & lumine mentis
Præstat & ingenij, quàm Luna minoribus astris?
Hoc magnum satis vsq; satis, nimiúmq; videri
Debuit: hoc fretus contemnere cætera possum.

Ad Illustriss. principem CAROLVM Card. Lothar.

SI virtus & sola viris se forma probaret,
Non ego nunc tanto studio tantísque fatigem
Te precibus. sed nulla vnquam sine dote puellæ
Sat placuere viris. duram malè docta iuuentus
Pauperiem refugit, tanquam exitiabile monstrum.
Interea sensim fragilis dilabitur ætas, "
Et decus eripitur formæ venientibus annis. "
Hi sensus non tantùm adeò fecere molestum
Me tibi, verùm etiam Regi, Regísq; sorori.
Quid faciam? coner patrios euertere mores,
Atq; indotatam laribus dimittere natam?
Nemo domum traducat? agrestis denique factum
Et duri genitoris erit, sine dote puellam
Adseruare domi, & primum consumere florem.
Hoc prohibere malum, meq; his exoluere curis

Tu potes. Ipse (inquis) morientum limina serua,
Et si cui bellè minus accidet, ocyus ad nos
Mitte, vel ipse veni, mea, nec tibi gratia Regis
Deerit, equo dum te prauertat nemo fugaci.
Obseruare iubes lectum morientis & agri:
Illi etiámq; optare malum, mortémque precari.
» Vt peream potius. noua res insuetáque nobis.
» Quid, centum non esse putas quibus altius hæret
» Ambitio, quibus hæc sola est in pectore cura?
» Centum qui pedibus meliores? adde, priorem
» Excludit praua quòd sæpe nouissimus arte:
» Impensáq; operáq; amissis ille recedit.
Et fortuna meis semper contraria rebus,
Semper iniqua fuit. Iámque est, iam tertius annus,
In quem magnanimi Regis promissa trahuntur.
Ecce foro quidam veniens ocreatus in Aulam,
Munera fert subitò quæ nec sperauerat vnquam.
Ac mihi tum, qui sæpe aliâs, pudor obfuit. Ille
Turpibus assuetus lucris, nec turpe putauit
Eripere hanc deuotam aliis, vt miluius, offam
» Difficile est sedare sitim atq; explere forensem
» Ingluuiem, quam mos, quam nulla modestia, nullus
» Sacrarum retinet legum metus. Accipe notam
Multis historiam, tibi non fortassis: at audi.
Patrono delata hominis locupletis auaro est
Causa rei mediocris, & horis acta duabus
Accepit finem. calido valdéque tumenti
Scutatos ter quinque reus porgebat: at ille
Reycit, haud tanto merces ea digna labore

Vociferans

Vociferans.mittit famulum post prandia plenam
Qui nummis pateram, mandatáque perferat illi,
Sumat vt ex magno, quantum videatur, aceruo.
Laudat patronus mores animósque clientis,
Laudat opus pateræ: nanque illam ducta per omnem
Aurea vitis erat, Bacchíque iocantis imago.
Expectas etiam, seponere quid suus illi
Suaserit & quantum pudor: auri quod fuit intus
Signati, paterámque simul capit ille nitentem:
Et vacuis seruum manibus discedere iussit.
Illum afferre putas fidum potuisse clienti
Consilium, incœptóque malæ deducere causa?
Quid si vel iudex sedeat, sumptúsve regundis
Finibus interpres, communis & arbiter agri?
Hunc iubeat lapides adducere, opinor, & illum:
Deinde sibi solers addicat vtrinque relictum.
Has sordeis, hæc monstra Erebo nigrāte remissa,
Di prohibete sacris Astrææ virginis aris.
Quò mea paupertas nullis polluta rapinis,
Puras munda manus, casti fidentius audet
Ora sacerdotis, vultúmque subire benigni
Principis: & dotem natis, alimenta parenti
Poscere: digna bonóque ac forti præmia ciue,
Accensura animos æternæ laudis amore.

AD FRANC. OLIVARIUM Franciæ Cancellarium.

VICIT, OLIVARI, *tua virtus sæua minacis*
Spicula fortunæ, quæ nunc contenta supremo

Deiecisse gradu, téque expoliasse superbis
Fascibus, haud inuita fruentem cernit auitis
Prædiolis, & longa manu pineta serentem.
Prima quidem species magnarum incognita rerũ
Luminibus sueuit tenebras offundere nostris,
Pòst vbi rem totam propius spectauimus, esse
Vel non quanta prius, vel non tam bella videtur.
Sic abit ille malus, qui nos deceperat, error:
Te verò quo quisque magis cognouerit intus,
Hoc magis atque magis mirabitur, omnia forti
Inuictóque animo quæ sunt humana ferentem,
Nec fractum aduersis vnquam, rebúsve secundis
Elatum, vultu atque animo propè semper eodem.
Illa tacebuntur studiosè tempora nobis,
Te rectore quibus florentem vidimus orbem.
At postquam diuina suum te rura colonum
Aspiciunt, turbáque hominum cœtuq; relicto,
Hæ latebræ dulces, atque hi placuere recessus:
Quæ tua vita fuit, quibus & quantísq; referta
Deliciis? non iis quæ sunt in honore per vrbem,
Pérq; domos celsas & picta palatia regum:
Sed quibus illa Deûm in terris ignata propago
Oblectare animos Saturno rege solebat.
Manè sacer primùm petitur locus, inde seueris
Et grauibus studiis aliquot defungeris horas,
Protinus & viridi lætus spatiaris in horto,
Aut inter pineta, tuis quæ consita longè
Excurrunt manibus, vel coniferas cyparissos,
Aut sacram Phœbo laurum, platanósque reuisis
Socrati-

Socraticas, Musísque nemus Phœbóque dicatum.
Hæc eadem studia, atque iidem repetuntur amores
Cœnato pransóque. sed & celebratur honestis
Semper mēsa frequens (vt agro nimis vrbe remoto)
Hospitibus. nihil est cœna iucundius illa.
Tum qui sermones, quàm dulcia verba sequuntur:
Nemo non melior, non doctior inde recedit.
Tale genus prastans & non imitabile vitæ
Dulcis, Oliuari, iam multos exigis annos:
Vt qui prætereant muros & limina villæ
Ante tuæ, exclament, O te, Francisce, beatum,
Solus enim solus scis viuere, cætera tanquam
Cæca per obscuram gēs noctis inambulat vmbram.
Te qui non norant prius, illi tempore sortem
Optauere tuam, quasi suauior esset in aula
Victus apud reges, quàm rure domíque paternæ,
Cum bene morigeris natis & coniuge casta.
Atque illis istud possit fortasse videri,
Qui tantùm seruire, genúque inflectere coram
Principibus didicere, quibus tulit improba certos
Ambitio sensus, & libertatis amorem.
Tu verò tu liber in aula, liber in vrbe
Vixisti semper, nec res fecere secundæ
Maiores animos, nec deiecere sinistræ:
Vt vetus assiduis exercita flatibus arbos
Ventorum, manet illa tamen nec sede mouetur.
Sunt alii qui perpetuò latuere, minores
Viribus atque animis, ausi contingere nunquam
Aut commune forum, aut habitatas regibus aulas.

Ast alij verò, magna cùm publica laude
Munera gessissent, casu hinc pòst fortè repulsi
Continuò cecidere animis, & viuere ruri
Mortem suppliciúmve sibi crudele putarunt.
Paucis vitæ vtrumque genus placuisse videmus,
Pauci adeò aut sciuere vti, aut voluere, duobus:
Exceptis Cyro Persarum rege, vel illis
Consulibus, curuo quos Roma vocauit aratro
Vrbis ad imperiũ. sed enim hæc vix dettulit ad nos
Fama vetus, tantúmque libris sunt nota legendis.
Nos vel apud regem hodie, vel in vrbe foróque
Occupat ambitio, vel amor plus semper habendi.
Si reuocas retrahísque domum generosus, ab ara
Idem coneris fugitiuum auellere seruum.

Huic ego dem veniam nullum qui possidet agrũ,
Nil habet aut ruri proprium, nec curat habere.
Non inuitus enim caret hoc quod nesciit vnquam,
Nec res ignotas potuit spreuisse videri.
Quid facias illis, qui villas, Iuppiter, altas
Ædificant cælóque ferunt: qui iugera pinguis
Mille soli includunt leuibus viuaria ceruis:
Quorum non priuata putes, sed regia planè
Prædia, tam latis expandunt cornua fundis.
Hæc illi cùm tanta frui, cùm talia possint,
Nunquam animum latere inducũt abscedere regis.
Tantus amor lucri, leuis est tam fumus in aula
Vendibilis tantóque paratur gratia quæstu
Immensas ad opes. sed enim quis credere possit
Esse homines, claris etiam maiorbus ortos,

Usque

Vsque adeò viles animi, vt tam pulchra Deorum
Munera, terrarúmque ipsius & oris vsum
Illos non pudeat tenui postponere lucro?
Et iactant atauos, iactant præclara suorum
Stemmata diis geniti superis, cùm furta, rapinas
Admittant, & quæ pudeat committere seruos.
At ne prorsus inurbani videantur, & omnis
Expertes rationis, in vltima tempora vitæ
Hæc prouisa sibi veluti solatia dicunt,
Quandocunque domum se tempestatibus acti,
Aut referent vltro pertæsi regis & aulæ.
Fac tamen ista cadant vt sunt præuisa, bonáque
Ad sedes venia liceat migrare paratas:
Sed canos hominum sibi quis promittere possit?
Aut quis in effœto, & spoliato viribus olim
Corpore sensus erit, quàm languidus & breuis vsus?
Stultum est præsentem cùm possis carpere fructum, "
In longam differre diem: mora temporis affert "
Difficiles nodos & dura obstacula sæpe. "
At querimur fructus producere culta minores,
Ipsum incusantes hodie cælúmque solúmque
Ingenteísque Deos, nostra est sed maxima culpa.
Vt puer inuiso non riserit antè parenti,
Ignoto nec ager domino: seges ipsa magistrum
Plus amat, & manibus versari gaudet honestis.
Quàm melius fundum colere atque ornare paternũ,
Quanuis exiguum fuerit, quàm tendere fines
Vlterius semper, fundúmque annectere fundo.
Diuitias immensus ager, nimiásque potentis

Mõstrat opes domini: bene cultus ac indicat artem
Ingeniúmque viri, & maiorem fructibus æquat.
Dic agedum, fructúmque putas hunc esse bonorũ,
Si multum latè fœcundi & fertilis agri
Possideas? multos habeas sub claue repostos
Regis aui veteres, aut patris imagine nummos?
Non mage quàm citharas coëmat si nescius artis
Cantandi, clauóque emptas suspendat eburno:
Vel libros habeat si nullum indoctus ad vsum.
Tantalus hac dici possit ratione beatus.
Ignorare mihi quæ sit tua cura videris,
Cuique rei bona tot cumules, quia nempe bonorum
Laus omnis solóque voluptas omnis in vsu est.

AD CARDINALEM BELLAIVM.

ERGO *tibi reditum reditum persæpe roganti*
Fraternæ fecere preces, iactatáque vulgò
Morbi fama tui, & dubiæ spes parua salutis:
Cuius quanta bonos omneis tum cura teneret
Ostendêre hominum plenæ formidine mentes,
Et pauor, vt quisquis venisset nuncius vrbe,
Totque data & promissa deorum munera templis:
Ipse etiam rex ipse tuos fleuisse labores
Dicitur, & magnum vultu monstrasse dolorem.
Quæ tamen ipsa tibi iamdudum cognita fama
Esse reor: vel qui modò præpes missus in vrbem
Nuncius, ad vestras (puto) iam peruenerit aures,
Gaudia

Gaudia magna ferens tibi primùm, deinde cohorti,
Quæ longi socia exilij errorúmque tuorum
Fida comes, tecum cupit in sua tecta reuerti,
Tecum restitui patriis nunc sedibus optat:
Votiuámque suo tabulam suspendere Mauro.
Ad te (quæ retinere solent clarissima sæpe
Ingenia) antiquis loca deformata ruinis,
Semiruta moles, & tecta minantia casum,
Non vrbs, verùm vrbis modò nomẽ, & illius vmbra
Quæ fuit, imperium cùm totius orbis habebat,
Nunc triste exemplum, semper mutabilis æui.
Te ne (inquam) ne, quæso, diutius ista morentur,
Quàm quo metiri spatium hoc in tempore possis:
Spectatum satis, ac plus quàm fortasse necesse
Est homini rerum prudenti. Ex vngue leonem.
Littora tu Campana iube, pictásque valere
Baias, & calidis currentia flumina riuis:
Tum monumenta hodie villarum incognita nobis,
Et sine nominibus, Craßi, diuísve Luculli,
Nunc quoque vicinis etiam despecta colonis,
Et quorum magnam potuisti cernere partem.
Quæ tamen, vt nunc sunt, vrbis labefacta beatæ
Quondam, diuitias & opes ostendere possunt,
Sed quas te libri melius, quàm saxa docebunt.
Atque vtinam pernix aliquis tibi Pegasus esset,
Impositum placidis equitem qui molliter armis
Hîc in conspectu nostro breuioribus horis
Sisteret: aut humeris consutas Dædalus alas
Aptaret, liquidóque præiret in aëre cursum.

At quanquam tua sit mora nobis longa ferendo,
Et desiderium absentis producimus ægre:
Maturare tamen non festinare memento,
Ne te (quod superi auertant) nil tale verentem
Lethifer autumnus funebribus implicet vlnis.
Abstineas etiam moneo nucibúsque pyrísq;,
Arboribus quæ poma ferunt, & dulcibus vuis.
Nanque repentinæ febres hîc corpora vulgò
Corripiunt hominum, fluit inde iacentibus ægris
Turpiter, atq; animam cum sanguine deijcit aluus:
Quæ tamen (vt spero) veniens contagia frigus
Auferet: & cœli Borea spirante reducet
Temperiem, clarásq; dies, noctésque serenas.
Si nondum vires & pristina robora sentis,
Aut lectica vitæ multis gestata laborem
Succussúsq; graues, aut nauis operta leuabit,
Protinus attigeris quàm parui flumina Rheni,
Inde per effusas illo stagnante paludes
Eridanum, Venetique sinus maria alta subibis,
Et multis latè dominantem gentibus vrbem
Europáque Asiáque, & vasti gurgite Ponti.
Heîc triduum pones, num lustras omnia circum
Vrbis templa, domos, & publica tecta, forúmque
Marci, & marmoreas Donati principis ædes:
Artifices liquidi (visu mirabile) vitri:
Necnon sexcentis instructum nauibus, omníque
Armorum genere, & pictis nauale carinis,
Centauro imprimis magni vectrice senatus.
Cætera sunt illo quæ formosissima tractu

Oppida

Oppida, te poterunt non multos vsque morari,
Quanuis multa, dies: nisi lenis deuia Minci
Stagna lubet, patriúmq; solum spectare Maronis
Arcem, & turrigeræ fastigia celsa Cremonæ,
Et deserta viris Pompeia mœnia laudis.
Hac te digressum Troiani Antenoris vrbe
Ad leuam excipient sublimibus oppida muris,
Sed Vincentini colles, & nigra placebunt
Vina magis, morúsq; per omnes plurima campos,
Nobilis antiquo nec non Verona theatro,
Armorúmque potens & saui Brixia ferri:
Quaq; aliæ rectà occurrunt venientibus vrbes,
Hinc Mediolanum, Vercellas, condita Gallis
Oppida præteriens, positum in radicibus ipsis
Taurinum venies, vbi latus magna videbis
Clarorum monumenta ducum, celebrata colonis
Æquè ac militibus defuncti nomina fratris,
Quem mors ante diem properato funere mersit,
Hîc aliquot poteris tutò requiescere noctes
Dum soleæ pedibus clauíq; aptantur equorum.
Verùm vt scis, tibi ludus erit percurrere plana
Italiæ, quantúmq; iacet latus inter vtrunque,
In medio campi circùm spatiantibus vndis
Cùm sint egregiæ dextra læuáque tot vrbes,
Flumina tot pulchros subter labentia muros:
Adde lacus mensis obsonia larga ferentes,
Magnorúmque onerum patientes æquoris instar,
Hos circum densa vestitas arbore ripas,
Lauróq; & myrto, & pomis quæ Media misit,

Quæ verò species agrorum, & quanta voluptas
Aspicere implexas contortis vitibus vlmos
Distantes paribus spatiis atque ordine certo,
Et medias inter segetes: quæ verius hortos
Vniúsq; hominis pomaria dicere possis.
Tantùm seu Pœnina paras, seu Graia redire
Per iuga, seu libuit per Cottia, nullus euntem
Impediat casus, cæli vis nulla molestet,
Ne glacies digitos, faciem ne frigus adurat,
Ne ventis adpulsa furentibus obruat ora
Conspectúmque viæ nix tollat equísque virísq;:
Vt te post multos reducem tua patria menses
Accipiat lætis oculis & fronte serena,
Accipiat qui nunc patriæ moderatur habenas
ERRICVS, *pulsis veniens modò victor ab Anglis.*
Interea totum Phœbe lustrauerit orbem
Dum regi exponis longo res ordine gestas,
Quíque status rerum præsens, qui deinde futurus,
Et quid consilij, quid opis res Itala poscat.
Ne tamen auscultâ blandis sermonibus aulæ,
Nec tua lethæo perfundat tempora somno
Ambitio fallax, & honorum cæca cupido:
Sed fuge maturus Sirenum saxa, priusquam
Inuidia flagres, quæ regum semper amicos
Virtutémque petit sublimi in sede locatam.
Non obscura sequor, tibi nec modò cognita primùm
Te multis fortuna modis exercuit antè,
T capitis fecere tui discrimina cautum,
Et toties vario transmissa pericula casu.

Non iter ignotúmve pererras littus, eosdem
Ad scopulos hærere, iterúmque offendere turpe est.
Sed me stultus amor me longius ire monendo
Impulit immemorem tua sit prudentia quanta:
Tu tamen hanc nimio veniam dabis æquus amori,
Téque domum referes, quò te venisse propinquis
Lætentur pagis, lætentur & vrbibus omnes.
Sed neque mortales tangunt ea gaudia solos,
Ipsæ etiam pecudes & bruta carentia sensu,
Ipsa mihi tellus ridereque prata videntur,
Et super aucta suas effundi flumina ripas.
Quas, vbi fama tui reditus vulgata per agros
Circum omnes fuerit, credis mox affore turbas:
Quos & concursus hominum regionibus illis
Vndique visendi studio? se quisque beatum
Crediderit, tua si conceditur ora tueri,
Si manibus summam dabitur contingere vestem,
Si premere & quæ tu vestigia presseris ante.
Quid cùm supplicibus fueris bona verba precatus
Intendens oculos, & sacram ad sidera dextram?
Procumbent omnes velut aras ante Deorum.
Sed propera si vis extremos cernere ludos,
Quos tibi pro reditu felici rustica pubes
Læta facit. vidi nihil ipse iocosius vnquam.
Nanque vt prætercam scenam, vilémque paratum,
Et longos Erebi dentes inhiantis apertis
Faucibus, & mandentis adhuc spirantia membra,
Quæ possint Fabio, risúmque mouere Catoni.
Mira fuit persona gerentis cornua fronte

Luciferi, pictis faciem carbonibus atris,
Voluentis longæ sinuosa volumina caudæ.
Qui procul ignivomo quoties emisit ab orco
Horrificũ clamorẽ, & quo nemus omne propinquũ
Insonuit, versæq́ steterunt fluminis vndæ,
Omnibus it subitò gelidus per tempora sudor,
Et metus effractis erumpat vt ille cathenis
Continuóque domus Plutonia tota sequatur
Parte alia posita videas in sede tyrannum
Addi vincla reis & verbera sæua iubentem:
Carnifices nudis quatientes flagra lacertis,
Haud fictos gemitus toto reddente theatro:
Cætera quæ fiunt vel præsens ipse videbis,
Vel referent alij cùm veneris. interea tu
Adde gradum, pleni dum sicco puluere campi,
Dũ facilisq́ & plana via est, corrupta nec imbri.
Iamq́ adeò iam tristis hiems abscondere soles
Incipit, & pluuiis obnubilat aera ventis:
Sed prouisa tibi lignorum copia magna est,
Quam modò Campanis aduexit Matrona siluis.
Tu ne ideò mutata feras vestigia retro,
Nanq; suas habet hic veneres locus omnibus anni
Temporibus, suáq́ est hiberno gratia cælo.
Haud facilè in terris alia regione locorum
Tot simul inuenias & commoda tanta, quot vno
Et quàm multa loco tibi sese vberrima fundent.
Hîc securus eris quæ procreat aula malorum,
Vitabis maledicta hominum, linguásque nocentes:
Vitabis duplex studium, geminúmque laborem,

Manè salutandis, seu reddis lætus amicis,
Seu capis inuitus quos detulit alter honores.
Hîc aliis quæ multa locis cogare tueri,
Nulla tibi stomachum prorsus conspecta mouebunt,
Nil dirum, nil triste tuas referetur ad aures.
Et quoniam syluæq; placent, tacitiq; recessus,
Nec tamen humano conuictu durus abhorres,
Hic vtrunque locus dederit, sic vrbe remotus
Vt quoties libeat possis cum ciuibus vnà
Esse tuis spatio vnius non amplius horæ,
Seu veniunt ad te, seu tu contendis ad illos.
Hîc melius sacra nemorum spatiabere in vmbra,
Mollibus in pratis, viridísque in margine ripæ:
Hîc versus facies Musis & Apolline dignos.
Viues ipse tibi, incipies aut viuere primùm
Regibus Assyriis felicior, & bona carpes
Hortorum, nemorúmq;, & ruris optima beati:
Qua rex cunque die, quoquo vocet, ire paratus,
Semper vt expectat qui signum ad prælia miles.
Hîc quibus ipse voles, & quando, fruêris amicis,
Me simul atque aliis, me plus tamen omnibus vno.

AD CRASSINVM, doctißimum Senatorem.

QVICQVID *vbique latet nummorum, quicquid vbique est*
Argenti, quicquid gemmarum, quicquid & auri,
Nobis eripiunt crudelis tempora belli:

Materia sic flagitij, luxúsque remota,
Ponimus inuiti quod erat virtutis amore
Ponendum multò prius, & ratione magistra.
At cùm fortis agros miles populatur, & vrbem
Castra mouet propius, quæ tum trepidatio matrum?
Lymphatæ cursant circum delubra frequentes,
Atque Deos poscunt, iratáque numina, pacem.
Ipsæ quinetiam tumidæ successibus antè,
Incipiunt reliquis vti cum ciuibus æquo
Iure potestates, & non contemnere sortem
Plebis, & humanos communes ducere casus,
Et donis placare Deos, & poscere pacem,
Séq; etiam magnis humiles obstringere votis.
Sic metus, & dubiis incerta pericula rebus
Consternunt animos quantumlibet antè superbos,
Et mortis memores faciunt cultúsque Deorum.
Ergo pace fuit nunquam minus vtile bellum,
Plúsque libidinibus prodest vis illa regendis,
Quàm verba & ratio, quā Cincia & Oppia leges.
Vt fracto quem nauigio fortuna redegit
Ad peram & baculum, sapere is tum deniq; cœpit:
Cuius item fauces oppressit copia rerum,
Restrictæ laxant epulaq; cibíque negati:
Et quæ non aliter curari liuida possunt,
Sæpe reciduntur candentibus vlcera lamnis,
Et rapido nimiam segetis depascimus igni
Luxuriem. Quòd si meliores reddere nostros
Bella solent animos, & relligionis amantes,
Quid tam funestis ac diris vocibus arma

Prosequi-

Prosequimur, nobis quæ sæpe fuere saluti?
Jam nostras quoties aut densa grandine nimbus
Contriuit segetes, dedit aut subuersa ruinam
Facta labe domus, demersáve puppis in alto est,
Extulimus quoties dilecti funus amici:
Hæc accepta Deis incommoda ferre solemus,
Ac nos supplicia iis meritos grauiora fatentes
Subijcimus capita, & grates exoluimus æqui:
Cur etiam non bella moueri numine Diuûm,
Cur non bella geri dicas, vtque optima nobis
Immitti à superis, quamuis alia esse videntur?
Nanque Deis magnæ cùm sint mortalia curæ,
Cùm nos aspiciant, cùm saluos esse laborent,
Et dare quæ nobis sint optima credere par est.
At bona pars hominum cæcis offusa tenebris,
Multa Deos iniusta rogat, contraria rebus
Multa suis, studium populi, vel regis, honores,
Diuitias, & quæ bona vulgus cætera ducit:
Quæ cùm nactus erit, subit ingens turba malorum,
Inuidia, & pressis armata calumnia telis.
Tum delator atrox cum falsis testibus, illi
Iudicium capitis, litémque intendit acerbam,
Corruptus iudex sedet, ambitiosus, auarus.
Quid faciat? nisi se gladio laqueóve tyrannis
Eripit: & mortem deludit morte priori?
At Deus errorem hunc hominũ miseratus ab alto,
Multa forent ipsi quæ perniciosa roganti
Sæpe negat, quædam tribuit nolentibus ægris,
Prima tetra quidem specie, mox læta futura:

Carbones ac cùm rutilos flammámque micantem
Poscenti nutrix puero, matérve negauit,
Aut apij viridis calicem porrexit amarum
Crudelis nimium videatur & aspera nato,
Non aliis, quinimo si vitiosa petenti
Annuerit meritò crudelem dicere possis.
Nobis & requies & pacis nomen in ore est
Semper: eo sermone Deûm contundimus aures,
Scilicet vt plenis secura mente fruamur
Deliciis: ne quísve mali metus otia turbet.
Nunc mala quæ nobis veniũt pacémq; sequuntur
Accipe: luxuries, ingens & copia rerum,
Adde voluptatum species, & turpia mille
Dedecora: effuso nuptæ viduæque pudore,
Et quæ clausa domi melius se virgo teneret,
Intempestiuis conuiuia circuit horis.
Ludus iners, molles alieno tempore somni,
Hinc & adulteria, & soboles mentita parenti,
Insitus & veris alienus stirpibus hæres,
Continuò rixæ innumeræ, discordia, lites,
Iudicium, testis, delator, vultus auari
Iudicis: eiectíque boni sine crimine ciues
Cum probro atque ignominia sunt, omnibus istis
Eripiunt te bella malis, nec quæ mala secum
Apportant, æquanda bonis potioribus istis
Quæ neque tempestas, nec sæuus ademerit hostis.
At bellum exitio multis fuit vrbibus olim,
Et fuerit. quid si nec semper inutile nobis
Exitium? & morti succumbere præstat honestæ,
Quàm

Quàm longam & turpem cum probro ducere vitã.

AD FRANC. OLIVARIVM, Franciæ Cancellarium.

De causa Merindolij Lutetiæ acta in Senatu.

QVID *Romana bonus, quid Græca per oppida Rhetor*
Eloquio potuit, quò non traducere plebis
Nutantes animos, quas non aut vincere causas,
Hæc facilè ostendit magnis agitata clientum
Et patronorum clamoribus ardua causa:
Non de re, non de repetundis denique nummis,
Sed de vi potius, de cæde, stuproque pudicis
Matribus oblato, & vinctis sine crimine cæsis.
Nam longa historiã pulchro simul ordine cœpit
ALBRICIVS *recitare, viros & morte peremptos*
Indigna, raptásq; soluto crine puellas,
Et latè miseris subiecta incendia vicis.
O qui tum gemitus, ô quæ suspiria ab imis
Exaudita ferè gradibus, portisque Palatî:
Omnes exquisita reis, & summa precari
Supplicia, indignos qui lucis honore fruantur
Ipse etiam Prætor vultu satis esse probatum
Significans, solio iam iámq; exurgere visus,
Et socios quæ sit sententia poscere velle.
Dicendi finem vix fecerat ille, Robertus
Occupat, indignari omnes quòd surgere contrà
Audeat, admirari etiam quid dicere possit.

Incipit ille tamen verbis quæ pectora quamuis
Flectere dura queant: sic paucis perficit horis,
Vt modò quos damnare patíque extrema iubebāt,
Mutatis hodie cupiant dimittere votis.
» *Sed leuiter mala nos pungunt aliena, simúlque*
» *Obiecta tristi specie nascuntur, & ortæ*
» *Arescunt lacrymæ. Dubios inquirere cesso*
Litis in euentus, obscuráque soluere fata:
Di faciant ne plus valeat facundia vero,
Et præiudiciis ne causa prematur iniquis.
Quem tacita Cæsar damnauerat antè tabella,
Certus proposito nunquam deflectere, iudex
Sedit in hunc facilè à caris persuasus amicis:
Orabat Cicero, primùm insinuare latenter,
Inde omnes versare dolos: mox promere tela,
Et iactare faces, & scalas addere muro.
Quid quæris? paulatim hominis deferbuit ira,
Mutauítque animos, mutauit sæpe colorem,
Denique profudit lacrymas, hostíque pepercit.
» *Tantum Suada potest hominū dea cordibus imis,*
» *Sed magis illius vires & robora sentit*
» *Ingenium, teretésque dedit cui Iuppiter aures.*
» *Pictorem vt pictura magis, versúsque poetam*
» *Oblectat, numeri, numeros vocésque tenentem.*
» *Nam cuiusque operis quæ sunt vulgaria forsan*
» *Quisque notat, perfecta vident abstrusáque soli*
» *Artifices, magnum sic Rhetor Rhetora capit.*
Ergo forum mutum esse iubes, elinque, vel infans,
Patroni vitare dolos, & habere disertis

Perpetuò

Perpetuò clausas, Sirenum vt cantibus, aures,
Et reuocas Martis nos ad solennia pagi:
Non ego, sed morem seruare, modúmque tenere
Præcipio, ne res sermonem & verba requirat,
Neu faciat verbosa viris facundia fucum,
Et lingua melior perruptis legibus æquum
Opprimat, immeritúmq; reportet ab hoste triumphũ.
O si iudicio, non casu & sorte legantur
Moribus atque ætate graues, rerúmque periti,
Qui leges & iura diu magnóque labore
Cognita describant populis, legúmque ministri
Quod cuiusque suum est tribuant, nec amore nec ira
Impulsi, ne spe nummos de lite ferendi,
Næ frustra conentur eis dare verba patroni.
Sed priuata bonas corrumpunt commoda mentes,
Diuitias Crœsi paucis præcurrimus annis,
Ne mors nos intercipiat, ne vela retrorsum
Ventus agat veriti, tamen hæc quis deinde fruenda
Accipiet? tu non, tibi qui præcidis & vsum,
Et spem, quæ potuit miserum te sola iuuare.
Pascimus interea multorum corpora, multos
Hoc est nempe lupos, aut multas pascere vulpes.
At pulchrum valde est & magno principe dignũ,
Regales ornare epulas, trahere agmina secum
Maxima seruorum: pulchrum, si constet honestis
Turba viris: agedum, dentis circumspice paucis,
Qui reliquus te prosequitur comitatus euntem.
Turpis, iners, indoctus, egens, simulator, auarus.
Quæ quoniam neque sunt obnoxia legibus vllis,

Et neque lictorem metuunt, neq; iudicis iras,
Crimina, nec suasu possunt verbísque reuelli,
Emendare tuum est, si nil tua iussa valebunt,
Ignauos coges aliò concedere fucos,
Et niueo contentus eris grege, ires memor olim
Pratori comites non amplius isse Catoni.

DE METI VRBE CAPTA.

ERGO *militibus tandem Mauortia nostris*
Concessit belli veterem Germania laudem.
Vicimus, ô ciues, & qua gens vincula nobis
Saua minabatur, castris exuta relictis
Aut turpi se prona fuga dedit, inque sepulta
Corpora per campos sociorum multa reliquit,
Aut captiua suis accepit vincula dextris.
Parua manus iunctas animis (quis credere possit?)
Totius Europa simul vno tempore vires
Sustinuit, fastúsque superbos gentis Ibera
Contudit, & toties assuetum vincere Regem:
Qui properans vltum sua probra recentia, pubem
Francorum oppidulo clausam sperauerat armis
Posse capi, reliquum mox spe complexus inani
Imperium: sed eo sene iam Fortuna relicto
Transiit ad iuuenem Regem, seu nescia certo
Stare loco, seu laudis amans surgentis in altum.
Ergo nunc placidum Regi parere Mosellam
Cernimus, & campos Lothari nomine dictos.

Rhenus

Rhenus & ipse pater victori brachia tendit,
Ascribíque libens antiquis finibus optat.
Scilicet hoc fatale solum tibi, Carle, tuóq;
Nuper auo, Deus has prohibet contingere terras.
Audax ille, sedens ad parui mœnia Nanci,
Et decus & vitam certamine perdidit vno
Tu decus & partos multo sudore triumphos
Vnius effudisti amens sub mœnibus vrbis:
Forsitan & mediis vitam positurus in agris,
Ni conuersa retro vestigia, Carle, tulisses.
Ipsa duos tellus eiusdem stirpis alumnos
Belli ductores, rarum decus, extulit aui
Quenque sui, patriæ quibus data est cura tuenda.
Illum Sicaniæ regem, qui robore nostrûm
Confidens equitum sociis adiutus & armis,
Burgundæ contriuit opes ac nomina gentis.
Hic verò qui nunc Metensi fortis in agro
Fulminat, Hispanásque phalanges mœnibus egit
Præcipites, turpíque fuga dare terga coegit,
Militat auspiciis ERRICI *Regis. vtrique*
Debita laus: maior sed enim de Cæsare victo.
Ecce autem sublimis equo, spoliísque superbus
Cæsaris, ingreditur iuuenis, quem Gallica turma
Nobilium sequitur paribúsque exercitus armis
Et captas Aquilas, minióq; rubentia Regi
Signa refert. manibus date, ciues, lilia plenis,
Et lauróque apióque implexas ferte coronas.
Qualis erat nigris rediit cum victor ab Indis
Liber agens longum quacunque incederet agmen:

Qualis & occiso lethali vulnere monstro
Theseus est quondam patrias inuectus Athenas:
Qualis mentiti spoliis oneratus Achilli
Priamides Phrygiam se retulit Hector in vrbem:
Talem defensa patria, Francique vetustis
Finibus imperij, reducem te maximus vltro
Accipit ERRICVS, *Respublica tota salutat,*
Otiáq; & vitam tibi se debere fatetur.
Vos etiam tanti socios comitésque laboris,
Vos quibus appellem post tot pulcherrima facta
Nominibus? quorum virtuti Græcia nullum
Non ego contulerim legionum Martia vobis
Agmina, non sacram Thebana gente cohortem:
Et quibus argento fulgentia scuta fuêre,
Quis populus posthac, quæ vestros natio vultus
Sustineat? quæ gens belli se comparet arte?
Tu verò quem tot cumulat fortuna triumphis,
Ipsa quot in parteis varias Europa secatur:
Cui decus est duplex pulso bis Cæsare partum,
Disce modum seruare, alieno disce periclo:
Disce cupidinibus certos præscribere fines:
Et seruatoris potius, noménq; parentis
Plebis ama, quàm vel Domini vel Regis acerbi.
Nam fuit exitio multis hoc Regibus olim,
Cæsaribúsq; fuit prius illud, sæpe saluti.
Nulla magis populis externos prælia Reges
Commendant, quàm cùm monstrauerit exitus illos,
Nec rem principiò, nec opes quæsisse, nec vlla
Imperia, obducto simulatis artibus hamo:
Tantùm

Tantùm sponte sua & vera virtutis amore
Ductos, auxilio voluisse opibúsq; iuuare,
Quos vis seruitio pressos aliena teneret.
Nec generi humano contingere gratius vllum "
Munus, libertate potest. Quo Græcia plausu, "
Et qua lætitia, præconis verba Latini
Excepit, patriis cùm viuere legibus omne
Æuum, tanquam missa manu, longóque soluta
Seruitio iussa est? tanto clamore volantes
Præter aues subitò ad terram cecidisse feruntur.
Atque ea gens affecta recenti munere tanto,
Nónne fuit citiùs vitam positura iubente
Consule, quàm nummũ postquã prouincia facta est?
Quid Rhodiíque, aliíque? omnes in fœdere malunt
Viuere, quàm dominis stipendia soluere victi.
His tanquam gradibus popularis gratia multos
Forteis sæpe viros euexit ad æthera Diuûm
Æternásque domos, & cœli in parte locauit.
Thesea quid memorem? quid sacras Herculis aras?
Quíque in morte alij numeros auxere deorum?
Diis meritò grates referendæ, qui tibi mentem
Hanc dederint, leuia vt malles & leuia semper
Imperia, & sancti regnares more parentis
Sedibus in patrijs: aliena, vel extera, non tam
Subijcere, optaré sque tuis accedere regnis,
Quàm prohibere malis, & certa pace tueri.
Pro quo diuinos viuo sacrauit honores
Parma tibi, diris ereptáque Sena tyrannis.
Et modò libertate data quæ nescijt vti,

Poscit opem supplex iterum Germania, poscunt
Italiæ profugis viduatæ ciuibus vrbes:
Vnde tua noua mox succrescat laurea fronti.
Et dicat soboles quondam ventura nepotum,
Hic rex legitimus Francorum, non tulit ægrè
Vicinos populos in libertate manere:
Quinetiam oppressos adiuuit milite & armis:
Atq; illi tantis merces amplißima semper
Pro meritis est visa, piis in mentibus hærens
Gratia: quæ magni merces est vera laboris.

AD HENRICVM REGEM.

I Felix, quò te tua, Regum maxime, virtus
Et fortuna vocat Mosum, Scaldémq;, Sabímque
Inter, ad extremas Batauorum littoris oras,
Ereptos priscis repetitum regibus agros.
I felix, quò te veterani militis ardor,
Quò tua mens inuicta rapit, Belgámque rebellem
Conatum malè se iustis subducere regnis
Coge recusantem Gallorum antiqua subire
Imperia: & dominos tectis inducere Celtas.
Quem neque bellipotens nuper Germania texit,
Nec qui perpetuò Germanos limite Rhenus
Separat & Gallis? tantum conspecta pauorem
Omnibus Alsatum populis tua signa dedere.
Ille fuga rediens pòst paulò venit ad vrbem,
Claram olim imperiis, regnatricémq; Mosellæ,

Vnde

Vnde iterum amiſſa media plus parte ſuorum
Fugit.at innumeras equitum pedit umque cohortes
Secum iratus agens ſperauerat impete primo
Conſcenſurum vrbis muros,& tecta daturum
Ignibus.ô,falſas hominum ſpes abſq; Deorum
Auxilio.ſtetit ille ſuis modò viribus.at tu
Arma capis,poniſque Deis authoribus arma.
Tu quoties exire tibi eſt ad bella neceſſe,
Manè Deûm ſanctas ſupplex procumbis ad aras,
Votáque pro nobis,pro finibus,atque ſalute
Concipis imperij,ſummiſſa deinde precatus
Voce Deos:ſic te contingat numine dextro
Incolumes ſocios omnémq; reducere pubem.
Ergo benigna fauent tibi ſidera,nullus eunteis
Antè duces,primúmq; morari exercitus agmen
Nulla manus potuit,ſed apertis oppida portis
Accepere tuos:quæ(ſi mens recta fuiſſet
Hoſtibus)expugnare decem vix menſibus vlli
Mortales valeant.turbatis pergite Belgis
Dij tales animos,talémque immittere mentem.
At regina nouam quæ nuper ſtruxerat vrbem,
Quos ſuper amiſſa gemitus,quas illa querelas
Sparſa comam,& pugnis concuſſo pectore fundet.
Tu verò noſtri pars maxima roboris,vrge
Perculſos ERRICE,& *iam fugientibus inſta.*
En fatis promiſſa tibi victoria:ſi nec.
Stellas ſuſtinuere minoráque lumina,Solem
Non(mihi crede)ferent:non hac lectiſſima gentis
Robora,quæ fido circunſtant agmine regem.

Vinces, dum cœlo tribues non inuidus author
Vincendi causas. Dum quæ geris omnia, magnis
Diis accepta feres ipsósque fatebere solos
Et pugnare Deos, pugnando & vincere solos:
Téque manus illis tantùm præbere ministras.

AD MARGARITAM Regis sororem.

EST *illud quod sæpe queri, magnósque solemus*
Accusare Deos, stultis longissima vitæ
Concedi spatia, & quorum nil viuere prorsus
Interfit: natos ad commoda publica ciues
In medio plerunque diem finire supremum
Vitæ curriculo, fermè canescere nunquam.
Ac si huius pertæsa loci, pertæsa malorum,
Quamprimùm hinc aliò cupiat concedere virtus:
Aut Deus inuideat miseris præstantia terris
Ingenia, & malit præsentibus ipse frui ci.
" *Sed quæcunque tamen causa est: non gloria nobis,*
" *Non aurum, non diuitiæ, non celsa potestas,*
" *Non quæ istis melior sapientia prorogat annos.*
Lex & conditio moriendi est omnibus vna.
Atque illi superûm gaudent accumbere mensis,
Et desideriúmq; bonis luctúmque relinquunt.
Maxima pars hominũ sed enim sua cõmoda luget,
Nec verò audire est alias in funere voces:
Hem quid agam? quò me miserum fortuna redegit?
Ad quem confugiam tali priuatus amico?

Ille

Ille suis opibus me sustentabat egenum,
Illius ambitio mea pennis alta petebat:
Ille meas secum moriens spes abstulit omneis.
Talia commemorant. At simplex nudáque virtus «
Effertur siccis oculis, & honore sepulchri «
Sola caret. Paucis quoniam respublica cordi: «
Et sua posse putant salua atq; integra manere «
Euersis adeò communibus. ô mala rerum «
Dissidia! ô, falsis imbutáque pectora nugis!
Tu, minor est si facta vel vno res tua nummo,
Exclamas, totámque reples clamoribus vrbem:
Vt subuersa cadat respublica funditus omnis
Religione patrum, nihil ad me pertinet, inquis.
Non sic, non, in morte Cati, sic Regia virgo:
Cuius & ingenium viui dilexerat antè,
Et vitam, & mores, & dulcia verba loquentis:
Pòst etiam lacrymis onerauit lumine cassum:
Nec quondam extinctũ fleuit magis illa parentem
Filia, nec plures emisit ad astra querelas.
Quæ tanti gemitus fuerit, tantíque doloris
Causa, vides: & quid virgo speraret ab illo,
Quidve dolens inopis mortem lugeret amici.
Nota recénsq; viri virtus, quem numina cæli
Non siuêre diu vestigia figere terris.
At veri luctus & honesti prodidit illa
Omnibus exemplum, quid amici in morte dolere,
Quas res & sapiens in damnis ponere solas,
Et quibus amissis debet communiter angi.
Pone tuas, virgo, lacrymas, suspiria tolle,

Non mors atra Catum, non impia Parca peremit:
Viuit adhuc, viuétque æternùm, & nubibus ipsis
Altior, in cælo meliores transigit annos.
Quò, pater, ô vtinam tua per vestigia rursum
Dirigere, atque iisdem liceat considere tectis.

AD LANCELOTVM CARLVM Episc. Rhegiensem.

IBIS, *amice, tuo Regi comes, ibis inermis*
Inter & armatos & spicula sæua ferentes,
Instructus calamo scribendis versibus apto:
Egregius vates perhibetur vt Ennius olim
Scipiadam fortem Romana in castra sequutus.
Nec cantare ducis continget facta minoris,
Cinget honoratam breuior nec laurea frontem.
Sed fuge tu gladios, moneo, fuge cautus Iberi
Militis insidias: nam tristi sæpe ruina
Imbelles fortuna premit contraria belli:
Et Mars carminibus nescit mansuescere vatum:
Sæpe iacet media vates ignotus arena,
Non potis ipse suo cineri superaddere carmen:
Pierides illum nymphæ fleuere sub antris,
Et iuga Parnassi raucis gemuere querelis.
Nunc omnis belli studiis excita iuuentus
Arma parat, galeas, & equos, tentoria, currus
At tibi ne desit librorum magna bonorum
Copia, néve domi, dulcis solatia vitæ,
Mæoniden, Flaccũ, doctúmve relinque Maronẽ,
Magna

Magna tibi veniet bello ſeu pace voluptas,
Magnum, crede mihi, capies ſolamen ab illis.
Rex Macedo noua quotidie cùm bella moueret,
Illecto nunquam ſummum repetebat Homero:
Et Brutus Polybi ſecura mente legebat
Hiſtoriam, certus diſcriminis vſque futuri:
Et Cato Romanis cùm iam diffideret armis,
Ad diuina tamen confugit ſcripta Platonis,
Quæ relegens caſus cùm ſe firmaſſet in omnes,
Egregia præſens vitauit morte periclum.
Iam decus hoc nobis qui regni in ſede reliquit,
Nobilium pueros virtutem artéſque doceri
Inſtituit, iunctis vis eſſet vt inſita maior
Conſiliis. Aliena mouent exempla, legendo
Quæ quiſque in patria viuens, quæ geſſerit extrà,
Quóſque pares laudum meritis accepit honores.
Multa quoque & veterum belli præcepta gerendi
Vtiliter ſapiens ad noſtros transferet vſus.
Nónne vides quantò meliores protulit ætas
Noſtra viros, ex quo mediis ſapientia caſtris
Cœpta coli, ſtudiúmque librorum miſcuit armis
Miles, vt inſidias aſtutus vertat in hoſtem,
Vt, quoties opus eſt, in aperta pericula currat?
Sunt tamē & qui non dubitent cōtendere vulgò,
Doctrina molles animos & corpora reddi,
Indoctos, quibus ingenium eſt agreſte ferúmque,
Acriùs iraſci, & tractare ferociùs arma.
Vt quem lactantis deprenſum fortè leænæ
Venator catulum docuit iam tempore longo

Imperio parêre, manúmque subire magistri,
Non possis æquare animis & viribus illi,
Quem mater pauit furtis & cæde ferarum
Montibus in Libycis. sed enim mens optima longè
Pars hominis, qua fretus, inermi corpore cùm sit
Inualidóque, tamen latè dominatur, & vnus
Cuncta regit toto quæ sunt animantia mundo,
Et viget ingenium per se sine viribus: expers
Consilij vis mole sua ruit, & malè perdit
Incautos: vt aper recto in venabula cursu
Fertur, & obiectum capit intra viscera ferrum,
Lauus quod poterat nullo vitare labore.
Adde quòd aduersis animus, nec frangitur vllis
Casibus, & quamuis superato corpore, quamuis
Obstricto, tamen inuictus libérque manebit.
Idcirco quoties ex vna parte fuere
Vires, consilium ex alia, plerunque reuicta est
Pars, quæ fulta suo fidebat robore tantùm.
Ast ea iuncta duo quò non peruadere possunt?
Vt nauis bene firma bono ducente magistro
Spernit & Ionios fluctus, & Iapyga ventum,
Amisso rectore diu iactata per vndas
Tandem illisa vadis scopulóve impacta fatiscit.
Ergo dux neq; fortis erit, neque miles honoris
Veri sat cupidus, cui non sit nota vetustas.
Et quibus in cælum meritis ascendere magnus
Alcides potuit? quæ vis ea tanta, qui d artis
Consiliíve fuit, victrix vt Græcia parua
Exiguáque manu totum peruaderet orbem?

Quid

Quid tantùm Græcus, quid tantũ Barbarus hostis
Fulgentes aquilas Romana tremisceret arma?
Quòd si præsidiis sine talibus, absque magistro,
Hanc alicui mentem dederit natura vel usus,
Sponte sua prudens loca poßit idonea castris
Deligere, & structas acies producere vallo,
Expugnare urbes, patriæ defendere muros,
Omne ducis demum generosi munus obire,
Eximium hunc par est & amicum credere Diuis,
Pauci adeò potuere. sed iidem fortius illi
Bella gerant, pulchras iunxißent Palladis artes.
Iratum viden' ut faciat Martémque furentem
Mæonides, contrà sedata mente Mineruam?
Ambos præstantes animis: verùm tamen illum
Expertem rationis, euntem more ferarum
Ad pugnam: huic tristes sapientia temperet iras.
Hac nostram vates expreßit imagine vitam.
Doctus ab indocto tantum differre putatur,
Quantum distat homo brutis, spirantia quantum
Stipitibus duris & marmore. Dic age formam
Tu Niobes malis, an quam mutata figuram
Accepit lapidis? malis immunda lutosus
Versari, ut quondam sociis euenit Ulyßi:
An proprium retinere decus formámque virilem?
Credo illud Gryllo aut Epicuro posse probari,
Non tibi, qui vafri sensus imitaris Ulyßi,
Non mihi, Palladia qui tam delector oliua,
Ut iubeam quercus, apióque valere coronas.

AD SALMONIVM MACRINVM.

PAVPERIES *semper miseros inimica poetas*
Insequitur: nec scripta ferè vllis vlla leguntur
Carmina diuitibus. nam mollis inérsque voluptas
Cui non est potior scribendi visa labore?
Hinc quoq; ludibrium & contẽptus nascitur artis:
Nec tamen interea sua pauper carmina vates
Vendere, nec blandus circum strepere ostia cessat
Nobilium, & prohibere suis à faucibus atram
Obscœnámq; famẽ. quid enim quid speret ab illis
Amplius? ô, meritis impar sed gratia tantis!
O nimium vili munus mercede repensum!
Iccirco nostra sunt pauci ætate poetæ.
Nam rerum despecta velit quis discere magno
Cum sumptu studióque, vel in re ponere parua
Et tenui tantum curarum, nullus vt inde
Fructus & vtilitas capiatur fine supremo?
Quot vati periere dies? quot tempora & horæ
Dum rudis excolitur magno conamine versus?
Posthabuit leuibus priuata negotia ludis,
Publica posthabuit. preciosi vt deinde repertor
Thesauri quondam, properat dispergere nugas.
At quotus in populo recitanti præbuit aurem?
Tam malus est iudex alieni quisq; laboris,
Seu mala mens rectum, seu liuor & impedit ira
Iudicium: seu tota magis res esse videtur
Futilis, experiente viro nec digna vel acri.

Ergo

Ergo stultitiæ non est mediocris in arte
Difficili magníque operis consumere primùm
Ætatis florem, melioráque tempora vitæ.
Vt labor exhaustus nulla mercede leuetur
Posteriore, senémque premant incommoda vatem,
Extrema quæ sentit iners ætate senectus.
Atque illud memini puero mihi dicere patrem
Sæpius, & nimia reuocare cupidine versus
Scribendi: simul innumeros monstrare poetas
Abiectos, inopésque, sua nullius in vrbe
Nominis. ergo vmbra nemorum, musisq; valere
Iussis, ad sacras compendia maxima leges
Conuertor lucémq; fori. plus hinc quoque laudis
Quàm lucri tria continuò per lustra relatum.
Vel quia turpe foro quæsitas esse putaui
Diuitias, positámque ab auaro iudice mensam:
Vel quia naturæ mala frustra pellere tentes,
Nec possit nascens ita se mutare poeta,
Vt non perpetuò miserum comitetur egestas.

AD MARILLIACVM Archiepiscopum Viennensem, & Regis in sacro Consistorio Consiliarium.

CERTE *vt difficile est duris assuescere rebus,*
Sic quoq; difficile est assueta relinquere quãuis
Tristia principiò, quanuis sint dura ferendo.
Emollit quæ longa dies, & mitigat vsus.

Ne desint exempla, vides vt Regia feruet
Nobilium gregibus, locupletúmque æris & auri
Omnes hi Regem aßiduè vel Regis amicos
Et cùm bruma gelu riget, & cùm Sirius ardet,
Siue dies aperit, seu nox tegit horrida campos,
Per maria & terras, monteísq; & plana sequuntur.
Excipit agrestis domus illos paupere tecto,
Quæ fuerat prius immundis habitatio porcis,
Lanigero stabulum pecori stabulúmque iuuencis.
Sternitur omne solum stipulis, ibi corpora fessi
Deponunt: aut, cùm melior fortuna, sub vno
Sæpe decem videas aut plura cubilia tecto.
Iam quæ sollicitat surgentem cura priusquam
Luceat, vt bene manè potentis limen amici
Ventitet, ante aliósq; ferat referatq; salutem?
Inde nouæ rodunt intus præcordia curæ,
Latrantísq; malum stomachi: nec prandia certa,
Infelix cibus, & dubiæ spes anxia cœnæ.
Omnes hi laxè poßint habitare, domi si
Esse velint, propria poßint discumbere mensa,
Stipati famulis, seruorúmq; agmine longo,
Ad multúmq; diem producta stertere nocte.
At mala sustineant cùm plurima, si tamen Aulæ
Ingressu prohibes, longéque facescere cogis,
Exilium ducant patrios remeare penates.
Vsq; adeò magnum est paulatim aßuescere rebus.
Forsitan iis constet ratio, certæq; manendi
Causæ, splẽdor, honos, Regum quoque gratia, nobis
Vtilis, & nostris (cùm postulat vsus) amicis:

Vtilis in commune, vacat si cultus auara
Ambitione, vacat si nugis, & sine fuco est:
Et Regum monitis veracibus instruit aures.
Nunc sequere, ínq; forum mecũ descende, videbis
Iucundum nil, suaue nihil, nil denique gratum,
Nil, possis quo perpetuos lenire labores.
Sæpe tibi glebæ de cæspite nascitur ingens
Lis cum vicino, cum affinibus, atque propinquis,
Aut alia de re minima. Quid deinde sequetur?
Deseris infelix patriam, cum coniuge, dulces
Deseris infelix natos: adeundus in vrbem
Prætor. ibi tristis vultus cauponis auari,
Triste supercilium domini legésque ferendæ.
Inde tibi circum vicos, atque ostia circum
Cursandum, nomen cuiusque domúsque notanda.
Cognitor hisce locis habitat, Curator in illis,
Iudicibus centum regio non vna domúsque
Omnibus incolitur, variis è partibus vrbis
Conueniunt, non vna forum via ducit. ad illum
Istâ dum properas, aliâ se proripit ille.
Omnibus haud certè facile est occurrere eodem
Tempore. Quod nisi tarda foro vestigia profers,
Et longè præcedis, inanis cura, labórque
Sit tuus, in tanta iuuenúmque senúmque caterua,
Quæ summos vesana gradus insedit & imos.
Vestibulũ, atq; omnẽ (quàm lõga est) occupat aulã.
Quid, cùm instas, alij? vel cùm aduersarius vrget,
Qui labor & sudor, quæ sollicitudo parandis
Omnibus ad pugnam dubia de lite futuram?

Quid cùm præco reos citat, aut cũ sedibus omneis
Surrexere suis, & facto fine loquendi
Contulerint capita? ô, qui tum, Iuppiter, æstus,
Qui timor est animis, trepidatio quanta reorum!
Cùm verò Prætor pronunciat: en tibi fulmen,
Condit se media in turba miser vsque pudore
Et damno affectus, malefidáque cepta reliquit.
Vincere sed pulchrum est. siquidem victoria finẽ
Adferat ærumnis. Quid enim si vincis, erítque
Cum vetulo nebulone tibi res? Continuò lis
Excipiet litem noua, deteriórque priore.
Prouocat, appellat, Prætoris cognitionem
Postulat: arguitur vel denique iudicis error.
Commutat faciem, vertit se in mille figuras:
Frustrandóque diu victorem eludit inanem.
Nam malè diuitiis infirma repugnat egestas,
Et veteratorum techris inscitia iuris.
Accedit curis animi iactura bonorum,
Innumeri medio pascendi tempore corui,
Victus cum victore simul spoliatus vterque,
Tota Palatinis cedunt patrimonia fiscis.
Hic finis liteis & amantis iurgia, nudus.
Exeat vt plena quò venerat antè crumena.
Ergo qui fieri dicemus, vt attigit vrbem
Qui semel, ínque foro liteis intendit acerbas,
Nõ magis inde abigi quàm musca à dulcibus vuis
Possit, vel tepidæ canis à nidore culinæ?
Nemo suum iactat, nisi spe meliore tenetur:
Et maiore putat pensare incommoda lucro.

Hæc

Hæc ratio merceis oriente in ſole petendi,
Trans maria & Pontum magno diſcrimine vitæ.
Hæc quoque militibus noſtris, quos ſola cupido
Maioris prædæ, non gloria ducit in hoſtem.
Hi poſſint aliquid forſan ſperare priuſquam
Decernat Prætor: poſt deſperatio ſola
Reſtitit. At verò (dictu mirabile) cæcis
Mentibus irrepit minimè ſperata voluptas.
Vidi ego permultas & bello & pace coronas
Antè quidem meritum, ſic primo abſiſtere curſu
Oblitum tanti decoris, quaſi natus in illis
Sordibus, & ſemper ſub regibus antè fuiſſet
Marmoreas cernis quos ſupra ſtare columnas:
Atque alij fractis media ad ſubſellia rebus
Dant aliis operas, alienáque munera curant.
Ergo eſt neſcio quid tectum penitúſque retrorſum
Omnibus in ſtudiis, quod nos alit, atque retentat.
In ſumma ſtudium in primis tibi delige & artem,
Quámque viam inſiſtas toto pòſt tempore vitæ
Herculis exemplo quondam meliora ſequuti.
Nam retro poſt ferre pedem conabere fruſtra,
Et conſueta diu non æqua mente relinques.

Ad Illuſtriſſimum principem CAROLVM Cardinalem Lotharingum.

QVAM *facilè in multis antiqui norat Homeri*
Carmen Ariſtarchus, miſſum ſimul ore fuiſſet,

Tam citò cognosces, ac nullo penè labore
Cuius & hoc sit vatis opus: nempe illius omneis
Qui veteres vnus scribendi laude poetas
Æquauit, dubiámque facit tibi Mantua palmam.
Aspice, quàm se tollit humo, quámq; arduus altũ
Fert cælo caput, & clara inter sidera condit:
Quos, vbi sæua canit magnorum prælia Regum,
Dat sonitus, quæ verba ruit, vel fulminis instar,
Vel torrentis aquæ: quantas è diuite vena
Fundit opes: quàm mox fertur sedatus & ore
Composito memorat iucunda tempora pacis
Et quibus auxiliis, quo sit res publica more
Gesta domi: laudémque togæ fulgentibus armis
Comparat, & pulchris linguæ mel suaue triumphis.
Iámque tui dotes animi quàm sedulus omneis
Exequitur: quæque hoc bis senos Rege per annos
Gesseris, incipiens à primo flore iuuentæ:
Vt nunc implicitum bellis, quæ maxima nostrum
Circunstant Regem, nec dum satis vnde tuentem
Soluere militibus stipendia possit auaris,
Expedias, lingua varios & moribus, absque
Seditione regas eadem intra castra maniplos.
Sic velut in tabula non (Carole) pictus Apellis
Parrhasiíve manu es, sed nobilis arte poetæ,
Et calamo vatum nulli cedente priorum.
Vt quoties hærebis imagine fixus in illa,
Non solùm oblectere bonis tibi munere Diuûm
Concessis, sed durus & asper censor, in horas
Sis memor, ínque dies, à te (non credulus) ipso
Tanquam

Tanquam depositæ rationem poscere summæ.
Ne qua tibi virtus pulchro decedat aceruo,
Ne qua suum perdat vitiis infecta decorem,
Ne vel mentitum hunc, cùm scriberet, esse poetam,
Vel dicant homines pòst te peiora secutum.
Atq; his carminibus propè tanquã pignore certo,
Obstrictam Regíque fidem patriæq; memento
Esse tuam: vt laudum posthac quæcunque tuarum
Absuerit, scriptis huius celebrata, requirat
Continuò populus: te Rex & Regius omnis
Appellet tanquam ex tabulis pactóq; senatus.
Hæc erit vtilitas, præclarum hunc, Carole, fructum
Versibus his capies, & multùm & sæpe terendis:
Ludicra ne posthac & inania carmina vatum
Esse putet quisquam, & tantum palpare legenti.
Talia cùm scribat Ronsardus Apolline digna,
Scribat ei, teretes puero cui Cynthius aureis
Præbuit: alterius nec laudis egere videntur,
Nec prece, nec studio commendatoris amici.
Illa, scio, passis manibus, velóque patente
Excipies, excepta leges relegésque libenter.
Nam neque tu poteras alio sat carmine dignè
Laudari: atque huius qui carminis æquet honorem,
Et paria eximio reddat præconia vati,
Nullus erit: quis enim Ronsardo digna reponat?

AD HOSPITES.

HOSPITIBVS *caris ad nos qui spõte relicta*
Diuertêre via, quæ pulchra per oppida ducit,

Insignésq; locos, vt in hoc me rure latentem
Inuisant, multam libet impertire salutem:
Quorũ (spero equidẽ) quàm semper suauis in vrbe
Antè mihi fuit vsus, erit tam suauis in agro,
Si mecum esse volent aliquantum & viuere mecum.
Sed vos ô dulces socij, quo munere donem?
Nam neque delicias neque luxum quæritis vrbis,
Expleti & saturi his mento tenus: & mea non sunt
Tam bona prædiola, vt bene lautos pascere possint.
Angusti & tenues, domini non diuitis, agri
Sufficere hospitibus poterunt vulgaria parcis:
Lactentes vitulos, agnum, porcúmve bimestrem,
Poma, nuces, manibúsque vxoris consita nostræ
Vina, fabas, & pisa, napos: ac cætera nobis
Suppeditat nitidus vicinæ vallis arator,
Saxosæq; forum mercatu nobile Messæ.
Est domus ampla satis dominum quæ possit, & illi
Tres capere adiunctos comites, vel quatuor vnà,
Nec fundus villam, nec fundum villa requirit.
Cultus erit mensæ non rusticus, vrbe salinum
Argento factum veniens huc extulit vxor,
Et secum referet, sunt & mantilia filo
Pertenui, mundis sunt lintea stragula lectis.
Proxima quæ mox ordinibus distincta videtis
Nunc loca, directísque, & solem arcentibus vlmis,
Sub domino vetere & segetes & culta fuere,
Mutauit veniens ea coniunx & nemus auxit
Coniunctum, multam domino quod porrigit vmbram.

Huc

Huc prima fero luce pedes, hîc carmina condo,
Aut aliquid Flacci relego, doctíve Maronis,
Nugarúmve aliquid commentor, & ambulo solus,
Instructis epulis cœnatum dum vocet uxor.
Quòd si venandi studio capiere, fugaces
Per siluam multi lepores impune vagantur,
Et circum volitat varium genus omne volucrum,
Villicus insidias auibus quia tendere nescit:
Nec secum trahit ille canes, nisi fortè tuendo
Quos habeat pecori, neque præda vescitur vlla.
Forsitan expectas qui fons, qui riuus & arua
Irriget, vnde sitim restinguat cum grege pastor,
Iugis aquæ puteus satis est cultoribus agri
Et dominis, ouium collectos grex bibit imbres.
Nam quid ego fontes, viridantia prata quid optẽ?
Augeríque meos cupiam seu ruris amores?
Vna voluptatis quæ pars nisi dempta fuisset,
Hîc mihi perpetuò statuam fortasse manendum,
Vrbe, foro, & nostris cariturus semper amicis.

AD PAVLVM.

De Camboreo prætorio seu Regia villa.

CAMBOREÆ *qui visus ager mihi sit modò villæ,*
Quæ regio, qui splendor in ædibus intus & extra
Qui laxis in porticibus rectísque columnis,

Quæq; ima & media & summi fastigia tecti,
Quæ scalæ duplices, & inextricabilis error
Hàc illàc tanquam ignota regione vagantum:
Et quæ visa domus sit nobis denique tota
Paule rogas? vno tibi possim absoluere verbo,
Regia, ne fortasse vagans per singula fiam
Longior, ac (si quæris) in hoc sunt omnia verbo.
Præterea si nosse iuuat quisnam fuit author
Tam præclari operis, quísve has sibi condidit ædes,
Et quis arenosi tot nuper iugera campi
Instituit, viuósque lacus circundare muro,
Illius ingenium (facile est quia dicere nomen)
Exemplo nequeam tibi commonstrare: sed ipse
Quantum acie visúq; potes contendere mentis,
Finge tibi speciem, quæ summi maxima Regis
Optimáque esse potest, & talem crede fuisse
Illum qui viuens opus hoc mirabile fecit,
Magnanimum, qui res humanas duceret omnes
Infra se positas, cuius vim attingere mentis
Nullius manus artificis, nullíque labores
Exprimere, aut viuo potuerunt reddere saxo:
Qui semper diuinum aliquod spiraret & altum,
Qui pedibus terras, & vertice tangeret astra,
Cui neque pyramides Lybicæ Rhodiíve colossi,
Quæq; alia audierat toto miracula mundo
Visa vnquam sunt magna satis, qui sæpius ipse
Et maiora ausus viuens, & maxima fecit,
Qui lignóque lutóque extructas antè, reliquit
Marmoreas, cinxítque præaltis mœnibus vrbes,

Quíque

Quique rudes animos nostraque ferocia gentis
Ingenia excoluit studiis, moriénsque parentis
Musarum pulchro meruit cognomine dici.
Quare nunc tantum mirari desine Regem
Ædificare sibi tanto prætoria sumptu,
Quem non tota suis capiebant oppida muris
Lugdunum, & magna iam par Lutetia Romæ:
Cui neque magna satis duo talia regna fuissent.
Ac cùm multa sui monumenta reliquerit ille
Ingenij, tùm viua patrísque simillima formæ
Cernitur in natis expressa duobus imago.
Filius ingentis regni successor & heres
Armorum studiis excellit, & arte regendi
Imperio populos patriis se laudibus æquat.
Filia diuinas amplexa est Palladis artes,
Pacis amans, nam pace bonis locus artibus, ipsa
Denique pacifica Tritonia gaudet oliua.

AD ANDREAM TIRAQVELLVM Senatorem Parisiensem doctissimum.

QVI *nondum planè tersus, nondúmque politus*
Olim imprudentis domini liber ænea claustra
Ruperat, effracto veluti qui carcere fugit
Hinnulus, & spatiis decurrere gaudet apertis.
Tandem opera magna, studióque retractus herili

Sub clauem tristésque foros, ibi tempore longo
Oppressus latuit, nunc multò quàm fuit, antè
Ditior, plenis & iam maturior annis
Redditur in lucem, qui tantum distat ab illo,
Quàm grauis & sapiens annis iuuenilibus ætas.
Vtque scias planè perfectum, authore libenti
Prodit, iudicium, lector, graue cuius apud te est.
Multa quidem monumenta tuæ virtutis habemus
Andrea, multis venit tibi gloria rebus:
At te non alio tantùm iactaueris vllo,
Iudice me, nullo ingenium tibi se mage tollet:
Quàm quo vincla doces animis aptare duorum,
Et quibus ille roget verbis, quibus illa sequatur,
Quæ sint coniugij stantis, quæ iura soluti:
Vno cuncta simul conclusa volumine iusto,
Scripseris haud dudum quanuis opus vtile, nostro
De conseruandis in nomine rebus auitis:
Quæ vel nequitia, vel dura sorte propinqui
Mutarunt dominum, atque alieno iure tenentur.
Ipsa tibi fœcunda licet natura, nouarum
Quotidie rerum species, formásque ministret,
Mox alium iungens, alio defuncta, laborem:
Ingenij specimen nequeas tamen edere maius.
Sic etenim macra & sterili versatus es in re,
Tot dotes istuc, bona tot peregrina tulisti,
Vt nihil vberius, meliúsve hoc viderit ætas.
En dici quod sæpe solet, præstantia posse
Ingenia è paruis elephantos reddere muscis.
Sic Culicem noster, sic Græcus lusit Homerus

Prælia

Prælia ranarum nunquam pugnata duello.

AD LANCELOTVM CARLVM Epiſc. Rheginenſem.

QVID *tu, quid Freſſius, quid melle Gelaſius ōni*
Dulcior, ecquid agit reliquorū cādida vatum
Et dilecta cohors? opibúſne intenta parandis
Pierides, ipſúmque excuſſit pectore Phœbum?
Magna Palatinos accendunt præmia vates,
Magnus honos, ſua cùm recitari principis ante
Ora vident, ferríque in cælum ſcripta. quid inde?
Larga nempe manu precium Rex carminis æquat.
Eſuriunt alij ſtudiis & honore carentes,
Splendida non auſi contingere limina Regum;
Sícque ſui plures noti modò ciuibus, aulam
Principis, & vultus nunquam ſubiere ſerenos.
Non eadem ſemper fortuna, vel omnibus vna eſt. "
At vos qui tumidi ſeruatis limina Regum,
Qui faciles Muſas intro cùm vultis ad illos
Ducitis, aut ſacro prohibetis limine, quorum
Omnes arbitrium ſubeunt vbicunque poetæ,
Externis aperite fores virtutibus æqui,
Nec mala ſuſpitio, nec vos aliena retardet
Gloria, nec magni trepidum certamen honoris,
Quos ſua iampridem virtus ſuper æthera raptos
Exemit numeris, altáque in ſede locauit.
Sæpe leuis calamus, vel agreſtis fiſtula, ſomnum

Excussit nimia cithara dulcedine capus.
Vt stomachus satur altilium quandoque volucrum
Visceribus gaudet bubulis rostrísque suillis,
Neglecta panémque siligine deuorat atrum:
Sic non magna placent, non & pulcherrima semper
Carmina,contentus,quæ sese prima legenti
Fortè dabunt,aliquis non iam meliora requiret.
Vos nunc Armoricas securi inuisitis vrbes,
Littoráque Oceani flauis aduersa Britannis,
Et Macloî fanum,Venetósque antiqua ferentes
Ornamenta,suísque habitatam regibus arcem,
Et Bresti portum,laxo tutissimus alueo,
Qui facilè accipiat venientes mille carinas.
Vix desiderium sed amans Regina mariti
Perferet,absentísque moras lentósque regressus,
Et fraterna soror vestigia tarda queretur.
Nequicquam Bogius tantum lenire dolorem
Tentabit,nequicquam alij (pia turba) poetæ.
Non alio mulier quondam magis vlla marito
Arsit,nulla soror sese huic in fratris amore
Comparet.ô iunctas æterno fœdere mentes!
O quibus est impressa animis virtutis imago,
Quos sibi conciliat,quantósque adiungit amores!
Præsertim simili quibus est natura metallo
Ingenium fabricata,colis si contigit iisdem
Moribus & studiis,& eadem viuere sorte.
Tu regi comes is,& magno Regis amico:
Me verò secessus habet nunc ruris amœni
Litibus elapsum mediis,vrbísque tumultu,

Me,

Me reficit tellus ornata virentibus herbis,
Villa solo modico surgens operísque vetusti,
Contiguum villæ nemus est ac frondea silua,
Quæ lepores mensis, domino quæ sufficit vmbram,
Nulla tamen varios ostendunt prata colores,
Nulli cum strepitu saliunt per gramina riui,
At certè puteis non deficit vnda perennis.
Contrahis hîc frontem, meliúsque precaris amico
Iudicium, sed quis locus egredientibus vrbe,
Quæ regio, quæve ora parum videatur amœna?
Fortunatus eram, mihi crede nimísque beatus,
Ni Deus hanc nobis aliquis turbasset ab alto
Lætitiam, pluuiásque hiemes pro vere dedisset:
Vastinos saltus steriléśque Aponis arenas
Pinguibus anteferam cultis campóque feraci.
Sed iam causidici, lites & iurgia miscent
Et fastos venisse dies, & tempora clamant
Vtilia: En quocunque rapis te subsequor Hermes.

Ad IANVM MORELLVM, Ebredunæum.

HÆC *mea quorundam sermonibus otia carpi*
Rumor erat: nostrósque maligno dente labores
Conscindi, Morelle, parum ac Iudice digna
Res sene sit, multos qui gesserit vrbis honores,
Scribere ludentem puerili carmina more.
Quæ contra non ipse habeam quid dicere possim,
Communi tribuenda rei si tempora furer
Improbus: atque meis postponam seria ludis.

Nunc mecum nemo certauerit omnibus erga
Reges officiis,patriæ vel commoda nostræ.
Dum mihi cura fuit priuatas scindere lites,
Et dare iura foro.subsellia primus iniui
Manè viam facibus puero monstrante recessi
Postremus,decimam cùm præco renunciat horam.
Nec,quo more solent alij plerique,vagabar
Porticibus curuis,cunctanti iratus arenæ,
Infensúsque reis:sed in vna sede manebam
Fixus,& immoto propè corpore.qualia nostrum,
Sæpe suos memorant pòst admonuisse Quelinum
Exemplo durare meo.Quæ Regis in Aula
Nostra fuit,dum supplicibus subscribo libellis,
Quæque locis aliis,aliísque industria rebus,
Quæq; hodie postquam rationum credita nobis
Dispungendarúmque fides,& maxima cura,est:
Nec te, nec quenquam cui sim modò nomine notus,
Ignorare puto.sin quas bene munere gesto
Post reliquas nobis respublica fecerit horas,
Impendo studiis,nec iners,nec tardus,honestis,
Scribo,lego,meditórve aliquid, vel carmina condo,
Cur ego culper ab his locupletibus & bene lautis?
An cessare placet magis,& nil prorsus agentem,
Aut lateres numerare domus,aut præter euntum
Nomina,vestitum,faciem formámque notare?
Hoc,peream,nisi sit grauius,quàm pondera ferre.
Lude igitur,dormi,bibe,comessare,quietem
Artubus,& fessis da lentus,& accipe membris.
Hoc quoq; maius erit,quàm trudere saxa molásve.

Non

Non me turpi aliquo lucem consumere ludo,
Non iactis nocturna iuuat me tempora talis
Fallere, non totas resupinum stertere noctes:
Aut fœdo satyros imitantem more salaces
Scortorum gregibus maculosis psallere mistum:
Non lusisse pila, magno spectante theatro,
Depositáque toga (quanquam is tibi Scæuola ludus
Dicitur arbitris quondam placuisse remotis.)
Ergo priuatam rem procurare memento,
Vsurásque puta, & crescens per menstrua fœnus
Tempora: quem verso reditum sors afferat anno.
Vsuras etiam nobis memorare trienteis
Audes, aut alias? alieno versor in ære:
Nec mihi cẽsus equestris adhuc fuit, aut erit vnquã.
En tibi lectorum clarissima nomina patrum,
Qui velut ædificare domum qui cogitat, antè
Materiam, cæmenta solet, calcémque parare,
Ipsi non aliter festis sueuêre diebus
Instrumenta domi cognoscere multa reorum,
Inq; breueis conferre notas: quò deinde futuris
Copia iudiciis largè prouisa redundet:
Antè solent numerare quot ex hac lite, vel illa
Proueniant nummi, quæ merces quanque sequatur.
Ah malè, si transacta prius, decisáque pacto
Lis fuerit: labor immensus cadet irritus illis.
Nam memini quendã plenũ grauuatis & annis,
Burgunda de gente senem, cui mille ligatis
Inclusæ saccis pendebant ordine lites.
Has omneis animi causa, semel omnibus horis

Ille recensebat: minimúmque putabat ad assem,
Quid tandem lucri numero speraret ab illo.
Vt pastor, cui mille boues in montibus errant,
Quem ferat ex vitulis fructum, quem lacte reportet
Presso vel liquido, quem denique matribus ipsis
Subducit tacitus: nummo nec fallitur vno.
Nec tantus dolor huic subtracta fortè iuuenca,
Illi, quantus erat sine iudice lite soluta,
Pacatísque reis tabulas repetentibus vltro.
Quas tamen inuitus semper, magníque coactu
Concilij, post terna quaternáque denique iussa
» *Reddidit. hoc verò est statuentis iudicis aequum?*
» *Non venalitij, non mercatoris auari?*

Ecce supercilio quidam metuendus acerbo,
Peccas tu, peccant alij, peccatis vtrique,
Durus ait: sed tu longè deterrima peccas.
Hic, pater est aliquis de gente seuerus (opinor)
Fabritia, Curiáve: togam cui ferrea nectit
Fibula sub mentum, sine barba, intonsus, & asper,
Tristis, difficilis. cui sordent omnia quamuis
Bella foris: tamen est idem turpissimus intus,
Si propius spectetur. ab hoc ego iudice quaeram,
Percontérque libens, placidos componere versus
Peccatúmne putet natura, an legibus esse.
Orem, nos doceat, quibus aut distinguere signis
Nouerit à curuis recta, aut fugienda petendis.

Nesciui esse malũ (fateor) nõ hercle, magis quàm
Scribere sensa animi nostri sermone pedestri.
Ipsa (vides) natura quidem nihil impedit, & lex

Nulla

Nulla vetat: tantùm famosum scribere carmen
Pœna fuit tabulis, quas condidit Appius olim.
Id verò me perpetuò vitasse, molestus
Terribilísve meis cuiquam ne versibus essem,
Repperies. nil turpe sonat mea pagina, nullum
Tristius, obscurúmve in nostro carmine verbum.
Quinetiam nostris pueri fortasse legendis
Proficient: ipsíque senes queîs candida mens est
Dissimiléſque tui. sed deteriora videntur
Cur mea: cur ego deterior cùm profero lectu
Non indigna, bonos non corrumpentia mores?
Fas studia illorum, fas sit componere nostris:
Tum facilè agnosces quantum distemus ab illis.
At dicor, Morelle, malos componere versus,
Non bene cælatos, malè pressos: & sine cura
Ac studio, faciles, puros, & sponte fluenteis. (est,
Hæc mea culpa (fatebor enim) mea maxima culpa
Qui rem tantam adeò, tantíque laboris & otî,
Aggrediar paucis absoluere feruidus horis.
Nam neq; tam facilis, quàm multis esse videtur:
Nec tam parua bonũ res est bene claudere versum.
Dicam illo me errore capi, qui decipit omneis
Scriptores alios, vt amet sua quisque, putétque
Optima, quæ non sunt? satis hoc satis auribus æquis
Esse potest. At verò ignoscent hi mihi nunquam
Censores rigidi. nam quis te cogit, amice,
Ad malè scribendum? facias si fortè coactu
Prætoris, veniæ poterat locus esse petendæ:
Vt quondam Albino fertur dixisse Catonem.

Huius culpa res mea sit scribentis ineptè,
Forsitan & nimium properanter: tu quoque partem
Non minimam, Morelle, feres: qui nostra repostis
Carmina scriniolis, ne lucem inclusa tueri
Possent, me contrà multum pugnante magistro
Soluis, & in claras educis luminis auras.
Vnde tibi video insultus, & bella parari
Maxima, dum, Morelle, tuos defendis amores.
Cura sed hæc tua sit: tu videris ipse: priorem
Mî satis est vrgere locum, pedibúsque tenere:
" *Scilicet hunc nobis indignum haud esse laborem,*
" *Nec malè scribendis in versibus otia poni:*
" *Et poni melius, quàm si per lucra bonorum*
" *Omnia, pérque voluptatum genus omne vagarer.*
Hæ sunt deliciæ nobis, ea læta laborum
Perfugia, huc lassi curæq; operæq; forensis
Tanquam ad frondosi nemoris diuertimus vmbrã.
O, miseri, quibus est nunquam Parnassia rupes
Trita pedum plantis, qui nunquam è fonte bibistis
Castalio, quorum stupidas inscitia mentes
Detinet, ô, si quàm liquida, & quàm suauis ab illo
Manet aqua in venas & vatum pura sciatis
Pectora, desipere haud nosmet, pueró sve putetis
Bis fieri, non tot sine causa scribere versus:
Otia vestra meis nunquam potiora feratis.
Hæc, Morelle, tibi paucis scribenda putaui,
Hæc tibi nempe, meis cui respondere malignis
Continuus labor, & virosa refellere dicta:
Vt linguis posthac faueant, terrere nouis me
Criminibus

Criminibus saltem, & maledictis figere cessent.

AD CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem.

QVI te distineat leuibus nunc, Carole, nugis,
Oppressum ingenti grauiorum pondere rerum,
In patriam, & Regis vehementer commoda peccet,
Et meritò nomen referat scriptoris inepti.
Hoc ego prospiciens, mihi longa silentia, pridem
Impero, te quamuis facilem promptúmque legendis
Expertus sim sæpe meis, licet vsque tenerent
Districtum variis sexcenta negotia curis.
Sed cùm tam celeri decurras omnia pernix
Ingenio, satis vsque tibi, satis ipse relinquis
Temporis ad nugas & inania carmina vatum:
Et tamen ostendis tibi non magis vlla placere
Scripta meis. quæ res igitur me continet, audi.
Quidlibet aggressus donec procul hoste fuisti,
Donec eram tecum pacata regis in aula,
Nunc inter strepitus armorum & tristia belli
Tempora, compellare virum non audeo: sæuis
Et neque mansuetas castris inducere Musas:
Nec te sollicitum magis vnquam pace fuisse
Arbitror, aut bello, cùm nostris finibus ingens,
Et quantus non antè Philippi exercitus erret:
Cùm populos Rex ipse suos adducat in hostem,
Germanisque tuis ducibus res tota geratur:
Hoc tamen ignosces, & te patiere moneri,

Cætera cùm vigilans acérque negotia tractes
Publica, nec patriæ cedas in amoribus ulli,
Segniter ipse tuam nimium curare salutem
Diceris, & requiem membris somnúmque negare.
Audio quid referas, etenim Respublica nobis
Est vita potior. quid si proieceris istam
Despiciens animam, nòn magnum Carole vulnus
Intuleris patriæ? quæ longos sperat in annos
Subsidio lapsis te sæpius affore rebus?
Hic (dicent homines) feruens calidúsque iuuenta,
Perdidit & sese & patriam, consumpsit in uno
Spes omnes pariter venturi temporis actu.
Non si præteritis potuisti euadere morbos
Temporibus, debes quoque sic sperare futurum
Semper, adhuc ætate viges animísque, sed illum
Paulatim minui tamen experiere vigorem.
Nam neque corpus habes firmum, patiénsq; laboris,
Quale vel athletis, duris aut quale videmus
Militibus: meliore tui similique deorum
Parte vales finxit studiis ciuilibus aptum
Te natura, parem studiis te pacis in umbra
Esse dedit, solem cum puluere ferre negauit.
Arma tui fratres atque horrida castra sequantur
Militiæ assueti, iam cum puerilibus annis
Virtutem genitore suo didicere magistro.
Tu colere ingenuas artes, patriámque memento
Consiliis formare tuis, absiste periclis
Armorum grauibus, cole & oppida lætus & urbes.
Deficere in cursu medio clarissima quæque

Ingenia,& tanquam nebulam transire videmus,
Dum laudem eximiis properant extendere factis,
Colláque summittunt oneri non æqua ferendo:
Ac præscribe modum nobis finémque laborum.
Non tantum mihi sumo vel arrogo stultus & amẽs,
Acrius vt me posse putem meliúsve tueri,
Quatenus indulgendum operi sit cuique,vicissim
Quatenus & requies interponenda labori:
Tu facilè in media,si paulum attendis,arena
Consilium capies,nec longius ire trahentem
Ilia quadrupedem subiges, ne lassus eundo
Restitet,& medio sessorem in puluere fundat.
Hæc studio vel amore tui,fortasse nec excors
Nec stultus monitor,paucis scribenda putaui.

Quòd si res te fortè iuuat cognoscere nostras,
Et quid agat regina sui studiosa mariti,
Quid regis soror atque nurus, quid fratris & vxor
Anna tui,comitatus & omnis inutilis armis,
Accipe:continuis precibus votísq; fatigant
Numina magna Deûm,regi vobísque salutem,
Et reditum celerem victo prius hoste precantur,
Bellandíve moras,aut æquo fœdere pacem.
At populus ciuésque mihi rumore moueri
Hostili minus,atque minus trepidare videntur:
Siue quòd assueti iam bellis,siue quòd hosti
Oppositum regem & Francorum robora gentis.
Cuncta sciunt,quæque auxilio modò millia nobis
Multa virûm Rheno atque Albi venere relicto.
Ac sunt nonnulli qui non præsentia lætis

Aspiciunt oculis, hi semper nostra videri
Inferiora volunt, augent aliena maligni:
Stant animi tamen, & facies velut vrbis ab hoste
Securæ, non iustitium clausæve tabernæ,
Non mercator, vt antè, suas formidine belli
Asportat pauidus plaustris & flumine merces.
Non ipsi teneras amandant vrbe puellas
Solliciti patres, non rerum cara suarum
Pignora, non thalami sociam vitæq; maritus.
Quisq; suis fruitur velut alta pace, futuri
Haud metuens & iam venienti prospicit anno,
Lectáq; rure suo comportat lætus in vrbem.
At non, matre mala, fama, sata filia peior
Æoliæ regis compressúq; edita quondam,
Magna silet, magníque habitatrix ipsa Palatî
Bellua, cui centum linguæ sunt, oráque centum,
Centum intus variæq; animæ (mirabile dictu.)
Nam modò vos audere nimis, totísque coactis
Viribus, in discrimen atrox adducere regnum
Prædicat, his nullam cæsis superesse salutem
Militibus, nullas à tergo stare cohortes
Subsidio, primam Francorum nominis vrbem
Florentem studiis, opibus, sanctóque senatu,
Exponi in prædam cupido crudeliter hosti.
At modò vos postquam est auditum ponere tuto
Castra loco, & validæ propè iungere mœnibus vrbis,
Cingere tum vallo fossáq; & fluminis alueo,
Ne qua parte ferox incautos opprimat hostis,
Longa illum distare via, valdéque remotis
Consedisse

Consedisse locis, longum intercedere campum
Inter vtrasque acies: non desinit illa superbo
Ore queri, vos hoc diuturnum quærere bello
Imperium, trahere & producere bella per artem,
Otia ne redeant populis optata vereri:
Vnde tot immanes sumptus, & tanta petentur
Præmia militibus: præstat decernere pugna,
Tótq; malis tandem semel vnum imponere finem.
Aut, quò tot peditum nobis equitúmque parata
Millia, si tantum fuit intra castra manendum:
Nec campis animas certare patentibus hosti,
Aut aliquam capere insidiis aut viribus vrbem.
Nunc quoque cùm pacis tota crebresceret vrbe
Mentio, complecti se pacis amabile nomen
Dicebat: sed agi rem conditionibus æquis
Per seruos nec posse tamen, capitísque minores:
Et neque Taurinum, nec quæ vicina, placere
Oppida restitui, positásque in montibus arces.
Quæ loca præsidiis teneat si miles Iberus.
Nil fore continuò regnet quin solus in omni
Italia: Rhodaníq; suos in fluminis vnda
Tingat equos. satis Insubrum, satis vsque videri:
Amisso nos imperio caruisse tot annos.
Nec iustum, missos modò sub iuga nostra Caletes
Reddere, vicinis prius vsurpata Britannis
Oppida, Cressiacæ post tristia tempora pugnæ:
Nec captam nuper Treuiri in finibus agri
Vrbem nunc, villam antè, deorum nomine dictam,
Quæ firmo superas præmuniuit limite Metas,

Claudit iter, nostrósque feris disterminat agros
Gentibus. hæc mitti regis ditione vetabat.
Multa per Ardennam castella vel oppida siluam
Esse, quibus possit Quintinum, possit & Hamum
Mutari: captiua lui quæcunq; nec agris
Corpora, nec vicis debere nec vrbibus vllis:
Sed nummis sibi quenque suis (quia fiscus inanis
Sumptibus est) reditum libertatémque parare.
Quid, quod dissentire duces, discordibus esse
Nunc animis, priuata odia exercere furentes
Clamitat, & patriæ bellíq; relinquere curam?
Vel nostro Regísq; malo se qualibet vltos
Infensi ratione velint, cupiántque videre
Ardentem patriam (vindictæ tanta cupido est)
Dum flagrent inimica tamen capita ignibus iisdem.
Hæc audita aliis, vel non audita, sonanti
Voce refert. monstro nihil est virosius illo
Cùm linguas acuit. sed idem cùm somnia fingit
Ridiculum est, veris aut cùm mendacia miscet,
Non tam deformes vnquam est cõmenta Chimæras
Græcia, non vlli nocturno tempore somni
Tam varias rerum, aut hominum finxere figuras.
His ego versiculis te delectare legendis
Absentem volui, gratum hoc tibi tempore si quid
Esse potest: præsens me nanque rogare solebas
Quid populus ferret, quid bestia magna Palatî,
Te memini risu solitum ridere profuso
Audieras vt quidque, moueri nec magis ac si
Iracunda viam canis adlatrasset eunti.

Ipse

Ipse vides pigrámque & lentam quàm trahit aluũ
Hoc animal, cernis quàm fœda sit illius oris
Ingluuies, manibus vel vt omnia corripit vncis,
Vtq; bonos paritérque malos configit acutis
Dentibus, vt nullis hominum vel parcere nouit.
Non tamen hæc spernẽda puto quæcunque ferũtur,
Vnde etiam, prorsus nisi famam negligit omnem,
Proficiat sapiens: vt respondere querelis
Iniustis hominum, vel se defendere possit,
Et monstrare suo vel prodita crimina falsò
Affigi capiti, aut aliud quodcunque fuisse
Principiò causæ, quàm pòst quæ credita vulgò est:
Proderit & (quando nullius crimine prorsus
Vita vacat) rescire tamen, quæ facta reprendat
Dicta vel à nobis populus, perpendere secum
Singula. sæpe etenim quæ vel non cernimus ipsi,
Quæve monere parum fortis non audet amicus,
Quæve putamus adhuc pressa atque occulta latere,
In platea, in triuiis inimico audimus ab ore,
Instruimúrque malo fugienda sequenda magistro.
Hîc mihi finis erat, sed enim tibi gratia magna
Carole, quẽ nostri memorem cognouimus esse, (est,
Cùm scribens aliis nuper mandata dedisti
Imprimis solita gererent sua munera cura,
Vt verbis nos deinde tuis saluere iuberent
Vulgari non more, sed illa, Carole, rara
Insignique nota, qua contestaris amores
Et scriptis & voce tuos, tota aurea visa est
Hæc mihi scripta manu properantis epistola, tãnm

Nescio qua ratione meo in prænomine lapsus,
Ipsum (quod satis est) tenuisti nomen, at illud
Vt teneas nec multum etiam valdéque laboro,
Perpetuum nostri serues dum fixus amorem.

AD CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem.

CAROLE, *si vano non est authore subortus*
Rumor, & à gestis cœpit primordia rebus:
Agnosco, memini quæ te mihi dicere quondam
Si tuus hic esset rerum quandoque potitus
(Henricum ostendens nondum illo tempore regem)
Æternùm fore nos felices atque beatos.
Nam quoties mecum librans examine iusto
Confero præteritis præsentia: tum velut alto
Oppressus somno, videor mihi cernere vana
Quædam visa, ipsúmque meis me fallere votis:
Condere pro libito, repleréque ciuibus vrbem:
Qualem quisque sibi sapiens & fingat & optet,
Qualis Socraticiue libris expressa Platonis.
Rursum vbi collegi sensus, ad méque reuerti,
Intendens oculos propiúsque & lumina mentis,
Vera vel agnosco, speciem vel habentia veri,
Quæ de rege tuo passim nostróque feruntur.
Dij faciant vt ne videantur somnia: verùm
Iudicio atque animi certa ratione peracta.
Quanquam hæc nõ hominũ nobis suscepta videtur
Consilio, at fatis potius monitúque deorum.

Quî

Quî potuisset enim fieri mutatio rerum
Tam subita, ínq; nouam respublica vertere formã,
Ni Deus Henrici pulsasset pectora regis?
Qui simul imperij moderandas sumpsit habenas,
Gallica præsidiis firmauit sceptra duobus:
Principiò cauti fungens opera ducis, vrbes
Hostibus oppositas & milite sepsit & armis.
Proxima cura fuit patrios componere mores,
Et luxum toto penitus depellere regno.
Inde noua augendo quæsitáque nomina fisco
Sustulit, indictum atque oblatum regibus aurum.
Adde sacerdotum decumas, & cætera monstra
Istius generis: quæ non explebile bellum
Suaserat. hæc placido cesserunt omnia regi.
Quinetiam data rescriptis, non lege, remouit
Iudicia: & voluit cognosci ex ordine causas.
Odit auaritiam & sordes aliena petentum:
Qui viuis etiam properarent ducere funus,
Damnato nondúmq; reo, fundúmque, larémque
Eriperent, pulsis misera cum coniuge natis.
Iámque magistratus varios, auctúmque senatum
Sedulus instaurare parat, primóque decori
Reddere: iam castis committere sacra piísque.
At non fortè pari ratione domestica tractat?
Nulla domus constat priuato rectius vlli.
Pro se quisque suas vllo sine murmure partes
Exequitur, multos certus mercedis in annos.
Ipsa pudicitiæ est aliis regina puellis
Exemplum: cingit latus illi regia virgo

Ambæ Palladiis imbutæ pectus honestum
Artibus: eximiis ornatæ moribus ambæ.
Hæc est forma rei priuatæ, hic publicus ordo.
Talia nempe dedit summi præludia nobis
Imperij, magno velut inspectanda theatro
Totius Europæ: quæ sunt maiora videndo,
Spéque tenent erecta sui mortalia corda.
Quos hinc nobilium sibi conciliauit amores,
Quæ populi studia, & quãtum sibi laudis in omne
Prouidit longè venturi temporis æuum:
Quanta sacerdotes eius pro vota salute
Suscipiunt, orántque deos extendere vitam,
Et vetulos illi regno succedere natos.
O te felicem, & multis, Henrice, beatum
Nominibus. felix ô, tanto principe regnum.
Sed nihil instituisse valet, nisi cætera pergis
Quo pede cœpisti. Malus est, mihi crede, poeta,
Qui stetit in primis, extremo concidit actu.

MICHAELIS HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII EPISTOLArum seu sermonum liber tertius.

AD FRANCISCVM OLIVARIVM, Franciæ Cancellarium.

TOT FRANCISCE *dies me nil scripsisse, tot annos*
Cõgressu caruisse tuo, nõ herculepossim
Excusare tibi (malo hanc agnoscere culpam)
Cui tamen acceptum refero quodcunque paraui,
Quódq; mihi laudis vel honorum contigit vnquã.
Nam te communem videor gessisse magistro
Rem mihi, nec cessisse malis rumoribus vrbis,
Nec vani curasse quid inter pocula ciues
Euomerent, nec quid sentiret mobilis Aula,
Dum rectum virtutis iter cursumq; tenerem.
At multos ea res nobis mutauit amicos:
Mutauit, fateor: si nomine dignus amici est,
Qui non iusta rogat, qui turpia poscit amicum.
Forsitan & fictis in amoribus est quoque damnum:

Esto, sed hos retinere cupis si fixus amores,
Constatura tibi magno non maxima res est.
" *Nanque hominem studiis hominũ seruire volentẽ,*
" *Multa Deos etiam contra peccare necesse est.*
Nec dubito, quin si possis virumlibet, istud
Arripias, potiórque tibi sit gratia diuûm.
" *Quò leuis ambitio, Regum populíque fauores,*
" *Quò circunstantes famuli, quò turba clientum,*
" *Si Deus hæc oculis cælo non aspicis æquis,*
" *Si diuina breui manet vltrix ira nocentem?*
" *Maxima pars hominũ quæ sunt præsentia tantùm*
" *Spectat, & æternæ pœnas ac præmia vitæ*
" *Negligit: vt quæ sunt spatiis disiuncta locorum*
" *Temporibúsve, solent minùs esse pericula curæ.*
" *At fortes animi prorsus nihil ista morantur,*
" *Quæ sunt fluxa, cadúntq; citò & mutãtur in horas:*
" *Non illos aurum, non spes, non gratia flexit,*
" *Non metus, erecta circum fora fronte vagantur,*
" *Introeunt aulas venerandi Regibus ipsis.*
Franciscum memini primo iam tempore Regem,
Siue salutatum Balius seu Selua veniret,
Assolitum dubitare priórne assurgeret illis.
" *Maiestas adeò virtuti regia cedit.*
Te verò quoties miratus & ille loquentem
Secum, te quoties miratus & ille tacentem:
Consilio quàm sæpe tuo res gessit honestas,
Turpibus abstinuit? nec tu non ipse videbas
Libertate odium conflari semper, amicos
Obsequiis blandoq; magis sermone parari:

" Sed

Sed forti iucunda viro est magis horrida virtus, "
Sit damnosa licet, sit inutilis & sine fructu, "
Quàm nimis offensæ metuens & auara bonorum "
Calliditas, collecta malis quàm gratia rebus. "
Talis eras, talem te Principis aula videbat:
Nec tamen aut linguas hominum vitare dicaces,
Aut fugere inuidiæ potuisti noxia tela.
Difficilem, durum, tristem, rigidúmque vocabant,
Et minus vrbanum, posses non æqua negare
Principibus, posses qui vultus ferre potentum,
Et suadere intra recti consistere fines:
Ut vetera hæc, nostris neque moribus apta notabāt.
Durasti plures quàm quisquam crederet annos:
Ecce velut supero demissum fulmen Olympo,
Concussit totam geminatis ictibus ædem
Iustitiæ. qua tu ingenti cecidisse ruina
Creditus, erexti caput altiùs: ardua tanquam
Imposito attollit contra se pondere palma.
O ingens veræ pietatis, & aurea merces!
O cælestis amor, mundi securus honorum!
Non hæc Socratici de fontibus hausta Platonis,
Non Zenonis erant: CHRISTO *meliore magistro*
Edoctus, poteras quiduis perferre malorum.
Omnibus ipse viris documēto es, quàm nihil vsquā "
Perpetuum, quàm nemo diu protectus amicis, "
Nemo sua virtute diu consistere possit, "
A superis animum si non acceperit æquum. "
Nam memini, cùm nobilium premerêre virorum
Insidiis, primùm te fortiter omnia ferre,

Donec erant vires in corpore, viribus inde
Exhaustis, animus postquam tibi restitit vnus,
Cessisti fatis: tuáque intra tectus abisti
Præsidia, integris cum fama & nomine rebus.
Vt fortis media quandoque relictus arena
Desertúsque suis, tamen in discrimine miles
Cogitat extremo se nil admittere prorsus
Indignum: ceßim atque obuersa fronte redire
In castra ad socios, mortíve occumbere honesta.
Talem te vidêre tui, vidêre dolentes
Cedentem inuidiæ, plenum grauitatis amici:
Nunc verò absentem magni tenuésque requirunt,
Et clauum manibus cupiunt spectare tenentem.
Hæc vtriusque tui perstrinxit temporis acta
Illetus noster calamus, quæ deinde poetæ
Innumeris alij describant versibus olim.
At me Troiani digressum Antenoris vrbe,
Sex vbi discendis impleram legibus annos,
Litigiosa, procax, & plena Lutetia rixis
Continuò excepit: paruo pòst tempore sedi
Centum in iudicibus, non gratia, non metus vnquã
Inuictum mî animum deiecit tramite recti,
Diuitias & opes contempsi, dona superbus
Reieci, paßímque oblatos victor honores.
Contigit hac vitæ ratione molestus vt essem
Nonnullis, quos hæc libertas nostra premebat:
Laudabant alij, nascens modò gloria nondum
Scilicet inuidiæ stimulos persenserat acres.
Híq; recens offensa grauis quibus antè fuisset,

Post

Post aliquot menses obducta in corpore plaga
Virtutem cælo magna cum laude ferebant.
Inde fori, longaque mora pertæsus & vrbis,
Publica iam canus spectare negotia cœpi:
Téque auctore Italas legatus Principis vrbes,
Conuentúmque patrum Europæ totius obiui.
Vnde domum rediens multis oneratus in aula
Promissis, ad nobilium noscenda reorum
Crimina, & vnius tria nominis oppida mittor.
Hîc rursum offendo: spéq; illa, quam prior annus
Fecerat, excussus, repeto intermissa palatî
Munia, desuetaque iterum me reddo palæstræ:
Cùm subitò qua parte spei minus, atque salutis
Ostendebatur, me Regia virgo iacentem
Subleuat: apprensúmque manu confidere clara
Voce iubet: scis Lothari quæ deinde nepotis,
Quæ studia erga nos fuerint tua. plura recepit
Optatis animus. facile est non multa petentem
Exaturare bonis. & iam mihi posse beatus
Viuere, & Assyrios opibus superare videbar:
Ecce tibi vetus est lex instaurata, liceret
Nummos ne capere, & duplicata salaria lectis
Iudicibus: quæ lata meo quia credita suasu
Lex erat, inuidiæ flammis crudelibus arsi.
Æra sibi, & multos prius vsurpata per annos
Commoda, lege noua clarissimus ordo fremebat
Imminui: tantam ipse mihi non arrogo laudem,
Hæc me glorier vt primum vidisse. probaui
Inuentum alterius diuinum, quo decus omne

Iudiciis,& prima Dea sua reddita sacra:
Corruptos sineret formari Curia mores.
Vsque adeò grauis hæc minimi iactura lucelli
Vobis visa patres? tanta est iniuria damni,
Vt temerè & passim nullo discrimine primum
Quenque vel insontem peteretis dente canino?
Audierant aliquid fortassis: nanque furorem
Vix illis tribuam, fertur quo percitus Aiax
Immeritas ferro pecudes mactasse cruento.
Vos etiam impulsu paucorum, quos sua notos
Fecerat improbitas, & turpi exercita quæstu
Lingua proterua, malísq; opera vltrò præbita causis,
Collegam veterem potuistis lædere dicto,
Aut facto? vobis rabulæ maledicta forensis
Excutere ex animo nostram sine crimine vitam,
Aut mores potuêre, diu multúmque probatos?
Vos appello, quibus perspecta prioribus annis
Est mea relligio: vos, qui meminisse potestis,
Et quicunque fuistis eodem in munere mecum,
Arguite, & quamuis duris me subdite pœnis:
Si non præcipua & recti mihi semper & æqui
Cura fuit: si me vnquam odium, si gratia flexit:
Si non & manibus puris, & pectore casto
Astrææ sacras accessi ad virginis aras:
Si non recta solo posui vestigia, si non
Tempus & omne mihi summa cũ laude peractũ est.
Inuitus, Francisce, meis in laudibus hæsi:
Sed dabis hanc veniam, dum crimina falsa repello,
Et veras odij causas sequor, inuidiæque.

Sæpe

Sæpe bonos odere mali, torquentur & imis "
Sensibus aut sua cùm virtuti præmia reddi, "
Aut meritum loca prima vident insistere ciuem, "
Præteritósque dolent, & se non æqua ferenteis. "
Scilicet æquales ea causa potissima nostros
Impulit, vt falsis de me sermonibus aures
Complerent iuuenum, qui tempora vostra secuti
Vidissent me nunquam intra subsellia secum.
Assensit senibus malè credula turba minorum,
Auribus apprendi patiens, vt cantharus ansa.
O, stulti & faciles animi quocunque vocentur!
O, turpis leuitas haud nomine digna senatus!
Haccine iudicibus produnt exempla futuris,
Vt satis ad pœnam sit delatoris iniqui
Vox? sint & maledicta satis sine testibus vllis?
Sed quid ego à rudibus summũ ac solẽne reposco
Officium? quid in his prudentia quæritur annis?
Atque hæc, sicut erant leuia, & sine crimine certo,
Pòst paulùm in tenues abierunt irrita ventos:
Denique paucorum monitis pars maxima cessit.
Nunc etiam fisci magis hæc noua cura tuendi,
Reddidit inuisum me furibus atque molestum,
Communésque domum solitis auertere nummos.
Nocturni vt vigilem fures odere draconem,
Aut illum qui fronte gerebat lumina centum.
Nanque ferunt grauiter sibi furta, velut prius, esse
Non impunè: dolent rationes tempore posci
Legitimo: multámque auersi turpiter auri.
Atque alij extremum donata queruntur in annum

Differri, veterémque suo cum vindice legem
» *Explodunt: genus hoc hominũ quod venit ab Aula*
» *Nosti quàm petulans, & quàm sit gnauiter audax.*
Quid faciam? priuata mihi sit gratia ciuis
Cuiusquam potior patriæ vel regis amore?
Ille habeat sibi dona ferox: at miles egebit?
At sine præsidiis annona armísque virísque
Nuda relinquentur venientibus oppida Cimbris?
At stipe defraudatus eques populabitur agros,
Et feret in longas hiemes prouisa colono
Pabula, multorúmque vorax alimenta dierum?
Illa salutaris tua lex euersa iacebit?
Hoc ego dũ prohibere malũ atque euertere conor
Verticibus nostris, quorundam commoda lædo
Nonnihil: at prosum communiter impare fine.
Communis quia parua rei, vel gratia nulla est:
E re priuata tantillum carpere fraus est,
Ac summum scelus, & nunquam placabilis ira.
Vtile si consecter, & huic sim blandus & illi,
Euitare etiam linguas, & crimina possim:
Forsitan immeritúmque decus, laudémque referre.
Tanto patronis vitium defenditur omne
Pluribus, & virtute magis populare videtur:
Et sunt lauti homines vulgò, qui publica pessum
Siccis ire vident oculis, nimiúmque laborem,
Et studia in patriam rident, vt inania prorsus.
Sed tua mî potior semper sententia sedit,
Cui neq; priuatorum odium, neque gratia cura est,
Dum regi patriæq; tua succurrere possis.
FRAN-

FRANCISCI OLIVARII
AD SVPERIOREM EPISTOLAM Responsio.

IANVS MORELLVS tuam nobis epiſtolam reddidit, verſibus conſcriptam planè tuis, ſed in queis teipſum quotidie ſuperas. Candor, polities, lepos, minimùm ſunt in illis. At verò ſeria eruditio, ſententiæ crebræ ac graues, mira vbique ſanitas ſenſuum, & per totum poëma (velut ſanguis per vniuerſum corpus) diffuſa læta quædam gratia, ac iucunditas, me non minus capiunt, non ſecus afficiunt, quàm Venuſini tui doctiſsimæ epiſtolæ: cui, haud ſcio, an ſis olim apud poſteros ceſſurus. vt interim taceam, quòd totam tuam epiſtolam temperat optima artifex, Philoſophia Chriſtiana. Nec tamen ſuperiora hæc quamlibet egregia, admodũ miror, aſſuetus ſcilicet iam olim tuis legendis: in quibus, talia nunquam non recognoſcas. Iſtud mage mir cr: ab homine occupatiſsimo poëmata huiuſcemodi, tam facilè ſcribi. Silere dicuntur virgines Muſæ, cùm inſanus ille Mauors furit, perturbat, ac miſcet vniuerſa, feruntur & multis curis frequenter ob-

ſtupeſcere:vacuæ quòd carmina mentis, ſcilicet ſunt opus, vt ille ait. Porrò, quot moleſtiis ac turbidis negotiis, veluti inundantibus quotidie pulſeris, ſatis coniecto ipſe, haud ita pridem expertus. quando bellicis temporibus, bona pars publicorũ negotiorum, in eorũ humeros inclinat, qui Fiſci ac rationum Regiarũ curam gerunt: quibus noſcitãdis ac diiudicãdis, ne Argus quidem vnus ſuffecerit. Fac autem rationales omnes Principis, cum quibus eſt tibi negotium, vel ad vnum probos, ac nihil pecuniæ regiæ intercidere (quod rarò accidit, vel potius nunquam) quæ tamẽ vſquam terrarum tanta eſt pecunia, quæ tot militum ſtipendia æquare valeat, quæ nouis ac exquiſitis coloribus ſubinde intruduntur. Qui Pactoli, qui Tagi voraginem illam militarẽ expleant? Nunquam tot hominum millia inſatiabilia, ſatiabũtur, cum tamẽ nulla in re (ſi implacatis vtare) maius ſit periculum. Te in hiſce ſpinis conuolutum, in iis difficultatibus ac moleſtiis luctãtem, tot verſus condere: quales gelidis in vallibus Hæmi, veteres illi poetæ fundere ſolebãt, id verò eſt raræ ac eximiæ cuiuſdam felicitatis. Næ, te oportet in omnibus Camœnarum fontibus, non labra ſolùm, ſed manus etiã ac pedes proluiſſe. Cæterùm, tuam illam epiſtolam legens, quam ingenti voluptate ſum perfuſus, haud facilè dixerim: cùm tu mihi meam felici-

felicitatem poneres ob oculos, qui à freto illo aulico, procellis, ventis, tempestatibus continuis inhorrescente, in hunc portum, in hanc tranquillitatem deuenerim: à qua, vel Attalicis conditionibus nunquam dimoueri sustineam. Hunc agellum, qualis qualis est, nec Lydiis regnis permutauerim. hîc authoramenta huiusce mundi, disco posthabere stipendiis æternis. hîc Christo, ac mihi viuo. hîc calumniç, atque inuidiæ virus ipsis etiam nocentissimis venenis nocentius, egregiè contemno. A quibus, & te quoque ipsum, haud multò antehac impetitum, minus admiror: quòd ferè hæc Hydra, eximiis tantum viris obsibilet: & cum iis, qui publica sincerè tractant, perpetuas inimicitias exercet. Ac quò quisque exactius atque innocentius rationes suas instituit, tantò in illum fertur acrius atque insidiosius. Siquidem calumniç, adde etiam inuidiç, vix credibile est artificium: studium verò indefatigabile. Nihil est illis monstris fœcundius. Quæ tu tamen haud ita magna opera profligabis, perpetua illa tua constantia, amoréque recti: velut efficacissimò quodã antidoto præmunitus. Neque enim vllum certius præsidium, nullum satellitium potentius, quàm quod innocentia afferre solet. Ab Aula, ab amicis vulgaribus, ab aura populari ficulnum præsidium fuerit. Quanquã & interim (fateor) cunctis in muneribus,

ſuus eſt ciuili prudentiæ locus,ac ſapienti cuidam dexteritati.Sed ita, ne à rationis ſulco lõgius aberremus, ne conſciẽtiam noſtram vulneremus.quæ,vt dulciſſimum eſt innocenti teſtimonium:ſic mala fide verſanti, diriſſimũ eſt ſupplicium.Sed de his ſatis.Chriſtus tibi præclarum hunc animum,hanc ſinceram mentẽ, iſtud in publica commoda ſtudium,ſemper in maius augeat:atque animo iſti egregio,quam plurimos annos adiiciat.Ex Leonuillano noſtro, XVII.Cal.Auguſti.

AD IANVM MORELLVM.

De matribus quæ filios ſuos ipſæ non alunt, nec apud ſe domi educari patiuntur.

QVINQVE *dies tantùm dixi me rure futurum,*
Octauum nonúmque diem deſideror abſens:
Et niſi me clara reſpublica voce repoſcat
Officium, Errico præſtandáq; munia regi,
Forſitan hîc totum Sextilem ponere poſſim.
Perpetuum nam præter amœni ruris amorem,
Quo teneor,mecum huc proficiſcens omne leuamen
Vrbani ſtrepitus vexi curæq; forenſis,
Vxorem,natam & generum,paruúmque nepotem:
Quo certè puero nihil eſt feſtiuius vſquam,
Ni me ſtultus amor (fallit qui ſæpe parentes)
Et me fallit auum.quid cùm ridere trimeſtris

Cœperit

Cœperit? hæ suaues etiam grataq; videntur
Mî lacrymæ, & rauco pueri vagitus in ore:
Hunc secum nutricis egentem mater ab vrbe
Extulerat lectica, & vestibus vndiq; tectum.
Nam quæsita diu cùm fœmina lactis abundans
Nequicquam vrbe foret tota, melioris in agro
Spes erat. Ergo lecta domum deducitur ad nos,
In tribus vna fuit quæ fœcundissima pagis:
Respondisse meis rebar iam numina votis,
Cùm puer ardenti correptus febre repentè est,
Frustrà desiccata duo trahere vbera visus.
Circum omneis pagos iterum, circum omnia rursus
Oppida quæsitum genitrix auiaq; remittunt.
Cùm multæ ex omni matres regione venirent,
Nulla sitim potuit pueri compescere nostri:
Altera sed primæ successit, & altera deinceps
Inq; vicem, medicis prohibentibus, vt malè sanum
Inq; salubre simul diuersas sugere matres.
Sed medicæ leges valeant, cùm venter inanis
Cúmque enecta fame est natura, sitíve laborat.
Hanc ego perspiciens curam matrúmq; laborem,
Mirabar quocunque pedes gressúsque tulissem,
Non eadem nobis sese dare: nanque per omneis
Vicinos pagos & agrestia tecta, suarum
Pingues & nitidos pendentes vbere matrum
Cernebam pueros. Quî fiat & vnde roganti:
Iurabant illæ, nullis se cantibus vsas
Carminibúsve malis, vsas medicamine nullo,
Non aliena peti nascentibus vbera natis,

M

Quæ puerum genuisset eandem pascere natum.
Hæc mecum reputans animo, iam quærere cesso
Cur etiam infanti vix quattuor vbera nostro
Sufficiant, sua cur pueris vel mater abundet
Vna suis, nec opem alterius siccata requirat.
Naturæ nec enim peccatum, aut culpa sagacis
Vlla fuit: quæ cuique duas in pectore mammas
Appendit matri, geminis satis vsque futuras
Appendit geminis: nam plures edere mõstrum est,
Nec longum superesse solent: nascente paratus
Iam cibus est puero, fœtam nec copia lactis
Deficit, aut hominũ in genere, aut ratione carẽtum,
» *Nostræ deliciis matres in mollibus vrbis*
» *Eductæ, cordi quibus est sua forma, libenter*
» *Si possint, vtero partum gestare recusent.*
» *Iam natis alimenta negant, albíque liquoris*
» *Undanteis scatebras, iniustæ more nouercæ,*
» *Restinguunt penitus, pulcherrima dona deorum,*
» *Ne macie corpus, ne rugis venter aretur,*
» *Ne suctu nimio, aut mollescant vbera tactu,*
» *Neu cùm fortè sedens noctem perduxerit vnam*
» *Insomnem genitrix, exurgat pallida manè.*
» *Tanto sollicitas color & cutis & decor illas*
» *Plus habet, infantis pueri quàm vita salúsque:*
» *Quem simul editus est, patriis extrudere tectis*
» *Haud dubitant, alióque procul mandare, parentum*
» *Aspectu atq; oculis crudeli more carentem.*
» *Non sic amandatur equus, non verna catella,*
» *Quæ semper dominæ quoquo vestigia torquet*

It

It comes, illiúsve sinu festiua recumbit. "
Morte feræ, funesta domus fit tota, minórque "
Non hic luctus erit, quàm vel moriente marito. "
Talia principia atque ortus fundamina nostri,
Natura non sponte, nec æquo numine iacta,
Multis deinde malis aditum causámque dedere,
Vt parui iam pruna simul cum lacte bibamus "
Semina nequitiæ, quæ post se plurima fundunt. "
Hinc vel adulterio vetus immutatur auorum "
Progenies, raróque sui fert ora parentis "
Filius: aut si nulla thoro est grauius illita labes, "
At melior natura tamen cum lacte boniq; "
Mutantur mores: clarísque porentibus orta "
Virgo fit ancillæ similis, lasciua procáxque, "
Ebria, saltatrix, & amans inhonesta virorum, "
Turpis, iners, sauúsque puer, scortator, auarus, "
Illarum similis, quarum prius vbera suxit. "
Et natos miramur oriri sanguine nostro "
Degeneres, quibus immeritis materna premuntur "
Vbera, conductæ sua dant arentia seruæ. "
Forsitan hunc primæ neglectum ætatis, adulto "
Corrigimus puero, qnin & socordia maior "
Cernitur in nobis, quò plus processerit ætas, "
Nec pater exemplum vitæ dat grandis honestæ "
Puberibus natis, nec sanctum adhibere magistrum "
Curat, at ignaros & quæ sunt optima nondum "
Cernere qui possint, iam lucri incendit amore, "
Nil opibus melius præclaris, deterius nil "
Paupertate docens homini contingere posse. "

„ *Mater acu natam positos discernere crines*
„ *Instituit, propriaque decus corrumpere forma,*
„ *Et capiti gemmas, aurum circundare collo:*
„ *Ducit & ad turpes nocturno tempore cœnas*
„ *Pontificum: turpem deprauatámque reducit.*
Sic mala, continua serie longóq; sequuntur
Ordine, vt ex illo manent tamen omnia fonte,
Temporibus tam prima nocent peccata futuris.
Vísne etiam ingrata referam tibi præmia matris,
Et quàm non impunè ferat clausisse fluentes
Vberibus riuos, alimentáque debita natis?
Conanti latices illi frigentibus herbis
Sistere, dispersos & in omne refundere corpus.
Frigidus & vehemens subito rigor occupat artus,
Tum mala consequitur febris, sæuíq; dolores
Vbera discruciant. multis lac cogitur intus,
Nequicquam pressis luctans erumpere mammis.
Inde tibi fœdo manabunt vlcera pure:
Et ni subuenias in tempore, quod fuit vlcus
Cancer erit subitò, pérque omnia viscera serpet:
Illum Pæonia frustra medicaberis arte,
Præscriptos regere aut intra conabere fines,
Quò mage stringis, eò spatij plus corripit ille,
Dum mentum & nares victor peruadat & ora,
Afficiat turpi languentem denique letho.
Hoc persuasa malo debes absistere mater
Turpibus inceptis, irámque horrescere diuûm,
Téq; hominem meminisse, datámq; à numine mentē
Aeriam celerémque, animantum ex omnibus vni.

Sin libet ex brutis humanos discere mores:
Aspice quæ sit cura lupæ, vel quanta leænæ
Pascendis catulis, aliarum quanta ferarum,
Aut quàm multa suis pro fœtibus aspera miscent
Prælia: quæ dubitent proprio tentare periclo.
Quanta deinde suos cum sollicitudine nidos
Ædificent volucres, quanto molimine, tutum
Cùm capere locum: paruas ex arbore celsa
Suspendúntve domos, cæcísve in sentibus abdunt,
Ne qua rapax auium teneros aut bestia pullos
Deuoret, aut turdis inimicus pinguibus auceps:
Substernúntque solum paleis & gramine molli,
Et super oua cubant tam longo tempore, donec
Exclusi veniant fœtus in luminis auras.
Inde cibos paruis, & longè pabula quærunt
Dulcia, in os gaudent inhiantúmq; indere mansa.
Hic amor in sæuis est tigribus, ínque leænis:
Nec iam vllum in terris animal agit illius expers.
Discite virtutem propriam, si vestra voluntas
Hanc refugit, nec quidquam hominis nisi nomen
habetis
Et faciem, propriam virtutem discite matres
A brutis, auibúsque, immani à stirpe ferarum:
Aut illis hominis potius concedite nomen,
Vósque feras, quales estis, sic ferte vocari.

AD ODETVM CARDINALEM CASTILIONÆVM.

NEMPE *suis, mi Castilio, qui nititur ipse*
Præsidiis, nec totus ab hoc vel pendet ab illo,
Cuius vita fuit rebus moderata secundis,
Qui multos opibus sibi conciliauit amicos,
Nec miseros despexit in alta sede locatus:
Illius in tuto rès est secura pericli.
Non is terrarum motus, calíque ruinas,
Neptuni rabiem, tempestatésque veretur,
Non iras hominum, non iras ille Deorum
Expauit: sed veste sua circum vndique septus
Contemnit pluuias, & mistos grandine nimbos,
Nec valde metuit fortes mutantia Reges
Sidera, nec Regum quæcunque minantur amicis.
Nam cur is lædi, qui nullos læserit vnquam,
Formidet? nullos viuens sibi fecerit hostes?
Quare si quid ei bellè minus accidit, illum
Omnes auxilio certant opibúsque iuuare,
Et dignas in amore vices præstare merenti.
Huius multa rei nobis exempla vetustas
Suppeditat, præsénsque dies: sed nota sequamur,
Gallia quæ modò mirata est, quæ vidimus ipsi
Virtutis præclara tuæ documenta, Iouis cùm
Et furor, & magni premeret te casus amici:
Inuidia arderes aliena, quis tuus ille

Vultus

Vultus, quæ facies, constantia quæ fuit oris?
Vt neque deiiceres oculos, vocémque pudore
Comprimeres, fractis vt rebus sæpe solemus.
Ast alij nimia quibus ambitione laborat
Pectus, & inuidiæ sudant præcordia flamma,
Dum ridet fortuna, coli se numina tanquam,
Nullum præterea socium patiuntur honoris,
Et neque ferre parem, nec possunt ferre secundum.
Fortè alium saluere iubes, rectéque valere?
Læsa est maiestas, inter numeraberis hostes:
Et fortuna abiit, consurgitur vndique densis
Agminibus, cunctæque tribus armantur in vnum.
Illa infida cohors mentito nomine amici,
Deseruere fuga miserum, seróque videntem
Quid vero & quantum simulatus distet amicus.
Quàm nobis faciles iniusta videntur amici
Poscere, qui sibi sic animis & pectore toto
Iunctos esse volunt, vt secum turpia laudent,
Secum iisdem pariter studiis odiísque fruantur,
Et sine lege colant, & ament sine fine pudoris.
Quàm non ij diuina tenent humanáque iura,
Quæ nos præcipiunt sanctum colere inter amorem,
Non breuibus spatiis & iniquo limite septum,
Sed quibus immensi fulcitur machina mundi:
Et quæ stultitia hæc socios admittere amoris
Nullos, atque solent stimulante libidine mœchi?
Nemo fuit Sylla & Mario communis amicus,
Pompeiis & Cæsaribus, Brutísq; superbis?
Haud pauci (mihi crede) fuêre vtinámq; fuissent

Plures:non tot Roma videret acerba ſuorum
Funera,tot ciues indigna morte peremptos.
» *Innumeris hominum eſt obnoxia vita periclis.*
» *Seditionis amans,& ſemper plena timoris,*
» *Plena metus ne præcipitem det amica ruinam,*
» *Cardinibus vulſis pars ne contraria vincat.*
Atque ea fortaſſis ratio cultoribus aulæ
Diſpliceat,qui vana magis quàm tuta ſequuntur:
Mî verò certum eſt colere omnes,omnibus vti,
Quanuis ſint animis diſcordibus, haud tamen vno
Omnes metiri modulo aut coniungere cauſa:
Nobilitas alios fuerit mihi cauſa colendi,
Atque alios virtus,alios dignatio prima
(Quiſque ingens ſtimulus)cùm nos ſentimus amari,
Mutua cùm paribus reſpondet gratia factis.
Omnia quæ fortuna prius cumulauit in vno
Te puero,creuere dein creſcentibus annis.
Nam quid ego, quid amice tuum nunc dicere pergã
Expertus quem ſæpe meis ſum rebus amorem,
Aut vlli tua dextra roganti defuit vnquam?
Quæ ſit noſtra vides,quàm non addicta ſequẽdis
Partibus ambitio,quæ ſi cui blanda videtur,
Attamen eſt ſincera,doli expers,& ſine fuco,
Téque habet authorem, cui ſe non comparet vllus.

AD CARDINALEM LOTHARINGVM.

SCIS tamẽ ista maris compendia semper amicis
Displicuisse tuis: vel mille pericula propter
Quæ miseri subeunt hiberno sidere nautæ:
Vel quòd Massilia Romam tendentibus, omne
Littus erat plenum, resonánsque hostilibus armis:
Infesti Ligures, & agri dominator Etrusci.
Hæc te non audita semel spreuisse recordor,
Et monitis clausas habuisse fidelibus aures.
Conscendis nauem, paulùm progressa triremis
Stœchadibus, crebra proram feriente procella,
Cogitur in portum regredi reflantibus Austris.
Hîc propè te vomuisse animam cum sanguine dicũt.
Quid facias? rursúmne maris discrimina tentes?
At iubet expectare Aquilones nauta serenos.
Lõga mora est aliò properantibus. & mare quisquã
Post aliquot soles placidum promittere possit?
Cessisti fatis correctus more paterno.
Ac veluti planis qui per saxosa relictis
Ire viam docuit, celerémque eludere Parthum.
Sic tibi seruato pelagi terræq; periclis
Ostendêre alium præsentia numina cursum:
Vt discas audere magis ratione modóque,
Quàm ferri quocunq; animi vocat impetus ardens.
Multos sæpe duces patriæ nimis acre tuendæ
Et vehemens studium, primis consumpsit in annis,

Dum ſeſe incautos in aperta pericula mittunt:
Quorum conſiliis hodie res ſalua maneret
Publica, nunc raptos alieno tempore luget.
Tu quoq; Frãcorum ſpes maxima CAROLE *gẽtis,*
Promiſſis fraudare bonis, & munere noli
Nos ſpoliare Deûm: noli ſpes vertere noſtras.
Multa puer patriæ tribuiſti, multa ſupráque
Ætatem, ſupráque virum, iuuenilibus annis:
Sed maiora tui ſperant, & plura futuris
Temporibus, calida reſtincto ardore iuuentæ,
Si capiti canos aſperſerit alba ſenectus.
Sunt qui præcipiant obeunda pericula nullo
Conſilio, patriam ſpes ſit modo poſſe iuuari:
Et referre negent, labor vltimus vrgeat agros,
Nec poſſis niſi morte malis ſuccurrere rebus:
An captetur honos, & inanis laurea tantùm.
Sed ratio forteis audacibus, & malè cautum
Separat à prudente viro, qui proſpicit antè
Quatenus audendum, quæ mox euenta ſequantur:
Collatíſq; duobus, vtrum præponderet vtri,
Vt dulcis ne ſponte relinquat munera vitæ.
Si vilis res, ſi tenuis, ſi deniq; tanto
Ac tali pretio nec digna videbitur eſſe:
Contrà, mille mori dubitet ne mortibus, ingens
Vtilitas quoties, patriæve popoſcerit vſus.
Hoc Decij videre patérque & filius ambo:
Quíq; laceſſitum dictis mordacibus hoſtem
Iraſci, pœnáſque repoſcere ab hoſte ſubegit
Ignoto, viliſque toga decora alta tegente

Illius

Illius interitu patriæ victoria parta est.
Nam fore victores populos prædixerat antè
Delius, in quorum cecidisset parte, cruento
Dux gladio, visúsque duci tum parcere miles.
Sed neq; Romano viguit minor in duce virtus,
Qui sese multis obiecit millibus vnum,
Mandauítque suis à tergo cædere pontem
Ciuibus, vt Thuscos aditu intercluderet vrbis.
Multos Roma tulit, multos & Græcia tales:
Nomina non ignota tibi, quem nil fugit omni
Prorsus in historia. Quod si discrimine rerum
Sublato, nimia vsque sui fiducia quemquam
Egit præcipitem: quamuis Fors illius ausis
Fauerit: ille tamen fortis mihi non erit vnquam,
Qui maria, & cælum, & terras contempsit, & hostẽ,
Cælicolas ipsos, quorum manus ista gubernat.
Qualis erat dux ille, Tyri qui mœnia scalis
Admotis subiit nulli comitatus, & alium
Iamq; tenens mediam saltu se misit in vrbem.
Quem nisi seruasset comitum metus, iráque fractis
Continuò foribus, pœnas tunc ille dedisset
Stultitiæ, plus quàm Regem decet ausus in armis.
En tibi nunc alius quem regni dira cupido,
Humaníq; sitis mala sanguinis impulit atra
Tempestate, maríque agitato fluctibus, hostis
Inter præsidia, exili se credere lembo:
Et socios Itala cunctantes quærere terra.
Idem remigiis, & nondum à classe paratus
Pharsalici miseras properans extinguere belli

Relliquias, ab eo qui tum fuit obuius hoste
Occidi potuit, mens illi firma fuisset.
Hinc quoque digreßus velut immemor antè pericli
Venit in Ægyptum, sine milite, solus, inermis,
Nautarum contis vbi penè, leuísque tumultu
Oppressus vulgi, corruptus igne librorum
Millibus innumeris, vix tandem euasit, amica
Aegypti domina, regníque herede relicta:
Quorum etsi tantos felix audacia casus
Calcauit pedibus, non idcircò minus illi
Peccauère tamen. Nam mille quibus malè cessit,
Mille aliis paucorum exempla reuincere possum:
Ut tanquam in tabula videas temeraria sæpe
Consilia, euentus miseros habuisse furoris.
Atq; illos etiam paucis mutata diebus
Percussit Fortuna: petitus vterq; suorum
Insidiis, alio noua dum molitur in orbe
Imperia, vt lusisse deam mortalia credas,
Et velut in scena Regum monstrasse triumphos.
Quæ non dicta mihi, verear quòd ne malè pecces
Ambitione: sed ille tuus mihi cognitus ardor
In patriam, suspecta quidem facit omnia: deinde
Plaga recens, factúmque propè ipso in limine portus
Naufragium, nisi te seruassent numina sanctè
Quæ colis. Ergo diu, antè diu, tecum ipse prius quàm
Aggrediare, vidéq;, adhibéq;, & consule amicos,
Et quid suscipias: & qua ratione gerendum:
Ne pigeat perferre moras: ne tuta viarum
Et longinqua sequi, breuibus quandoq; relictis.

Hoc

Hoc modò te superi monuêre, rogamus amici,
Quorum te monitis nec bellum obsistere, & ipsum
Qui semel offendit turpe est offendere rursus.

AD FRANCISC. LOTHARINGUM DUCEM GUISIANUM.

De Duce Guisio è Latio sub cladem Quintinianam in Galliam redeunte.

AVT *tu rem nobis conuulso cardine lapsam*
Vnus restitues, primáque in sede locabis:
Aut certè nullis vnquam fortuna resurget
Gallica temporibus: sed humi despecta iacebit
Æternùm. manet illa, manet te laurea, ductor
Maxime Francorum. quis enim se comparet alter,
Quémve ducem potius Rex tanto opponeret hosti?
Illius expulso nuper genitore triumphum
Egisti: pulso veniet par gloria nato.
Est illud vestro generi fatale, tuæque
Virtutis proprium magnos compescere fastus
Burgundæ gentis, quæ nunc sociata Britannis
Rege nouo exultans nostris in finibus agros
Præsidiis vacuos populatur, & oppida carpit.
Vt coniux peregrè redeuntem casta maritum,
Ipsa domi longo cùm tempore sola fuisset,
Excipit amplexu tenero, voluuntur obortæ

Lætitia lacrymæ pérque illius ora genásque:
Haud minus aduentu Rex ipse Erricus, & omnis
Visa domus gaudere tuo: per rura, per vrbes
Festa celebrantur plenis conuiuia mensis.
Vt sol exoriens concussas grandine siluas,
Depressos & humi flores, languentiáque arua
Erigit, & cælum radiis terrásque serenat:
Sic perculsa graui tu vulnere pectora plebis
Nobiliúmque animos reficis, spéque arduus imples.
Et modò noster eques sæuo concisus ab hoste,
Te rectore, diu non se fore sperat inultum,
Et spolia Hispanos ereptáque signa reposcit.
Hæc hominum de te spes vulgo est, irrita ne sit
Illa, vide. permulta potes numerare trophæa
Hostibus à domitis, multos numerare triumphos:
Quos tamen vna dies, vnúsque euertere casus
Et fortuna potest, laudémque abolere priorem.
Annibal & Pompeius item, duo lumina gentis
Quisque suæ, multas bello retulere coronas,
Collatis ausi toties decernere signis.
» *Victus vterque, fuit documento quàm nil vsquam*
» *Perpetuum solet in terris fixúmque manere:*
» *Humanis quam nulla subest constantia rebus.*
Quid, domitorem Asiæ Cyrum, non vna subegit
Fœmina, & abscissum caput illi sanguine mersit?
Nam cur ipse tuos exempla domestica ponam
Ante oculos? Cur Parthenopes tentata beatæ
Regna tuis atauis, infausto Marte, per annos
Centum continuos, Errici pòst quoque Regis
Auspi-

Auspiciis ductúque tuo? Fuit exitus idem
Penè tibi: nisi quod seruatus cum duce miles
Incolumis saluúsque domum patriámque reuertit.
Hoc ducis egregij prudentia fecit, vt illos
Quos adeò seruare Salus, nec si velit ipsa,
Posse videbatur, cunctos seruaret ad vnum.
Parua manus, sed enim grauibus defuncta periclis
Sæpius, & multos quondam perpessa labores.
Nec tibi prætermissa tui pars muneris vlla,
Tantùm displicuisse Deo mihi causa videtur:
Aut nimia hæc, totum iam pene vagata per orbem,
Ambitio, aut ciues aliquid peccauimus ipsi.
Si gaudet rerum vicibus Fortuna, diúque
Stare loco nescit: si nos huc versat & illuc,
Arbitrióque suo spoliat, vel honoribus auget:
Idque aliis belli ducibus si contigit antè
Innumeris, tibi si contingere posse putabis,
Noli præteritis nimium confidere factis:
Néve feras cælo caput altius, aut tumidum cor:
Neu metue euentus medios, tristémque futuri
Temporis inuidiam, leuis aut opprobria vulgi:
Sed quemcunque dabit finem Deus, accipe grato
Præsentíque animo. Causas mortalibus esse
Ignotas voluit: tua sit modò culpa, caueto.
Quid si nec populo, quæ tot victoria votis
Expetitur, Regi nec sæpe sit vtilis ipsi?
Impleuit variis Asiæ victoria Romam
Deliciis: & quam non Punica bella tot annos
Continuata prius, non regis & arma Philippi

Contuderant, peregrina seueram perdidit vrbem
Luxuria. hinc cædes, & publica furta, rapinæ,
Direptæque vrbes sociorum, & dira cupido
Regnandi in patria: ciuilia deniq; bella.
Insubrum capto Duce nuper, & vbere campo
Felicis nimium populi, fœdéq; peremptis
Heluetiis, Francisco ausis concurrere Regi,
Plus damníque maliq; accepit Gallia, capto
Quàm pòst Rege suo Ticini ad fluminis vndas.
Imperium Francorum & gloria nominis aucta est,
Sed mores abiere boni. Vix octo Loisi
Regis ab interitu numeramus lustra, fuisse
Dicas mille: viris tantum distamus ab illis,
Prima quibus tum cura fuit seruare paternum
Prædiolum, seruare larem vigilanter auitum:
Tum desideriis fines adhibere, modúmque
Sumptibus & proprio contentis iam nihil vltrà
Appetere, & nullas vicino intendere lites:
Castra sequi, & pulchram bello sibi quærere laudẽ:
Rarò in conspectum Regis procerúmq; venire,
Scire nec obsequiis animos captare potentum,
Nec blando sermone mereri præmia Regum:
Scire famem perferre, sitímque & frigus, & æstum:
Scire equitem medio peditémque lacessere campo.
Horum de numero procedat si quis in Aulam
Horridus, & sudore fluens, & puluere plenus,
Quos istis auro fulgentibus, & bene lautis,
Commoueat risus! vt præter sibila secum
Nil prorsus referat. Quid nos victore putamus

Æquius

Æquius imperium aut melius sub Rege futurum?
Pauci adeò Reges fortunam ferre secundam
Æqua mente sciunt: & iam securus ab hoste
In sua Rex strictum conuertit viscera ferrum.
Sæpe vel incautos conficta calumnia Reges
Auribus apprendit, turpísve inscitia rerum.
Arguitur sceleris villam qui fortè propinquam
Hîc habet, & videt vsq; suâ quam Regis amicus.
Ornantur testes, miseróque redempta parantur
Iudicia. ô, saltem redimat se, Castoris instar,
Castoreo, & salua iactet patrimonia vita.
Sed viuis rerum dominis aliena tenere
Nec tutò se posse putant. Ea nos bona stulti
Ducimus, exitio multis quæ sæpe fuêre.
Mille cadunt populis ducibúsq; incõmoda victis:
Multò plura cadunt etiam victoribus ipsis,
Interitúsque ferunt animorum & corporis vnà.
Corrumpunt hominum felicia tempora mentes, "
Auertúntque Deo sensus, nec tollere cælo "
Ora sinunt. Quis enim lætis cælestia rebus "
Cogitat? aduersis, quàm sit miseranda monemur
Conditio nostræ, quàm vilis & infima, vitæ.
Tum opis humanæ deiecti præsidio, spem
Vertimus ad Superos trepidi, veniámq; precamur:
Mutamus mores. ea nos via lenis in altum
Ducit, vbi sedes animis æterna beatis.
Miramur si quando preces non auribus æquis
Accipit, aut hominum reddit contraria votis
Sæpe Deus: durúmq; inclementémq; vocamus.

Vt pater infanti puero si dira venena,
Siue micans ferrum, aut aliud quid fortè petenti
Mortiferum, tamen ille neget: tibi durus & asper,
Non patrio indulgens potiùs videatur amori?
Ergo tu referre putas nihil, hostibus vtrum
An gesti nobis accedat gloria belli?
Non ego. Sed primùm iubeo nos quærere pacem.
Si pax nulla datur, nec conditionibus æquis,
Contestare Deos, inuitum accingier armis:
Auxilióque voca. non illi tempore longo
Numina passuri sua sunt contempta iacere.
Si necdum melior belli fortuna sequetur,
Rursus & auersi placanda est numinis ira,
Nec pecudum fibris, sed pura mente litandum est,
Sincerísque animis. Cùm sit Deus optimus ipse,
Non amat ille preces, non impia vota malorum.
Tu plenus stupri, plenúsque libidinis intus,
Et furax, & auarus, & ambitiosus honorum,
Impetrare putas aliquid te posse, priusquam
Ablueris sacra viui te fluminis vnda?
Quem foribus templi sapiens arcere sacerdos
Debuit, atque reos inter plorare iubere.
Tu prima si luce genu curuaueris aras
Ante Deûm, tibi deinde putas extrema licere
Omnia. rideri non vult Deus, & videt intus
Quid tectum vel fronte geras, vel pectore clausum:
Et fictas odit lacrymas, simulatáque verba.
Iactabat Legis studium Pharisæus, & ore
Decantata suo Mosis mandata ferebat:

Displicuit

Displicuit Domino: Manceps quia turpia coràm
Lucra fatebatur, venia donatus abiuit.
Nos etiam aduersæ nuper cùm nuntia pugnæ
Fama repens nostras inopináq; venit ad aures,
Consternati animis, quibus arma viríq; deessent:
Cúmq; putaretur portæ iam proximus hostis,
Ad delubra Deûm confugimus, & prece multa
Suppliciter pacem veniámque poposcimus illos.
Continuit se quisque dies vix quatuor, hostis
Cùm subitò regredi, vel non procedere, fertur:
Ilicet excussa formidine protinus omnes
Ad vomitum redeunt, & vitæ probra prioris:
Vt pueri lusum repetunt abeunte magistro:
Nunc peccant homines peiora prioribus illis.
Nec dilata putant, sed tempus in omne remissa
Supplicia elusísque Deis impunè, iocantur.
Hostis abit. Quî scis an vere ineunte redibit
Fortior & melior? nobis sunt omnia victis
Inferiora. Ducis Româ Latióq; remissi
Non feret aspectum Germanus miles: & ora
Vertet ob os illius. Ea spe ducitur omnis
Gallia. nec quisquam est alius, quo fidere tantum,
Quóve magis ductore animos attollere possit.
Verùm multa cadunt inter duo tempora, multæ hoc
Ne duce pugnetur possunt existere causæ.
Aut quisnam Superûm fatis iraq; resistat?
Mutemus mores igitur, veniámque precemur:
Imprimísque Deos & tota mente colamus
Et totis animis: exin nos inter amemus:

Sit bene farcta velut multorum gratia fratrum,
Nec minor alterius quàm nostræ cura salutis.
Quæ si fixa animo penitus mandata geremus,
Mortes, exilia, atque fugas, & damna bonorum,
Quæque solent alia aduersis accedere rebus,
Haud magni faciemus: erunt neque tristia nobis
Aspera, nec vel amara nimis, vel dura ferendo.
Scilicet extinctos, merces vberrima cælo,
Et promissa manent æternæ præmia vitæ.

DE CALETI ET GVINÆ Oppidorum expugnatione.

SIC *mutat Fortuna vices, & ludit atrocem*
More suo ludum, nunc his, nunc æquior illis.
Nos adeò fusi, & magno certamine victi
Nuper ab Hispanis, fortes modò vicimus Anglos:
Ereptas patribus tandémq; recepimus vrbes,
Oceano in medio iussis regnare Britannis.
Illi cum lacrymis terra cessere retenta,
Possessáque suis atauis iam tempore longo.
Nanque erat in fatis rediturum haud antè Caletum
Ad veteres dominos, quàm se Regina marito
Traderet externo, veterúmque propagine Regum
Posthabita, nouus hic succederet aduena regnis.
Ipse, Valesina venturum è stirpe nepotem,
Merlinus vates multò prædixerat antè:
Sanguinis vltorem nostri, cladísque futurum

Cresciacæ,

Cresciacæ, cecidit qua Francica penè iuuentus
Omnis, & extinctæ sunt longa in tempora vires.
Non magis ille suis (quanquam verissimus author)
Creditus est, Troiæ Priami quàm filia Regis.
Quinetiam tantum his animi victoria duplex
Addiderat: tantus nostri contemptus: vt arcis
In foribus summis legeretur marmore duro
Incisum Carmen (valet id sermone Latino)
TVM DEMVM FRANCVS PREMET OBSIDIONE CALETVM,
CVM FERRVM PLVMBVMVE NATABIT SVBERIS INSTAR.
Barbara vox, supráque hominum fiducia morem.
Sed neque tot circunductæ, fusæque paludes,
Tótque obiecta vias passim castella per omneis
Præsidiis insessa virûm, potuêre morari
Nostrorum turmas equitum, peditúmque cohortes.
Ipse feros secum diuersis partibus orbis
Adductos rapiens comites, sublimis in alto
Lotarenus equo, prius est conspectus ad vrbem
Designare locum castris, & cingere vallo,
Quàm miseri ciues illum potuisse putarent
Angustos aditus, arctósque euadere calles.
Hîc, labor exoritúrque nouus, maiórque priore.
Murus erat latere è cocto firmissimus, alta
Incinctus fossa, verùm post aggere nullo
Subnixus, lapidis iactu vix æquore distans.
In medio littus, Nerei quod proluit vnda,
Bísque die refluo terris illabitur æstu.

Tum me ludentem nemo concháſve legentem
Viderit. at ſiccam poſtquam mare liquit arenam
Diſcedens, pedibus tamen hîc conſiſtitur ægrè.
Nec patiens onerum locus eſt: & ſæpius altè
Subſidet, iniectóque fatiſcit pondere tellus.
Hac regione, leui ſubiectis cratibus alno,
Exponenda fuit tamen omnis machina belli.
Ingens præterea, ſuſpectúsque ardua turris
Miſſilibus portúmq; globis, lutúſq; premebât.
Omnia quæ tam multa ferox incommoda noſter
Miles, & vnius vicit ducis inclyta virtus.
Expugnata prius turris: mox Regia muro
Iuncta domus, primos aditus patefecit in vrbem.
Armatis data pax & inermibus: vrbe relicta
Illæſi ciues aliò concedere iuſſi.
At tu Guina ferox, domini clementis & æqui
Audires potius leges, & mollia iuſſa,
Quàm Rex experiare manu quid poſſit & armis.
Non tua nunc euerſa, ſolóque æquata iacerent
Mœnia, non domibus lapſis inducat aratrum
Agricola, inque nouo ſementem præparet aruo.
Quis furor, aut quænam rabies hæc, ſtrage virorũ
Non contenta, ſimul niſi totas hauriat vrbes,
Integráque addictis cum ciuibus oppida ſacret
Diis Erebi? Nuper Teruenam vidimus vrbem
In Morinis, Ediníque ſuperbam vidimus arcem:
Vix in vtriſque locis hodie veſtigia parent
Tectorum. quæ ſint fortaſſis in hoſte ferenda.
Id verò, manibus propriis ſua mœnia ciues
Deiicere

Deiicere, incensásque faces supponere tectis:
Parcere nec patriæ, victor cui parceret hostis,
Quale fuisse putas? hominum magis, ánne ferarum?
Sed nostris ducibus præclaro munere diuûm
Intentata prius cælo victoria venit.
Cùm mare, cùm glacialis hiems, & cùm vetus vrbis
Gloria, cúmque recens aduersæ infamia pugnæ,
Et nimium Fortuna diu contraria, possent
Talibus, audaces quamuis, abducere cœptis:
Mens, Errice, tamen semper tibi constitit vna,
Te solùm referunt animos firmasse tuorum:
Scilicet vt Regum cælesti numine mentes
Impelliq;, trahíque, Deis quocunque videtur,
Et quò mortales nequeunt pertingere sensus,
Addiscant homines: mirari cur ita fiant
Plurima, factorúmque absistant quærere causas.
Ac Deus is, quicunque tibi fuit istius author
Consilii, monstrauit iter, ducibúsque præiuit
Idem Errice tuis, donec res ordine gesta est.
Idem, multorum cùm posceret æra dierum
Miles inops, & signa sequi se posse negaret,
Exhausto penitus belli per tempora fisco:
Hũc animũ in patriã dedit, hãc tibi Carole mẽtem,
Vt tu vas, sponsórq; rei communis, in vrbe
Parisia, biduo omne bonis à ciuibus aurum
Acciperes: qua mox diuisa pecunia fratri
Morigeros comites, & ad omnia iussa paratos
Reddidit. his opibus pulsi cessere Britanni
Littoribus nostris, maria vltra cærula ponti.

Quas ergo tot opúmque, Deo, tantaque datori
Lætitiæ nobis fas est persoluere grates?
An delecta boum, pecudum vel corpora centum
Illius ante pias grati mactabimus aras?
An latum pæana canemus, ióque triumphe,
Quódque solet dici victorum carmen honori?
Vsurpata malis cultoribus ista Deorum.
Nos hanc gloriolam potius laudémque sinamus
Inuicto, fortíque Deo: turgentia Regum
Colla superborum qui proterit, & pede calcat:
Subiectos, humiléſque, ipsíque accepta ferenteis
Omnia, tollit humo supera ad conuexa polorum.
Quinos successu nimio, rebúsq; secundis
Inflatos ideo castigat more paterno,
Casibus exercens variis, ne nostra putemus
Quæ nos ille frui secura mente sinebat:
Vt rerum & columen nostrarum, spémque salutis,
Priuati, Regéſque, Deo ponamus in vno:
Nec fracti nimium, dura cum sorte grauamur:
Nec rursum elati, veniunt cùm prospera nobis.

DE THEAVILLA CAPTA.

VT *grauis & senio confectus miles ad arma,*
Cùm patriæ res poscet, inutilis ipse, vocabit
Florentes alios, quantum contendere nixu
Et laterum & vocis poterit, seséque paratum
Ostendet ferro patriam defendere & armis,
Amissæ quondam superent in corpore vires:

Sic

Sic ego, cui tenuis puero, vel nulla facultas
Antè fuit, nullus scribendi carminis vsus,
Et si quid fuerat, veniens tamen abstulit ætas,
Hortari assiduè nostros haud desino vates,
Argumenta sibi præclaris sumere digna
Quamlibet ingeniis, patriámque ornare, viróśque,
Siue pares illis, seu non virtute minores,
Quos aut Virgilius, quos aut cantauit Homerus.
Ni Danaos ea maior erit laus, mille profectos
Nauibus à patria, decimo vix segniter anno
Vnam Asiæ cepisse dolis & fraudibus vrbem:
Aut magnum Æneam Rutulos superasse colonos
Fretum opibúsque suis, socialíque agmine fretum
Arcadis Euandri, tria quàm fortissima bello
Oppida ter denis (summùm) expugnasse diebus.
Nec verò Phrygio conflatum milite molli
Præsidium intus erat: sed defensore Britanno
Guina tenebatur, celsíque arx alta Caleti.
Hîc quoque plus operis, Theauillam nanq; paludes
Vndique cingebant, gelidíque profunda Mosellæ
Flumina, delectúmque ex omni milite robur,
Præstantésque viros incluserat vrbe Philippus:
Cùm Metis fabricas, & ahenea multa parari
Audisset tormenta, pilásque ex ære, simúlque
Ingentem valde numerum mixti sale nitro
Sulphuris. hæc secum haud frustra prouisa putabat.
Hisq; velut claustris sperabat, & obice tali
Nostra moraturum se iam gradientia campo
Agmina: dum vocat ipse suos malè parcus eunteis

Tardius, & segnes cogit sub signa maniplos.
Obsessi interea media plus parte suorum
Amissa, cùm murum hostis turrémque teneret,
Nostrorum(superest via quando hæc vna salutis)
Permisere Ducum fidei res, arma, virósq;.
Omnia, quæ illorum precibus concessa benignè:
Et medici morbos curaréq; vulnera iussi,
Pertulerant toto ciues quæ plurima bello:
Adiutíq; inopes & equis & nauibus, vtrum
Carpere iter mallent: tum, si quis in vrbe manere
Vellet & in patria, non ægrè facta potestas.
Hæc demum insignis pietas, ea regia virtus,
Vt bello premere armatos, sic parcere victis.
Nec tam se fortes animi generosáq; monstrant
Pectora, dum vertunt imis à sedibus vrbes,
Complent cæde vias: nec tantùm laudis ab illa
Strage domum referet, quàm cùm miserabile vulgus
Illæsum seruant, illibatúmq; pudorem
Virginibus. trahit hæc quamuis aliena stupentum
Corda virûm, & sæuos clementia mitigat hostes.
Ipsis sæpe suum facinus victoribus, ipsis
Displicet. hoc iterum quàm nolint vincere pacto!
Aut quis Marcelli, quis non audiuit inanes
Corneli gemitus, admistáq; gaudia luctu:
Dum duo diuersis regionibus oppida vertunt
Maxima, nec cohibere valent iam militis iras
Quin ruat, & rapidis permisceat omnia flammis?
Ipse ferus quamuis cædíq; assuetus Achilles,
Vix, puto, vix teneat lacrymas, si versa videret
Pergama,

Pergama, si pulchris subiecta incendia tectis,
Ante virum matres, & matrum ante ora puellas
Prostitui, capita illidi puerilia muris,
Si nullo ætatis, nullo discrimine sexus
Per vicos passim proiecta cadauera cernat,
Et captæ si quid grauius tum contigit vrbi.
Nos vnum & commune quibus nomē dedit vna
Relligio, ritúsq; pares, morémq; sacrorum,
Quanquam diuisis cælo terráque, maríq;,
Quanquam sub regum positis ditione duorum,
Nos tanquam fratres vno genitore creati
Complures, nos vnius quasi corporis artus,
Indorum vel more Scytharum bella geramus?
Qui neque dicuntur pueris, senibúsve caducis
Parcere, nec tenera quanuis ætate puellis.
Ipsa (nefas dictu) captorum viscera torrent
Ignibus, & diris epulanda apponere mensis
Haud dubitant. Quin hæc potius crudelia, fratres,
Bella relinquamus, nostris contraria votis,
Bella aduersa Deo. quæ si quandoq; coacti
Suscipimus, bellum nobis cum fratribus esse
In mentem veniat, quibus æquum, lege, parémque
Ac nobis, ipsi præstare iubemur amorem.
Hæc animo reputans, nec pacem poscere, duces
Turpe, nec oranti pacem concedere turpe.
Ergo nec patria, nec Regis nomine quicquam
Indignum fecit, puero qui nuper eunti
Traditus ad matrem ductor custósque fidelis,
Conuentu in medio sermonem iniecit honestum

Æterna de pace prior: nec protinus hosti
Plus aliquid iusto tribuit, fassúsve timorem est.
Nempe aliud potius quid poscat & optet, ab illo
Rege suo veniens, aliis qui regibus anteit
Omnibus, & pietatis habet cognomen in illis
Præcipua, quæ vox potuit magis vlla decere
Pontificem? Nimis ille ferox ausdúsque fuisse
Sanguinis humani legatus ab vrbe videtur
Ad Pœnos Fabius, qui cùm mandata Senatus
Effari iussus Tyriis præsentibus esset,
Facto è veste sinu, Bellum hîc Pacémque tenemus:
Sumite de medio vobis vtrumlibet, inquit:
Tu verò, acclamant, vtrum placet elige. Bellum,
Effuso simul ille sinu, se tradere, dixit.
Mallem equidem Pacem. non tot pòst nominis Afri
Italicíque malo periissent millia letho.
Attamen est nostri sermo reiectus ab hoste
Pacificatoris. Quid, nos ignauius arma
Cepimus, eiecti spe pacis, an acrius, ipsos
Auxilio nobis sperantes affore Diuos?
" *Semper enim Superi reges odere superbos,*
" *Supplicibus parcunt, pacémque petentibus vltro.*
Quid, qui præsidium capta dimisit ab vrbe,
Emisit ciues cum matribus atque puellis
Saluos incolumésque, fidem seruauit, & omne
Præstitit officium charis quod sueuit amicis,
Non tibi maior erit, quàm si iugulasset inermes
Armatósque simul, venum aut captiua dedisset
Corpora, & in cinerem vertisset tecta domósque?

Quare

Quare magnifici, fratrum celebrandus vterq;,
Laudibus: ille quidē mihi semper & omnibus horis:
Huic seruatori patriæ, finésq; regenti
Francorum veteres, vos ô quibus aurea pleno
Egregij vates fundit se copia cornu,
Concinite æternos meritis pro talibus hymnos.
Nec tu, Rex Henrice, tenax & parcus honorum
Erga illum fueris, tibi qui diuersa trophæa
Hostibus à victis statuit duo maxima, paucis
Mensibus. Hic te Rege fuit dignissimus vno:
Hunc fortuna ducem meruit tua. respice quantum
Terrarum ditione tenes, quas finibus vrbes
Ille tuis, quæ rura vel agros addidit: omnis
Oceanus tibi seruit, & omnis ripa Mosellæ
Proxima Treueris, Germaníq; hospita Rheni.
Hoc duce, præterito recreati corda timore
Incipimus sperare etiam, nos posse recentem
Aspersam maculam Quintino abstergere bello.
Dij te longæuum nobis, Henrice, ducémque
Hunc tibi longæuum seruent: vt & ipse requiras
Extinctum nunquam, te nec desideret ille.

AD MARGARITAM Regis sororem.

EN, VIRGO, *tibi nobiliū pulcherrima vatum*
Carmina, nondum lecta mihi, quem muneris huius
Ingrati, assidui, rixarum & litis alumni

Pertæsum bis quinque dies procul vrbe foróq;
Ruris amor tenuit,modò sunt oblata reuerso.
Ne tu,ne facias ideò tamen illa minoris:
Néve puta precibus studióque vrgentis amici
Victum(quod multis venit vsu)hæc mittere nostra
Scripta manu:quo sis melioribus æquior illis.
Sed facilè amplector quamuis incognita, clari
Artificis quæcunque manu cælata feruntur:
Scilicet indulgens alienis,& magis æquus
Quàm fortasse meis.at non obscura videbis
Nomina tu,neq; primùm hodie hoc exercita ludo:
Et tibi iudicium,tibi doctas Delius aures
Præbuit,ac regale refersit pectus honestis
Artibus:eximiam,rarámq; in principe laudem.
Tantum nulla decus tulit vnquam regia virgo.
Innumeros hæc causa viros, vt condere carmen,
Vtq; suos vellent tibi consecrare labores
Impulit:hæc fuit iis scribendi causa poetis,
Virginibúsq; tribus vestigia pressa terendi.
Atq; hic longinquis sua cepit prima Britannis
Aureus incrementa liber sermone Latino:
Inde per Euripos & formidabile nautis
Inuadens spatium,Belgas deuenit & vrbem
Parisiam,nouus hospes vt pérque ora manúsq;.
Res placuit nostris argumentúmq; poëtis,
Continuóque alij materna vertere lingua,
Græca alij,atque Itala.mox & noua iungere versis
Collibuit:iustíque voluminis addere formam.
Hæc ego qui titulos inscriptáque nomina tantùm
Carpsi.

Carpsi.tu penitus relegendo cætera nosces.
Verùm hic qui manibus tibi librũ strenuus offert,
Alcinous,comes est mutato nomine dictus:
Cuius fama volat totum dispersa per orbem,
Libertatis amans,numerandus & ipse poëtis,
Quanuis potor aquæ,quanuis Acheloia Baccho
Pocula præponat.fontes & dulcibus vuis.
Egregius scriptor librorum,nobilis idem
Pictor.quis bona tot,quis maxima speret ab vno?
Huius cura fuit,diuersis hæc quasi membra
Sparsa locis aptare,& cogere corpus in vnum,
Quãtũ & quale vides,nec parcere sumptibus vllis:
Et tibi Diua,tuóque offerre dicata pudori.

AD CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem.

VSQVE *adeò magnũ est cõponere iurgia,tanti*
Commissi tibi cura gregis fuit:vt mala cursum
Tempestas,nec posset hiems te sæua morari:
Nec dulcis regũ conuictus & Aula suorum (qui?
Quos semel est amplexa,tenax magis vnguine pin-
Scilicet interdum plenæ fastidia mensæ
Ferre solent:satiásque bonarum languida rerum est.
An verò postquam curasti publica rectè,
Vis priuata etiam,neutríque deesse labori?
Quanquam nec Rhodani tibi visitur insula frustra.
Sed cur ista sequor,mihi vel quæ scire negatum,

Scrutarive nefas? Tantùm precor omne recurras
Hoc festinus iter: saluum rectéque valentem
Aspicere vt possim, gelidæ sub tempore Brumæ,
Et manibus dare mille tuis, dare & altera mille
Oscula: quot dulci nutricula præbet alumno.
Est tibi lecta cohors, docto solabere cuius
Et lepido sermone, viæ cursúsque laborem:
Siue placent nugæ, positis seu seria nugis.
Nil impono tibi: nolo esse molestus eunti,
Sed tamen in reditu (si flumine fortè secundo
Nauibus & tectis ad nos reuehère) memento,
Quod mihi pollicitus discedens, aurea Catti
Scripta manu versare, simúlque intendere mentem.
Labitur ille fuga celeri, torrentis & instar
Fluminis: eludítq; moras somnúmque legentis,
Ni præsens animo es, nisi sedulus hoc agis vnum.
At tibi sordebit Cattus fortasse recenti
E veterum libris: sed enim nec spernere Fabrum
Te nuper memini nec visus inutilis auctor
Nescio quis genitus trans Rhenum, aliíq; minores.
» *Omnibus est aliquid fructus excerpere libris.*
Nec Deus indoctis sua non communicat olim
Consilia, & rudibus: timida modò mente capessant
» *Sacrorum studium. nec enim diuina superbis*
» *Deligit ipsa sibi Pietas in mentibus ædem.*
Nec quisquã hæc tumidis transmiserit æquora velis
Increpitans Eurum, & motas Aquilone procellas.
Conandum potius dextris, & remige multo:
Orandúmque etiam tensis ad sidera palmis:

Vt Deus errores hominum miseratus ab alto,
Signet iter rectum: surdis expurget vt aurem,
Vt cæcis oculos: positam quo cernere metam
Possint, & Domini vocem exaudire loquentis,
Promissa tandémq; potiri sede beatis.
Quæ si pressa teres hominum vestigia paucis
Ne dubita: maior veniet tibi gloria Cattis,
Maior & Ambrosiis, maior scriptoribus Afris,
Et clarum feries sublimi vertice cælum.
Non exhausta Dei manus est: & qui dedit istis,
Vel tibi, vel maiora potest dare, cùm volet, illi.

AD CARDINALEM LOTHARINGVM.

HOs ego versiculos tibi iussi occurrere ad Alpes,
Vsq; vel Italiam, si tardius vrbe profectum
Insula te nondum Rhodani velocis habebit.
Mandauíque meis coràm tibi dicere verbis,
Nil reditu nunc posse tuo contingere nobis
Gratius, & multam simul impertire salutem,
Omnibus iis, qui se comites sociósq; dedere
Pergenti Romam: primis quos opto Calendis
Incolumes tecum in patriam saluósque reuerti.
Non si dura gelu contractáq; frigore membra
Alpino referes, nostris venientibus ad te
Continuò rigidas obtura versibus aures:
Quorum, si liceat, vice fungar latus, & vsque

Procedam Heluetios Rhætorúmque obuius vrbes,
Oscula quo manuum delibem prima tuarum.
Nam Ligerim Blesásque citato tendere cursu
Regis ad amplexus, longéque recedere nobis
Te video, sempérque nouas mihi temporis addi
Cerno moras, possim tua quo minus ora tueri.
Quàm metuam fidi ac veteris tibi nomen amici
Excidat, obliuiúsque tuo ne delear albo.
Ni repetam, absentes curæ tibi semper amicos
Esse, nec alterius valde monitoris egere,
Vnum vt cõmemorem locus admonet. annua nobis,
Tu meminisse potes, Longoli præbita morte,
Ius quoque supplicibus referendi scripta libellis.
Tum Blesis Erricus erat: quem scilicet vltro
Lætus adis: facilémque rogas non antè rogatus.
Resciui factum ex aliis, ignarus & absens.
Sic operam & studium, sic & tua vendis amicis
Officia: vt nobis etiam fecisse videris.
Scis alios, simulare operas & vendere fumos,
Sæpe etiam laudes alieni quærere facti:
Quæ res seruilis tota est animiq; pusilli.
» *Verùm hodie laus est non vltima fingere vultum,*
» *Et simulare probè: nec, qui vel fallere nescit*
» *Mentiríve, feret sapientis nomen in aula.*
Hac quia diuitias prudentia cogit & aurum,
Quæritur à multis: sed enim detecta malis se
Implicat innumeris, & pœnas denique soluit
Quàm vellent vixisse domi sub paupere tecto,
Contenti modicis opibus mensáque paterna.

Quæ si vita minus splendet, si rem minus auget:
Expers inuidiæ tamen est, exórsque pericli
Securo fruitur rerum quas possidet vsu.

AD IO. BELLAIVM Cardinalem.

O MIHI *te qualem plectro fidibúsq; mouendis*
Bellai quot sunt doctissime, quótque fuere
Pontificum, ostendit nuper Macrinus (iter cùm
Loduno facerem, docto comitatus amico,
Æmylij verum cui suauiloquentia nomen
Imposuit) lyricis Macrinus ad æthera notis
Carminibus fidicen modulandis, cùm prius ista
Scribendi ratio prorsus neglecta iaceret,
Ante alióśque tibi merito charissimus omnes.
Nam cùm sermo frequens nobis multúsque fuisset
De magnis rarisque tuis virtutibus, illam
Addidit imprimis, vt maxima quæque foueres
Ingenia, atque bonis delectarere poëtis:
Inter præclaros non vltimus ipse poëtas.
Hîc ego qui pridem historiam te condere nostri
Temporis, & fraterna sequi vestigia noram,
Ponere & vsque tuas studiis melioribus horas,
Subrisi: non quin de te omnia credere possem
Propter & ingenij vim summam, & mentis acumẽ.
Verùm ista grauitate viro, studiísque tot annos
Grauiter impensis in publica commoda regni
Haud licuisse, vel in mentem venisse putabam

Velles vt leuia hæc tractare, & scribere versus.
Quid si illum (exclamat) summū egregiúmq; poetā
Ostendo? quid enim congesta negotia rerum
Naturæ officiunt generosæ? denique fortes
Sæpe viri quondam populos & magna regentes
Imperia, ad dulces declinauere Camœnas,
Scribendis recreati versibus, atque legendis:
Et simul attulerat quem secum fortè libellum
Ipse sinu promit, titulus superadditus, Odæ
Bellaij, (varium, florens, & suaue poëma)
Quem sic ex multis non vno tempore missis
Ad se carminibus, prius vt dispersa iacebant
Ordine seruato nascendi, fecerat vnum:
Vt quisquis legeret, qua, quídq; ætate, quot annos
Natus scripsisset, subitò cognoscere posset.
Audio Macrinum recitantem sedulus, audit
Æmylius, pro se virtutes quisque notare,
Quæ numero tot erant, quot versus, & propè verba.
Suspicimus, faciémq; in cælum tollimus ambo
Attoniti, stupuit Macrinus non minus ipse,
Atque ea miratur tanquàm sibi cognita primùm.
Rumpantur reliquis præcordia sæua poetis
Macrino excepto, & similis quicūque Macrini est,
Qui propter candorem animi tetra caret omni
Inuidia prorsus, te diligit, & colit vnum.
Salue Pieridum Musarum dulcis alumne,
Magnus constrictis pedibus, magnúsque solutis
Author, eo vincens Ciceronem, Virgiliúmq;.
Hæc ego scribebam medio tibi carmina cursu,

Lassus

Laßus equo, laßúsque viæ, Solísque labore,
Cùm premeret iumenta siti Canis, vreret agros.

AD MARGARITAM Regis sororem.

F ORTE *fuit tecum mihi sermo Diua quibusdam*
Priuatis de rebus, vti post prandia mos est,
Sublatásq; dapes: aderátque Boesia mater.
Quæ quia maternè te diligit & colit vnam,
Idcircò meruit matris cognomine dici.
Vtque, alia ex aliis, fit, mutua verba serendo,
Repserat ad nequam paulatim oratio seruos:
Quorum se domibus profundit copia plenis.
Et mater fieri meliores posse putabat,
Asper si dominus crebrò succenseat illis:
Perstringens te, Virgo, leui mitissima tactu,
Quam nulli commotam ira videre ministri,
Nullæ vnquam famulæ, quanquam videre dolentẽ
Sæpius, ínq; oculis & vultu signa gerentem
Non æqui vitiis animi, si turpior vlla
Res subiecta oculis, si vox audita fuisset.
Hîc tu, Virgo (soles quo te laudare pudore
Cùm laudem vitare nequis: te nanque petebat,
Cui tu nota suis magis vnguibus) Est ita nempe
Vt dicis. Quid enim, quid apud te, seu bona nostra,
Seu mala dissimulem, tibi primis cognita ab annis,
O mater? sic me finxit natura potentem

Irarum, vt quales alij plerique, nec vllos
Experiar subitos intra præcordia motus,
Ipsa nec à quoquam pœnas irata reposcam.
Nec si præclarum id cuiquam, magnúmq; videtur,
Laudi continuò dederit mihi, scilicet arte
Quæsitum nulla, nulla ratione paratum:
Si quid habet laudis, naturæ debita laus est.
Hæc tu pauca ferè soluto moderamine vocis.
Nos videamus, vtrum domui magis apta regēdæ
Et melior sit tristis heri natura, minásque
Verberáque addentis peccantibus aspera seruis,
An lenis, placida & moderata, tuam modò qualem
Fecimus, expertem irarum, subitíque tumultus.
Sed prius hoc (nisi te fortassis demoror) vtrum
Hanc natura dedit, peperitve industria pacem,
In quibus est animis. nec enim sine felle creatum
Credibile est, sine bile hominem, nisi mente feratur
Planè captus, hebes, stolidus, rudis & sine sensu:
Eximiámve tulit naturæ munere laudem.
Quales in tantis animorum millibus inter
Tot natos homines pauci raríque fuere
Diis geniti, multum Dea queis nascentibus aurum
Miscuit, atque animos finxit meliore metallo.
Quæ si præteritis conspecta diebus in vllo est
Vis animi irarum motus cohibere valentis
Sponte sua, facile est vt de te credere possim
Hoc etiam dono cumulatam. tu quoque digna
Tam rara, Virgo, naturæ dote fuisti.
Sin aliquid tu consilii, rationis & affers

In medium

In medium, victámque doces melioribus iram
Cedere consiliis, tua laus est maxima, Virgo:
Quanuis tu cælum spoliaueris hac neque laude.
Sed labor est hodie cohibenda nullus in ira
Si tuus, at verò transactum respice tempus.
Vlla, vide, fuerint annis certamina primis:
Nunc assueta iugum subit vltro, pronáque victas
Dat natura manus rationi serua magistræ.

Quod cupit in nobis, tumida quod feruet ab ira,
Quod sperat, metuítq;, acceptum est omne ferendum.
Corporibus: quorum terrena & vilis origo est.
Nam simplex animi per se natura putanda,
Vnáq;, nec temerè casu mutabilis vllo,
Cælestis, diuina, suóq; simillima forma
Auctori, felix nimium, nimiúmq; beata.
Iam si nulla forent animis commercia nostris
Corporea cum mole, tot exors nostra malorum
Vita, quot impendent miseris mortalibus omni
Tempore, perpetuam capiat secura quietem.

Nunc tam dissimiles inter se res, noua semper
Bella mouent, vtri tandem victoria cedat.
Altera seruitio pars, altera nata videtur
Imperio. quòd si melior regnabit, & iram,
Et facilè affectus alios compresserit omnes:
Sin oblita sui versa ratione sequetur
Agrestem dominam, laxásque remittet habenas,
Quas homini turbas, quantos ciet illa tumultus?
Quàm fuerit multis obnoxia vita periclis?

Ergo ferum natura & corpus agreste regendum

Vsque à principio, & sensim parere docendum,
Instar equi, dominæ rationi. cætera prona
Experiere, modò à teneris assueueris annis.
Authorum neq; lecta parum monumenta bonorum
Profuerint, necnon modulantes carmina Musæ:
Quæ si quid vel durum intus vel agreste resedit,
Euellant penitus. Durum Plato iussit adire
Musas, discipulum. Sacris fuit ille peractis
Commodior: certis Lacedæmone miles in hostem
Ferre pedem numeris, certísq; referre solebat:
Tum si quando fuga versos conspexerat hostes,
Compositis potuit deponere versibus iram,
Et dextras inhibere, cruentum & condere telum.
Quid, quæ prouectum dicendo, & voce furentem
Acrius, à tergo reuocabat fistula Gracchum.
Ipse foro quoties sublimis & arce Palatî,
Post decimam, lassúsque domum, tristísque reuertor,
Sæpius ad numeros fugio, cantúque laborem
Dulcis & arguta solor testudine natæ.

Horum ingens est, Virgo, tibi prouisa bonorum
Copia, quæ nascens tecum simul ipsa tulisti,
Et quæ deinde tibi magno sunt parta labore,
Et vigili studio. Nam pulsas vndique Musas
Montibus & siluis, vbi quondã habitáre solebant,
Desertísque locis, intra tua tecta coegit
Horrida barbaries, dirum exitialéque monstrum,
Vix hodiéq; tua pauidæ se veste tuentur.
Vt cùm prædator nebula speculatur ab alta
Miluius in medio pascentes gramine pullos,

Quem

Quem simul ac videre, fuga se protinus illi
Proripiunt: mater fugientes excipit alis.
Ergo iis nil agreste potest considere tectis,
Quæ vates habitant: ad quæ fugere Camœnæ,
Non solùm mollire hominum fera corda potentes.
Sed bruta & lapides, & non tractabile ferrum.
Si potuit Manes cithara placare superbos
Orpheus, & summis deducere montibus ornos:
Si bonus Amphion lapides & saxa mouere,
Et pulchram subitis accingere mœnibus vrbem.
Iam quæ sunt aliis irarum semina, primæ
Quæq; solent causæ tantos accendere motus,
Omnibus iis exuta cares. irascimur omnes,
Aut quia nos sperni miseros lædíve putamus,
Præsertim grauis est cùm iniuria, nec leue damnum.
Aut aliis aliàs de causis sæpe mouemur,
Quas leuis aura ferat. non est bene cœna parata,
Non bene conditi pisces, aut non satis vnctum
Est olus, aut vino spumans effusa lagena,
Aut miseri cecidit manibus vas fictile serui.
Ergo quod subigit nos causæ & suscitat iras,
Mollities animi est, teneri, paruíque, timentísq;
Omnia, nec duros audentis obire labores.
Hinc homines prima extremáq; ætate videmus
Irasci faciles, & quorum obnoxia morbis
Corpora, quíq; iacent afflicti rebus egeni.
Omnes præterea quos immoderata libido,
Aut aliqua desiderium vehementius in re
Extimulat, subitò videas prorumpere in iram:

Si qua iniecta mora est, si quisquam tendere contrà
Audeat, & cupidis illorum obsistere votis.
Tu facilè iis, Virgo, tantísque parentibus orta,
Et magni soror, & magni quoq; filia Regis,
Tot propriis radians virtutibus ipsa, tot artes
Egregias instructa, quibus fers nomen Olympo,
Vt careas titulis, & magnæ stirpis honore,
Contemptu possis hominum te, Virgo, tueri:
Et longè præstes æqualibus vna puellis.
Nam quæ dāna bonis veniunt iis, quæ bona vulgus
Ducit, diuitiis, opibus, gēmísque eboríque,
Non pluris pensare soles, quàm vile putamen
Iuglandis, stipulásve resecta messe iacentes.
Quare nemo tibi grauis est, nihil ista moranti:
Quanuis perdiderit, quanuis euerterit ille
Imprudens abacum, dominæ non sentiet iras.
Forsitan id commune aliis quoque Regibus, aurū vt
Despiciant, & opes nimias, facilésque paratu.
Hoc propriè, Regina, tuum, quòd nulla voluptas,
Nullus amor turpis vestigia casta moratur.
Victrix per medios, ô Virgo, libidinis ignes,
Per medias intacta faces ad sidera tendis.
Ergo sub domina requietis amante ministri
Pacifici, bene conueniens domus, absque tumultu.
Non etenim plagæ, non lorum, & vincula seruos
Correxere malos: latebras sed quærere furtis,
Et peccare docent, & fallere cautius. atqui
Flagitium est, quanuis infamia nulla sequatur,
Nec si quis latuit fur non est improbus ille.

Sæpe

Sæpe data melior venia fit seruus amánsque
Tam mitis domini. Quid enim? facere incipit vltro,
Quæ prius ingratis, & iniqua mente solebat.
Nec rectè monuit, quisquis fuit ille poeta:
Fac timeant serui, reuerentia deinde sequetur. "
Verius hoc. Quem quisque colit, reueretur, honorat. "
Illius os porro metuet, nutúmque tacentis:
Nec dominum cupiet tam fallere, quàm bene gratũ
Prodere se, memorémque remissæ ostendere pœnæ.
Atq; in priuatis non forsan inutilis illa
Cogendi ratio sit, vbi seruilia cernes
Ingenia, & tanquam tardos, nisi pungis, asellos.
At vobis quæ quotidie generosa ministrat
Nobilitas animum, laudis pulsatur amore:
Dedecus, opprobriúmque, ignominiámque veretur.
Est quoq; non ipsis tantum clementia seruis
Grata, sed iis etiam quorum est inclusa medullis:
Quasi eti, capiunt æternam luce quietem,
Nulláque per noctem pauidos insomnia terrent.
Qualis vere nouo Zephyris spirantibus aër,
Aut freta cùm nullis agitantur cærula ventis.
Qualem manè tui, qualem te vespere cernunt,
Vno & perpetuo vultus animíque tenore,
Sedatam, comem, placidem, similémque Dearum.

AD CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem.

QVAM *te nostra diu præsentem Gallia vidit,*
Mutus eram: nũc sum cornice loquacior atra,

Obtundóque tuas absurdis cantibus aureis.
Scilicet excussi te prauum absente pudorem.
Non mihi, non vnquam tu longa silentia posthac
Obijcies, pòst ne similis te pœna sequatur.
Languenti quondam Solísque viæque labore
Alcidæ somnum ranæ impediêre palustres:
Illum orasse deos iis vocem demere, mutas
Seriphias perhibent ex illo tempore ranas.
Me tu quando voles, pergam si fortè molestus
Esse tibi, verbo potes vno reddere mutum
Pisce magis. fruar hoc scribendi munere lætus
Interea, doctámque feram non optima Romam
Carmina. túne etiam Philomelas Gracule cantu,
Mercuriúmve lyra, citharáve lacessere Phœbum,
Denique Romanis coram hiscere vatibus audes?
Non ego. nã quis amat sua scripta minúsve laborat
Vt placeant aliis, hominúmque per ora ferantur?
Nolo meis alios nasum torquere legendis,
Nolo Latinorum, nolo fastidia vatum
Dura pati. tu nostra legas, tu solus améśque.
Tantum ne externo mutaueris, ô bone, cælo
Iudicium: retinéque tuæ constanter amores,
Et genium patriæ. Suetos ego tempore longo
Ne mutare senex numeros & carmina cogar,
Iratúsque nouas addiscere ne cocus artes.
Nam Roma nec vir, nec equus melior redit vnquã.
Huic duræ triuere pedum vestigia cautes
Alpibus in summis Apennínóque niuali:
Illum Romanæ penitus mersêre puellæ

Deli-

Delitiis, miseróque animam viré sque tulere.
Ni sapiens aliquis ceratas obstruat aureis,
Sirenúmque dolos, occultáque retia vitet.
Nota vel historia est cui non vel fabula Thusci
Scriptoris? nostræ qui relligionis amore
Captum nescio quem recutitum fecit euntem
Romam, vt purpureos Patres, ipsúmque videret
Pontificem: ratus esse domum pietatis in vrbe,
Præcipuámque Deo sedem. Quò denique postquam
Venit, multa videt secus atque putauerat antè,
Quæ non mutauêre tamen. Iam cætera nosti.
Illius exemplo, melior vel cautior ad nos
Non expectato quamprimùm vere redibis:
Quanquam hæc sæpe tibi vitata pericula nullum
Intentare metum, vel fraudem nectere possunt.
At tua non experta cohors vestigia cautè
Omnia collustret, posita ne turpiter olim
Vt liberta meretricis barbáque comáque
Excutiat risum spectantibus. illa memento
Illa tuis prohibere animorum cæca furentum
Vulnera: quæ multis olim nocuêre superbis
Ingeniis, ope se humana dum posse tueri,
Aut aliqua magis arce putant, quã munere Diuûm.
mpia nam tota dominatur in vrbe Mathesis,
haldæi volitántque domos atque atria circum:
Tempus ab ijs, certúsque dies, horæque petuntur:
Et fortuna salúsque hominum dependet ab astris.
Sic translata Deo rerúmque hominúmque satore,
Omnis ad experies animæ res gloria transit.

Quidam animos etiam pariter cũ corpore nostros
Interitum sentire volunt, vnáq; resolui:
Et veteris promissa nouæq; vberrima legis
Vana putant, ipsum patriis detrudere regnis
Si possunt Dominum conentur more Gigantum.
Has deuota Deo, librísq; exercita sacris,
Insidias bona mens rapidis præteruolat alis.
Nec tua dextra (fuit multis quæ sæpe saluti)
Auxilium miseris lapsísq; errore negabit.
» *Pastoris vigilare boni est, dominóq; valentes*
» *Et saluos præstare lupis ab edacibus agnos.*
Hæc tibi sum paucis aggressus scribere, non quò
Non ea tu melius videas & acutius & me,
Et quocunq; alio. Quid enim sus crassa Mineruã?
Sed me stultus amor raptim meus ista subegit
Deposito mandare tibi præcepta pudore.

AD BART. FAIVM Senatorem Parisiensem.

PRIME *Senatorum, nostri successor & heres*
Ordinis atque loci, veterem ne sperne sodalem,
Et ne sperne tui consortem muneris olim.
Non quia priuatum me nunc Rhamnusia fecit,
Continuò salibus priuauit iniqua iocísque:
Viuo, iocor, ludo liber, curísque solutus,
Confestímque recens à somno carmina condo.
Amissos nobis ita fors pensauit honores.

AD

AD IANVM BELLAIVM Cardinalē.

NVNC canas hiemes aspergit Iuppiter agris,
Arboribúsq; vehunt rigidas nūc flumina crustas,
Horrentes linquamus amici frigore cāpos,
Et celeri tepidam cursu fugiamus in vrbem:
Et tu Iane simul, febris plus annua cuius
Imminuit vires & debile corpus, abibis
Maturè, Musásq; valere iubebis ad anni
Principium venientis, & aurea tempora veris,
Et repetes vrbem, carísq; frueris amicis.
Illinc si qua dies illustri sole nitebit,
Rura suburbanásq; domos excurrere tutò
Securúsq; hiemum poteris: pòst Martius annum
Incipiens te rursus in hæc secreta remittet.
Sed quis tam subitò casus, quæve ista voluntas,
Ecquod consilium nobis te, magne sacerdos,
Eripit, vt veterum iam penè oblitus amorum,
Nobilis & fani, quod summo in vertice collis
Altius exurgens subiectis imminet vndis,
Oblitus regis fluuiorum, oblitus & vrbis,
Ædificare nouas alieno tempore villas
Instituas, oculis hominum procul, ínque remotis
Desertísque locis? Atqui monumenta Neronis
Instaurare libet. sed enim melioribus optem
Auspiciis. & quid vestra cum gente Neroni?
At nemora hæc Druydæ quondā tenuêre, dabántq;
His responsa locis: & passim multa Latini
Nominis hoc integra manent vestigia tractu:
Hæc etiam Dryades percurrunt auia Nymphæ.
Quin tu res senio longáq; ætate sepultas

Desine sectari, & dubiæ præconia famæ:
Hæc potius quæ certa & quæ præsentia cernis
Delige, nec fera tam vel agrestia pectora Musis
Esse puta, vt saltus atq; inuia lustra ferarum
Cœtibus anteferant hominum. Tu maximus author,
Tu princeps Græcis pariter, paritérque Latinis
Æternam sedem Musis Phœbóque dicasti
Penè in conspectu atque ipsis sub mœnibus vrbis.
Scilicet is septos sinuoso flumine campos
Frondosas valles, & summis collibus aras
Impositas, duróque è marmore condita templa,
Parisiúmq; solum, certósque relinquet honores,
Finibus vt vastis Carnutum inglorius erret:
Aut Agrium Lorúmque duos sine nomine riuos,
Nauigero Sequanæ, aut Campano præferet amni.
Non si carminibus tantum contendere possis,
Quantum aut Threicius vates, aut Pindarus: illũ
Inde tamen reuoces, veteríque excedere cogas
Hospitio, non si promittas aurea tecta,
Auratásque fores, centúmque ex ære columnas,
Et lucum Daphnes: Musæ tamen vsque sequantur.
Quid, teneras tu credis agresti carmine Musas
Malle coli, & manibus fortísve rudísve coloni,
Quales Clodia fert, quales & Perchia multos,
Quàm fidibus numerísque, & nobilis ore poetæ?
Pone igitur studium migrandi, pone laborem,
Et longam noua condendi prætoria curam.
Nam quæ est ista ætate domum mutare volupta ?
Et transferre lares, capta velut hostibus vrbe,
Expul-

Expulsísque alios aliis summittere amicos?
Aut sistat fixúmque manet traducere vitam
Sedibus in patriis, & me simul accipe tecum.
Nam sine te verum est nusquam me viuere posse.

AD SALMONIVM MACRINVM.

SI videas, Macrine, cupis quæ nostra videre,
Haud te pœniteat menses caruisse, vel annos
Versibus his, qui me circum imprudente feruntur:
Quósq; libens retraham, si res integra fuisset.
Nam nihil expecta Musis vel Apolline dignum,
Sed neq; Macrino, teretes cui Cynthius aures
Formauit, veterúmque authorum lectio multa.
Cùm tu præsertim sis maximus vsque poeta,
Et versus facias ita, nemo vt pangere versus
Dicatur melius. Quanquam es mihi cognitus olim
Non asper, non difficilis, non durus amicis:
Quales permultos tulit ætas nostra poetas,
Qui sua commendant, rident aliena superbi:
Séque putant solos frumentum pascere dignos,
Propter nescio quid splendescens litterularum,
Quod semel atque iterum resonanti prodijt ore:
Præstrinxítq; oculos rudibus, nondúmque peritis,
Tanquam qui Solis nequeunt perferre nitorem.
Sic prima specie sine longo fallimur vsu,
Istos dum pariter quoque cætera posse putamus:

Nec discrimen opus lōgum & breue ponimus inter.
Nam quæ laus inuentum aliquid fortassis acutè
Acceptúmve aliunde, elegis clausisse duobus?
At, qui sic faciunt, regum celebrantur in Aula,
Et tanquam artifices præclari cornua tollunt.
Non hæc æternam ad laudem via trita Maroni,
Non ista ratione alij creuere poetæ,
Vera quibus magnis accessit gloria factis.
Scilicet & pridem non carmine notus ab vno
Perpetuum Macrine decus laudémque tulisti.
Sed nec longa queunt audire poëmata Reges,
Nec possunt præbere diu recitantibus aurem,
Propter ab innumeris immensa negotia rebus.
Ex quo magna latent, multóq; subacta labore
Ingenia, & veræ virtutis gloria rara est.
Nunc ad me redeo, quem tu tria dicis habere
Pectora, vel triplex circum præcordia robur:
Vt diuersa duo reddam feliciter vnus
Scribendi genera, & meme in contraria vertam
Iudicis interea fungentem partibus æqui.
Quod si persuasum penitus, fixúmqae resedit
(Nam cur te simulare putem, cui candida mens est,
Nec falsi causa est fingendi carmina vlla?)
Gaudeo me tibi primùm, & per te deinde probari
Omnibus, atque alios fero tecum errare libenter.
Sed non vsq; mibi tam parua conscius in re
Blandior, vt de me potius tibi, quàm mihi credam.
Cùm me cognoscam penitus, tu plurima nostra
Ignores vitia, ac cupias celare tegendo.

Accepi

Accepi (fateor) natura semina quadam
Praclara ingenij, scribendis versibus apta.
Qua non spernendos potuissent adere fœtus,
Huius si studij mediocris cura fuisset.
Sed cùm iudicium atas immatura negaret,
Monstratam genitore viam (qua prima) secutus.
Continuò Musis aliena volumina verso,
Et nondum natas meditor componere lites.
Inde forum traducor, & ad subsellia plena
Pulueris & strepitus. I nunc, &, maxime vatum,
Si potes, in tanto versus compone tumultu.
Rursus in antiquam reuocat natura palæstram:
Et me conatur desueto reddere ludo.
Sed miser in diuersa trahor, fugióq; laborem
Scribendi exactè, sic dum non peruia tento
Et neglecta diu, rudis imprudénsq; relabor
In genus hoc, humile & summissum, repit humi quod,
Nec vulgi sermone procul distare videtur:
Et qua mox pueri subsannent, carmina condo.
At vos progeniti quondam melioribus astris,
Læta quibus largo se fundunt ocia cornu,
Carmina felices Regum memorantia pugnas,
Siue aliquid maius, pleno cantabitis ore:
Quæ ferat in cœlum proles ventura Nepotum.

MICHAELIS HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII EPISTOLArum seu sermonum liber quartus.

AD VIDVM FABRVM.

De amore & ignoratione sui.

MORTALES *animos agit ignorantia rerum*
Turpis:& infantem iam sera ætate reliquit
Infelicem hominem,vt se profecisse parum,vel
Nil potius multos adeò cùm vixerit annos
Sentiat.id verò est quod vulgò dicitur esse
Humanum peccare,velut nascentibus olim
Perpetuum nobis comitem natura dedisset
Stultitiam,errorémque animi sine fine vagantis.
Qui mala quòd nobis adportat plurima secum,
Propterea illum omnes à se depellere tentant:
Propterea vulgò varias addiscimus artes,
Imberbes pueros iccircò trans mare nostros
Mittimus,iccircò mercatus & fora circum,
Frigoribus,magnóque suæ discrimine vitæ:

Vt

Ut discant vitare dolos simulatáq; verba
Alterius, discant temerè non credere cuiquam,
Sæpius insidiis aliorum & fraude petiti.
Hæc est quam vulgò facimus, prudentia, tanti,
Adquirendarum præclara scientia rerum.
Vtilis augendis, seruandis commoda rebus,
Fraus & calliditas, potiúsque astutia quædam.
Quid verò prodest multorum noscere mores,
Præsentire dolos, hominúmque resistere posse
Fraudibus, externóq; tueri corpus ab hoste:
Si tu te ignoras, si tecum viuis, vt hospes
Gadibus extremis nuper qui venit in vrbem:
Si tu sponte tua manicas & vincula nectis
Ipse tibi demens, si tu te decipis ipse?
At non ille quidem sapiens, qui natus Athenis,
Quem deus in multis sapientem millibus vnum
Dixit, laudem alio tantam quæsiuit in orbe,
Non procul in Bactris & claros Solis ad ortus,
Nuda sua exercent vbi corpora Gymnosophistæ:
Sed qua natus erat, qua porrò eductus in vrbe,
Ædibus inque suis, immò magis intus apud se
Quæsiit, inuenítque viam virtutis, & illud
Egregium merito est sapientis nomen adeptus.
Nec verò est alio rectore vsúsve magistro,
Quàm sese genióq; suo, quem dæmona dixit.
Sic regem fecisse Numam, sic antè Lycurgum,
Sic alios memorant heroas, qui sua semper
Consilia ad maius referebant numen, vt esset
Maior honos, maiórque suis reuerentia dictis.

At nos stultus amor, turpisq; inscitia nostri
Mille malis cæcos inuoluit & implicat vltro,
Vt nec vera sequi liceat, nec vera tueri:
Nec facilè inuenias qui se peccasse fatetur.
Vt si quis magno iubeat quandoque theatro
Fabros artificésve alios consurgere, summum
Tollere vel digitum, nemo consurgat opinor
Præter eos tantùm quos præco surgere iussit.
Iusserit idem omneis sapientes surgere, nemo
Sede sua maneat, nemo non erigat altè
In cœlum caput, & numerari nolit in illis:
Atq; adeò vitio hoc hominum pars magna laborat.
Nulla quidem Scythicis tam barbara natio terris,
Quæ se non meliora sequi non optima credat,
Cui sua non summè placeant, quæ denique leges
Permutare suas alienis legibus optet.
Nec res vsurpata hominum minus vlla querelis
Ad superos, precibúsve minus votísque petita,
Quàm dono concessa deûm sapientia: tantam
Vnusquisque sibi diuino e munere partem
Adrogat, & tanto sese dignatur honore.
Qui modò ludus erat pueris, & nota per vrbem
Fabula, quem risit coniunx, risere ministri,
Ipse domi plaudit sibi solus, séq; tuetur,
Ac si præcipiti vicisset Olympia cursu:
Contentúsque suo tanquam meliore videtur
Iudicio linguam, atq; alienas spernere voces:
Interea nullus toto est in corpore sensus,
Nulla mali vel suspicio vel cura latentis.

Tantus

Tantus amor, tanta est animi fiducia nostri.
Miretur reges nemo peccare, quibus tot
Peccandi authores, tot causas esse videmus.
. Natus Pannonia Cæsar dictare solebat,
Conueniunt multi nebulones & parasiti,
Vnum vt decipiant nil prorsus tale verentem,
Securum, incautum: non restitit ipse duobus
Alcides: qui si tulerint quandoque repulsam,
Non ideò repetunt minus acres prælia, donec
Victus ad extremum dare tandem cogitur arma.
Tantùm continuæque preces repetitáq; verba
Sæpius, inculcata diu, variásq; per artes
Argumenta valent. quantò magis esse cauendum
Nobis, quorum obsessa tenet præcordia fallax
Et blandus monitor: qui tot se vertit in ora,
Protea quod perhibent varias mutasse figuras.
Prastò semper adest, & vellicat improbus aurem
Assiduè, nec finem vllum facit antè monendi,
Quàm specie vtilium persuasit turpia nobis.
Hic Laertiadæ quondam persuasit Vlyssi,
Suspensam sterilis patriam de vertice saxi
Innumeris præferre bonis, vitæq; deorum.
Hic Paridem Phrygium Veneris postponere formæ
Virginis intactæ cælestia dona subegit,
Dedecus & probrum patriæ præferre saluti.
Hic tentare Iouis thalamos, ausúmq; pudicam
Attrectare deam, stuprúmque offerre maritæ
(Fecisśétq; etiam, nisi nubis falleret error)
Perdidit: & claros imitantem fulguris ignes

Nimborúmque sonos vero Salmonea telo
Perculit, ac iustas exegit in Elide pœnas.
Hic Crassum iam grandem in Parthos ire coegit:
Castra sequi Niciam, & sonitus audire tubarum:
Annibalem castrensi vrbana negotia more
Et forti regere imperio, vímq; addere iussis:
Et iuuenem Phaethonta deorum inuisere sedes
Æthereas, patrémque regendos poscere currus:
Téque malos Maui, te duros Cherile versus
Condere, & inuitis modulari carmina Musis.
Lōgum sit memorare quot & quibus obfuit olim
Falsis dissimulata modis inscitia rerum,
Vsurpata etiam non veræ gloria laudis.
Nec vitium in terris proserpere latius vllum
Cernitur: imbuti falsis erroribus omnes
Et tumidi bufone magis, ranáque palustri
Audemus naturæ ipsi condicere bella,
Qualia terrigenas mouisse est fama Gigantes.
Haud procul at Nemesis sedet vltrix dira malorū.
Continuò subiti casus, variíque sequuntur
Et rerum & vitæ discrimina mille: nec ipsos
Authores modò, verùm alios quoscunque voluntas
Adiunxit, comitésve dedit fortuna, videmus
Vnà omnes cadere atque inuolui sæpe ruina:
Multas & lugere suis cum ciuibus vrbes:
Multa queri malè si furioso credita regna.
Quòd si tum non ille sui deceptus amore,
Ausus plus aliquid de se sperare, fuisset
Cum caris hodie florens & lætus amicis,
Integris

Integris opibus securum transigat æuum:
Omnes & pariter quos secum traxerat idem
Casus, & accepto careat respublica damno.
Quid doctos aliud credis voluisse poetas?
Quid narrata vel hæc, vel fabula denotat illa?
Dum vitreo se fonte videt Narcissus, & ardet
Protinus aspecta florentis imagine formæ.
Quæ res exitio fuit illi, atque omnibus olim
Semper erit, similis quoscunque agitauerit error.
Fac, nihil huius stultitiam vel publica contra
Commoda vel priuata nihil peccasse, quòd ipsi
Nemo dedit patriæ tutelam, nemo salutem,
Credidit. at quantos dabit omni tempore risus
Cum se virtutésque suas ad sydera tollet.
Pone tibi ante oculos vultum faciémque Thrasonis
Ventosi, & partes sese iactantis in omnes:
Tum risum si fortè potes compesce labello.
Quid si illum audires fidibúsque & voce canentem
Cornicis vetulæ instar, vel rudentis aselli,
Aut quanuis aliam cùm tractat nescius artem?
Quid ficti si vox malefida accessit amici
Quæ foueat vitium: iuuet impellátque ruentem?
Id verò perridiculum de rebus agentem
Ignotis, tanquam præstantem audire magistrum
Vnum aliquem de porticibúsve scholáve Platonis.
Sed cùm aliis odiosa sui laus atq; molesta
Omnibus esse solet, tum nulla molestior illa est,
Quàm si fortè omnis sensus rationis & expers
Mens fuit: & vitium nulla virtute leuatur.

Atq; hunc vt ratione queas depellere morbum,
Causa prius tollenda mali,tum cætera prona
Experiere,modò studium si intenderis omne.
Imprimis curare tuam rem,téq; memento
Expurga vitiis omníque libidine mentem:
Omnis in hoc tua cura,labor quoque sit tuus omnis:
Dum spectans aliena sedes,tua negligis intus,
Subruit interea murum portásq; refringit
Prædo,& diuitias abiens asportat auitas,
Incustoditúmve lupus prædatur ouile,
Aut thalamo securum accepit adultera mœchum.
Scilicet Æsopi docet id nos fabula,peras
Quæ gestare duas hominem confingit:& vnam
Ante oculos pectúsq;,aliam propendere tergo
Posteriore.dolos peccatáque nostra remotis
Condimus in loculis, nec condita visimus vnquam:
Anterior plena est alieni criminis intus,
Et semper nobis lætabilis obuia semper.
Quod si retrò oculos & retrò flectimus ora,
Ingentes scelerum nobis ostendet aceruos
Mantica posterior,pro centum millia centum,
Pro næuis leprámque dabit turpésq; lichenas:
Ne posthac faciles simus reprehendere quenquam,
Et ne parua ipsi faciamus nostra tegendo.
Consule deterior meliorem consule amicum,
Tantùm absit pudor ille malus,commissa fateri
Qui vetat:& fido præsens exposcere amico
Consilium,mandare alij non cognita nobis.
Ipse tibi satis vnus eris quoque,purius illud

Ingenij lumen rebus præferre gerendis
Si statues: ne corporea quæ nubila mole
Existunt, diæ corrumpant lucis honorem.
Si tibi diuina fuerit virtute voluptas
Posterior, solidis si fluxa pecunia rebus:
Sic introspiciens turpi secernere honestum
Disces, & quæ sunt verè bona, quæque videntur,
Nec sunt, iudicio atque notis distinguere certis.
Quid possis aut non possis, cui fecerit aptum
Te natura minúsve rei, cui longior vsus:
Sic pelles externa regésque domestica victor,
Nec fallent alij, nec tu te denique falles.

SATYRA.

AEquius ad postem clauis figantur acutis
Corrupti mores, & turpis vita nocentum,
Quàm sancta leges, inuentáque iura saluti:
Quæ tamen ipsa palam in triuiis, vt noxia figunt,
Cùm potius mores & prauè facta deceret.
Sic etenim Stasimum de moribus illius æui
Inducit longo Plautus sermone quærentem:
O, mores, alius, Mores, exclamat ad vsque
Sidera, & ardentis conuexa palatia cæli.
Quòd si temporibus illis quicunque fuere,
Quíque alij deinceps vixere sequentibus annis,
Existant hodie, videántque hæc tempora miris
Deprauata modis, & planè perdita: quid sim

Dicturi, quibus vsque adeò sua displicet ætas?
Partibus innumeris nam cùm respublica constet,
Quo tu cunque feras oculos & lumina mentis,
Sincerum nihil inuenias in corpore tanto,
Nullum peste vacans, nullũ sine vulnere membrũ:
Contrà, sed fragiles neruos, vacua ossa medullis,
Infirmos artus, & membra fluentia luxu.
Haud alio quoquam, tam paruo in tempore, morbo
Certior interitus populis venit: aut sine sensu,
Qui magis adceleret mortem ridentibus illis,
Tanquam Sardoæ mansis radicibus herbæ.
Sic adeò regum & populorum maxima quondam
Imperia, ingenti cecidere euersa ruina.
Sic ille inuictus Pœnorum exercitus armis,
Delicijs Capuæ fractus: sic denique Roma,
Postquam Asia venit superata luxus in vrbem,
Imperium amisit propriis confossa lacertis.
Atque ea principiò, quia tum non magna videntur,
Spernimus à paruis tanquam nascentia causis:
Nec longum tempus, paulatim atque aucta latenter
Accipiunt vires & inexuperabile robur,
Prima nisi tuleris nascentis semina morbi.
Nónne vides vt mulctatus Lacedæmone quõdã est,
Qui plures citharæ cordas quàm lege liceret
Aptarat, fidibúsque nouis corruperat artem?
Publica res sensim priuatáque labitur omnis,
Dũ canimus, bibimus, dum mẽbra pedésq; mouemus
Mollius, & nigris agitamus brachia Mauris:
Dum supra censum se fœmina vestit, alítque

Seruarúmq;

Seruarúmque greges, & currus iungit equorum,
Tanquam de victo pompam ductura marito.
Hic ne deterior videatur coniuge pulchra
Aut Venere, aut epulis, aut turpi denique ludo
Effundit magno quæsita labore parentum:
Postquam exhausta domi prauo patrimonia more,
Audent inde manus communibus addere nummis.
Sic auidum res nulla potest explere barathrum.
Iam fœda ad reliquos manant contagia ciues,
Iámque pari morbo respublica tota laborat:
Ipsa sibi, atque suis non est satis vna ministris.
Non manus artificum, miseræque industria plebis,
Non suus vrbis ager auide iam sufficit vrbi:
Quamuis antè suis victum præberet abundè
Ciuibus, externis adeò nec rebus egeret.
Cogit luxus agros vicinæ inuadere gentis,
Armorũ atq; equitum vis vndiq; magna paratur:
Instruitur claßis permagno publica sumptu.
His iniusta malis oriuntur denique bella
Principiis, quæ sunt maiorum causa malorum.
Hinc hominum cædes, incendia lata per agros,
Corruptæ matres, constuprataq; puellæ,
Seruitium æternum miseris, qui è cæde supersunt,
(Vt minimùm) maior paupertas quàm fuit antè.
Quòd si contenti modico viuamus, vt illi
Aurea Saturni tulerant quos secula, nobis
Nostra satis fuerint, & non aliena petamus.
Continuò hæc similem faciat te vita deorum,
Instructum propriis opibus, nullius egentem

Auxilij, nullius opes aurúmque tuentem
Diuitis, at proprio versantem semper in ære.
Tum si qua aeriis tempestas nubibus acta
Incumbat segeti, & teneras infringat aristas,
Aut quondam nimio torpescant frigore culta:
Non tu vicino multa gemere horrea messe
Inuideas, non ille expectet, vt antè rogetur
Suppetias & opem: verùm tibi deferat vltrò
Omnia, próque tuis, alienis frugibus vti
Possis, & tanquam communi sumere aceruo.
Sponte suáque homines nullo terrore coacti,
Officia inter se præstent, & mutua reddant.
Tutus quisq; domi sedeat, vúlgóque per vrbes
Securam capiant nullo custode quietem:
Oppida nec muro sit opus, nec cingere fossa:
Sublata ex animis & causa & fomite belli.
Luxuries vt enim generauit tristia bella:
Sic tenui è victu iucundam existere pacem,
Græci hominis tibi sit documento nobile factum.
Nam mala cùm stultos ageret discordia ciues,
Heraclitum adeunt, vulgò sapientia nota
Cuius erat: præsens vrbis patriæque periclum
Monstrant, atque rogant aliquid se promere dignũ,
Quo tandem incipiant hominum mitescere corda.
Ille nihil: tantùm media spectante corona
Hausit aquæ calicem conspersum flore farinæ.
Quo satis ostendit sedari posse tumultum
Non aliter, quàm si persuasum ciuibus esset,
Delicias mensis edicto arcere salubri:

Lactucis olerúq; antiquum reddere honorem,
Oblatísque cibis sine magno viuere sumptu.
Nunc age, dicamus cur sint tam mollia bello
Corpora, & infractæ primo certamine mentes:
Cur malint turpes multi prætoria castra
Deserere, & patriam sæuo crudeliter hosti
Prodere, quàm pulchris decus immortale mereri
Actibus, egregiáque domum cum laude reuerti.
Non aliam potius credendum hoc tempore causam,
Quàm fuit exitio quæ magnis vrbibus olim
Et populis: luxus nempe, immoderatáque rerum
Copia, consiliísque bonis inimica voluptas.
Nam durata quibus sunt corpora frigore & æstu,
Aut quibus ægra fames bilem conciuit amaram,
Et sitis angustas exercuit arida fauces,
Adsuetíque malis & vitæ semper agresti:
Hi facilè & quemuis poterunt perferre laborem,
Et longas intra tentoria ducere noctes,
Et saltu vallum superare, & scandere muros:
Non vnquam arma suis humeris grauiora putabũt,
Quàm vestem, aut tunicã, vel partes corporis ipsas.
At quem longa quies operum tam fecit inertem,
Cœnáq; longa iuuat, & sextam somnus in horam,
Ille tibi raras referet certamine palmas,
Ille decem totis non mensibus ante sedebit
Mœnia, sed fugiet non viso sæpius hoste.
Quàm se Roma diu nutriuit pulte fabísque,
Nil vel consiliis eius, vel restitit armis:
Gliribus at postquam, capítq; abdomine pasci,

Magnáque quadrato viuaria claudere saxo,
Et maria effossis immittere montibus intra
Piscinas, molléſque rosis insternere lectos:
Perdidit ingenium, vires & corporis vnà.
Fortunata mihi multò magis illa videntur
Imperia, angustis quæ se tenuere locorum
Finibus, & laudem moderatæ quærere vitæ
Maluerint, soláque adeò innotescere fama:
Quàm quæ finitimis victricia gentibus arma
Ostentant, alia ex aliis noua bella serendo
Quotidię: multáque hominum sibi cæde triumphos
Conficiunt, vano non vera laudis amore.
Scilicet Eurotæ vetuit transcendere ripas
Ciues ille suos sapienter. nanque videbat
Qui semel excußis metam superasset habenis,
Non facilè in gyrum rationis posse reduci.
Quod neque tam docili potuisset in vrbe Lycurgus,
Nec poterunt aliis alij regionibus vnquam:
Ante nisi luxum tulerint, & turpia luxus
Instrumenta, coquos, gemmas, vnguenta, choreas,
Cæteráque istius generis, deliria mentis.
Non altè repetam: nostrorum ætate parentum
Aut nulli fuit, aut paucis holoserica vestis:
Lanea vestis erat scutatis empta duobus,
Nunc fundi reditus vesti non sufficit vni:
Sed neque regifico constructa palatia luxu,
Nec molli cara fuit illis tersa supellex,
Attritos vngues ancilla sæpe querente.
Carpebant modicam sub tecto paupere cœnam:
Lectus,

Lectus, mēsa, domus, mūda hactenus, vt sine sorde:
Tantùm tergus equi pugnacis, & arma nitebant.
Hi tamen Insubres Gallos, Genuámque superbam,
Fidentémque mari Venetum, fudere cruenta
Bis acie, tota iussúmque absistere terra,
Æquoreas intra pauidum clausere paludes.
Nil erat, ad bellum quod eos tardaret eunteis:
Nil erat, à castris quod mox reuocaret in vrbem.
Victus vtrobique & vestitus corporis idem.
Verum de medio paulatim hæc vita recessit:
Vix vlla vt veterum maneant vestigia morum.
Olim prima fuit virtus cohibere solutos
Corporis atque animi motus: mediámque tenere
Inter vtrunque viam, parcum nimiúmque datorē.
Nunc est in precio rerum malefida suarum
Custos nequitia, & laxis effusus habenis
Prodigus. hunc comites circunstant vndique multi,
Quos glomerauit edax, & ventris amica voluptas:
Mox aliò quouis accisis rebus ituros.
Atqui viuendi castè parcéque magistram
Virtutem fugimus: vulgóque horrescimus omnes,
Importunum aliquem veluti sæuúmque tyrānum.
Quinetiam nobis studio blandimur aperto
Præclari artifices sceleris culpæque tegendæ:
Nomina ponentes vitiorum rebus honestis,
Virtutum vitiis, abiecto fronte pudore.
Sic homines, hodie, frugi, appellamus auaros:
Contrà, miramur quibus arca est semper aperta
Omnem ad nequitiam, fœdaq; libidinis vsum:

Quorum perpetuo redolet nidore culina:
Quorum clausa domus est ianua tempore nullo
Scortis ac scurris, balatronibus & parasitis.
Laudibus effusi tolluntur ad astra nepotes.
Hinc adeò fieri nulla ratione modóque
Vt sua dispensent, paucísque integra diebus
Effundant vno veluti patrimonia iactu.
Venimus ad summum: vitiorum prendimus arcem,
Publica priuatis opibus fortuna, bonísque
Vincitur. & seu sunt epúlæ, ludíque parandi,
Seu quiduis aliud sumptu maiore gerendum,
Æquamus reges, & tollimus ardua cælo
Cornua: non memores qui simus & vnde profecti,
Et qui nos casus expectent fine supremo.
Non aurum à nobis, non gemmæ, & serica, reges,
Vellera distingunt: epulamur lautius ipsis
Regibus: & Medos iam vincimus, Arsacidásque.
Non est priuatos quicquam discriminis inter
Et reges, nisi quòd multi latera vndique cingunt
Custodes, densæq; apparent regibus hastæ.
Quis furor hic, quæ tãta animis demẽtia creuit,
Nemo suam & sortem, nemo genus æstimet vnde
Traxerit: & quibus est quondam maioribus ortus:
Quàm se suscipiat digna atque indgna, velut qui
Ingreditur cæcas hiberna nocte per vmbras?
Nemo diu secum deliberet antè, parésne
Fortunas animi ingentibus, atque labori
Adferat, an se amens oneri summittat iniquo?
Nescis, Iapeti genus audax atque superbum,

Nescis

Nesis, diis genitos reges permulta decere,
Quæ non conueniant aliis: diadema, coronas,
Sceptra, & præferri solitum ingredientibus ignem
Cæsaribus, quæ ne priuatus transferat ad se
Supplicio capitis leges sanxere seueræ.
Munere pro magno, rex Antoninus amicis
Regali priuata dedit conuiuia cultu
Instruere, & totidem mensis adhibere ministros,
Ipsi quot numero cœnanti adstare solebant.
Quod nihil attinuit sponte alteriúsve rogatu
Concedi: vetitum nisi lege aut more fuisset.
Rana bouem dum vult imitari paruula magnũ,
Turgentes venas inflauit, & ora, quousque
Abrupit sese mediam, ventrísque tumorem.
Tu nequid supra vires conere, memento,
Sed pro fortuna, vestitu atque vtere cultu.
Et si peccandum est, quod erit minus elige semper.
Omnis enim secum trahit exuperantia damnum
Immodicum: sequitur fraus atque iniuria, rupta
Calcatáque fide. Quòd si huc accesßit egestas
Quæ solet hunc nimium splendorem claudere vitæ,
Despicient omnes, qui te coluere beatum:
Et tandem infidos frustra implorabis amicos,
Turpis, & inuisus pariter nigrísque boníque.
Hæc sunt à nimio prognata incommoda luxu:
[illegible]rùm peccatur longè maiore periclo
In re communi, quia fraus ea respicit omnes.
Sæpe malus quæstor simul vno tempore fudit
Diuitias, multos cumulatas antè per annos:

Et fiscos abiens impunè reliquit inanes.
Nimirum exhaustis & nil domi habentibus vltro
Munera mandamus, repleant vt (credo) lacunã.
Hos tu posse putas, oculósque manúsque tenere,
Adsuetos epulis, adsuetos viuere lautè?
Nam cur is metuat rationem reddere, cui nil
Est in agris, & nominibus, nil denique in arca,
Ciuibus vnde suis reliquum persoluere possit?
Iam non stultitia est mediocris, credere regum
Fortunas, populíve potentis sanctius aurum,
Cui per segnitiem priuata est nulla domi res?
Vidi nuper ego quendam, sua qui bene nunquã
Gesserat, adscitum cuiusdam in principis aulam:
Qui rem turbatam, confusámque ordine certo
Dirigeret. facile hoc illi mage nihil fuit vnquam
Principiò: verùm primis derisa calendis
Credulitas e ius, qui quem modò viderat in re
Stertentem propria, plus cernere posse putauit
Rebus in alterius. Nunc tu perquirere causas
Desine, tam magno quid ementibus omnia constẽt.
Luxus, nobilium perrupit in atria: luxus
Possidet artificúmq; domos, humilésque tabernas.
Illo nil genuit natura voracius vnquam.
Quæritur expensæ par vndique copia: tantùm
Vt rem habeãt, non vnde aut qua ratione, laborãt.
Hinc sunt immodici quæstus, auróque repensa
Consilia: hinc etiam venalis præmia linguæ,
Quæ miseri iam ferre negant se posse clientes.
Hic operas pluris, grauiore hic fœnore nummos
Collo-

Collocat:& precium annonæ fit maius in horas.
Denique multa fame tabescunt corpora passim.
Quòd si non abeat res longius,& neque puris
Mentibus irrepant huius contagia morbi,
Nec Venerem Bacchus,Veneris nec suscitet ignes,
Hoc aliquà fortassis erat tolerabile damnum:
Nunc tumidæ Baccho venæ soluuntur in acrem
Mox Venerem:plenísque actus fluit oßibus humor.
Nec tam magna rei,quàm fit iactura pudoris.
Nupta domi residens se negligit,atque maritum:
Egressura foras gemmis ornatur & auro,
Et fuco maculas inhonesti contegit oris.
Scire velim cur tam lætetur dispare cultu?
Non,mihi crede,suo cupit illa placere marito,
Aut non huic soli:nam cur se negligat intus?
Omne adeò studium,melioris & anxia formæ
Cura est obseruanda tibi,suspecta velut res.
Nec me composita hæc in fraudem oratio mutat:
Viuimus exleges,facimúsque,& dicimus (aiunt)
Omnia liberius,deceat quàm fortè pudicas:
Attamen illæsum retinemus mente pudorem.
Tu bona sis,& ne talis videare,labores?
Sæpe mali probrum specie virtutis obumbrant.
Verùm qui bonus est,malus optat nemo videri.
Quæ bene cōpta coma, bene toto corpore cōpta est.
Depilare genas,ciliúmque euellere gaudet,
Séque peregrinis per totam mercibus vrbem
Venditat,atque oculos in se conuertit & ora.
Quæ perfunditur vnguentis ne puteat hircum,

Aurea quæ gestat crebris distincta smaragdis
Cingula, cui talos vestis descendit ad imos
Multicolor gemmis interlucentibus auro,
Vnio cui grandis propendet ab aure forata,
Adde istuc operis Phrygij femoralia (credo)
Quo cadat, inque thorū decumbat honestius: ausis,
Ausis hanc mihi tu pro certo dicere castam?
Sed, quod præcipuè est hac tempestate dolendum,
Nec dici casta, nec tales esse laborant:
Matronis adeò pudor omnis fronte recessit.
Ad cœnam veniunt etiam non sæpe vocatæ:
Supremæ dominæ mensarum in parte locantur,
Diuerso spatio, longéque à sede mariti,
Vnde queat nemo vocem exaudire loquentum.
Proximus à charis locus est insessus amicis,
Quos nunc appellant vrbano nomine seruos.
Hi sunt deposito qui libertatis honore,
Mancipio sese Veneri nexúque dederunt:
Exemplísque suam gaudent prætexere culpam,
Et longo numerant antiquos ordine reges,
Atque alios, quibus ipsa dedit sapientia nomen,
Quorum multa foris memorantur fortia facta,
Multa domi: sed qui subiere Cupidinis vltro
Imperium. Quis enim crudeli nescit amore
Magnanimum Æacidem captiuæ arsisse puellæ?
Ille etiam domitórque virûm, domitórque ferarum
Alcides, tandem positis inglorius armis,
Fœmineo in cœtu fusos & mollia pensa
Tractauit manibus muliebri indutus amictu,

Iussa

Iussa minantis heræ seruili more capessens.
Addunt huc regem Iudæi sanguinis, illum
Ædificatorem templi Solomona superbi:
Cui centum errabant meretrices atria circum
Annis iam senióque graui, cùm prima iuuenta
Prima carens macula, & sine probro vita fuißet.
Iam verò deus ipse deus, correptus amore
Virginis, ora sibi fingens mortalia, patri
Admeto potuit multos seruire per annos.
Pastum duxit oues, pastas sub tecta reduxit:
Ignotíque diu latuit sub imagine serui.
Hinc tibi stupra deûm magnis celebrata poetis:
Præcipuè verò duri connubia Martis,
Et Veneris. Quasi nulla hominum natura deûmq;,
Nulla adeò virtus, præsertim bellica, pluris
Non, domina semper, quàm libertate fruisci
Duxerit, & Veneri non se permiserit vltro.
Cur igitur dubites (aiunt) summittere leni
Colla iugo, imperium cur detrectare puellæ,
Quod diis nõ visum graue sit, non vsque pudendũ?
Hæc sunt vana gregis maculosi, & turpia dicta:
Nunc illuc redeo, digressus eram prius vnde.
Mille tibi memorem mensarum nomina, mille
Condimentorum species & fercula mille:
Argento solido lances, auróque nitenteis:
Inter quas, acies oculorum & mentis hebescit.
Poscunt Hispanum, vel quod Prouincia misit,
Aut quondam nutrix magnorum Creta deorum.
Nam patrij calices & vina domestica sordent:

Ad multam fœcunda trahunt conuiuia noctem.
Multa palàm dicunt, & in aurem multa susurrãt,
Non oculis illa, non vultu, aut ore pudico.
O, Romanarum legum veneranda potestas
Sublata è viuis ! ô, Fannia & Oppia leges !
Existétne aliquis concessu & munere diuûm,
Errorem hunc animis hominum, qui demere poßit,
Et nostri immensis moderetur sumptibus aui?
Iulia dudum lex abiit: quam si quis in vrbem
Conetur reuocare, ferat conuicia multa:
Vxores adeò pugnent, ipsique mariti,
(Tanta quibus paruo minor est iniuria quæstu)
Vt mores teneant, ne lex tam dura feratur.
Permiscent etiam diuina, humanáque iura,
(Horrendũ dictu) vt qui sunt modò corpore iuncti,
Non animis, aliunde nouos sibi quærere amores,
Iungere pro libito connubia, soluere poßint.
Hac animorum (aiunt) coniunctio, corporis illa:
Illa hominum verbis, monitu hæc cõtracta deorum:
Quo nihil in vita potuit sceleratius vnquam
Effingi. quid enim restat, nisi more ferarum,
Vt cuiquæque viro prius est oblata sequatur
Protinus: ignotum refert nihil, an bene notum,
Formosum an deformẽ, alienũ an sanguine iunctũ?
Iam nimio impedior ne dicam plura pudore.

Si quis ab externis venit nouus incola terris,
Et tenuem victum simul & rarum comitatum
Spernis in illo homine. at similis tu nempe Catoni,
Qui quondam Hesperiã cum Proprætore teneret,

Treis

Treis secum seruos non plures vnus habebat,
Exigua vilisque toga præcinctus amictu,
Et pedibus nudis incedens, vertice nudo:
Hunc tamen vt numen prouincia tota colebat,
Et mirata domum est redeuntem maxima Roma.
Si liceat votis alienam quærere laudem,
Aut, si cui libeat similem te fingere possis,
Dic mihi, num malis personam & nomen Apici
Authoris patinæ Æsopi Bitiæue bibacis,
Quàm senis illius venerandi quem modò dixi,
Aut qui diuitias Pyrrhi despexit & aurum,
Quíque domum rediit clarus Lacedæmone victa,
Clarior at studiis domitáque libidine multò:
Aut quorum in funus plebecula contulit asses,
Et natis alimenta dedit dotésque puellis.
Quòd si tantà animo sit nobis cura colendo,
Quantum nos operæ noctésque diésque tuendi
Corporis, aut ornandi causa ponimus vltro,
Cernamus facilè & quid pulchrum, & quid sit honestum.
Hoc verò studium quàm circa corpus inane est:
Ac siquis vestem neglecto corpore curet,
Aut alia ipsius causa quæcunque parantur.
Non hæc sunt animorum oblectamenta bonorum,
Omnia despiciunt quæ tu miraris & optas,
Et curis animum longè melioribus addunt:
Occultas rerum gaudent cognoscere causas,
Et patriæ prodesse suæ, prodesse propinquis,
Hospitio qui sunt & amoris fœdere iuncti,

Priuatum exercent odium cum numine: tantùm
Vt rectè valeant in vita corpora curant,
Nec sese replent potu huberiore, ciboq́;
Quàm satis ad vires cognoscunt esse tuendas.
Adde suis æqua semper quod mente fruuntur.
Non alios bello, non summo iure lacessunt,
Tam tibi dissimiles, quàm sunt in somnia veris,
Aut pictæ facies viuis animantibus, aut quàm
Recta valetudo sanúsque in corpore succus,
Tubere crurũ & ventris aquáque intercute distat.
Sed nos ad summum deuenimus vsque malorũ,
Et grauis excepit nostras obliuio mentes
Numinis æterni. Dictis pugnamus & armis
Queis de relligione animo sententia sedit
Verior: interea tabulas & tradita Mosi
Aurea verba decem sublimi in vertice montis,
Sermones Domini & sanctorum dogmata patrum
Spernimus. hinc animis altus subnascitur error,
Cæca latens intus velut ignorantia nostri.
Nam postquam cepere homines auertere mentem
Dijs superis, subita his oculi caligine preßi,
Vt neque se prorsus ex illo tempore noßent:
Non aliter fulgens ac luna cernimus astrum,
Obscurum fieri mox, lumine Solis adempto.
Atque hodie, velut ignari qui sæpe locorum
Montibus excelsis, & in imis vallibus errant.
Aut silua in magna: sic mens incerta vagatur
Huc illuc, & tanquam alieno in corpore viuit.
Hinc quia naturæ nescimus commoda nostræ,

Quæ

Quæ sunt in nobis cæci, quæque intus habemus,
Nobis eueniant, optamus. Sic ego quod tu,
Quod sum ego, tu fieri cupis: hic se vertere in illum,
Rursus in hunc cupit ille, nouámque aptare figurā.
Nunc fieri miles, nunc sutor, nunc citharœdus,
Aut quodcunque aliud in mentem venerit ipsi,
Si liceat, velit, & pòst paulò ad prima reuerti,
Inde suos mutant & mas & fœmina sexus:
Ille habitu & mēbris quàm fœmina mollior omnis,
Hæc pertesa sui, sexúque licentior ipso,
In medium gaudet procedere veste virili,
Et summo capiti pennas aptare volucrum:
Qualis erat Troiæ quondam sub mœnibus altis
Hectore congressus magno cristatus Achilles.
Iam non fœmineus pudor est, non sexus in illis:
Ipsa libidinibus parcè natura ministrat:
Monstra voluptatum quærunt vndique. cesso
Dicere, ne minuam dicendo maxima. Tantùm
Exclamare libet, cælóque excire tonantem:
Respiciat mores aliquando, & tempora nostra.
Ecce dies properat, nisi falsus noster Apollo est,
Et quæ prodita sunt libris oracula sacris,
Quo cœlum & terras sæuus commisceat igni
Iuppiter, & magni ruat ingens machina mundi.

AD IANVM MORVILLIERIVM.

SI QVIS *agro longè veniens modo rusticus aulā*
Introeat regis, quam nunquam viderit antè,

Multa ferens oculos partes miretur in omnes,
Nidorem imprimis tepidæ strepitúmque culinæ,
Lucentémque focum: mox primæ in limine portæ
Custodes hastas manibus ferrúmque tenentes,
Argento textis sagulis auróque decoros,
Interius thalamos centum, conclauia centum,
Et super auratis spectet laquearia tignis,
Et disposta locis Pario de marmore signa.
At verò foribus princeps dum manè superbis
Egreditur, magna procerum stipante corona,
Quos ibi concursus hominum, quantáque videret
Ambitione, locis ex omnibus obuia ferri
Agmina densa virûm: vel qualis (Juppiter) illi
Cœna videretur regali condita luxu,
Dulcia præsertim pueri si carmina cantent
Ad citharam, resonétque sono testudinis aula.
Omnia quæ postquam lustrauerit ille, beatum
Ante alios omnes regem putet esse, beatos
Esse putet nullos, nisi qui versentur in aula.
Malit in his regum domibus vilissima fungi
Munia, quàm centum campos inuertere tauris.
Forsitan vrbanis itidem videatur, idémque
Omnibus, insolita species quos ceperit aulæ:
Experti, mala plura bonis occulta subesse
Comperiunt, illóque tegi fulgore dolores
Innumeros, comitémque per omnia tempora curã.
Malint esse domi nigrum cum furfure panem
Læto hilaríque animo, quàm plenas fellis amari
Carpere delicias. iam quæ deterrima res est,

Tanto-

Tantorum videas nullum tamen esse malorum
Effugium, nulli hinc adeò paucíve referre
Dÿs grati potuere pedem: dum cogitat ille
Quà sese expediat, veniáque potentis amici
Discessum meditatur. at hic dum plura recedens
Ferre parat, sempérque augendo intendit aceruo,
Dúmque alius metuit, ne pòst oblitus amicis
Tot bona non tutò poßit malè parta frui sci,
Quaque aliis fecit, ne deteriora vel illis
Ipse ferat, Nemesisq; vltrices sentiat iras,
Incautos veniens subitò mors occupat omnes:
Et quæ impunè prius fuerant authoribus ipsis,
Sæpè luit peccata bonis fugientibus hæres.
At cæcum mortale genus non desinit vltro
Accusare deos, tanquam hoc indigna ferente:
Haud secum reputans & lentam vindicis iram
Numinis, ad seros extendi sæpe nepotes.
Dicendum nobis aliâs, communia summis
Quæ mala sint imis pariter cultoribus aulæ.
Nunc mihi conditio miserabilis illa videtur
Regum magnorúmque ducum, qui mille labores
Suscipiunt & mille pericula fortiter, ipsam
Nec patriæ causâ dubitant profundere vitam:
Atque his nulla malis pòst gratia redditur, imò
Sæpius inuidiámque senes odiúmque reportant.
Quarta duces nostros, atque ipsum tertia regem
Luna videt, siccos primùm durare calores,
Nunc etiam mediis pluuias & frigora campis,
Ferre famem, durámque sitim, varióſque labores,

Cùm poßint altis se claudere mœnibus illi,
Sublimíque ex arce procul spectare vagantem
Circum agros hostilem equitũ peditúmq; procellã:
Possit rex aliis ducibus committere curam
Castrorum, possit comitatus pubere nato
Finibus extremis abiens, petere intima regni:
Sed nihil indignum se, nil maioribus vnquam
Ille suis faceret, nil tanti nomine regis.
His meritis laudi, quæ sunt ingentia, quàm non
Ingratis merces à ciuibus æqua refertur.
Si patriæ fines audax inuaserit hostis,
Si tutanda salus, si vim prohibere necesse est,
Obstipo capite & malè surdis auribus omnes
Regis ad imperium restant vocémque tributi:
Tanquam bella geri possint sine sumptibus vllis.
Non tot ab externis, aiunt, cogenda fuisse
Gentibus auxilia: & proprias satis vsque videri
Hostibus arcendis alio sine milite vires.
Consultò efferri fictis rumoribus hostes
Ad cœlum, sempérque in maius robora tolli.
Hanc accersendis regem prætexere causam
Auxiliis, sua cui plus quàm satis arma supersunt.
At regem, aut alium quis credere poßit egentem
Non opus externæ, nullos conducere in vsus
Tot voluisse virûm tanto sibi millia sumptu,
Tam procul hinc, grauibúsq; suos onerare tributis?
Non adeò non ille sui est ignarus, & vsque
Immemor officij, non vt perpenderit antè
Et genus & numerum, & vires, & militis arma

Quíque

Quique metus præsens animis, pugnæve cupido:
Atque ea num potiora suis an in hoste minora.
Quid fuga Quintinos ea nuper facta per agros
Non satis ostendit, quid solis Gallia possit
Freta suis, equiti quæ sit fiducia nostro?
Tam paucis animos illi rediisse diebus,
Aut tirone putas conferri milite tutò
Posse manum, nihil vt valeat nihil vsus in armis?
Quid si concisum hunc equitem componimus hosti,
Nescio quot pariter nostra de gente cohortes
Horrida Germanæ poterunt tot millia gentis
Ferre, tot Hispanos, Belgas simul atque Britannos:
Quos illæ integris & adhuc cùm viribus essent,
Expectare in se non sustinuere ruentes?
Quid non plus illis animi victoria duplex
Addidit, aut nobis non spem fuga turpis ademit?
Atque vtinam positis pacatus viueret orbis
Ensibus & gladiis, sæuo nec milite nobis
Esset opus. sed quando malũ hoc cõmune videmus
Omnibus, æternúmque fuit: nec dedita multum
Armorum est hodie studiis, ciuilia longè
Plus amat, & varias exercet in vrbibus artes,
Aut intendit agris plebecula nostra colendis:
Conductas operas trans Rhenũ accersere & Albim
Cogimur, aut patriam Flandris exponere prædæ.
Si videas, qui nunc modicum conferre tributum
Militibus remúsque ferox stipendia nostris:
Si videas rectis ad te contendere signis
Hispanas acies, vrbi si fortè propinquas,

Omnem agrum circùm populari, incendere tecta,
Quid non pollicearis vt hac formidine quisquam
Liberet, incolumem & saluum te præstet ab hoste?
Nunc quereris, cælum atque deos testaris auarè,
Si quid ab immenso numerare iuberis aceruo.
At qua conditione? solent qua nempe profani
Mutua Iudæi numerare petentibus æra,
Quæ pòst accipiens magno cum fœnore reddat.
Dum celeres Turcæ Byzanti ad longa sederent
Mœnia, Cæsar inops animi rerúmque, rogabat
Suppliciter ciues, tantum & commune periclum
Vt ne despicerent, aliquid conferre tributi
Protinus, vnde viros miseræ conduceret vrbis
Præsidio, quam se simul & sua perdere mallent.
Non magis hi dictis aurem precibúsque dedere,
Quàm si non idem foret hostis, idémque periclum
Omnibus: aut regi bellum, non ciuibus esset.
Vrbs deserta suis capitur, nec barbarus ensis
Vlli hominum generi, sexu, ætatíve pepercit.
Non illas tenuit patriæ miser antè negatas
Ciuis opes: rapuit ferus omnia & impius hostis.
Quid Macedo Perseus, collectas patre Philippo
Ad bellum dum militibus dispensat auarè
Parcus opes, tanto nec dignas comparat hoste
Copiolas, & sese & regnum amisit & aurum?
Nam neque vectigal certa ratione modóque
Exigitur, nec sunt moderata impendia bello:
„ *Nec quicquam magnum rex vnquã gessit auarus.*
At potuit certo componi fœdere bellum,

Pax

Pax etiam potuit rerum pulcherrima nobis
Restitui, quam fama fuit non nolle Philippum,
Attrebates, ipsámq; alios depoſcere Belgas,
Vexatos longo lacrymoſi tempore belli.
Antè velim nos antè deûm pietate mereri. «
Et pacem, & veniam, atq; illis nos reddere dignos. «
Nam quæ pax, quíſve vſus erit, mortalibus, vnde «
Numen abeſt? aut quæ pacis ſtat finis habendæ? «
Nempe bonis quo liberius vel poſſit abuti
Quiſq; ſuis, poſitóque metu ridere, iocari,
Inſanire libidinibus, vel amore per vrbes
Fœmineo, turpíve aliquo diteſcere quæſtu:
Quæ pacis vera eſſe putantur commoda vulgò.
Non eſt illa tibi non eſt optanda, nec vllam
Tu potes inuitis pacem componere diuis.
Quòd ſi perſuaſum penitus mortalibus eſſet
Authorem belli eſſe Deum, pacíſq; petentum,
Nō tamen ex meritis precibúſve, ſed his dare bellū,
Pacem illis, vt cuiq; magis conducere genti
Viderit, haud temerè & reges & regis amicos
Accuſent, cauſáſq; infectæ pacis ad illos,
Primáq; ſuſcepti referunt exordia belli.
Deinde nec arbitrij eſt pax vnius, vt magis optet
Rex nihil Henricus, dare forſitan abnuet hoſtis,
Ni leges illum tulerit quaſcunque Philippus
Accipere, vt victore iubes à principe victum.
Hoc etiam pacto totum res nulla per orbem
Non venalis erit, ſi poſſeſſoris auari
Spémq; animúmq; auidus pretio ſuperauerit emptor.

En tibi Francorum virtus & pristina gentis
Gloria, quæ reges Hispanis atque Britannis
Sæpe dedit, Belgam contriuit sæpe rebellem,
Quæ Rhenum quicquid spatij fuit inter & Istrum,
Quod Lirim fluuium, gelidásque interiacet Alpes
Imperio tenuit: mox relligionis amore
Omnem Asiā peragrauit ouans, Arabúmq; subactis
Regibus, & fractis duplici certamine Turcis,
Egregium Solyma regnum stabiliuit in vrbe:
Túne illi tam fœdum illi dare turpiter audes
Regi consilium, cuius victricibus armis
Tristis & orba suo modò Scotia rege Britannum
Repulit, ingressum fines atq; intima regni?
Cuius & auspiciis amissa Bononia nuper,
Omnis & Oceani latè maris ora recepta est:
Mox defensa graui longè Mirandula bello.
Parmáq; Pontificum metuens & Cæsaris arma,
Quæ nostræ fidei sese commiserat antè:
Quo libertatem iucundam vindice forti
Sena diu tenuit, multos obsessa per annos:
Quamuis fine tamen cecidit labor irritus illi.
Qui desueta prius vestigia tempore longo
Calcauit pedibus, veterúmq; imitator auorum
Vsq; sub Heluetij ripas & flumina Rheni
Signa tulit, valde mirantibus illa colonis:
Qua spe erecta animis Germania protinus omnis
Libertatis vbiq; suas vexilla per vrbes
Proposuit, dominúmque antiqua sede potentem
Expulit ad Carnos longè veterésque Liburnos.

Quod si tum virtute sua libuisset, & armis
Uti Vindelicis, nunquam pòst vulnere tanto
Saucius infaustum cælo caput ille tulisset.
Atque hæc audito Errici modò nomine gesta
Sunt tamen, & Rhenũ cùm non transmitteret amnẽ:
Vnde reuertenti concussis omnia muris
Sparsa per Ardennam patuerunt oppida siluam.
Horrida non multò pòst tempore Cæsaris arma
Ingentésque minas vna legione repressit
Ad metas, cùm se veteranus ductor ab vno
Imberbi puero vinci clamaret: & omneis
Contra se tum stare deos quereretur Olympi.
Quid vos Eridani, Cassale, Valentia, ripis
Impositas memorem, aut alias tot in Alpibus vrbes
Vi domitas? quid te vinìque oleìque feracem
Corsica Tyrrheni maris insula, qua velut arcta
Compede constricti Ligures Thuscíque tenentur?
Longum sit memorare, quibus rex ipse duellis
Præfuerit, quos ipse manu confecerit hostes:
Et quæ diuersa penitus regione locorum
Magna per egregios bissenis gesserit annis
Bella duces, quantum imperio & ditione virorum
Creuerit, aut fines quàm longè extenderit agri.
Hîc mihi tristis enim, nimiúmq; aduersa duorum
Obiicitur fortuna ducum, duo prælia magna,
Bis fusæque acies, captúsque exercitus ingens:
Magna fuit clades, fateor, nisi maius ab illis
Emersisse malis facinus fortasse videtur.
Ex illo numera quæ tempore gessimus ipsi,

Quot validas vrbes, quot cepimus inclyta bello
Oppida, quæ sperare bonis vix Gallia rebus
Audeat: illum animo tibi (fac) propone, sequentîs
Atq; dies omnîs, quibus est allatus in vrbem
Nuntius aduersæ Quintini ad mœnia pugnæ,
Vt sine præsidiis equitum peditúmque, sine vllis
Tum belli ducibus, sine spe, quæ pascere quamuis
Alma solet miseros, discederéq; vltima rerum.
Magna precabamur tristes mœstíq; deorum
Numina, relliquias tam fœdæ stragis ab hoste
Seruarent, regúmq; domum hanc insignibus olim
Tot claram meritis, si nollent prorsus honore
Esse parem, sinerent aliquam tamen esse, nec hosti
Hunc animum mentémque darent, vt pergere ceptum
Vellet iter, noménq; adgnatæ extinguere gentis.
Isto nostra loco tum res erat: aspice quàm sit
Lætior hæc rerum facies, quàm distet ab illa.
Arma (vides) & equos legionúmq; agmina nobis
Suppetere, & quæcunq; putantur idonea bello:
Agminis ipse sui ductor rex, instat & ipse
Agmini. ille etiam formido & terror Iberi
Militis in partem curæ subit, ille Britannum
Qui modò littoribus nostris eiecit, & intra
Oceani fines spatiis conclusit iniquis
Fulmineus Guisius: fractis labentia pilis
Vertice tecta suo qui fulsit publica, latis
Sustinuisse humeris vt cœlum dicitur Atlas:
Nullus in vrbe pauor, nusquam trepidatur in agris.

Castra,

Castra, loci situs, vt patitur, quàm proxima castris
Contulimus: si præterea nihil vsq; profectum est,
Substitit in medio saltem victoria cursu,
Fortunáq; ferox iam vincere desiit hostis:
Quæ res nos igitur vel iniquo fœdere pacem
Expetere, aut nostro subigit decedere iure?
Contenti modico, longinqua munera pacis
Dulcia carpemus læti, nostrísq; fruemur
Quisq; bonis, omni posita formidine belli.
Quid tu animi vecors opulentum & nobile regnum "
Posse putas vllum diuturna in pace manere? "
Fac animo repetas memor omnem temporis acti
Historiam, quæcunque domi sint gesta forísve
Omnibus in terris postquam sunt condita regna:
Repperies aut continuis vexata duellis
Imperia, aut interposita nec longa fuisse
Reges & populos inter duo, tempora pacis.
Ter modò Romani scriptores limina Iani
Clausa ferunt inter sexcentos amplius annos.
Difficile imprimis æquo duo regna coire
Fœdere. Discessum, fac, conditionibus æquis,
Rex tamen aut iuuenis pacem, cupidúsve triumphi,
Irasci facilísve, malo aut persuasus amico,
Aut aliquam arripiens oblatam ex tẽpore causam,
Continuò soluet. quid si à victore potenti
Victus, & inferior leges accepit iniquas?
Dissimulare dies aliquot fortasse vel annos
Offensus poterit, dum corrogat vndiq; nummos,
Dum legit exercétq; suos, dum percitus ira

Contrahit, apta videt bello quæcunque gerendo.
At simul opportuna dabunt se tempora, sæuus
Irruet, & quæ pace prius concesserat, armis
Nunc repetet: vim illam potius dominíque potentis
Esse minas, quàm liberum & æquo fœdere pactum
Vociferans. facito hunc animi tamen esse pusilli,
Quíque anceps iterum non ausit adire periclum:
Ille tamen rebúsque ferox tumidúsque secundis,
Nesciet ille diu fortunam ferre secundam,
Non tolerare moras; non se, mihi crede, tenebit
Quin regem miserum bello quem vicerit antè,
Cuiq; vrbes aliquot, partem vel ademerit agri,
Nunc fortem validúmq; etiam minus, appetat vltro.
Aut menses aliquot si quis pudor impedit illum,
Apponet reges alios, qui bella mouebunt.
Prima, dein socium sese dabit improbus illis.
Plurima sic afflicta legas, aut perdita regna,
Hoc cupidè nimium dum pacis amabile nomen
Amplexi reges, quos belli fortè pigeret,
Plus tribuunt hosti, quàm bello quærere posset.
Tunc equidem leuia hæc & non onerosa videntur
In tabulas dum scriba refert, quia cæca voluptas
Impedit, auersámque aliò rapit improba mentem
Aut desiderium patriæ rerúmque suarum,
Aut grauis & longi nimium fuga fœda laboris,
Aut præsens aliquis belli metus, aut malus error,
Aut quiduis aliud caussæ. pòst nube fugata
Ex oculis, serò incipimus tum cernere verum,
Promissis condicta dies cùm venit amaris:

Et

Et linquendus ager, maiorum sanguine multo
Partus, & antiquis migrandum ciuibus vrbe est.
Traduntur claues, portis educitur omne
Præsidium, nouus immittit victricia miles
Signa, recedentiq. ferox maledicta superbè
Congerit: interea foribus pendentia summis
Lilia conuellit duri manus improba fabri,
Restituitq; aquilas, multum lacrymante calono.
Ad quæ pòst regio tecta & secura latebat,
Quæ felix hunc ante diem non viderat hostem,
Apparet subitò velut obiice nuda remoto.
Tum querimur stulti nimium properata fuisse
Fœdera, nil victis & nil sperantibus vltra
Durius imponi, aut grauius potuisse. quid hostes
Quid si etiam grauiora iubent? mora nulla sequamur
Imperium, & cedamus ei, qui cogere possit.
Fœdus homo turpísq; senex Iouianus ad vrbem
Dum properat, tantúmq; nouum componere regnum
Cogitat, insidias metuens atque arma tyranni,
Damnoso nimium atque inhonesto fœdere cessit
Regibus Arsacidis, populus quæcunque Latinis
Omnia trans Tigrim multos possederat annos,
Armeniæ regnum, & regem socia arma sequentem
Destituit: damni plus illa pace relatum est,
Plus ignominiæ, quàm si certamine magno
Victa iterum ad Cannas acies Romana fuisset.
Lysimachus sese atque suos rex tradidit hosti,
Vt biberet: nam tum sitis illum dura premebat.
Vtq; sitim potu expleuit, Proh Iuppiter, inquit,

Quàm citò prateriēs, mihi quāto est empta voluptas
Imperio. cupiat nunc effudisse lagenam
Infelix. Si vis exempla domestica regum
Nostrorum, quoniam melius nos instruit error
Interdum proprius: quot tradidit hostibus vrbes
Pace Bretigniaca, quantum ditionis & agri
Vnus homo longi pertæsus carceris olim?
Atq; is cui steterat libertas aurea tanti,
Pòst animi caussa cupiénsq; reuersus eodem est:
Maluit atq; mori seruus, quàm viuere liber.
Quæ mihi non aliquo belli scribuntur amore,
Aut odio pacis, qua nil iucundius vnquam
Esse potest homini: sed ne dum condere pacem
Festinamus, & à bello discedere quoquo
Nempe modo, capti dulcedine nominis vltro,
Non pacem nobis, sed bella, sed horrida bella,
Et multò peiora prioribus illa, paremus.
Hæc populus, sua sunt cui sola negotia curæ,
Hæc nequeunt alij tenues quicunque tueri,
Quiq; dolent, metuunt, gaudēt, cupiúntve, quibúsq;
Iudicium priuata tulit vel gratia, vel res:
Quíq; malo patriæ vel turpia lucra sequuntur.
Reges ista vident, & amantes regis amici,
Otia non tantùm quibus hac præsentia curæ,
Sed requies aliquando etiam ventura nepotum.
Nam quid pace bona magis est obtabile regi?
Scilicet vt varias de relligione per orbem
Clemens & placidus curet componere partes:
Vt commendet oues pastoribus vndiq; lectis
Ingenti

Ingenti studio, sponsor quandoque futurus:
Et iubeat superesse gregi, ne sæuus & ater
Incustodito lupus insidietur ouili:
Moribus vtque bonis populos & legibus vrbes
Instituat: lites, rixas, & iurgia fortis
Amputet, éque foro quæstus ac præmia tollat:
Iudicia & paucis & mandet amantibus æqui
Publica, nec pœnam facilis, iustúmque remittat
Supplicium: & meritos virtuti reddat honores.
Vt quæ longa diu bellorum impensa, vel artes
Inuexere malæ, tot vectigalia plebi
Demat, & immunes, equitum velit esse colonos
Hospitiis, iubeátque suos sibi condere fructus.
Has sordes, & monstra, quibus nunc plena videmus
Omnia, quæ pulchro fulgentia cernimus auro
Per fora, pérque domos & regum tecta, per vrbes,
Per vicos volitare, capútq; attollere cælo,
Eiiciat, manibúsque vetet contingere fiscos.
Quæ res si fuerint, regnum regémq; beatum
Efficient, & qui tali rectore regentur.
Nunc age, quid profers pacem cur regis amici,
Otia cur nolint? primùm communia vulgo
Quæ bona sunt aliis, isti quoque pace fruentur.
Quinetiam plura, & quo pluribus intus abundant,
Quóq; domos plures & prædia rure beati
Plura colunt: adde huc viuaria plena ferarum,
Balnea, piscinas, saltus, celsísq; decoras
Arboribus siluas, & amœnos floribus hortos,
Quæ non in tenui aut mediocri copia tecto est.

Seu mage deliciis aulæq; tenentur amore,
Et qua potest homini contingere pace voluptas
Maxima, quàm cum rege suo communiter isti
Non capiant? regi nihil est iucundius horum
Conuictu, fortuna potens & regia, cultus
Regius, vt solum videatur nomen abesse.
Quæ cùm tanta frui possint & talia pace,
Cur bello pacem, cur non sua prædia castris
Turpibus anteferunt? nisi quosdam fingis agrestes
Immanésq; viros eductos lacte ferino,
Nulla quibus mentem titillet honesta voluptas.
An verò metuunt vt inertes pace, nec vllis
Artibus, & studiis videantur protinus apti?
Nemo huic ingenio præstat vel lumine mentis,
Non verum citius, non dispicit acrius alter:
Nec quisquam fandi melior, suauissimus illi
Funditur ore sonus, torrentia fluminis instar
Verba cadunt, miratur in omni munere primum,
Et facilè ante alios respublica suspicit omnes.
Ille quidem bello melior, sed prorsus amœnum
Ingenium, & ciuile tamen, nostrísq; ferendum
Moribus aspicias, factum nec agrestius illa
Castrorum feritate, aliis vt sæpe videmus:
Vir pius, & rectè faciendi regibus author.
At sine honore domi, sine summo viuet vterque
Imperio: nec magna duobus gratia factæ
Pacis erit. quanquam meritis quæ deinde refertur
Gratia, sæpe iuuat, studium quoque ciuibus auget.
At vir amans patriæ populares negligit auras:
Nec

Nec porrò ille sua veniet minus vtilis vrbi,
Ingratos etiam prospectet si fore ciues.
Si mala pax & fiet iniqua (quod accidet istis
Inuitis) facilè hac carituri laude videntur:
Sin bona, quîs potius confectæ gloria pacis
Debetur? nec enim legato pacis honorem
Præconíve dabis, sed ei qui maxima cepit
Oppida vi, finésque extendit longius agri,
Qui nostris quacunque pedem ferus intulit hostis
Finibus, huic raptim volat obuius & premit illum
Fronte vel à tergo, possit ne impunè vagari:
Denique sic positis occursat ad omnia castris
Tempora, sicque locis penè omnibus imminet hosti,
Vt lassum belli pigeat, pacémque duello
Malit, & optatam requiem præferre labori.
Arma solent præsénsque metus legionis, & horror
Bellatorum equitum duras inflectere mentes
Ad pacis studium, tum regis nobile magni
Præcipuè claríve ducis cùm nomen ad hostem
Venerit, huic subito pulsantur corda timore.
Dic, age, si pacem peteres prior, ante Decembrẽ
Præteritum, Hispanósque recenti cæde feroces
Tunc humilis, supplex, & victus ad æqua vocares
Fœdera: non spernant tua verba, precésve refutent,
Imponántque tibi durissima frena iugúmque?
Nunc illos quæ caussa subegit quærere pacem?
Nempe amissus ager tantus, tótque oppida bello
Expugnata locis dimensa in parte duobus,
Horrenteis acies ferro castrísque paratum

Stare vident equitem, comísque micantibus ante
Signa duces, ipsúmque intra tentoria regem.
Hi pacem faciunt, non qui se venditat hosti
Et leuis & cupidus, non qui sibi quærit honorem,
Et populi plausus, diuini muneris author,
Sit quamuis ea pax nec honesta, nec vtilis vrbi.
Quàm facilè humanis aut vafro imponitur astu
Sensibus, aut animis cupientum inducitur error.
Fac tamen ignaros istis quosdámve malignos
Detrahere atque auferre decus laudémque cupitæ
Pacis, & indignos aliena laude fruisci:
Fac si vis illos etiam secedere in agrum,
Priuatámque domi procul aula degere vitam,
Iccircóne tibi miseri videantur, amoris
In patriam qui tot clarissima signa dederunt,
Quos bene tot gestis soletur gloria rebus?
Mî non hercle magis, quàm vir fortissimus ille
Linterni degens ingrata pulsus ab vrbe:
Aut qui Palladiis cognomine iustus Athenis
Cessit Aristides. mala sunt hæc propria regum,
Magnorúmque ducum, vt multa atque ingentia postquam
Officia & studia in patriam melioribus annis
Contulerint, solam pro omni mercede repertent
Inuidiam, rapiat falsos ignauus honores
Et mendax aliquis: tam sunt peruersa malorum
Iudicia, in meritos nec iustum semper & æquum est
Arbitrium populi, non & mutabilis aulæ.

Ad SAL. MACRINVM.

NOn ego tot ſine te ſoles, Macrine, fuiſſem,
Nec tam vicinis abſens regionibus vſque
Suſtineam deſiderium communis amici,
Si valeam, ſi res cupientem nulla moretur.
Me cari ſed in vrbe diu tenuere propinqui
Legibus adſtrictum medicis, non aere puro
Veſci, ferre pedem non extra tecta ſinentes.
Et vanus labor ille fuit. nunc vrbe relicta
Ereptus medicis, elapſus pharmacopolis
Frigida manè recens, & frigida veſpere carpo
Rura, nouum ſolem atque orientia ſidera ſeruo.
Quòd ſi fortè iuuat ſeceſſus viſere noſtros,
Diſce, Carentonio ſuperandus Matrona ponte,
Mox vbi quingentos inter duo flumina paſſus
Feceris, ad portum caſis cui nomen ab Anglis,
Tranſmittes Sequanam ratibus. nam pōs ibi nullus
Coniungit ripas. hinc te quæ proxima tellus
Excipiet, multis vbi manat vitreus humor
Fonticulis, & Vitriaco dat nomina pago,
Illa ſinu me pulchra ſuo fouet: illa forenſi
Vindicat à ſtrepitu, diríſque tumultibus vrbis.
Ad fanum reuocas: ſed agreſtes non minus odi
Cœtus: & feruere nouis pratoria veſtra
Hoſpitiis fama eſt, habitaríque ædibus arctè.
Eſt qui purpureis ſibi tres in veſtibus vnà
Conſpectos narret proceres: ego credere Romam

Ad vos & Tiberim migrasse, simúlque vereri
Ne Syrtes fugiens Siculis immergerer vndis
Qui potis es versus in tanta condere turba?
Res adeò ipsa mihi, non nomen displicet vrbis.
Castalio pauci primùm de fonte bibebant
Vates: manabant tum pleno gurgite riui.
Turba poetarum mox vt concurrere cepit,
Aufugere procul nymphæ, atque exaruit vnda.
Tu quoque versiculos Lauduni scribere plures
Vna luce potes, quàm multis mensibus istic,
Quò sese plenis fundit Lutetia portis.
Namque volunt siluas, aut deuia rura poetæ,
Et melius vacuis scribuntur carmina pagis.
Hæc tecum, Macrine, iocoso carmine lusi,
Me quia tu numerare soles in vatibus vnum:
Verùm aliud caussæ est. etenim sitientibus atque
Siccis permultum conferre silentia dicunt:
Congressus hominum, atque vsum sermonis obesse.
Quem necat importuna sitis, cui faucibus imis
Spiritus, & vox attrahitur pulmonibus ægrè,
Par est colloquio & caris absistere amicis:
Sed fari vetitum prohibet nil scribere versus,
Aut certè limis aliorum scripta tueri,
Qualia sæpe dedit Salmonius aurea nobis,
Et dabit, hunc ægro voleant quæ demere morbum.

De morte D. BRISSACÆ.

MAturum vt celsa pendẽs ex arbore pomum
Concidit ad terrã leuiter spirantibus auris:
Sic vitæ spatium cùm iam BRISSACA *supremum*
Confecisset anus, tenuíque in corpore vires
Deficerent, nulla vi animam cogente volucrem
Efflauit, quæ mox sublimis reddita cælo est.
Fortunata suis mulier, si qua extitit vnquam
Vlla bonis: florens quæ semper amore potentum,
Victrix per medios fluctus mutabilis aulæ
Transiit, illæsum seruauit casta pudorem:
Et reliquam viuens egit sine crimine vitam.
Hinc illi prius Augustæ data cura puellæ,
Mox & fida comes nunquam discessit adultæ
A latere: ipsius curas, arcanáque mentis
Omnia cognouit, nec quicquam Regia virgo
Maius adorta rei est, consulta non prius illa.
Nam quæ difficiles alias morosa senectus,
Quæque solet tristes animis, & reddere vultu,
Hanc mage iucundam teneris gratámque refecit
Virginibus: lætum nihil vt depasceret ætas,
Vnde coli vt genitrix, & mater vt altera Regum
Commeruit dici, comis simul, & grauis æquè.
Vt verò fert ipsa bonos bona vinea fructus,
Et similes pulli generosa matre creantur:
Sic fortes dedit illa viros, sed laudibus vnum
Militiæ, æquantem veterum quoque facta virorum

Fortia, Taurini qui nunc in finibus agri
Dux magnus, Francis Insubrum debita regna
Paulatim molitur, & oppida singula carpit.
Illa quidem meliora tenet promissa beatis
Nunc loca, nec vitæ (sinerent si numina) reddi
Atque iterum cupiat mortale resumere corpus.
Horrificis quondam ceu tempestatibus acti
Ionio procul in magno, si fortè remissa
Vi maris, appellant reduces ad littora nautæ,
Nolint pòst rapidis iterum se credere ventis,
Nolint & decursa pericula rursus adire,
Spes licet ingentis potiundi affulgeat auri.
Quo minus est nobis illius morte dolendum,
Quæ bona mutauit moriens mediocria summis:
Nunc conuiua deûm, pulchri nunc ciuis olympi
Omnes infra se positas despectat humi res.
Lugenda illorum potius sunt funera, cæcæ
More vetustatis, qui dum vixere, profundis
Immersi iacuêre malis, nec turpius vllum
Sunt veriti facinus scelerata admittere dextra:
Quos tamen extinctos, offensi numinis ira,
Æterníque manent non deficientibus ignes
Corporibus. tantò grauior vindicta Deorum est.

Ad MARGARITAM Regis sororẽ.

MEntito toties Remorum & nuper in vrbe,
Et pòst litterulis, modò quas Dunẽsis ab agri
Castello

Castello dedimus, vix æquum parcere. eundem
Námque bis ad lapidem scopulúmve impingere
turpe est.
Præterïere dies condictáque tempora. Quòd si
Ad noua te promissa vocem nunc, spémque futuri:
Non credas etiam iurato & vera loquenti,
Non si succedam foribus tuáque ostia pulsem:
Atque hæc pœna vetus mendaci debita linguæ,
Quam subeam patiens, si non aliena potestas
Huius tota rei sit, non mea. Namque putare
Noli me lentis manibus mollíque lacerto
Hoc opus aggressum: quem si natura tulisset
Ignauum, mollem, pigrum, requietis amantem,
At permulta domum retrahant tamen: optima con-
iux,
Tum desideriúmque vrbis, rerúmque mearum,
Imprimísque tui: facies me cuius & oris
Gratia tam reficit, quàm verno tempore flores
Purpurei gratum spirant carpentis odorem
Naribus, & recreant omneis in corpore sensus.
Quàm fluuio mersata diu, perfusa vel imbri
Longa fouent volucres aprico littore colla,
Et madidas gaudent expandere solibus alas.
Quid faciam? poßúmne reos vrgere morantes
Pignoribus captis, cæptúmve relinquere crimen?
Hic (dicent) nobis operam non præbuit, vrbem
Dum properat fugiens, patrióśque reuisere fineis
Corripuit spatium conceßi temporis, ex quo
Ornandæ litis nobis erepta facultas:

S

Aut aliud fingent maledictum atrocius illo.
Quin & sarcinulas cogenti atque ire parato
Obijcitur noua cura, nouíque repentè labores
Incurrunt: aliud iubeor cognoscere crimen;
Commißíque reo mores inquirere testis.
Accipio mandata, geróque ex ordine morem.
Credo aliquod propriúmve meũ, facinúsve paternum
Vlcisci voluisse Deos: & carceris instar
Hunc mihi pœnarúmve locum tribuisse merenti.
Te memini, te Virgo, prius quàm extruderer istinc,
Præsentire malum hoc veniens, nostrámque dolere
Sæpe vicem. quia nec capitalis quæstio nostris
Apta videretur vel congrua moribus esse.
Quod si præscisses longum fore (qui tuus erga
Nos amor est) nunquam discedere passa fuisses.
Huc aliquis saltem veniat dimissus ab vrbe
Nuntius, optatis implens mihi vocibus aureis,
Téque ferens (sicut primis consuestis ab annis)
Reginam pariter duo rari exempla pudoris
Viuere coniunctas animis, rectéque valere.
Te quoque fraterno, atque illam gaudere mariti
Iucundo reditu. & claris ex hoste triumphis:
Et populum clausis circum delubra tabernis
Ire Deo grateis tantis succeßibus actum.
Verùm Mercurius nos has retrusit in oras,
Quas adeunt nulli, per quas nec transitus vlli est:
Et nisi spes primis affulgeat alma calendis
Promittens operi supremum imponere finem,
Ianus & incipiente bifrons me liberet anno,

For-

Forsitan huic poßim succumbere Virgo labori.

IN FRANCISCI Illustr. Franciæ Delphini, & MARIÆ sereniss. Scotorum Reginę nuptias.

MENE etiam cantare iubes & ludere versu
Necdum maturæ teneros ætatis amores,
Quos insueta venus lasciua compede vinxit
Ante diem, thalamóque pares sociauit eburno?
Digna magis placidis vatum quos educat aula
Res erat ingeniis, vel docta Lutetia fundit
Quos gremio fœcunda suo: mihi publica rerum
Cura gerendarum sensus effecit amaros,
Lætitiámque omnem vetulo grauis abstulit ætas.
Ipse quidem satis vsque satis fecisse videbor,
Attulero causas properati fœderis huius
Reges & populos inter duo: namque malignè
Quidam homines etiā hæc vulgò connubia rodūt.
Non quo more solent humiles de plebe mariti
Expectare, pilus dum mentum mollis inumbret,
Et iustæ vigeant robusto in corpore vires,
Sic Reges faciunt, licet illis ducere lectas
Quandocunque volunt, quacunque ætate puellas,
In magno numero. Personis regia paucis
Progenies, paucis domibus concluditur arctè.
Vnde semel neglecta prior quæ se obtulit istis

Conditio, frustra similis venientibus annis
Quaeritur. hinc natis quandoque superbia patrum
Obfuit, innuptaeq́; domi mansere puellae,
Et sola in vacuo longùm gemuere cubili.
Nulla expers adeò prorsus fortuna malorum est.
Sed par non aliud conuenit pulchrius vnquam
Nobiliúsve. Puer vultu faciéque decora
Iam magni fortísque futuri principis olim
Dat clarũ specimẽ: super haec quoq; plurima in illo
Semina virtutis sunt non obscura paterna.
Illa autem praestat reliquis pulcherrima forma
Virginibus, comitésque suas supereminet omneis:
Aspectu veneranda, putes vt numen inesse,
Tantus in ore decor, maiestas regia tanta est.
Accessere etiam diuina Palladis artes,
Et maior sexu prudentia, maior & annis.
Quae bona, si posita in mediocri sorte fuissent,
Per se magna tamen poterant atque ampla videri.
Lucent illa quidem mage Regibus insita magnis:
Tum decus accipiunt à Regibus ipsa vicissim,
Splendidior gemma vt meliore inclusa metallo.
Accipe nunc quid opũ vel vterq; vel altera dotis
Contulerit. Puer Henrici spes magna parentis
Vnus & imperij Francorum ac nominis heres
Designatus: at illa suo Regina marito
Scottorum tabulis Regnum dotalibus affert.
Paruum (inquis) paruum, fateor, cõponimus illud
Si nostro. sed cuius opem sensitq; paratum
Non semel auxilium labefactis Gallia rebus,
Cùm

Cùm bellum gererent nostris in finibus Angli,
Desertam illorum patriam simul agmine facto
Scotti incursabant.metus hic sua protinus illos
Respicere,& nostris cogebat cedere terris.
Quinetiam tellus his tam fœcunda virorum,
Támque ardens animus bellíque incensus amore,
Vt cùm alius premeret vicinum exercitus hostem,
Suppetias alius nobis laturus eodem
Tempore,cærulei transmitteret æquora ponti.
Pro quo rex Scottus frater sociúsque vocari
Regibus à Francis meruit:stipántque frequentes
Semper adhuc Scotti Francorum corpora regum.
Nunc quondam socia,& longo diuisa locorum
Atque maris tractu,viuent & legibus ijsdem,
Et discent vni domino parere libenter
Regna duo. At medij qui sunt vtrisque Britanni
Forsitan hostiles animos,odiúmque remittent:
Heredíque ferent materni sanguinis vltro
Imperium.vel,si malint contendere bello,
Discent quid virtus possit coniuncta duorum.
Magna quidẽ memoro,sed enim dij cætera,Guinis
Excisis,captóque iubent sperare Caleto.
At vos lætitia, Galli Scotíque,solutos
Exhilarate animos,atque omnem ponite curam:
Túque Errice parens,& tu Catharina bonorum
Tot Regum genitrix,& tu Soror optima Regis:
Vos etiam fratres duo gentis lumina nostræ,
Clari ambo studiis ciuilibus,alter & armis,
Quorum pulchra soror regi est enixa marito

Hoc decus. Ille quidem moriens hæc tanta videre
Gaudia non potuit natorum cura suorum
Si qua tamē reliqua est patribus iam lumine cassis,
Ipsum credibile est lætari virgine tali,
Et tanto genero: grauiter neque ferre vetustum
Gentis adoptiuo cognomine crescere nomen.
At mater regina libens spectacula cernat
Hæc oculis, nec ferre viæ cursúsque laborem
Extimeat, nec se rapidis committere ventis.
Sed potior pietas, & rerum publica cura
Distinet, inuitámque locis consistere cogit.
Omnes præterea quibus aut bona, vel quibus æqua
Mens fuit, hunc faustis fortunatísque diebus
Inseruere diem, atque eius meminisse nepotes
Præcipiunt. Ipsi Reges, quos ordine stanteis
Cernimus ex altis fora despectare columnis,
Exultasse mihi signúmque dedisse videntur
Lætitiæ. tanto mage ferrea corda quibusdam
Sunt hominum, quàm vel statuis è marmore ductis.
Nam quid iactabas memorem per compita voces,
Multorum & fictas lacrymas, periisse ferentum
Omnia: & abscissam longos spem pacis in annos,
Si Francis illæsa fides, Scotísque maneret?
Quinetiam, versis animis, noua fœdera Regem,
Atque alias aliásque nurus spectare iubebant:
Vnam autem gemina (credo) iam prole parentem,
Bis totidem natam quot Regis filius annos,
Quæ res visa parum, vel iniquis auribus, æqua.
Iccirco Regi confingitur esse Philippo

Nubilis

Nubilis, & matura viro iam filia, nobis
Quam spondere velit, finémque imponere bello.
Haec primùm fabella creauit Regis amicis
Inuidiam: detecta, aliquo post tempore, risum
Commouit populis. tam vana & turpia liuor
Saepe malus stultos adigit prorumpere verba:
Quos ego commoneo, perfectis denique rebus,
Desinere in vulgus pueriles spargere nugas,
Desinere & quae visa Deis sunt, tendere contra.
Nũ studiis, genere atque opibus, nũ deniq; forma
Inuenient aliam quae se huic componere possit?
Quid promissa fides, cùm flens regina puellam
Mater adhuc teneram Regi transmisit: & illo
Pignore firmauit tabulas & pacta futuri
Coniugij? vel tot precibus votísque petitam,
Perfidiosa suis nunc Gallia reddat amicis?
Illa viro despecta, alij cùm nupserit, omnem
Semper agat vitam non immemor antè repulsae:
Et iustum cupiens vlcisci irata dolorem,
Cum ducibus nostris gerat implacabile bellum:
Aut foedè populetur agros, aut nauibus ignes
Iniiciat, nostríque infestet littoris oram.
Vt nec commoueat sese: tamen Anglia nullum
A tergo metuens, conscensis nauibus, hostem,
Tetra magis, bellóque incumbat durior vni.
Sic nobis veniat cum damno dedecus ingens.
Dij tãtum prohibete malum, atque auertite nostris
Verticibus. nimis illa nimis cum dote remissa
Gentis Aquitanae coniux magno stetit olim

Regibus.hic nostras veterum malus error auorum
Erudijt menteis,& cernere fecit acutùm.
Vos inimicitias,odia aut priuata secuti,
Non potuistis item perpendere, quid sit honestum,
Et quid damnosum,aut communi ter vtile nobis.
Tempus erit,cum læta domus se regia tollet
Natorum numero,& diuinæ stirpis honore.
Quot dabit illa viros,tot erunt tribuenda viritim
Regna superstitibus.continget Gallia primo:
Proximus Insubrûm *populos,omnémque tenebit*
Italiam,Alpinis à montibus vsque Tarentum.
Hic Scottis & iura dabit:reget ille Britannos.
Accipient alias alij mox ordine sedes.
Sic totum natis genitor dispertiet orbem.
Hæc mihi namque suo vati prædixit Apollo.
Quæ mea posteritas (vt spero) læta videbit:
Et dicet(si nostra manent modò carmina) dicet:
Ista olim iam noster auus ventura canebat,
Maxima pars hominum fieri cùm posse negaret.

AD CAROLVM LOTHARINGVM Cardinalem.

NVNC *etiam cari morbo qui fortè nepotis*
Restiterat,vestri gregis vnũ subtrahis.O, me
Pegasus hinc aliquis raptum per inania cæli.
Nubila,felici Remorum sistat in vrbe,
Te videam studiis auidè cupidéque fruentem

Prima luce: dein cùm tertia fugerit hora,
Irriguos longis obeuntem paßibus hortos.
Quid si te sacris operantem magne sacerdos:
Quid si conspiciam, ex alto pia verba tonantem?
Næ magis oblecter, quàm cùm laudata legenti
Principis obsigno rescripta, precésve nocentum
Cognosco. tum si miserum fortuna molestis
Eripuit fucis, siluæ secreta propinquæ
Excipiunt: steriléſque perambulo solus arenas.
His tectus latebris aliquid vel cogito mecum,
Scribo, legóve, nec exigitur pars vlla diei
Lætius, ô, miseros vani quos plena tumultûs
Vita iuuat, resonánſque forum clamoribus altis.
Atque ego præcanis & mento & crinibus, essem
Vnus in his, nisi tu soluisses vincula dextris:
Victor vt Alcides eduxit Thesea vinctum
Infernis domibus. sed enim tibi gloria maior
Surgit, ab immundis lustrata sordibus ara
Iustitiæ, quanuis obtrectet turba malorum.
Parca, tenax, & amans lucri natura, grauatè
Largitur quas res precio mutare solebat.
Nec si tantundem mercedis fiscus auaro
Annumeret, non ille reis auferre licenter
Malit, & infami probrum coniungere lucro.
Impius vt poscat non tam stipendia miles,
Quàm scelerum veniam, libertatémque vagandi
Per socias impunè domos: quòd si mala tantum
Consuetudo valebit, vt vtile vincat honestum,
Non ideò minor huius erit pòst gloria facti.

Quondam etiam iacuit præsens incognita virtus
Quam mirata sequens ætas est deinde nepotum.
Ecce tibi veniunt, qui legem principis vltro
Accipiant: legísque authorem ad sidera tollant.

AD MARGARITAM Regis sororem.

AFFLICTVM *Regina malis, & pōdere pressū*
Inuidiæ, tua me virtus & dextra leuauit:
Illa quidem fessis hominum succurrere rebus
Sueta prius sed adhuc illustri cognita nullo
Conatu, nulláque insignis & ardua palma.
Hæc tibi pugna semel forti pugnata lacerto,
Hæc magnum præclara dabit victoria nomen:
Et posthac documento aliis erit omnibus, ipsos
Nec contra Reges, nec contra exurgere Regum
Diuinam sobolem, stultorum more gigantum:
Qui se diuitiis freti iactare per vrbes
Et iam magnanimis opponere Regibus audent:
Qui cum auro parere sibi mortalia cogant
Omnia, mercentur titulos mercentur honores.
Indignum clamant tantùm potuisse sororem
Regis apud Regem: atque suas cecidisse queruntur
Ad terram fractas, hoc tanquam vulnere, vires.
Qui te condemnat responsum non feret à me,
Sed mage stultitiæ damnabitur. Ac mala quondā
Verba Deos contra si proferat impius, illos

Excu-

Excusare alius, defendere nemo laboret:
Parcere sed dictis iubeat, linguámve recidi
Insano. Iam ferri Adamas vt respuit ictum,
Haud tua vita secus spurcæ conuicia linguæ
Reiicit. At nimia hæc tua nostri cura notatur.
O plebs, ô, & vulgus amans sua commoda tantùm!
Quid pede tu Reges tecum metiris eodem,
Nec curare putas aliena? sed est tamen inter,
Est te non minimum discriminis inter & illos:
Tu tibi, non aliis etiam prodesse laboras.
Regum progenies cælo cognata, bonorum
More Deûm, nobis & nostræ tota saluti
Inuigilat: multáque suos ope gaudet amicos,
Gaudet & auxilio studiis opibúsque iuuare.
Nec verò tantum (si res tua Virgo fuisset)
Nauasses operæ. iamdudum sponte dedisses
Victa manus. Ego me fateor non antè merentem
Hæc cepisse tuo bona munere: sed neque dignum
Pro quo susciperes tantos Regina labores,
Et pro quo certamen atrox pugnámque subires:
Nec mea causa tamen (quãquam sermone potentũ
Et linguis vexata fuit petulanter iniquis:)
Non sese ratione potest, causáque tueri.
Stat mecũ imprimis, stat Regis aperta voluntas
Tot verbis testata palàm, totiésque frequenti
Conuentu procerum, toties astante Senatu:
Regis in arbitrio porrò est vnius, honores
Largiri quibus ipse velit, qui morte caduci
Rursus ad authorẽ redeant: neque dein sequuntur

Heredes, alia vt proprio quæ iure tenemus.
Concessis tantùm licet his, dum viuimus, vti.
Hunc ergo, si me voluit, cùm posset, habere,
Cur adimis, cur Rege datum mihi tollis honorem?
Nam cessum à moriente mihi donauerat (inquis)
Ille prius: potiórque mea est sic tempore causa.
Dicere te possum mentito nomine Regi
Obrepsisse, mihíque adeò nec futilis author
Rex erit. Audisti & meministi sæpe querentem
Tantum audere homines, vt fraudē innectere Regi
Haud dubitent, cuius neque te Cornelia facti
Soluit adhuc meritis debes quas improbe pœnis.
Sed fac te pœnis & legibus esse solutum,
Atque impunè tibi licuisse obrepere Regi:
Non tamen hunc etiam poteris dissoluere nodum.
Si monstras Regem purè donasse, remitto:
Sin est conditio verbis adiecta disertis,
Si quadraginta superauerit ille diebus,
Quem biduo, summum triduo pòst constitit agrum
Interijsse, potes cesso contendere iure
Esse tuum, quod sors & rerum tristis ademit
Euentus, cùm sit cedentis morte soluta
Cessio? sed positam contendis tollere legem.
Aio ego, Rex ait ipse, negas tu: cui mage par est
Credi? nempe recens factum est, & non ita pridem
Res e a gesta. sedet qui testis & arbiter idem,
Cuius nulla fidem labefactat gratia, nulla
Suspitio minuit: mentitum dicere regem,
Illius eiurare forúmve audebis iniquum?

Rursus,

Rursus, iure negas factum, & me legibus urges.
Hic magni quoque regis in arctũ immensa potestas
Cogitur: augustósque patres pulsare vetatur.
Quid tu dandorum leges praescribis honorum
Regibus: & falsos trahis ad tua commoda sensus?
Unde ad nos venit, dic sodes, clausula? cessas
Quae iubet esse ratas ita spes, cessúmque valere
Si quadraginta pòst vixerit ille diebus?
Non descripta sacris ad res exinde profanas
Transiit? At sacrũ prohibent quoque vẽdere leges.
Tu tamen hac ratione forensem excludis honorem,
Ut sacrum nec vendibilem, praeclarus & author
Iuris & interpres. Nam cedere sacra profanis
Si minus est licitum, cur sit meliore sacrorum
Cessio iure, nec euentu suspensa futuro
Confestim valeat, cùm caetera quae propè nostro
Sunt in mancipio, mox publica munera quamuis
Cessa cadant, nisi legitimum decurrere tempus
Cedenti post fata dabunt, iterúmque recurrens
Luna dies certos languentem viderit aegrum?

At meruit viuens ea praemia ferre Poterus:
Commeritum certè fateor, dignúmque videri
In medio statuam cui ponat curia templo:
Nec Regis studium retraho. sed vtrilibet ipse
Cùm posset dare, si mihi dat, non eripit illi.
Nec verò semper tribuit plus ille merenti:
Et fauor, & meritis interdum gratia praestat.
Nec semper diues melior praelatus egeno est:
Nec tam augenda nouis opibus locupletis amici

Copia, quã miseri atque inopis fortuna leuãda est.
Adde quod heredis persona remotior vno
Ipsa gradu, nec sæpe refert probitate parentes,
Non etiam patrio semper succedit amori.
Quanquam hîc nulla mei ratio fuit: ille sorori
Promissum vetus exoluit. me iussit ab illa
Accipere, acceptum voluit me ferre sorori.
Ergo si meritis res penditur, haud sua quisquam
Contulerit Regina tuis. Nunc falce premendæ
Quorundam voces hominum, qui fronte seuera
Magnificisque solent aliena reprendere verbis.
Ambitiosa quidem res est viuentis honores
Poscere. Quid nimium fateor si patris amorem,
Si maiore aliquid studio fecisse puellæ
Dotandæ causa, non excusabile factum
Indulgentis erit genitoris? an illius annos,
Corripui: vitámque veneno, aut fraude petiui?
Tu verò custos agríque fidelis amicus
Cùm pretio tibi sacrum esses depactus honorem,
Quid tum, quid porrò cupiebas? nempe quid? agri
Interitum nisi mox celerem, rata quo magis esset
Pactio, mancipiúmque rei tibi cederet emptæ.
Confer vtrumque simul factum, nihil esse videbis
Quo te præcipuè tollas. verùm audio patres
Collaudasse tuum. taceo: ne cogar in ipsos
Dicere: quos semper colui, quos semper amaui.
At malus est iudex omnis qui rumpitur intus
Inuidia, qui se medium fert litibus vltro,
Inq́; sua cupidè properat ius dicere causa.

Victus,

Victus, ad heredem nos reiicis. filius vrget
Gratia nos populíque fauor, noménque parentis.
Si gener aut natus patris sibi poscat honorem,
Vix habeam certè contrà quid dicere possim,
Hoc nisi magnificis ita visum regibus esse,
Quorum est arbitrij res rota. sed hîc neque genti
Gloria, nec deductus honos maioribus olim
Quæritur hæredi: tantùm pro merce reposcit
Illicita pretium patris prædiuitis heres
Filius. aude illi factam nunc dicere fraudem.
Aspice quæ contrà fuerit mihi causa parenti:
Scilicet vt nubat iuueni dotata marito
Filia: quam sine dote viro si tradere possim,
Et præsens aliunde mihi sit copia, nunquam
Ad Regem toties adeam, Regísque sororem.
Me mea paupertas iam multos impulit annos
Regi ferre preces, & natæ poscere dotem.
Dat bonus, accipio: nec eo sum ditior vno
Asse, quod accepi mox annumerare necesse est.
Hic capit, vt condat, vel auaro in fœnore ponat.
Sed vos vrbani locupletes atque beati,
Vobiscum certare alios scelus esse putatis,
Propter diuitias, quibus omnia ducitis æquum
Cedere, propter opes, quibus & regnatis in aula,
Oppidáque & vicos vestra ditione tenetis.
Saltem aliquid virtuti, aliquid concedite nobis.
Si locus est aditúsque ad publica munera solis
Diuitibus, si nil inopes sperare iubentur:
Nil à Rege ferunt: studia omnia vbique necesse est

Concidere: & virtutis iter studiúmque relinqui.
» *At vos cum vestris potius pereatis amicis,*
» *Hoc est cũ nummis: quã tot bona scripta, tot artes*
» *Ingenua iaceant, & virtus optima rerum.*

AD CAROLVM Cardinalem Lotharenum.

SI *Pacem tecum referes, tua munia Regi*
Et populo non grata minus promittere possum,
Quàm fraterna fuit nuper victoria pulsis
Hostibus, & capto magna cum laude Caleto.
Ingenium tibi Dij, sermonem & verba dedere,
Queis animos regere, & quóuis impellere possis.
Nec renuunt hostes, nec pacem nolle Philippus
Dicitur. at Christerna sui cupidissima nati,
Non vnquam teneris missura amplexibus illũ est,
Quem bello speret nequicquam posse teneri.
Quo sit nostra loco, quo res, neque te fugit, hostis:
Opprimimur Celta pariter, Belgaq; malorum
Ingenti cumulo: qua nos accersimus ipsi.
Iam nimium longo vexatur lassa duello
Gallia: iam rerum damnosa mole fatiscit.
Pracipites coguntur agris migrare coloni,
Atque alio sub sole nouas sibi quarere sedes:
Ipsa quoque immodicis plebs vectigalibus impar,
Oppida, certatímque domos & tecta relinquit.
Nobilitas longa sumptus, & ferre laborem

Militia

Militia se posse negat. nec iam locus vsquam est
Pressa mali videas vbi non vestigia tanti.
Quis modus irarum, finísve aliena petendi?
Hoc animis odium, lacrymosi & semina belli,
Iamdudum, iam tempus erat deponere Reges:
Iam satis experti bello, quid possit vterque,
Quásque trahat secum & quantas in prælia vires.
Barbarus externis ideò conscribitur oris
Miles, vt obuersa Turcis statione relicta
Ferrum in nos amens, in nostráque viscera vertat?
O cæcas hominum mentes! dum mutua stulti
Pastores odia exercent, lupus intrat ouile:
Séque super caulas saltu iacit, & pecus omne
Dentibus infrendens laniat, pecorísque magistros.
Namque malũ hoc domibus si nõdũ adrepere vestris
Sensistis, moueant aliena pericula saltem:
Et Rhodus, & patruo non pridem erepta, Philippe,
Buda tuo, & misera bis iam tentata Viennæ
Mœnia: quæ tristem dederint si versa ruinam,
Pugnandum hîc nobis vicini ad flumina Rheni
Cum Turcis erit, atque Scythis, cum milite Græco.

Forsitan huius erunt tot tantáque præmia belli,
Vt valeant abolêre metum victoribus omnem:
Nẽpe aliquod positũ est opulentũ & nobile regnum
In medio, latéque patens prouincia, parti
Alterutri cessura Deûm quæ munere vincet.

Huc ades, atque ex præteritis venientia rerum
Collige: non obscura dabunt se signa futuri
Temporis. Istorum donec vixere parentes
Triginta totos bellum gessere per annos:

Exhausere suas profusis sumptibus vrbes,
Multa virûm turpíque dederunt millia letho.
Et quid post tantos morientibus vsque labores
Quid lucri rediit? prorsus nihil. vtraque multis
Sæpe malis concussa, steterunt finibus iisdem
Regna tamen: nec quicquam alter decerpsit ab agro
Alterius. tam sæpe cadunt studia irrita regum.
Alter quinetiam senior iam plenus honorum,
Cùm iuuenem amisso regem genitore superbus
Despiceret, nec stare paterno fœdere vellet:
Illi congressus malè, fugit: & arma coactus
Ponere, & infelix patriis decedere regnis
Vt viuens funus sibi duceret, atq; sepulchri
Vltima in Hesperia solennem conderet aram.
Vertit pòst paulò fortuna, vicémque Philippus
Reddidit Errici ducibus. nec longa fuere
Gaudia victori, capta mox vrbe Caletûm,
Et penitus nostro depulsis orbe Britannis.
Nunc iterum summis bellum reparatur vtrinque
Viribus, ac si primùm hodie noua prælia tentent.
Quãdo igitur sine pace nequit manus vlla mederi
Tot tantísque malis, adhibe vim pectoris omnem,
Ingenij, linguæque, ac vocis melle fluentis
Suauius. hanc nobis optatam confice pacem,
Lotarene. tibi debebit Gallia multum.
Nil te, pontificis cura, nil dignius vnquam
Suscipies. mandata tui suprema magistri,
Promissam pueróque fidem seruare memento.
Hoc faciens, querna in reditu cingere corona,
Et meritum Patrispatriæ cognomen habebis.

AD

AD AMPLISSIMVM ILLVSTRISSIMVMQVE PRINCIPEM CAROLVM CARDIN. LOTHAR.

Epigramma.

HOC etiam loculis munus tibi, Carole, nostris
Mittimus: hoc gratum, Carole, munus habe.
Est paruum, fateor: verùm quo forma regendi
Expressa est magni quamlibet Imperij.
In multis, hæc pauca manu, præcepta notaui
Visa mihi nostris moribus apta magis.
Quæ Rex te longè discet meliore magistro;
Séque Patris dignum reddet imaginibus.

MICHAELIS HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII EPISTOLArum ſeu ſermonum liber quintus.

De ſacra FRANCISCI II. Galliarum Regis initiatione, regníque ipſius adminiſtrandi prouidentia.

SERMO.

CÆLESTI eſt oleo Mariæ Puer vnctus ad aram
Virginis. hoc felix vt ſit fauſtúmq; precamur:
Tithoni longos ſuperet vel Neſtoris annos.
Talibus interea diſcat dignare magiſtris,
Qualeis non alios Regum prior extulit ætas,
Nec quondam puero delegit mater Achilli.
Diſcat difficilem longè plus omnibus artem,
Antiquos vt amet regere & defendere fines
Imperii: dominis quæ ſunt aliena relinquat.
Illum vicini reges venerentur, vt alto
Sanctum aliquod terris demiſſum numen Olympo:
Illius externi cupiant componere lites
Arbitrio populi, cupiant diſcere bello.

Nec

Nec tam fortis amet dici, quàm iustus, & armis
Parta per humanas fugiat cognomina cædes.
Obseruet promissa, fidémque immobilis hosti:
Nec pacem in bello, neque bellum in pace requirat.
Aut quid discipulos Christi nos esse fatemur,
Si nulla in nobis expressa illius imago est?
Haud miror in patriam pietas, ciuésque tuendos
Cura sit: vt patriam bonus illis præstet amorem.
Tardus & ad pœnam dubiis, idem acer apertis
Criminibus vindex, rigidus legúmq; minister.
Nec res iudicio finitásque ordine lites
Rescindat: nec supplicio pœnáve nocentes
Damnatósque leuet, legum nec vincula soluat.
Siue magistratus, sacrorum siue legendi
Pontifices, secum ipse diu multúmque requirat
Ecquis apud ciues tanto sit dignus honore:
Nec precibus, pretióve locum det, equísve citatis:
More sed antiquo, lecti proscribat apertè
Pontificis nomen, vel iudicis. audiat omnes
Quorumcúnque hominum voces & dicta. morando
Consilium melius capiet, neque serò pigebit
Agnouisse malum re denique turpiter acta.
Quos non fallit enim Reges inscitia rerum? "
Aut quanam vitare dolos prudentia possit, "
Vni cùm plures ficti insidiantur amici? "
Nam quandoque dies veniet metuenda futuri
Iudicij: quem nemo diem rex, siue senator,
Siue magistratus fugiet. poscetur ab ipso
Principe non tantum rerum quas gesserit ipse,

Subtilis ratio: verùm & quas gesserit olim
Improbus aut iudex, aut praua mente sacerdos,
Aut alij, quibus est delata a rege potestas.
Ille miser pœnas alieni criminis, immò
Exoluet proprij, qui non prouiderit antè
Quos, quibus, immeritos viuens mandaret honores,
Quósve minus dignos sacris præponeret aris.
Nec mihi dignus erit diuina humanáque iura
Qui didicit, si non idem coniunxerit æqui
Atque boni studium, si non pietatis amorem:
Et nisi pauperibus faueat, locupletibus æquè,
Et nisi templorum reditus largitur egenis.
Quò mihi nobilitas, quò vana scientia rerum,
Si pietas aberit sacris, à Iudice virtus,
Si venalis erit Prætor: si fonte lauamur,
Vngimur. & terra depenso condimur auro?
Ex his nulla igitur reditura pecunia rebus
Regali fisco, reditura est nulla ministris.
Nec tamen ille suos, ne quos Respublica nummos
Suppeditat, demens alios conuertet in vsus.
Nec dabit indignis, nebulonibus, aut parasitis:
Sed bonus vt tutor, qui se rationibus olim
Cogitat adstrictum, summa pietate fidéque
Rem geret, atque noui resecabit inania luxus
Instrumenta: modum veterem patriúmque reducet
Vestibus, & mensis, sic vectigalia porrò,
Quæ vis præteriti suasitque iniuria belli,
Par erit atque decens immensa remittere plebi:
Contentum paruo paucis nam rebus egere

Conuenit. vlla tamen rodat ne bestia fiscos
Néve palatinus sorex, aut blatta, videbit.
Scilicet hæc pridem toto fœdissima regno
Inualuit pestis viresque & robora pascit
Imperij: vix quarta redit vel tertia Regi
Pars canonis. Nimium multi regalibus vncas
Admouere manus loculis. reuocandus in arctum
Ille ingens numerus: frænanda licentia furum.
Quò magis id fiat, néve hæc scelerata propago
Patronos habeat defensorésque nefandi
Criminis, hoc mihi sæpe monendum & sæpius, omnes
Abstineant donis, præsertim quique futuris
Iudiciis præerunt, & quorum est summa potestas.
Tam firmum nihil est, tã clausum, aut deniq; sanctũ, "
Quod non expugnet vis auri: nec minus est fur "
Qui prædæ partem capit, ac qui surripit ipse. "
Tu furem excusas Regi corruptus ab illo,
Restituísque loco damnatum, turpiter vnde
Exciderat. quid agis? nempe hoc, furetur vt antè.
Quid præter veniam, censes cùm præmia furi
Dãda velut merito? pudor est, pudor, addere plura.
Ergo paucorum fidei mandabitur arca
Publica: nam valde est custodia lubrica nummi.
Ipsi custodes custodis egere videntur.
At fiscos augere malis rationibus vllis
Ne cupiat, fictique suos ne criminis vnquam
Insimulet, iustóve rei, nec fine peracti,
Ne bona liberto properet donare potenti.
Sæpe bonus miniméque nocens sectoris auari

Opprimitur studiis: & crimine concidit vno,
Quòd pulchras ædes, vel opimum possidet agrum.
Ne nimis etiam vel delatoribus aurem
Præbeat, iniustóve sinat succumbere quenquam
Iudicio, ne pro compertis atque probatis
Accipiat, quæ vox inimica vel æmula finxit.
Turpe quidem miseros vita spoliare, bonísq;:
Turpius at recti specie falsísque latenter
Testibus appositis, & iudice non satis æquo.
Condemnat cupidè nimis illum Prætor iniquus,
Qui putat iratum Regem, vel Regis amicos.
Quò grauius peccant patulis qui crimina Reges
Auribus accipiunt quæ de quocunque feruntur:
Præsertim inuisum vel detestabile crimen
Cùm fortè arguitur reus admisisse: velut si
Maiestas populi vel Regis læsa putetur,
Intendit parteis animum Quæsitor in omneis:
Ipsa fidem, simul est audita calumnia, fecit.
Occidit infelix intra ipsa exordia, nullo
Sæpe suo merito: sceleris vel temporis ardens
Inuidia potius, neque pòst adiuuerit illum
Commonstrare dolos, fictúmque ostendere crimen.
Prima semel defixa animis hæsere, nec vnquam
Stultitiam volet ille suam quicunque fateri,
Credulus & præceps: sed prima tuebitur vsque,
Et semel offensum constans offendere perget.
Quærendum fuerat, quis sit delator, & in quem
Dicat, quóve animo: prior eius vita reíne
Absentis melior. nam qui bonus antè fuisset,

Ausum immane nefas subitò, vix credere par est.
Si tamen vrgetur res suspicione, vocandus
Est reus, obiecto coràm vt se crimine purget.
Horrebit vultum falsus delator, & ipso
Aspectu confusus erit, dignámq; subibit
Pro scelere immani tanto sub iudice pœnam.
At delatorum genus vtile, sæua nocentum
Ne Regem lateant peccata, bonósq; malósque
Vt quamuis absens facilè internoscere possit.
Est ita: dum norint sibi non impune futurum
Si quid in auriculam mendax effundere lingua
Ausa fuit. tua me bis, Carole, dextera saluum
Præstitit à rabidi ferali dente leonis:
Nec metuam diras vnquam te vindice linguas.
Atq; vtinam quàm se præclara est vltus Apelles
Insignis tabula, tam nostro carmine possim
Exprimere, hoc quàm sit tetrum exitialéq; monstrũ
Regibus & populis: quantas det sæpe ruinas.
Ostendam planè quibus orta Calumnia surgit
Principiis: vt Auaritiam, toruúmq; tuentem
Inuidiam comites secum trahat, vt mala blandis
Insinuet dictis, & blando carmina vultu.
Regem autem stupidum, buccísq; fluentibus, ore
Distorto, fœda facie, rudentis aselli
Auriculis, quocunq; vocauerit illa, sequentem.
Ipsius ante fores delator & ostia circum
Excubat obseruans, vt verus nequis amicus
Ingrediens somno stertentem suscitet alto:
Et faciat tenebris amotis, cernere verum.

Sic perit ille miser fictis ignarus & absens
Criminibus, quoniam purgandi oblata potestas
Nulla fuit, vel Rege aliud curante, vel istum
Vt magnum longúmq; nimis, fugiente laborem.
Fac non nolle, tamen studiis illius honestis
Obstabunt, aliiq; moras & tempora nectent:
Prætermissa semel referet se occasio nunquam.
At noster faciles aditus venientibus vltro
Præbebit populis, oblatos ipse libellos
Accipiet manibus, lacrymosas ipse querelas
Audiet, & responsa dabit poscentibus ipse.
Quàm iucunda, putas, facies est regia, ciui
Et quàm grata suo? tanti nihil esse videtur
Nunquam, dura licet, grauis illius ore repulsa est.
Annuit hoc quodcunq; etiam debebimus ipsi.
Respuit: audiuit prius is tamen, inde negauit.
Atq; ita nemo ferè tristis discedit ab illo.
Et patrum fama est ætate fuisse, iuberent
Qui mollem Reges & inertem ducere vitam,
Nil agere, & leuibus traducere tempora nugis:
Nullum congressu, nullum sermone petentem
Dignari, celso tenues contemnere vultu:
Abijcere imperij curam, nullámque suarum
Luce voluptatum, nullam intermittere nocte:
Is fructus regni tanquam si maximus esset.
Tales Assyrij Reges, Franciq; fuere,
Tota palatinis dum rerum cura Magistris
Cesserat: hac illis regni socordia finem
Attulit, his animos contra ius fásq; rebelles,

Quare nec fidum potes hunc nec regis amantem
Dicere qui celsos vsurpat regis honores,
Abrogat imperium domino. Capitale nefásq;
Et Persis habitum solio sedisse tyranni.
Tu solus regnes; solus domineris in aula,
Nil adeò regi præter diadema relinquas,
Et nudos regni titulos, & nomen inane?
Quid non ambitio, quid non mortalibus auri "
Suadet auara fames? moderata potentia quantò "
Iustior est, & quàm magis expers ipsa pericli? "
Ne sit rex igitur vel iners, vel mollis, & oti
Atq; voluptatum cœno demersus in alto.
Regem namq; volo, non fucum inducere regnis.
Nec sibi plus sument comites, quàm legibus æquum,
Quàm mos, & ratio, quàm rex concesserit illis.
Nec verò ludis reges prohibemus honestis,
Venatúq; piláq;, virilibus insuper armis:
Idque adeò si fortè vacabit, & omnibus antè
Defuncti curis fuerint, operúmque soluti.
At si continuò pergent assuescere ludis,
Pòst ægrè redeunt & tardi ad seria, cùm res
Exigit. iccirco pueri iuuenésq; docendi
Ante annos atq; ante diem supponere duro
Colla iugo, ne ferre laborem fortè recusent
Insolitum, grauior cùm post accesserit ætas.
Anglus Aquitano Francos eiecerat agro,
Et desperatis iam rebus Poto redibat,
Hirrus &, insignes armorum laudibus ambo.
Atque, vt dura nimis belli fortuna ferebat,

Tectum ingens mœsti subeunt, Regémq; salutant.
Ille choros media ridens agitabat in aula,
Permistus niueo candentibus ore puellis.
Et procul vt vidit, Sciténe (exclamat) amici,
Exercere pedes videor? Cui Poto vel Hirrus
Tristia ducentes suspiria pectore ab imo:
Næ tu inter ludos choreásq;, sepultus amore
Fœmineo, perdis pulchrum hoc & nobile regnum.
At non incassum iuuenes ea dicta dedere.
Nam subitò memorant ex illo tempore regem
Mutatum, & positis conuersum ad seria ludis.
Seruandi studium gregis, armentíque, fidelis
Pastor habet: cuiusq; rei sua cura magistris.
Ars etiam quædam dominari in bruta putatur.
Quam si turpe, malúmq; viris agrestibus artem
Negligere, aut nescire etiam, quàm turpius istos
Qui præsunt hominum generi, non illa tenere,
Nec curare, quibus homines populíq; reguntur?
Rex igitur primis noster iam discat ab annis,
Quæ tanto imperio dignum se reddere possint.
Et quanquam fidis comitatum semper amicis
Esse velim, nihil & moliri insigne, vel altum,
Nil operæpretium, consultis non prius illis:
Non tamen vsq; suis diffidet viribus, vt non
Audeat ipse aliquid per se, vt non antè remotis
Omnibus in tacito se consulat ipse recessu,
Quid regem deceat, quid honestum, aut vtile factu:
Quam rem suscipiat, quibus explicet inde ministris:
Vt caueat vitétq; dolos, & praua suorum
Consilia,

Consilia, vt monitis addat melioribus aurem.
Quinetiam admissus semel imprudentibus error
Multorum erudiit mentes, vitaq; sequentis
Dux bonus, & sapiens est regibus atque magister.
Hoc faciens lapsus sum turpiter: hic mihi stulto
Verba dedit: posthac nobis erit ille cauendus:
Hunc mihi delegi rectè cui credere possim.
Sic medium teneat, neque se plus diligat æquo
Elatus blandis hominum sermonibus, aula
Quos habet innumeros: neque sese negligat ipsum.
Sed grauis vt censor, voces & verba loquentum
Expendet: fictis veros distinguet amicos.
Atque vtinam centum genitrici proroget annos,
Proroget vxori, atque amitæ Deus: & tibi fratres
Longa duos præstet venturi temporis ætas
Incolumes, ortos Lotari sanguine fratres:
Húncq; senē profugū modò qui reuocatus in aulā est,
Vnde per inuidiam pulsus decesserat olim.
Non pia, non & fida tibi, Rex maxime, deerunt
Consilia his viuis. Res (si vacat) aspice cœptas,
Aspice prima tui quæ sint fundamina regni,
Maiorum nemo posuit meliora tuorum.
Non tamen iccirco tibi palpum obtrude, vel illis:
Nam quid sola potest hominum prudentia? verùm,
Principium tibi sit, bone Rex, & norma regendi
Imperij, assiduus timor & reuerentia sancti
Numinis: hæc præeat tanquam fax semper eunti.
Namque homines, quamuis præclara mente, fidéque,
Multa vel ignari peccant, vel non inhonestis

Impulsi studiis, aliquáve cupidine, multa
Mille modis aliis etiam sine fraude, paríque
Inuoluunt errore animos, & pectora Regum.
Non ita cælestes animæ, quibus omnia semper
Cognita sunt penitus rerum quæcunque geruntur.
Nec fallit quenquam Deus, & neque fallitur ipse.
Hic tua cæca reget tenebris vestigia noctis,
Luce reget media: nemo duce labitur illo.
Cuius nempe vicem quando geris, & tua nulli
Magnorum cedit collata potentia regum,
Omnia dicta (quoad poteris) tuáque omnia facta
Assimilare Deo, debésque accepta referre.
Et quoniã (veteres vt dicunt) Maximus idémq;
Optimus est, talem quoque te præstare memento.
Nos autem, qui visum vlli notúmque negamus
Esse Deum, tamen & qualis sit patria virtus,
Maiestas & quanta Dei genitoris, ab ipso
Coniicimus Nato: qui se mortalibus olim
Miscuit, & pariter vixit, mox deinde reuixit.
Quem viuum quisquis vidit, putet ille Parentem
Se vidisse: fuit nam vera ipsius imago
Filius in terris. noscendi hæc vna Parentis,
Præterea via nulla. sed ille per æthera purum
Iampridem elapsus, celso consedit Olympo.
Atqui multa sui nobis monimenta reliquit
Ingenij, morum, veræ pietatis: ab illo
Tradita perfectæ manauit formula vitæ.
Ille Deum quo sit cultu, qua mente colendus
Qua prece conueniat placari, & quàm bene grata

Ipsius

Ipsius ante aram cordis cadat hostia nostri,
Edocuit,verum templísque indixit honorem.
Omnibus hunc animi neruis,& pectore toto
Diligere,atque aliud nihil æquè iussit amare,
Qui cælum,& stellas,& totum condidit orbem.
Nos genuit,pascit genitos,alit,educat almo
Vbere:parcit eis meritò quos perdere possit.
Et quis enim nostrum peccat non omnibus horis
Supplicio condigna graui? tamen omnia tentat
Ille prius,sæuum iaciat quàm nubibus ignem:
Dátque locum veniæ,quoties se surrigit antè
Lapsus homo,& vita mutat meliore priorem.
Qualis amor Domini, talem nos inter amorem
Reddere,& auxilio miseros opibúsque iuuare
Præcipimur,nullam reminisci temporis iram
Præteriti,nullam ad Solem perferre cadentem:
Et faciles vltróque aliorum ignoscere culpæ.
Hoc nos priuati,quibus est cognatio nulla
Cum superis,facimus:quo reges æquius omneis
Dijs genitos facere,& cælo se reddere dignos.
Tu verò cui summa Deo delata potestas,
Quíque etiam præstas aliis tam regibus vnus,
Quàm reges alios plebi præstare videmus,
Tu bonus & clemens esto,similísq; Deorum "
Qui cælos habitant.propria est clementia regum. "
Tu malis seruare tuos,quàm perdere,ciues: "
Et quam olim veniam expectas à rege Deorum,
Impertire aliis hominum rex.vtere parcè,
Aut nunquam,horribili gladio,nisi penè coactus

In desperatos, medicorum more, secantum
Arida quæ modò sunt, & putrida corpore membra.
Est quiddam medium: nec laus quærenda seueri
Supplicijs hominum, nec laus clementis & æqui
Est venia passim tribuenda, & dissoluendis
Legibus. Exemplum non longè extráque petetur
Lenis mansuetíque animi. fer lumina retró.
Vel genitore tuo, vel auo, clementius vnquam
Nil sumus experti. facilis vel promptus ad iram
Neuter erat: tecur & placabile pectus vtrique.
At genitrice tua quæ fœmina mitior vlla est
Omnibus in terris? quæ cùm excandescere nuper
Iure videretur caso potuisse marito,
Non solùm non vlta suos est illa dolores,
Sponte sed ignouit, suáque iis permisit habere,
A quibus atroces animis exceperat ictus.
Ignouêre suis obtrectatoribus ipsi,
Quorum consilio stat adhuc res Gallica, Fratres.
Multa noui quæ ferre solent exordia regni
Damna, fugas, raptúsque bonorum, vincula, cædes,
Nec sumus à quoquam passi, neque principe nostro
Sensimus. inuersus sonitum vix reddidit axis.
Ergo sis, Francisce, tuis & mitis & æquus
Ciuibus: ac mandata Dei cultúmque perennem
Iam meditare puer, curam meditare tuorum.
Namque hæc prima tuæ virtutis semina surgent
Paulatim, paritérque tuo cum corpore crescent:
Et super alta suos extendent sidera ramos.
Tunc neque nos puero sub rege fuisse pigebit,

Nec

Nec te discipulum tales habuiße magistros
Imperij, & iuuenem laudes æquaße parentum.

AD IAC. FABRVM.

TREIS *adeò totos descripsit & amplius orbes*
Luna ferēs hiemem, pluuias, & frigora secū,
Quos ego nunc menses? annus magis esse videtur,
Ex quo Francisci regis discessimus aula.
Nam quibus est dulci patria domibúsque relictis
Trans maria aut montes, aliò procul ire necesse,
Non illi properant celeri discedere cursu:
Sed mage respiciunt, retróque ad mœnia tristes
Conuertunt oculos: & si nihil obstet, ad illa
Prima suæ ætatis cunabula sponte recurrant.
Multa quidem modò vera mouent, modò gaudia falsa
Mortales animos, sperare iubentia magnum
Nescio quid, felicem & in omnia tempora vitam,
Et patriæ inducunt oblinia dura, nouásque
Externo subigunt cælo perquirere sedes.
Vt cùm conditio pulchri est oblata mariti,
Ardet amore nouo mulier: via nulla volenti
Difficilis, seu meßis, erunt seu tempora brumæ,
Seu pedibus, fragili seu naue per æquor eūdum est.
Tales principiò tangunt præcordia motus,
Verùm vbi & illa viæ sese permisit, & vnde
Exierit, secum quos antè reliquit amicos

Cogitat,& quàm ſæpe cadit ſpes vana futuri:
Vellet non mouiſſe pedes,extráque tuliſſe
Limina.quinetiam veſtigia forſan, vtrumuis
Cùm poſſit,referátque domum,redeátque libenter.
Hæc eadem optatum vidit ſimulátque maritum,
Spernit amicitias veteres,caróſque parentes,
Et natale ſolum, & quicquid fuit antè puellæ
Iucundum,atque nouo pòſt omnia ponit amori.
Et quis enim potuit vitare Cupidinis ignes?
Aut quam ſæuus Amor ſibi non parere coegit?
Quicquid erit,non pauca animi tum ſigna dolẽtis
Vidimus in vultu dominæ:crebríque per omnem
Sermones de rege viam, de matre fuere
Principis,vt facilè inuitam migrare putares.
Quæ mihi non memorare libet,ne verſibus atris
Obductum vobis renouem iam penè dolorem:
Dicemus tantùm dicemus carmine longo
Ecquod iter noſtrum fuerit,quas vidimus oras
Quorũ hominũ,& per quas veſtigia fecimus vrbes.
Tum ſi iucundum,gratum,aut memorabile dictu
Acciderit quicquã,narrabitur hoc quoque vobis.
Egreſſi Blæſis,qua rex eſt luce profectus,
In Remorantina primùm conſedimus vrbe:
Quæ res,& quæ prima fuit tum cauſa morandi
Vos audiſſe puto.nam cur ego cognita vobis
Perſequar,& vanis onerem ſermonibus aures?
Hinc Biturix adeundus erat,primúſque Viarzo
Nobilis & Carli Mehuenus funere regis:
Quæ regina tamen vitauit, Auarica necnon
Mœnia,

Mœnia, ne ciues sumptu vexaret inani.
Hac ego iussus iter feci, dominámque sequentem
Deuia, vix Duni quarta pòst luce reuisi.
An tibi Borbonias multo cum felle placentas
Et memorem fœdo luctanteis æquore mulos
Sargiacum pontem, nemorosáq; arua Colubræ
Inferna peiora via, peiora Pitiui
Fertilibus campis, & Lori mollibus aruis?
Vrbis prima suæ portas & sacra Molinum
Templa coronauit, clausísque effusa tabernis
Ordine tota suum plebs est comitata senatum.
Venerat huc sextum ante diem dimissus ab aula
Nuntius, & creta postes signauerat alba:
Iusserat & dominæ venienti occurrere ciues.
Villanouanus opes reliquas monstrauit & hortos
Extinctæ gentis: pendentiáque arbore poma,
Media quæ misit quondam (mirabile visu:)
Fons etiam dominæ testari visus amorem
Maiores fundebat aquas calóque ferebat
Altius. hîc soles inuiti quinque moramur,
Dum vaga se referunt veteres ad flumina ripas,
Aucta repentinis niuibus, pluuiáque sequente.
Hinc proficiscẽtes Beßúmq; humiléśq; Varenas
Et celsæ fumosa subimus tecta Palicæ.
Septem marmoreis ibi tollitur ampla columnis
Porticus ex dono Ligurum, domus ipsa refulget
Ornatu paßim vario & laquearibus aureis.
Venimus hinc longam iam sole cadente Roanam
Vnde Liger confisus aquis & fluminis alueo

Insuetas audet primùm iam ferre carinas,
Subiectis variásque locis transmittere merces.
Omneis incolumes fatum seruarat ad illam
Vsque diem, seruarat heram, comitésque puellas.
Bogomarum, quanuis picto confideret ore,
Multáque iactantem febris tamen aspera cœpit.
Illius amißi morbo lusúsque iocique:
Sed tamen indutus vulpinæ tegmine pellis
Tertullus, niuea perfusus & ora farina
Saltauit satyrum, choreásque agitauit agresti
More: dein sic ludum ornauit, vt ipse sederet
Arduus in baculo, complexáque crura teneret.
Nunquam sede super tali consisteret ille,
Si non in truncum procumbat corpore toto,
Quem manibus terra defixum vtrísque gerebat.
At quoties læua in dextram se versat, & altè
Erexit truncum, nisi se librauerit æquo
Pondere, vix certam potis est vitare ruinam.
Hunc alij iuuenes imitati, tum sua duro
Membra pauimento fundebant non sine risu.
Vis etiam monstrem curæ nos esse deorum,
Ac memorem non visa prius miracula quædam:
Et quæ votiua videat si picta tabella
Posteritas hominum miretur? vt ad iuga montis
Venimus, à Tarara cœpit qui nomina vico,
Ebrius vt semper, Dalbeni auriga poetæ
Dum malefirma loco vestigia ponit iniquo,
In præceps cadit, inter equorum terga rotásque:
Et memor vsque sui feruentem sistere currum

Obnixus frustra pedibus conatur: at illi
Per medium pectus, per viscera ferreus orbis
Voluitur. attoniti certatim tollere corpus
Accurrunt socij. iam sese erexerat ille
Impiger ostentans nudum sine vulnere pectus.
Creditur ebrietas, multos quæ perdidit olim,
Hunc seruasse virum. nam multo cùm grauis esset
Inflatus venásque mero, robustius actas
Sustinuitque rotas, & pressum ponderis omnem.

Lugduni comitum fuerit quæ pugna duorum
Cantabo, longis cùm diceret alter eundum
Nauibus, & suaderet equi vitare laborem:
Alter aquas Rhodaníque timeret saxa furentis
Ingentésque pilas, & subter euntia pontes
Flumina, nec fragili vellet se credere ligno.
Nil est quod metuas, ego te (Dorsennius inquit)
Saluum & incolumem sistam procul vrbe Cauarũ,
Quî potes hoc? etenim nunquam me flumine laui,
Nunquam nare puer didici. Possum (ô bone) possũ
Si me audire voles. ego bina tumentia vento
Cingula subnectam lateri, queis nixus aquarum
Summa tenens fluuio nunquam mergere profundo.
Hoc alius quisquis volet, experietur: & audax
Insolito cursu cælum tentabit & vndas.
Nam memini quendam fictis cùm fideret alis,
Præcipitem ex alto sese demittere muro
Ausum: sed frustra commouit in æthere pennas,
Et fracto pueri riserunt crure cadentem.
Tum mihi culcitris substerni mollibus optem

Pingue solum: fugiam silices & strata viarum.
Vt trepidi saliunt malè pisces littore sicco,
Nec facilè in terra vestigia ponit hirundo:
Sic ego nec volucrum, nec iter tentare natantum
Author ero cuiquam: nec si me vertere poßim
Aligerum cupiam, pennis vel mobile corpus
Naturam moneo (coget vis nulla) sequatur
Quisque suam: nec quo pedibus contendere possit,
Tentet adire mari, transnare vel aera pennis.
Quinque dies totos deducta colonia Planco
Nos habuit. sed quam prior ætas illa videbat
Acrius. vt communis ei tum cura salutis
Maior erat nitidis in collibus aere puro
Vrbs fuit, vnde omneis longè prospectus in agros,
Deerat aqua riuus. fontes procul vrbe petiti
Ad fanum Stephani: celsos aqua ducta per arcus:
Sed veterem consumpsit edax furor igneus vrbem.
Nunc inter montes, Araríque fluenta premuntur
Angustæ nimium spatiis breuioribus ædes.
Nec tam multa virûm tam paruo millia possent
Esse loco, nisi summa domus fastigia tollant
Altius, & ternis geminent cœnacula tignis.
Manè vapor crassus nebulæ petit ora, nec antè
Discutitur, quàm sol medium confecerit orbem.
O, verè cæci Chalcedones! attamen ipsi
Qui præstant opibus ciues, nunc inter aquarum
Ductus, atque vrbis veteres in monte ruinas
Ædificant: patrésque suos errasse fatentur.
Spina latus dextrũ Rhodanóque Arariq; sinistrũ
Cinxit:

Cinxit: & ex alto misceri cernit in vnum
Flumina magna duo, ac totam circunspicit vrbem
Ædibus illius nihil est, vel amœnius hortis.
Qui sic ædificant mihi cum ratione videntur
Insanire aliqua, vel non malè ponere nummos.
Nec procul hinc paruæ vestigia magna Viennæ:
Dum res Allobrogum stabant, ea montibus altis
Iura dabat, Rhodanúmq; habitãtibus inter & Al-
Nunc inuita loco decessit, & altera Græcum (pes:
Vrbs quæ nomen habet, primos accepit honores.
Hic tibi se permulta dabunt monimenta Latini
Nominis, ingentes sculpto de marmore portæ,
Arcus innumeri, prætoria, Cæsaris ædes,
Et qui disiectis per saxa canalibus vrbem
Dulcis aquæ repetit leni cum murmure riuus:
Vnde sacros latices dum plenis haurio palmis
Me penitúsque immergo loci deceptus amore,
Immodicos sensi stomachi ventrísque dolores.
Hinc nos magnificis excepit Russilo tectis
Russilo Turnoni domus inclyta. nil fuit illo
Hospitio dominæ iucundius. ipse legendi
Pontificis causâ maior Turnonius annos
Tris aberat totos Romæ, dum funere funus
Accumulant Parcæ. minor intus dulcia nobis
Vina ministrabat, plenísque obsonia mensis
Multa auro, argentóq; nitens & munda suppellex,
Multi Sidoniíque operis Phrygiíque tapetes.
Hinc Valiæ fanum paruiq; ad mœnia Tinni
Venimus. Aduersæ Turno est in margine ripæ

Arduus, & Rhodanum premit alta rupe sonantẽ.
Montibus his prima est nascentis gloria Bacchi:
Turnoni quamuis volat inclyta fama per orbem,
Alba tamen meliora ipsi Tinnina fatentur
Indigenæ, & præferre etiam Viuaribus audent,
Quanquam melle fluunt illis mage dulcia vina.
Dum sternunt lectos famuli, dum cœna paratur
Trãsuehimur Rhodanũ, paruámq; ascẽdimus vrbẽ,
Turnonum quæ prima dedit cognomina genti.
Hîc domus est florens studiis, constructa superbo
Ingentíque opere, hanc maior Turnonius antè
Condidit ipse suis opibus, Musisq; dicauit:
Immensis etiam pòst vectigalibus auxit:
Vnde peregrinis doctoribus annua merces,
Et pueris inopíque essent alimenta iuuentæ.
Huc gens Allobrogum sacras ad Palladis artes,
Et natos extrema suos Prouincia mittit. (amnem
Nec procul hinc Isaræ rapidum transmittimus
Nauibus, atque Droum, rupto qui ponte per agros
Ibat ouãs, prædámq; hominũ pecorúmq; trahebat.
Nec te carminibus præclara Valentia nostris,
Aut liquidos fontes, & mollia prata silebo.
Tu legum fontes aperis, tu iuris & æqui
Prima subalpinis monstrasti gentibus artem.
Sed iuuenum faciles animi capiuntur in vrbe
Sæpe tuas, & teneras ardent sine more puellas:
Mentitiq; patrum spem turpiter inde suorum,
Aut vertere solum, aut in propria tecta reuersi,
Exegere suis despectum ciuibus æuum.

At

At Lorij, curuo vitreus fons manat in antro,
Dignus carminibus Flacci doctive Maronis,
Nobiliore loco, Roma, vel dignus Athenis:
Nunc rudibus prabet latices potúmque benignè
Agricolis, Rhodaníque obscurus mergitur vndis.
En tibi iam duri sensim mitescere colles
Incipiunt, Rhodanúsque suas extendere ripas
Liberius, spatiisque incedere gaudet apertis.
Quis cælum & campos, qui sunt regionibus illis
Trans & cis Rhodanum: mōtis quis vina Limarri:
Quis Iubram & Rubium cōdignè laudibus ornet,
Ingentes fluuios cùm nix è montibus altis
Liquitur, aut pluuias cùm Iuppiter æthere fundit,
Nunc genua alipedum contingit neuter equorum?
An castella tibi præruptis ardua saxis
Enumerem Rhodani spernentia fluminis iras?
Exin saxa noui transcendimus aspera Castri,
Et tumulos Donzella tuos: mox Petra recepit
Hospitio nos Lata suo. Paulinus ab agris
Vina dedit conuecta suis, cœnámque puellis,
Barbaricísque domum spoliis ornauit & auro.
Pons erat ad dextram rara mirabilis arte,
Ingentis Rhodani ripam qui iungit vtranque.
Hac quicquid mercis Narbo, ditésque Biterræ
Lugdunū mittunt, Mons-pessulus atq; Nemausus
Commeat: vrbs posita est aduersa in margine ripæ.
Proximus huic fractas ostendit Arausio magnæ
Vrbis opes, & nunc propter monimenta Latini
Nominis, & claros Marij visendus honores

Marmoreus, caloque ingens attollitur arcus:
Fatidicæ spectes in eo prognostica Marthæ,
Ardentémq; facem manibus quam virgo gerebat
Commissam Marióque grauem post Consule pugnã
Bináque deuicto surrecta ex hoste trophæa.
At supero monti qua pars coniungitur vrbis,
Integram magni frontémque aditúmque theatri
Seruat adhuc, corrupit edax nam temporis ætas
Cætera, & ignari quondam manus improba vulgi,
Quod nunc in mediis posuit sibi tecta ruinis.
Millibus hinc denis vrbs distat Auenio tãtũ,
Nobilis & longa magnorum cognita sede
Pontificum, quò se Latio Romáque relicta
Contulerant: nunc missus ab vrbe vicarius alta
Pace regit populos. nil ponte superbius illo,
Quem subter Rhodanus multis iam labitur auctus
Fluminibus. moles etiam miranda Palati
Materia & sũptu. paulũ aut nihil artis in illa est.
Ac tibi si monumenta placent antiqua, videbis
Felicem Lauræ tumulum, cineréśque beatos
Laudibus ingeniòque & summi carmine vatis.
Quinetiam muri laudantur & ambitus vrbis.
Nam neque Iudæos visum est in laude colonos
Ponere: nec verò commercia gentis Alanæ,
Impia quam dicunt tacitis præcepta fouere
Mentibus, errores & adhuc retinere parentum.
Hac rapidus Boreas exortus nocte, domorum
Plurima deiecit fastigia: vidimus ipsi
Haud tenuem tanto conuulsum turbine murum.
Cúm-

Cúmque die placuisset iter properare sequenti,
Multæ præcipites ab equo cecidere puellæ,
Multi acres fortésque viri. quin vnus in illis
Excussum vento capitis dum tegmen auarus
Insequitur, medijs penè est absorptus in vndis.
Monte Cauo, qui vicus eo sic nomine dictus,
Quod suberat monti, noctem perduximus illam.
Hinc fortunatus longè latéque patentem
Planitiem, riguos aperítque Cabellio campos:
Non maiora alijs nascuntur Persica terris,
Non ager, aut alius fert æquè mitia poma.
Pluribus immissus variísque Druentia riuis
Prata rigat duplicem domino referentia fructum.
Desuper horrendus saxis mons imminet vrbi,
Quum veteres coluisse ferunt: sed montis iniqui
Pertæsos tandem venisse ad plana minores.
Nunc etiam antiqui cernas vestigia muri,
Et vetus inscriptum Pompeij nomine marmor:
Cætera longinqui deleuit temporis ætas.
Millibus hinc distat non amplius Orgo duobus
Lotarenorum ditionis, aut inter vtranque
Saxa ruit, Stygiásque Druentia voluit arenas:
Non alius celsis reuolutus montibus annis,
Vicinos ripæ populatur latius agros.
Tunc etiam inflatus rapidè spirantibus auris
Nauigia horrendis iactabat parua procellis.
Hîc meus abiecto risum tum pondere mulus
Astanti populo commouit, inire frementes
Dum detrectat aquas, paruámq; ascendere nauē:

Sed tandem iratas constrictum fune retorto,
Et frontem atque oculos velamine vestis opertum,
Tergáque percussum flagris transire coegit
Mulio, sæpe licet ferrata calce petitus.
Apparent longè lapidosi tecta Saloni:
Hîc mendax contorta dabat responsa petenti
Nostradamus populo. iam (quæ dementia.) regum
Dictis nobiliúmque animos & corda regebat.
Hæc aliena Deo prudentia: namque futuros
Prospicere euentus mortalibus ille negauit.
Occurrunt nobis sitientes inde Thalassi,
Et salsis Martegus aquis, propè millia septem
Introrsus terras fluuio stagnante refusus.
Hunc in secessum magno sese agmine pisces
Iactati ventis, & fluctibus æquore in alto
Proripiunt. homines vicinis vndique pagis
Concursant, captámq; trahunt ad littora prædam.
Berra lacu medio iacet insula. sal ibi multum
Conficitur, longéque per omnes mittitur oras.
Progressi septem vel millia circiter octo,
Rupibus ex altis longè maris æquora vasti
Prospicimus, Græcis fundatáque mœnia quondam
Exulibus, villásque frequentes mœnia circum
Tot numero, quot sunt agri propè iugera culti:
Quæ magis ipsa placent variis diuisa colonis,
Quàm totum si fortè solum domus occupet vna.
Forsitan expectas vt longo carmine dicam,
Massiliæ, primùm, quàm sit vetus vrbis origo,
Quiq; hominum sermo fuerit, quæ vita, priusquam
Barba-

Barbara colluuies antiquum infusa decorem
Verteret, & longo mores corrumperet vsu:
Quæ Graijs disces scriptoribus atque Latinis.
Est olei viníque ferax ager: optima ficus
Nascitur his & multa locis, condítáque longè
Mittitur extremos ad Belgas. vrbs tribus ipsa
Partibus alluitur pelago: tutißima nautis
In portu statio. nam montibus vndique venti
Ipsius angustis prohibentur faucibus hostes,
Quas ipsas triplici coniungunt nocte catena,
Nequa intrò penetrare, ratésque incendere poßit
Vis inimica. situm celsis in montibus arcem
Perpetui vigiles adseruant: vnde per omnem
Circunferre oculos possunt & lumina pontum,
Quot numero naues illi transire per altum
Conspiciunt: totidem cælo rutilantia tollunt
Vela, quibus signum subiectis ciuibus imis
Dant procul. expediunt illi sua protinus arma,
Atque omneis aditus obiecto milite complent.
Multũ armis & classe valẽt. Dux deesse videtur
Tantùm, continuo armorum quos imbuat vsu.
Strossam omnis veluti Pollucẽ & Castora fratres
Nauta vocat rebus dubiis, solúmque potentem
Ventorum atque maris per secula multa fuisse
Prædicat: & solum cui cesserit Auria ductor
Nobilis, ac viso pauitans profugerit hoste.
O, te Massiliam, si viueret ille, beatam!
Quo duce nulla tuis se conferat altera bello
Militibus gens, nulla tuos vrbs æquet honores.

At nunc Etruscæ castellum ignobile gentis
Dum nimis incautus spatiis explorat apertis,
Et propius muro succedit, saucius ictu
Fulmineo, pulsæ nitróque & sulphure glandis
Concidit: haud dignum tanta virtute periclum.
Hîc Dux Emanuel progressus ab vrbe Nicæa
Occurrit dominæ. fuerint quæ gaudia noctis
Illius haud facile est dictu, & quæ deinde sequentũ.
Ire mari nuptæ placuit, dulcíque marito
Addere se comitem: pedibus procedere iussi
Queis mare suspectum est, ego nõ postremus in illis.
Massilia celsas Ligurum via ducit ad Alpes,
Per mediam vallem duris latera ardua cinctam
Montibus, & celeri labentia flumina cursu.
Albani primùm consedimus, inde propinquo
Zachariæ fano, quod abest propè millibus octo.
Arduus ad dextram mons Balma, vetúsq; sacellũ
Huic Mariæ sacrum Domini, quæ lauit & vnxit
Mollibus abstersitq; pedes & crura capillis.
Namque ferunt Mariam Domino crudeliter acto
In sublime crucis lignum, stipante frequenti
Agmine sanctorum, paruam conscendere nauem
Littore in Assyrio, & rapidis se credere ventis
Ausam: sunt qui sponte negent soluisse, sed vnà
Cum socijs illam in nauem rectore carentem
Remigibúsque (citò vt mediis occumberet vndis)
Impositam, tenuisse tamen (mirabile dictu)
Littora Massiliæ, & nullum amisisse suorum.
Atque alij comites aliò per culta locorum,

Dilapsi

Dilapsi,& varius habitatas gentibus vrbem,
Relligione noua populos vt luce carentes
Imbuerent: Mariam deserta atque inuia fama est
Delegisse,cauóque famem tolerasse sub antro
Duris herbarum radicibus.ipsa videtur
Asperitas conuexa loci,durúmque cubile:
Indigenæ sacros cineres venerantur & ossa,
Et monstrant leuiter signatæ frontis honorem.
Hîc quõdam Mariæ domus est habitata,sed illã
Multáque præterea sanctorum corpora patrum
Maximij nũc vicus habet, templúmque superbum
Regis opus Carli, Mariæ qui condita terra
Ossa diu genti prius ignorata retexit
In somnis monstrante Deo, capitíque coronam
Virginis imposuit,quam rex gestare solebat.
Proxima Briniolæ regio fert optima poma,
Prunáque suppeditat totum laudata per orbem,
Dulcis aquæ fontes,& non immitia vina.
In medio annosas ramis ingentibus vlmos
Erexere foro,vel agresti vmbracula pubi
Mercatum quoties adeunt,vel ciuibus ipsis.
Transuehimur loca plana tuúmque Caramio pontẽ
Venimus & Lucam viníque oleiq; feracem.
Hîc noua res nostris oculis oblata,nec vlli
Visa prius.siccus fuerat quòd & aridus annus,
Cùm propè iam ver esset,adhuc pendebat oliua
Arboribus,nec sponte sua ventisq; cadebat:
Illam decutere,& longis tum cædere flagris
Multa resistentem Lucensis turba coacta est.

Haud procul Argenti pontem superauimus amnis,
In mare vicinum rapidis qui voluitur vndis.
Hîc Moia est turris, magni quæ Cæsaris iras
Sustinuit, donec legionibus vndique septa
Cessit: at ex alto suspensum culmine vidit
Præsidium, & casu dignam meliore cohortem.
Inde Forum Iuli paruam nunc venimus vrbem,
Apparent veteris vestigia magna theatri,
Ingentes arcus, & thermæ, & ductus aquarum:
Apparet moles antiqui diruta portus:
Atque vbi portus erat siccum nunc littus & horti.
Manè iuga Esterli transcendimus ardua mõtis.
Napulus ad dextram nobis, & Grassa sinistram
Linquitur: & placidum superamus naue Cianam.
Proximus hinc vicus maris ipso in littore Canna,
Non illæ Annibalis Romano sanguine tinctæ.
Antipolis sequitur, Graio quæ nomine Graios
Authores, Graiæque refert exordia gentis:
Mansit adhuc rari fornix operisque superbi,
Manserunt duri silices, & strata viarum
Necdum etiam detrita pedum pressúque rotarum:
Dulcis aquæ ductus, & Græco more theatrum,
Multáque saxa notis olim descripta Latinis.
In medium rupes extenditur ardua pontum,
Quam super Henricus multa vi muniit arcem,
Vnde viri naues inimicas cedere, ferreis
Et prohibere pilis à portu & littore possunt.
Millibus hinc sex Varus abest, qui flumine Gallos
Diuidit Italia, Cema delapsus ab alto.

Cernimus optatam non iam procul inde Nicæam,
Ipsa quidem tota ad solem conuersa cadentem,
Et Zephyri flatus, montémque amplexa supinum
Leniter in planum descendit, ad vsque marini
Littoris exporrecta solum: quò manè frequentes
Conueniunt ex vrbe viri nitidæq; puellæ,
Conueniunt & sole diem claudente supremum,
Et pariter gaudent spatiari littore sicco.
Vrbs hodie tantùm mediis consedit & imis.
Námque supercilium, & summæ fastigia rupis
Nobilitas quondam, atque ipsi tenuere ministri
Sacrorum, quibus hinc duri per tempora belli
Cedere compulsis, abijt mons totus in arcem.
Quæ nunc septa mari, & præruptis vndique saxis
Imposita ascensus habet omni ex parte per orbem
Difficiles, vt vis subeuntem nulla repellat.
Pone fluit muros Palio rapidissimus amnis,
Multa bou ̃ atq; hominum, quoties est imbribus au-
Culta ferox vicina trahe ̃s, tandémq; sub ipsis (ctus,
Mœnibus indignans vasti subit æquora ponti.
Hîc situs vrbis. ager verò circundatus altis
Montibus adsurgit sensim, formámque theatri
Efficit ex alto mare despicientis. in ipsa
Suprema regione, cauo fons manat ab antro,
Frigore fons tepidus, fons idem frigidus æstu,
Et per aquæductus veteres effusis abundè
Culta rigat, variísque nitentes floribus hortos.
Atq; alij passim rigui per gramina fontes
Læta fluunt, versántque molas & grana terendo

Comminuunt, paruis neque deficit humor agellis.
At Vediantinos versus duo millia tantùm
Cemelium locus est planè desertus, in illo
Cernis adhuc non pauca tamen vestigia magnæ
Vrbis, aquaductus, thermas, paruúmque theatrum
Nunc Franciscanis habitata sodalibus ædes,
Sola iugum montis seruat nomenque vetustum.
Nulla suo nautis in littore fida Nicæis
Est statio, sæuum quoties mare fluctibus atris
Intonat, extremásque refusum voluit arenas,
Herculis ad portum (duo millia distat ab vrbe)
Confugiunt: quo se quingentæ condere tutò
Velivolæ possunt hiberno tempore naues.
Hunc sine præsidio portum & custodibus vllis,
Omnibus expositum, quos aut sua cunque voluntas,
Aut fortuna vagos Libycis egisset ab oris,
Emanuel mira Filibertus munijt arte.
Nam laxi cùm essent aditus, latéque paterent
Ostia, nec possent vrgeri molibus vllis,
Propter aquæ rapidos æstus imúmque profundum,
Nequicquam munimen erat positurus in ipsis
Faucibus, ingressa nequicquam aut arceat hostem.
Verùm quid penetrasse iuuat, magnóque labore
Deuenisse locos, vbi nec consistere possit
Vlla viris quanuis instructáque remige classis?
Namque introgressam penitus portúmque tenentem
Densa quatit grando telorúmq; horridus imber,
Et tormenta Iouis tonitrus imitata sonoros
Quem bona castellis prouisa duobus in vsum

Copia. quorum vnum propè summi in littore portus
Ad dextrum latus est,& paruam protegit vrbem:
Vnde nouum nunc portus habet quoq; nomen ab illo
Acceptum populo qui mœnia condidit vrbis.
Vnum monte super celso,qui scilicet inter
Herculis est portum medius,mediúsque Nicæam,
Mons Bero nomen erat,sine muro atq; aggere donec
Mons fuit: Albanum sed pòst dixere minores.
Singula nec possent portu satis esse tuendo,
Alterna sed opis sunt indiga.nánque sub alta
Rupe iacens,propius glandes iaculatur ab æquo
Penè loco,& certos ideo mage dirigit ictus,
Sæpius ínque ima defigit tela carina:
Sed longè latéque maris non prospicit æquor.
Quinetiam vacuum siquando insideret hostis
Fortè iugum montis,quod desuper imminet vrbi,
Subdita telorum denso premat omnia iactu,
Castellum inferius,portúmque & tecta domorum,
Nunc illi promittit opem & socia arma ministrat
Albanus tumulus.loca nam subiecta minaci
Territat aspectu,& nullum consistere toto
Monte sinit terra appulsum vel nauibus hostem.
Longum sit memorare quibus nos vrbe Nicæi
Excepere sua studiis,quantáque sit illa
Lætitia celebrata dies,qua classis ad vrbem
Appulit.hanc primam cari deducta mariti
Est regina domum.hîc hyemem (quàm lōga) tepentē
Exigere est animus:superatis Alpibus inde
Vercellas statuunt Aprilibus ire Calendis.

Ad FRANC. OLIVARIVM, Franciæ Cancellarium.

Vobiscum Remos vnà comes ire parabam,
Cùm me Patronus fisci reuocauit in vrbem
Auditum Italicas rationes, vtque praeessem
Iudicio, quod erat de furtis atque rapinis
Regis opum: nolens opera imperfecta reliqui.
Quid facerem? medio rationum examine Burgus
Quæstor in Aruernos properè discedere iussus.
Nil contra absentem nobis decernere visum est.
Altera Beloti dilata est quæstio morbo,
Is rem quæsierat princeps, causámque tenebat
Implicitam multis ambagibus atque latebris
Longum, cognitionem alij mandare, fuisset.
Nunc equidem sine febre, parũ sed corpore firmo est.
Sic fuit hæc mea vana, reíque industria nulli
Vtilis: & tanto carui tamen orbius amico.
Nam facturus eram Remos iter hoc ego tecum.
Tecum perpetuò (via quàm longinqua) fuissem.
At Lotarenum validi iuuenésque sequentur:
Nõ ego, quem tardum & segnẽ facit ægra senectus.
Ille fugit, comitésque suos præteruolat omneis.
Ipse procul sequor: ad mensam tamen vsque paratã
Maturè veni. quid enim? fortasse periclum est
Vt calidus sudánsque bibam. qui verterat ante
Nos aliquis, nec fronte magis tamen ille benigna
Excipitur, nec sede magis dignatur honesta.

Interdum & pateram feruens contingere plenam
Non audet, stomachi veritus, laterísque dolorem:
Et me iam saturo demum incipit esse placentam.
Sic neque dura pigris, neq; sunt incommoda tardis
Omnia. Sed doleo diuulsum me sine causa
Conuictu, Francisce, tuo: nec deinde superba
Remorum vidisse foro spectacula, pompam
Sacrorum longam, missa & Ciboria cælo.
Aureolum puerum (curam sobolémque Deorum)
Sole magis nitido radiantem, heroas & illi
Bissenos, duodena latus velut astra, tegenteis:
Regem ipsum nudis humeris, & pectore nudo,
Remigii successoris genua antè volutum
Suppliciter, cui multa sacerdos rite precatus
Sacro nuda oleo perfundit membra, grauémque
Imponit capiti gemmis auróque coronam.
Insequitur plausúsque virûm, clangórque tubarum.
Ingens lætitia tectum circumsonat: omnes
Franciscum Regem simul vna voce salutant.
Hæc ego nec vidi, posthac neque spero videre.
Vt sint læta diu precor, vt felicia longo
Tempore, néve vllo turbentur gaudia luctu.
At vos rumor erat celsum procedere Barrum
Vsque, nec Octobris redituros ante Calendas.
Certum est interea paulisper (dum licet) vti
Libertate mihi concessa: & visere nostro
Stampensi fuerit vindemia qualis in agro
Vt me vel referam Germani ad nobile fanum,
Parisiam vel (eò si forte recurritis) vrbem.

Aut vbi fons blandus pulchro dat nomina vico,
Aut Blæsis, alióve loco me denique sistam.
Quòd si me nostri rationem poscitis otî,
Nil præter nugas, & carmina vana feretis.

Ad ADRIANVM TVRNEBVM.

ME tam præclari noli, Turnebe, putare
Muneris oblitum, quod semper & omnibus horis
Contrecto manibus, morbi solamen acuti,
Atque lubens vtor tali tantóque magistro:
Vnde legens disco veterum secreta librorum
Aut reuoco in mentem longos desueta per annos.
Quòd si scripta iuuant tua me tot pondere rerum
Oppressum, tanta curarum mole, senémque:
Maxima, crede mihi, iuuenes curísque solutos,
Maxima venturos capiet quandoque voluptas.
Felix ille tua potuit qui voce Latinis
Institui, Græcísque, haud ille requiret Athenas,
Haud Latium Románque: beata Lutetia tanti
Moribus ingenióque viri. sed amice futuris
Consule temporibus, scribendi multa laborem
Suscipe, nec dubita chartis mandare, sequentum
Quæ veniens ætas sit miratura nepotum.
Aude magnum aliquid, quæso (nã posse putamus)
Et veterem longo possessam tempore palmam
Extorque Græcis Italísque: vt própria sicut
Armorum, sic sit studiorum gloria nobis.

Ad

Ad CAROLVM CARDINALEM Lotharenum.

DVm tuus hîc bellum germanus conficit armis,
Te cupiam causas istic præcidere belli,
Eloquio, pietate, quibus tibi gloria venit
Magna Deo: nullis hominum non cognita fama.
Dissidium namque hoc animorum, credere stultũ est
Componi gladiis, aut ferro posse micanti.
De numero demes aliquot, fœcunda malorum
Terra dabit plures, illo perfusa cruore.
Perficies etiam reliqui ne forsitan ausint
Conuentus agitare suos, & obire sacella
Interdicta palàm. sed pressus & abditus ignis
Pòst quoque maiores ruet vsque ad sidera flammas.
Ac ne ideò cœptum hoc memet damnare duellum
Fortè putes: atque hos etiam insimulare vel illos
Stultitiæve, malíve animi, & crudelis acerbíque
In patriam. non hoc agitur nunc, maior & ista
Carmine silua meo est, nec temporis huius & otî.
Nunc mihi concedi satis est, non apta leuandis
Istius esse modi nostris medicamina morbis:
Siue quòd hic pacem nostræ fundator amauit
Relligionis, abesse procul nos iussit ab armis:
Vim sufferre, patíque suos & verbera, & ipsam
Mortem morte sua docuit: nec cogere quenquam,
Nec terrere minis voluit, nec cædere ferro:
Sed potius mollire animos & pectora dictis.

Siue quod hanc animi, cùm sit sine corpore, partem
Non chalybis, non vlla potest vis lædere ferri,
Irritus ac tenues conatus abibit in auras:
Lingua metu præsentis erit si muta pericli,
Vel mendax etiam, mens non mutabitur intus,
Proferet occulta in medium quandoque licebit.
Quòd si principiò vis vnius insita nobis
Religionis erat, neque nos alia vlla subegit
Causa viros excire tubæ clangore, negamus
Consilium placuisse Deo: peccauimus omnes,
Directáque via detorsit nos malus error,
„ *Nemo vnquam bello melior fit, siue secunda,*
„ *Siue mala infelix commiserit alite pugnam.*
„ *Bella docent homines peccare, metúmque deorum*
„ *Excutiunt. pœnas infernáque Tartara rident*
„ *Hi quorum solis fiducia nititur armis:*
„ *Proposita esse bonis in cælo præmia rident.*
Tolle metum legum, rigidi legúmque ministri,
Emicat, & nullo retinetur sica pudore.
Imbellem timidúmque valentior exuit armis,
Et vita zonáque: fugit dispersa relictis
Rustica plebs laribus, densæ (qua proxima) siluæ
In cæcas penitus latebras, altósque recessus.
Adde colonorum subiecta incendia tectis:
Adde etiam captas euersis mœnibus vrbes,
Templa deûm deiecta solo, cæsósque parentes
Natorum ante oculos, natos ante ora parentum:
Abductas matrum gremio sine more puellas,
Stupra maritarum diuos hominésque vocantum

Nequicquam

Nequicquam auxilio. sed inanes lenta querelas "
Sæpius ira deûm longinquos reîcit in annos. "
At neque victorem sexus nec commouet ætas
Supplicis, aut lacrymæ, genua ante superba voluti:
Nullos ille deos, nulla aut delubra veretur.
Quem vero fortuna ducem non prospera vertit. "
Quem non antè bonum quamuis animiq; potentem, "
Altius euexit rapidis victoria pennis?
Vt se contineat dextro Ioue natus: at illi
Sunt, tamen arbitrio comitum facienda suorum
Multa, malus vultu quæ dissimulare magister
Cogitur: & tandem fiet dux milite peior.
Hos addunt animos victoribus arma. quid autem,
Quid miser ille bonis prorsus spoliatus, auito
Pulsus agro? miseros vnà cum coniuge natos
Exilii secum comites agit. vtq; leæna,
Cui sub rupe caua parui stabulantur alumni.
Fertur acerba minans pecori pecorisq; magistris:
Haud secus ille suos cernens periisse labores,
Exhaustam cellam, vacua horrea frugibus, omne
Instrumentum agri & villæ cum bubus ademptum,
Nil adeò superesse, famem quo pellere possit:
Nec tam mente suum reputans quàm coniugis atq;
Natorum exitium, subito capit arma furore
Non assueta prius: quicunque fit obuius illi,
Notus an ignotus refert nihil, hostis, amicus,
Sternit, & insontem spoliat, nudúmq; relinquit.
Agresti ingenio nihil importunius vsquam est. "
Quid nostros homines templis arisque deorum

Abstinuisse manus argento credis & auro?
Ac mihi de nostris sermo est. nam scimus & illos
Templa sacerdotum calido fœdasse cruore,
Ossáq; iam vita functorum extracta sepulcris
Proiecisse solo, plumbi liuentis amore.
Hæ scelerum facies bellis ciuilibus ortæ
In peius mores hominum vertere, deúmq;
Excussere animis: cuius, paulò antè, tuendæ
Causa maiestatis, vterq; exercitus arma
Ceperat, aut dici potius cepisse volebat.
Me puero quidam noster popularis habebat
Hoc proprium: vt securus iter nullo duce læuum
Carperet: ínq; viam cum se commiserat, idem
Admonitus nunquam regredi vel flectere vellet.
Turpe nimis ducens cœpto desistere cursu.
" *Est adeò gratus suus insipientibus errror.*
Quàm melius medici, qui quo nihil antè priora
Profecisse vident, adhibent contraria, leges,
Decepti, medicas artémque valere iubentes.
Hoc nos illa modo nuper quæ cepimus arma,
Ponere ne pudeat: hominésque errata fateri,
Et magis apta malis quæ sunt medicamina nostris
Quærere: non longas armare in littore naues,
Non equitum peditúmq; externa adducere longè
Auxilia aduersus patriam, non oppida muris
Cingere, præsidiísq; tenere minacibus arces:
Non iugulare viros, laqueo vel stringere fauces,
Vicini aut rapidis immergere fluminis vndis.
Quanam igitur ratione animis discordia nostris

Tolletur

Tolletur penitus, si nec victoria finem
Allatura mali est: si ponere præstitit arma,
Vnde salus veniet non expectata, quis huius
Et quis erit monstrator opis? Deus ille Deóq;
Natus erat, qui prima suis dum viueret olim
Discipulis mandata dedit, quæ deinde nepotes
Acciperēt, leuia haud quaquam vel parua reponēs
Præmia. namq; illos patrio succedere regno
Iussit, & optius cognominis auxit honore:
Degeneres alios Satanæq; Erebóque reliquit.
Ille suos igitur viuens moriénsq; fideles
Æterno comites sociauit fœdere pacis:
Ille prius veniam superos pacémq; precari
Nos docuit: tum deinde velut quibus vnus & idem
Omnibus in cœlo genitor mortalibus esset,
Omneis instituit fraterno viuere more,
Alterius tanquam propriæ meminisse salutis,
Et nullum esse gradum, nullum discrimen amoris.
Iussit consilio miseros opibúsq; iuuare,
Erranti monstrare viam quæ ducit ad astra.
Ac ne vita inopum despecta potentibus esset,
Vnius amissæ pecudis nos ponere curam,
Et studium reliqui voluit gregis ante salutem:
Et quod naturæ longè disconuenit, hostem
Diligere, inuitúmq; etiam seruare, tueri,
Conciliare tibi, quanuis hunc perdere possis.
Si flecti nequit ille tuo sermone, capíq;,
Huc alios adhibe: si resistat improbus illis,
Concilium, patrésque voca. non pluribus vnus

Par erit adiunctis, non tot feret ora loquentum.
Si nihil ista valent, siue viuat solus & omnis
Sanctorum in cœtu diuini muneris expers.
Hic primùm datus ordo simul cùm tradita nobis
Relligio, longos illæsus mansit in annos:
Necdum vllos animis fratrum discordia motus
Excierat. diuina colebant simplice cultu
Numina: ritus erat simplex, atq; omnibus vnus.
Ecquid enim tanto dubitent astante magistro?
Nec Deus ipse tamen non viderat antè futura
Dissidia, & simul ac terris excederet, iri
Distractum in varias sua turpiter agmine sectas.
Illi ipsi qui verba fluentia vatis ab ore
Audierant, præcepta sequi diuersa docendo
More hominum cœpere: aliis vt sæpe videmus
Assensere alij. leuis hæc discordia quanuis
Infirmam & teneram potuit disperdere gentem,
Ni mox consilio seniorum oppressa fuisset.
Multa sequens ætas hominum portenta deinceps
Deteriora tulit, quæ non sunt ense recisa
Herculeo, non pulsa dolis aut fraude virorum:
Sed vitæ exemplo, precibus, sermone potenti,
Congressúque patrum. nihil vnquam durius illi
Decreuere, nisi in lapsos semel atq; relapsos,
Pœna tamen vel summa fuit, prohibere scelestos
Templi aditis, sanctóq; piorum excludere cœtu:
Vlcisci gladio miseros vel inutile prorsus,
Vel gratum non esse Deo, placidúmq; putarunt.
Quò mihi tot versus, quid vel malesanus abutor

Auribus

Auribus vsq; tuis? perdóve iocosus inérsque
Ponendas melius studiis communibus horas?
Desieram versus iampridem scribere, cœpit
Scribendi me rursus amor: dum forte Chenossam
Inuisit regina suam, natósq; minores.
Sperauiq; etiam fore te mihi non minus æquum,
Quàm memini primis te mensibus esse vel annis:
Et mala nos mouere etiam præsentia, multò
Illa quidem maiora prioribus, & tibi visis:
Et locus admonuit, qui te nunc, magne sacerdos,
Detinet absentem patria procul, vrbe Tridento.
Næ tu næ frustra Rhodanum superaueris amnem,
Alpinásq; mundi niues: patriam dimiseris ipso
Temporis articulo, qui penè est vltimus ægræ,
Ni promissa facit, ni pestem à corpore pellis,
Qua grauiter iamdudum Ecclesia tota laborat.
Cura velim & ratio præpostera ne sit, vt antè,
Semper adhuc. consulta malus bona subruit ordo: "
Formandi mores primùm, doctrina sequetur.
Sic faciles animos ad suscipienda parabis
Omnia. nequicquam maleculta semina terræ "
Optima credideris: lolium pro frugibus illa "
Aut tribulos referet. tres aut propè quattuor annos "
Vndiq; delectos tenuit Constantia patres:
Profecere nihil. mora nam quæsita regendis
Moribus est noua semper, vt actus is vltimus esset.
At Martinus vbi summum est indeptus honorē,
Continuò Romam Lauináque littora fugit.
Legatos Regum atq; ducum frustratus hiantes.

Quid pater Eugenius? cùm se committere nollet
Iudicio fratrum, spoliatus honoribus absens
Exciuit turbas, seruos & ad arma vocauit:
Conductis operis synodum litémque diremit.
Hic si fortè suis melior maioribus, audet
Arbitrio princeps alieno stare: patrésve
Si cupiunt ipsi vitam mutare priorem
Scribis vti, pax est toto sperabilis orbe:
Nec te longinquis istuc venisse pigebit
Finibus, immensósque viæ cepisse labores.
Sin ficta ista vides, ac non sincera fuisse,
Et neque speratum potis es contingere finem,
Te nobis comitésque tuos refer ocyus, antè
Quàm missos præco faciat: ne fortè puteris
Aut vidisse parum, aut ventis mandata dedisse
Ambitione mala, spe vel corruptus inani.
Has quoque te dignum est, tenues paruásq; tueri
Relliquias: Francorum at si contraria rebus
Obstant fata, boni est cùm fecerit omnia ciuis,
Nolle tamen cineri patriæ superesse cadentis.

Ad MVSAS.

MVSAE, *quas primis colui deuotus ab annis,*
Vestra minus vester si nũc ad tẽpla sacerdos
Ingredior, si vota minus solennia reddo,
Ne me ideo, ne me ingratum, vitæque prioris
Oblitum quæsisse nouos credatis amores.

Quos

Quos etenim potius ſequar hac ætate? quibúſve
Incipiam tam ſerò aliis ſeruire magiſtris?
Vos ilarare ſenem, vos preſſos pondere rerum
Curarúmque animos ſolæ recreare poteſtis.
Quid cauſæ eſt igitur? poſt Maias ſcilicet eidus
Nos habet aurata reſpublica compede vinctos:
Cui minimè parere nefas, eiúſque parenti,
Ad me ſi iubeam, veſtro non vſque pudori
Conueniat, veſtríſque negetis moribus aptum.
Vos fora, vos cœtus fugitis, vos ſplendida regum
Atria vos nemora & ſiluas, quò nemo recurrit
Interpellator, præfertis honoribus aulæ,
Contentæ facilem numeris includere verſum.
Id me ſi prohibent immenſa negotia, tempus
Nec datur exactè ſcribendi temporis vllum:
Vnum oro, nobis vnum concedite Muſæ,
Et legere, & præbere aliis recitantibus aurem,
Vnde labor nullus veniet, mora nulla gerendis
Rebus erit: melior mens ipſa quiete futura eſt,
Acrior & poſitis repetet mox ſeria ludis.
Vt quondam multas certando athleta coronas
Promeritus: tamen inualido nunc corpore quamuis
Ludentes alios medio ſpectare theatro
Gaudet, & antiqui lætatur imagine ludi.
Sic ego, quam nequeo noſtris è rebus, vt antè,
Ferre voluptatem, capiam haud fortaſſe minorem
Scripta etiam peiora meis aliena legendo.

Ad CAROLVM CARDINALEM Lotharenum.

CAROLE, sinceri videar malefunctus amici
Officio, grauitérque nimis peccasse, dolorem
Si non ipse tuum, transacti vt temporis olim
Gaudia, participem. quid enim tibi prospera paulò
Amplius ad laudem tribuit fortuna benignè,
Cuius ego in partem meliori sorte vocatus
Non fuerim? tua mî patuit domus intima semper,
Nec tua, nec fratris mihi gratia defuit vllo
Tempore. cum vestra pariter succreuit & aucta est
Res mea. creuit honos cum vestro noster honore.
Non ingratus ad hæc, potui quæ soluere, solui
Qualiacunque libens manibus tibi carmina plenis,
Carmina, diuinas fratrum memorantia laudes
Pace tibi partas, fratri florentibus armis.
Carmina persolui: nec enim mihi munere tanto
Merces digna fuit, nec quid largirer habebam.
Nunc Deus (humanis nihil vt durabile rebus)
Quando nos tanto percußit vulnere, quantum
Sperauit nec vestra domus, nec Gallia, quanuis
Sentiat iratum longo iam tempore Martem:
Haud decet in maiore tuo fidißima casu
Pectora deesse tibi: si quid mea carmina possunt,
Possum si quod, egens solaminis ipse leuamen
Vllum afferre tibi, luctum si demere luctu:
Incipiam solito & populari more querelis

Responde-

Respondere tuis: si nil vulgaria prosunt,
More sacerdotum proprio, depromptáque sacris
Argumenta feram tibi non incognita libris.
Natus homo periit, quænam tibi causa dolendi?
Omnibus est ea lex præscriptáque regula, quicquid
Nascitur; intereat permenso fine necesse est.
Non illi propria æternúmve fruenda per æuum,
Non alii cuiquam concessa est vita: sed eius
Qui dedit arbitrio mansura sequentibus annis
Quàm volet ille diu: nec fas mortalibus vltrà
Ferre pedem, fatísque negatas quærere causas.
Hanc si iure suo dictam sine tempore legem,
Ante expectatum veniens exercuit: etsi
Nil aliud causæ suberat, tamen opto doceri
Quæ fraus, quæve tibi est iniuria facta, vel illi?
Multa quidem fieri temerè plerísque videntur,
Et sine consilio: ratio quibus at sua cònstat.
Sed Deus occultam voluit mortalibus esse.
At tanti capitis grauior iactura fuit, quàm
Mille virûm, nullíque adeò tolerabilis vni.
Magnum morte tui fratris respublica damnum
Fecit: vt amisso quondam pupilla parente,
Soláve defuncto mœrens vt coniuge coniux:
Aut si res alia grauioris imagine damni
Signari potuit. dolor hic partitus in vrbes,
Oppida, priuatásque domos, & millia sparsim
Multa virûm, loca tot spatiis diuisa colentum:
Debuit esse tamen leuior, facilísque ferendo.
Vt si tempestate graui communiter omnes

Iacturam faciant, non est grauis illa perinde
Ac cùm de proprio fit tantum vnius aceruo.
Tu verò tanquam iusta plus parte recepta
Communis luctus, alio non æqua ferente,
Præcipuo mœrore iaces affectus, & vni
Credis amice tibi plus omnibus esse dolendum.
Scilicet ille suis animal vt inutile tantum
Natus erat, non & patriæ, non denique regi.
Atqui tanta viri virtus, & libera morte
Debuit, & nullis obnoxia casibus esse.
Sed neque vis animi, nec corporis vlla tueri
Quenquam sæua potest aduersam spicula mortis.
Nec tutata sua est sapientia Dauide natum,
Nec potuit Samson oculos subducere morti,
Nec satus Alcmena, fidentes viribus ambo,
Nec qui diuitiis præstant opibúsque tyranni
Mortem ipsam fugient. omnes Acherontis auari
Præda sumus, lethíque viam calcabimus omnes.
Mors fuit at matura nimis, matura videtur
Semper, & opportuna bonis mors omnibus æquè
Puberibus, pueris etiam senibúsque. nec vllo
Definita homini certo sunt tempora vitæ
Curriculo, trahit huic, alij mors corripit annos.
Ille mihi satis ille diu vixisse videtur,
Cuius honesta fuit non turpis clausula vitæ.
Non tibi poma legi solida atque integra videntur
Autumno melius, quàm cùm iam sidere tardo
Frigoribúsque vieta, cadentia sponte leguntur:
Iam medium vitæ spatium confecerat ille

(Qui

(Qui nostri est hodie cursus longissimus æui.)
Hic flos delibatus adhuc florentibus ipsis
Corporis ingeniique fuit si viribus, acta
Præteriitque etiam vitæ pars optima: necdum
Gaudia turbauit melli permistus amaror,
Quò petimus stulti spatium protendere vitæ?
Quæve hominis reliqua est ætas nisi plena laborum?
Præterea toto plagas acceperat ille
Corpore: multum etiam pugnans effuderat olim
Sanguinis: effœtum porrò inualidúmque senecta
Exceptura fuit: morbi simul agmine facto
Innumeri, quales secum grauis attrahit ætas,
Illius exiguas vires, animámque tulissent.
Omnia quæ fugit moriens, nec longius annos
Produxit, quam vita solet iucunda videri.
Integra bellum est etiam decedere fama
Linquere florentis titulos, laurúmque virentem.
Sæpe quibus prima fauit fortuna iuuenta,
Deserit illa senes, gaudétque illudere longo
Successu rerum tumidis: & vertere pulchrè
Facta tot ante dies momento temporis vno.
Non ignota tibi libris exempla Latinis,
Hebræis pariter Græcísque adducere possem,
Et Cyrum, & Iudam, & regẽ Lacedæmone claudũ,
Pompeium, Crassúmque: nec istis Gallia nostra
Testibus exemplísve caret, (sed parcere malo
Nominibus) qui si fortuna foriè secunda
Oppeterent, meritò felices atque beati,
Hoc vitæ spatio quamuis breuiore ferantur,

Nam si peccatum semel est, nihil illa priora
Quamuis multa, iuuant: & mentibus altius haret
Vltima quaeque recens postremi infamia facti,
Quàm veteres parta magna cum laude coronae.
Indignum verò tantum virtutis honorem
Imbelli cecidisse manu, tacitísque petitum
Insidiis, quem Marte inuadere nullus aperto
Audeat, id verò fatum commune viris est
Fortibus. ipsa viri virtus inuicta subegit
Rem tentare dolis. an quisquam Caesare, magno
Illius aut genero, Romaeve authore Quirino
Fortior? incautos dolus hos tamen abstulit omneis:
Pelidem, & similes eius quicunque fuere.
Nec minor ex isto fuit illis gloria casu.
Ergo non insueta lues indigna virísque
Fortibus: aut non illa suo mors tempore venit.
Nec tibi praecipua est lugendi causa, vicem ni
Deploras lugésque tuam: solúmque relictum
Occiso te fratre doles, nec ducere vitam
Suaue putas tanti priuatum lumine fratris.
Ista, vide, ratio satis vt sit honesta: dolere
Interdum alterius damnis conceditur: at non
Flenti erepta sibi sua commoda parcimus aequè.
Tu verò diuina puer qui dogmata sacris
Fontibus hausisti, quae nunc tibi suauiter ore
Mellifluo manant attentae plebis in aures:
Tu reuoca in mentem sapientis verba magistri,
Qui fraterna sibi maternáque nomina iunctis
Sanguine vix tribuit. sed eos pia numina sanctè

Qui colerent, summi facerent mandata parentis,
Discipulos digito monstrans, Hi sunt mihi fratres,
Hæc mihi mater (ait.) quid patris morte recenti
Audita, veniam comitum cum posceret vnus
(Iusta videbatur curandi causa paterni
Funeris) ecquid ei tum rettulit? ô bone, mecum
Hoc age, dum superas hoc vnum age, luce carentes
Et vita functi, sine, mortua corpora curent.
Noluit expertes prorsus nos esse doloris
Qui Lazarum fleuit, longi sed tempora luctus,
Clamores nimios, lacrymosáque verba notauit,
Vt forti nec digna viro. nam viuere sanctas
Qui credunt animas extincto corpore, rursúmque
In sua post longum redituras corpora tempus,
Semper vt in cœlis vita meliore fruantur:
Corporis affectum hunc anima sensúque carentis
Rectius appellent somnum placidúmque soporem,
Quàm qualem subeunt animalia cætera mortem.
Defunctos igitur qui luget, siue propinquos,
Siue alios, stultè aut recubantia molliter ossa
Prosequitur lacrymis, aut non satis ille videtur
Credere susceptura nouam post corpora formam.
Quæ decursa animo cùm sint tibi, nota magísque
Vnguibus illa tuis, nisi re præstabis, abuti
Omnes te studiis, & inania fundere verba
Clamabunt. quam tu culpam vitare memento.
Quid si propositi immemorem vitæque prioris
Ambitio cùm ferret (vt optima quæque videmus
Ingenia immodico traduci laudis amore)

Te Deus ancipiti diuersa negotia mente
Amplexum, sacris operam modò ponere rebus,
Commißique gregis voluit succedere curæ,
Cùm reges & regna tuis constricta teneres
Consilijs, ferrésque tuum super aurea nomen
Sidera, nec tantum caperet iam Gallia ciuem?
Ipse tibi causas, animum quoque fratris ademit
Morte tui, quo maior erat fiducia viuo:
Sícque duas animas pariter seruauit in vna.
Quæ mens, & quis erat tibi spiritus, aurea quando
Transiit ad Rhetos fraterni fama triumphi?
Tum veluti longum fortunæ victor in æuum,
Et tanquam pedibus premeres humana superbis
Omnia, nec quicquam tibi rerum obsistere posset,
Diuitias, & regna tuis vsúmq; parabas
Æternum & solidum, vitámque labore carentem:
Inscius hæc nec quæri armis, nec posse teneri.
Intentans etiámque minas, & longa locorum
Exilia: intentans extrema pericula victis,
Et iam distribuens vacuos victoribus agros:
Distribuens alijs ereptos victor honores:
Hæc tu more hominum secura mente putabas.
Nam paucis moderata fuit victoria, pauci
Parcere subiectis animo potuere virili.
Aut tua si te nota mihi clementia tale
Nil patitur versare animo, fortasse ministris
Succumbas aliud suadentibus: & bona mentis
Propria sustineas alieno victa furori
Cedere. ciuilis vitium commune duelli.
Nunc pietas, verúsque Dei tibi cultus in ore est,

Pascendi

Pascendi nunc cura gregis: nunc otia laudas,
Nunc inuisa Deo funestáque prælia damnas,
Et cædes hominum, nunc & secedere Remos
Institutis cum docta hominum placidáque cohorte,
Cum veterum libris, quorum tibi copia magna est.
Quæ duo si conferre velis pugnantia valde
Consilia, inuenies tantum præstare priori
Posterius, quantum melior pax aurea bello.
Nō visum est superis hāc vita & sanguine causam
Decidi, ferróque homines decernere acuto,
Vtra deis pars grata magis, morémne placeret
Antiquum retinere, nouúmne inducere templis.
Fratris erat tam magna tui, tam cognita virtus,
Vt cuius dux ille fuisset partis, in illam
Concessura simul fuerit victoria partem:
Non ideo belli cupidus fuit. otia viuens,
Otia laudauit moriens velut optima: sed qui
Fidebant illo comites ductore, duellum
Malebant potius, capti dulcedine prædæ.
At Deus hanc regni sortem miseratus ab alto,
Insontem hanc animam meliori in sede locauit:
Et multis hominum vitam dedit vnius emptam
Morte viri, tristémque luporum è faucibus escam
Eripuit. sua non isti succedere plorant
Consilia: in cælis securus at ille malorum
Ridet, & amissæ nolit se reddere vitæ.
Hæc si ferre tibi luctum minus omnia possunt,
Illa precum saltem iamdudum tradita nobis
Formula te moueat, qua nocte diéque solemus
Compellare Deum: Rata sit tua nempe voluntas

In cælo & terra. cuius perquirere causas,
Aut etiam placitis obsistere velle, superbum est.
Plura tibi (nimis ista licet) ne scribere possim,
Impedior magnis & multis, Carole, rebus,
Impedior lacrymis, & copia deficit: & non
Conuenit inculcare tuis puerilia doctis
Auribus argumenta, nisi hanc (vt semper) amori
Das nostro veniam tristis seu lætus: & omnes
Versibus esse meis faciles venientibus horas,
Omnia amicorum communia tempora ducis.

SERMO.

VT qui se tecto, aut saxo deiecit ab alto,
Haud facilè in lapsu medio se sustinet, ima
Dum petat, & prono terram grauis opprimat ore.
Sic vehit elato quodcunque per aëra curru
Ambitio: non ille potest retinere fugaces
Certus equos, medio vel in æquore sistere cursum:
Fertur at inuitus quò se permisit, & alis
Icarus vt præceps delabitur igne perustis.
Forsitan at laudis, venia sit digna, cupido
Ingeniis fermè melioribus insita semper,
Et sublimè volans animi vis, nescia cuiquam
Cedere, seu maior, seu par se compararet illi:
Hactenus vt vir præesse viris velit atque subactos
Imperio regere. at verò si pergere tendet
Altius, atque sua superos detrudere sede,
Diuinósque sibi demens apposcet honores,
Sentiet ille breui cælestes numinis iras,
Terribiles sonitus deiectáque fulmina cælo,

Aut

Aut aliud dirum pœnæ genus: & neque speret
Placari dein posse Deum, quem offenderit vltro.
Ipse sui vindex & inexorabilis vltor
Numinis est: nec quẽquam hominũ patiúrve deorũ
Æqua sorte sibi tanto succedere regno.
Sed cur nos vetera hæc? Deus est nam fabula nobis,
Et multos Epicurus habet lutulentus in aula
Discipulos passim, multos & in vrbe, ferentis
Mortales animos vnà cum corpore solui,
Et nullos cælo esse deos, aut carpere segnes
Otia, nec curam nostrarum assumere rerum.
Nam sentire modò hæc, impunéq; dicere nostris
Moribus occipiunt: legúmq; in nostra relictis
Hostibus antiquis conuersus viscera mucro est.
Attamen & Christi nomen prætexitur aris
Omnibus, & nostram Christi de nomine gentem
Dicimus, ac vulgò dominúmq; Deúmq; fatemur:
Nos rerum species & nomina sola tenemus,
Nomina propter opes, & quos Ecclesia fructus
Suppeditat dominis felicibus vbere cornu.
Nemo te appellet, nemo te Christe sequatur
Nudum inopémq; tuos tua membra, sitíq; faméq;
Sepernimus enectos, nec potu escáve leuamus:
Belligerare tamen vitámq; exponere causa
Iactamus nos posse tua, nec parcimus vllis
Sumptibus, vt Christi numen gens omnis adoret.
O vafer ingenij, sperasti credere dictis
Posse tuis hominem qui te modò nouerit vllum?
Nomen habes tantùm, quid habes at cætera Christi?
Non tua facta vides simulatam prodere vitam?

Si tibi rem saluam fore sponsor idoneus olim
Promittat:certúmve habeas nil prorsus aceruo
Delibatum iri,te bello & pace futurum
Incolumem:non te commoris vt omnia prorsus
Templa solo delapsa ruant,pedibúsq; trahatur
Relligio,stat nam pro relligione tibi res.
Quid verò,quid tu hos pullo qui vestis amictu,
Aut alio quouis(nec enim color omnibus vnus)
Cum tristi facie intendunt lacrymantia cælo
Lumina:séque viam clamant monstrare salutis,
In mediisq; cient verborum flumina templis:
Quidnam agitare putas animo,quò tēdere cursum,
Et quid propositi,quam spem mercedis habere?
Diuitias auriúmq; petunt,& publica fisco
Æra dari,& magnis cum fructibus aurea templa:
Quæ simul ambitione sua studióq; tulere,
Dilapsos videas pictis excedere templis:
Ex illáq; die conscendant pulpita nunquam,
Vocē edunt nullam ad populū,nisi vt,aucupis instar
Auribus & reges capiant & regis amicos.
Ad tetram ingluuiem ganeis infamibus explent,
Vino,deliciis,fœdáq; libidine pleni.
Sed me dulcis amor patriæ,iustúmq; nouorum
Regum hominúmque odiū fixa hæc mutare volentū,
Et syncera Deo pietas & debita regi,
Abduxere procul sermonis tramite cœpti.
Vt redeam,sua(commoneo) bona quisq; fruatur,
Viuat quisq; sua contentus sorte:nec illas
Quas aut non didicit,quas non conceditur,aut quas
Decedet,

*Decedet, * temerarius appetat artes.*
Quam semel optasti, quacunq; vel obtigit olim,
Hanc cole semper, ama semper, nec desere Spartam.
Si plebs sacra velit tractare, profana sacerdos
Impius est: si sæuus equis, si gaudeat armis,
Siue malis hominum, seu præda & sanguine fuso,
Si statuit patriæ muros, si vertere gentem,
Si veteres pulsare nouósq; inducere reges,
Si vexare Deum cæli terræq; potentem,
Immanem furiam dicas, os præter habentem
Nil hominis, qualem vates finxere Chimæram,
Scyllas, latrantémq; canino more Charybdim.
Hæc tamen hæc Franci portenta ferúntque vidéntq;
Illius antiquæ obliti virtutis auorum:
Ipsa suos coluit semper quæ libera reges,
Respuit externos, nec cuiquam ferre negauit
Auxilium populo pro libertate roganti.
Tunc animos pascebat honor, tum vera duelli
Præmia ducebant regis populíque fauorem:
Nunc emitur miles magno, nunc transit ad hostem
Conditio melior si fertur & amplior illi.
Vnde malum hoc? ab eo nempe est qui diuidit aurũ,
Corrumpítque animos turpi mercede redemptos.
Quo nummi, aut istis cui tanta potentia nummis
Quæritur? à fisco est desumpta pecunia: regis
Præsidio miles simulatur & arma parari,
Pro quo mille mori cupiant vel mortibus omnes,
Omnibus obiiciant pro quo sua corpora telis.
Ergo non regis metus est, aut cura salutis,

Cura suæ potius. quid enim sates esse tyranno
Tutum securúmq; potest expérsq; timoris?
Quid si etiam simulátque metum, fingítq; periclum,
Vt patriæ muros armatus & occupet arcem?
Hic gradus, hæc ratio fuit omnibus vna tyrannis,
Vt se præsidio, communibus atque iuuari
Auxiliis peterent, ea protinus arma virósq;
In patriam vertere suam, durúmq; subactis
Ciuibus imposuere iugum quæ nos mala nunquam
Antehac experti, nostris non posse putamus
Accidere, acsi æterna forent, immotáq;, regnis.
Ergo prospicere & longè antè cauere memento,
Impediunt regredi quia plurima serò volentem,
Et ne demersúmq; paludibus, ínq; volutum
Cœno vlnáq; caput nequicquam attollere tentes,
Aut rapidas flammas, & quem succenderis ignem,
Mox si pœniteat, ne non restinguere possis:
Et semel inscenso vel equo rapidísve quadrigis,
Ne premere ac retro nequeas vestigia ferre.
Quòd si stulta duces audacia longius actos
Extulit, vt nequeant medio consistere cursu,
Hos saltem moneo comites scelerísq; ministros,
Quos dolus aut falsò species obiecta bonorum
Impulit in fraudem, maturè immania cœpta
Deserere, integris etiámq; abscedere rebus:
Vt deiecta sua mala mens spe, & viribus orba,
Concidat, authorémq; suum modò pœna sequatur.

SERMO

SERMO. De libertate scribendi.

SCriptorum quosdam libertas, & stylus audax
Oblectat, vitiúmque seuera voce notatum
Alterius, plerosque iuuant sine felle molesti
Nullis versiculi, quales scribuntur in aula.
Diuersa hæc, ratio tamen vt sua constet vtrisque.
Nam mores hominum scriptis formare legendis:
Et vitia extirpare animis labor Hercule dignus:
Verùm ingratus eis, sua qui recitante poeta
Agnoscent scelera, aut de se dici illa putabunt.
Cautior is quicunque virûm demulserit aures,
Aut leuibus nugis, aut corruptrice bonarum
Laude voluntatum: nec quenquam offenderit vnũ.
Quæ ratio, quia blanda nimis, fortíque videtur
Haud condigna viro, nobis explosa recedat.
Sed neque scribendi satyram, tetróq; notandi
Carmine personas quas designaueris, author
Esse velim. modicè laudentur facta virorum
Fortia, culpentur modicè, aut, si postulet vsus,
Vis adhibenda etiam vocísque animíque dolentis:
Ne tamen appelles proprio vel nomine quenquam,
Aut ita significes, vt postquam dixeris, omnis
Ardentes oculos cœtus conuertat in illum.
Nuper Aretinus Venetæ se clauserat vrbis
Mœnibus, vnde velut celsa sublimis ab arce
Omnes Europæ reges figebat acutis
Incessens iaculis, & dira verbere linguæ:

Atque illum missis omni regione tyranni
Placabant donis. tantùm mala vatis auari
Lingua potest. at ei clara tutela nec vrbis
Profuit, Ionio longè regnantis in alto,
Non circunfusæ miserum texere paludes.
Quin meritas læso pœnas exolueret orbi
Terrarum, dignum vel haberet carmine funera.
Nobis Attellana vetus comœdia nobis
Displicet. omne velim sit castum & lene poema,
Sit mistum grauitate, vacet risu iocísque:
Qualis sermo ferè est media testudine templi
Ad populum magno quem personat ore sacerdos.

DE BELLO CIVILI.

SIue malum hoc Pandora tuum, vindictáq; furti
Nobilis, ad seros permanans vsque nepotes,
Seu genus infelix, Erebóque & Nocte satarum
Incubuit terris, & sæui peste veneni
Infecit latè populos, ac mutua sparsit
Inter nos odia & belli ciuilis amorem,
Seu mens cuique sua est nutrix foméśq; malorum:
Vrimur inuidiæque occultis ignibus intus,
Vrimur ambitione graui, simul ardor habendæ
Augendæq; rei mentes inflammat auaras.
Inde velut corui, Harpyiæve, aquilæve rapaces
Quas metus immundæ semper famis anxius vrget
Expellunt alias omni regione volucres:

Nec

Nec parcunt propriis, tanta est vesania, pullis.
Aut multis canibus cum fortè paropside in vna
Obijcitur cibus, hunc trahere ad se mordicus omnes
Contendunt: siquis melior tum viribus, illo
Vi potitur, reliqui circunstant murmure magno,
Ereptámque petunt per mutua vulnera prædam.
Sic homines vel opum cupidi, vel rursus honorum,
Præsertim à magno quæ rege secunda potestas.
Mille dolos, & mille vicißim retia tendunt,
Mille modis certant alienum extinguere nomen:
Vt soli iactare caput videantur in aula.
Scinditur in varias domus omnis regia partes.
In medio nullis antiqua lege Solonis
Esse licet quicunque nec his, nec adhæserit illis,
Hostis erit, referétque odium suspectus vtrisque.
Ipsi autem proceres nunquam discedere regis
A latere: huic astare diem, quàm longa, per omnem,
Largiri atque auferre quibuslibet: omnia nutu
Dispensare suo, solis committere amicis
Imperia, & summos populorum atq; vrbis honores.
Iam reliquos prohibere domo, prohibere benigni
Principis aspectu: iam, quæ fœdißima res est,
Criminibus fictis absentis rodere famam,
Dum longinquus abest, & dum securus honorum
Vel priuata domi, vel publica munia tractat.
Turpe duci magno est, etiam deferre nocentem
Criminis, & regum mulcere his vocibus aures:
Flagitium, premere insontem & sine crimine vitam.
Tu verò, qui te priscis heroibus ortum,

Vnius & magni comitum descendere Carli
Progenie iactare soles, dux maxime bello,
Princeps pace domi, cuius respublica nutu
Státque cadítque, potens & regni & regis, eò te
Deijcis vsque, tui atque tuorum oblite bonorum,
Vt tibi non in honore pares, quos iam tua dudum
Immoderata feróxque superbia ferre recusat,
Verùm etiam tenues & adhuc sine nomine, spurco
Ore tuo laceres, turpis delator in aurem.
Ex hoc coniectare licet quàm cætera recta
Consilia in patriam tua sint: qua mente fidéque
Communem ipse geras hodie rem, & gesseris anté.
Semper enim tibi cura malos conquirere seruos
Prima fuit, seruósque doli scelerúmque ministros.
Et se nemo tibi probus vnquam addixit, vt illo
Momento, quo te leuiter cognoscere cæpit,
Non mox colligeret sua vasa, pedémque referret.
Talia discordes animis dum prælia miscent,
Priuatásque tuentur opes, communia sensim
Robora deficiunt velut ægro in corpore vires:
Et turpi neglecta cadit respublica letho.
Hinc velut effusi duo montis vertice riui
Lenis aquæ, circùm viridantia prata feruntur
Ambiguo cursu, & sinuosis flexibus errant,
Donec ab alterutro bibat omnis flumine campus.
Haud aliter primùm nascens ea pestis in aula
Corripit omne hominum latè genus, atq; per vrbes,
Pérque domos effusa venenum dissipat, inter
Pacatósque serit discordia semina ciues:

Nobilitas

Nobilitas omnis, iudex, patronus, & ipsa
Partibus alterutris plebecula vilis adhæret.
Sic diuisa bicépsque domus cùm principis esset,
Conuenere alij velut ad duo signa minores.
Perpaucis adeò mediis licet esse, quietem
Securam vanos ponentibus ante fauores.
Sunt etiam nullis adiuncti regis amicis
Officiis, tantúmque sua virtute recepti
In numeros, qui non minus ipsi hoc nomine solo
Iniustis odiis inimica à parte premuntur,
Quàm si sponte sua contraria castra subissent.
Si quis honoris apex, aut si quis in vrbe legendus
Fortè magistratus, designant antè futurum
Vnum aliquem florentē opibus, vel amore potentū.
Hic, si vincet enim candentis factio panni,
Prætor erit: si purpureus color obtinet, ille.
Cura tuendorum tam valdè est cuique suorum
Insita, communísque rei neglectus: vt ægrum
Indocto siquis malit concredere corpus
Atque rudi medico, aut nautæ committere nauem
Non satis experto pelagi discrimina, verùm
Sanguine, vel patria, iuncto vel amore, vel vsu,
Artificem notæ fideique excludat, & artis.
Atque his tāquam in centurias classésque tributis
Iudicibus, quis se patrono opponere tali
Ausit, & in mediam descendere stultus arenam?
Cui parent fasces, & prætor, & omne tribunal,
Arbitrióque suo qui dat, vel tollit honores
Cuius sexcenti veniunt ad iussa clientes?

Iudicium est. vincit meliorem gratia causam:
Ingeniúmque proterua pudorem audacia vincit.
Næ lingua hic pugnare, manúque in iure foróq;
Conserere haud paulò melior, quàm ducere in hostē
Armatas acies, & aperto occurrere campo.
Vtque minus multas hic cœpit ab hostibus vrbes,
Quàm vicos, & opima tenet quæ prædia fraude
Vicinis erepta suis, turbáque coacta
Disertorum hominum, & corrupti iudicis astu.
Nimirum tales illi antè leguntur in vsus.
Hoc domino referunt accepti munus honoris.
Malim nos, agitur quoties respublica, malim
Nos inimicitias & ponere iurgia donec
Vtilium fiat delectus in vrbe virorum,
Cuiuscunque tribus atque ordinis antè fuissent.
Quòd si fortè duos inter certamen honoris
Inciderit, par & meritum virtúsque duorum est:
Illum, cui fortuna tuæ dedit esse cohortis,
Quíque tui gregis est, nec turpem ferre repulsam,
Prælatúmque alij nemo reprehendere possit.
Quanquam nemo suæ tam partis amore tenetur,
Quin magnis aliquo pòst tempore possit ab illa
Disiungi meritis, & in hanc concedere partem.
Acer erat bello iuuenis calidúsque iuuenta
Bantius, & claris Nolæ maioribus ortus:
Hunc prius ad Cannas, cæsorúmque inter aceruos
Seminecem inuentum curauerat, atque benignè
Cum donis & muneribus dimiserat ab se
Annibal in patriam: cuius non immemor ille

Ingen-

Ingentis meriti, quærebat tradere Nolam
Annibali, sensit Marcellus Prætor, & illum
Conciliare sibi officiis, quàm tollere pœna
Maluit. ergo hominem verbis appellat amicis,
Non ignota sibi, dicens, quæ fortia facta
Ediderit: quot Romanis stipendia castris
Aduersus Numidam vel Pœnum fecerit hostem.
Pro quo, magna, solent tribui quæ fortibus, illum
Præmia commeritum: simul ipsi corpore pulchro
Donat equum, pressos bigarum & imagine nummos
Quingentos, longéque ostendit plura daturum,
Atque potestatem secum fore semper agendi
Cùm velit, & faciles aditus & limen apertum.
His iuuenem dictis sic in peiora ruentem
Vertit: vt ex illo respublica tempore ciuem
Sit nullum factis meliorem experta, fidéque
Sic noua spes veterem detrudit, & vltima quæque
Respiciunt homines vulgò benefacta, velut quæ
Solis amant radios, herbæq; sequuntur euntem
Vt tibi nulla tamen referatur gratia facti.
At pulchrum est inimicitias donare saluti
Communis patriæ, pulchrum deponere partis
Quenq; suæ vehemens studiũ, ac cõmunibus omnes
Conspirare animis, & in vnum cogere vires
Ad patriæ curam, quæ nos genuítque, fouétque,
Quæ nos ipsa suo complexa est nomine dulci,
Nostráq; coniugia, & natos, & quicquid habemus
Præterea carum, quicquid vel dicere nostrum
Possumus. vnde etiam patriæ superesse cadenti

Illa diu nequeunt: nam singula posse teneri
Nequicquam speres amisso corpore membra.

AD ARNOLDVM FERRERIVM.

FERRERI, *quo nec melior, nec doctior alter*
Venit Aquitanis à finibus atque Garumna,
Te nunc Legatum Venetis decedere ab oris,
Et retrò in patriam vestigia flectere dicunt,
Post regi nauatam operam tris amplius annos:
Ecquid erit præmi? faciet regina beatum,
Si sapit, & primos tibi rex mandabit honores:
Obstiterit nisi fama tuæ virtutis, & acres
Inuidiæ morsus, quæ plurima regnat in aula,
Inuisúmque hodie crimen commune bonorum.
Verùm (inquis) docuit te lex diuina carere
Posse bonis, vanósque hominum contemnere fastus.
Rectè: si coràm poteris præstare quod absens
Promittis. sed dura nimis sunt ora ferendo
Istorum, qui se prognatos Hectore dicunt,
Quorum ataui mercatores scribæq; fuere:
Aut si qui magnis orti maioribus, ipsi
Degenerant, & nulla suis in moribus edunt
Signa, nil referunt patriæ aut virtutis auitæ.
Ipse ego iam longo cui frons occalluit vsu:
Durata bellóque manus, ad prælia semper
Certaménque nouus venio, nec talia possum
Dedecora vlcisci latere aut depellere regis.

Audio.

Audio. vel tristis repetes subsellia iudex,
Aut claram studus Troiani Antenoris vrbem,
Quæ primùm nostros olim coniunxit amores:
Aut aliquò fugies, vbi nec cogare tueri
Quæ minimè nolis, & quò neque gesta ferantur.
Sic adeò tectus viues, vt viuere nemo
Sentiat, & clausum obscuro putet esse sepulchro.
At non, Ferreri, tam paruo animóque remisso es,
Vt rem destituas communem, & publica turpi
Damna fuga cumules, ignaui militis instar.
Verũ vt te nemore in denso, aut in valle reducta
Abscondas hominem procul à conspectibus, omni
Seposita rerum cura: tamen ipse quietum
Interpellabit vicinus, & otia rumpet,
Vel tua nocturnus prædo versabitur intra
Septa domus: finésve tuos iniustus arabit,
Intendet litem, vadimonia coget obire,
Inque forum retrahet. sic nullus in orbe quietem
Dat locus. ipse sibi facit otia quisque vel vrbe
In media, plenóque foro: nec turbidus ille
Cùm fuerit, ventis & tempestate carebit,
Quanuis Hesperidum spatietur solus in hortis.
Sed tua quò virtus non sese attollet, & vnde
Non sese expediet disruptis libera vinclis?
Tu quocunque loci deueneris, vt locus ille
Sit vacuus, sit perpetua caligine pressus,
Luce tamen propria lucebis sole nitenti
Purior: ô tecum liceat consumere vitæ
Quod superest, animámque sinu deponere amici.

AD VIDVM FABRVM.

VATES ille tuus simul importunus haberi
Cœpit, in has latebras & deuia centa recessit:
Pelopidas vbi non vultus, non ora videre
Cogitur. æternas habeo sanctissime grates
Phœbe tibi, Musisque nouem, quæ demere curas
Ægrotóque animo potuistis reddere somnos.
Non ego solus in his metuam, nec solus in altis
Arcadiæ lucis media vel nocte vagari:
Non metuam fictis vt ne desertus amicis
Solus rure meo figam vestigia, solus
Nocte domũ redeã. mihi vos mihi namque dedistis
Noctes atque dies cantando ducere Musæ:
Quanquam lectorum comitum bona copia dudum
Nobis est prouisa domi, bona copia rure.
Nam simul explosis placuerunt seria ludis,
Socratici præsto mihi sunt schola docta Platonis,
Vna prius diuisa locis, & deinde magistris,
Paulus & his valde melior, quíque eius alumni
Libris ostendere suis incognitus antè
Quis Deus, & qua sit nobis pietate colendus:
Sin ludicra, leues omni regione poetæ
Concursant, & dulce ferunt ad sidera carmen.
Tot sunt, tam variæq; animi sapientis in omni
Laude voluptates, vt non sint plura iocosis
Ludorum genera. ô rectè illis si sciat vti,
Si bona tot congesta domi, sempérque parata
Nosset homo penitus, quàm cætera parua putaret!

At mihi Diogenes, Cyrenæque vrbis alumnus
Diuersis ambo studiis peccasse videntur:
Ille quidem veræ non libertatis amator,
Dum mundũ atque elegans vitæ genus odit iniquè
Hic regum mensas & dum conuiuia laudat,
Vestríque nimis pretiosè curat & vngi.
Est aliquid medium: quod si tenuisset vterque,
Hic & delitiis, & sordibus ille vacaret.
Namque erit æternùm mihi felix atque beatus,
Qui placuit magno & sapienti pauper amico,
Præsertim virtute sua si fretus in altum
Contendit, celsíque fores patefecit amoris.
At constans & perpetuò mansura videtur
Gratia, quàm primùm virtutis opinio iunxit,
Quæ mox officiis vires accepit honestis:
Vt neque pauperior locupleti blandius vnquam
Palpetur, nec diues egenum flagitet vltra
Fas licitúmque. vides hominũ quàm cara benignis
Vita diis, quàm sit natorum vtrique parenti
Cara salus: tamen hi sua non in amore requirunt
Commoda. nã teneris genitor quid speret ab annis?
Quídve potens rerum Deus à mortalibus ægris?
Iccirco leges vxorem intérque maritum
Dona vetant, ne sit venalis gratia lecti,
Deteriórque bonis meliorem pellat auitis.
Ac primos homines tales in amore fuisse
Credibile est, intacta priusquam virgo relictie
Iustitia excessit terris cælúmque petiuit.
Hoc primum veri specimen monstrauit amoris

Et natura dedit: morem corrupit honestum
Vtilitas, vilique hominum mens dedita lucro,
Nunc se quisque viro putat à quo posse iuuari,
Tradit, egestatem quo subleuet atque labores,
Nobilibus tenues, locupletibus aris egeni:
Vt graciles alia suspendit ab arbore ramos
Non potis ipsa solo sursum se attollere vitis.
Quid miseri faciant? sunt vnius omnia Regis
In manibus, dare solus opes, dare solus honores
Ille potest. vt totus ab vno flumine pagus
Haurit aquas: sic omnis ab vno Gallia rege
Et petit imperia, & fasces, & quicquid honorũ est.
Quis tantum per se Regem priuatus adire
Audeat? insuetúmque aliis non antè ministris
Et ducibus pratentet iter? non viuida virtus
Quamlibet ipsa viam possit cursúmque tenere
Ni præcursores habeat sibi regis amicos.
Accipe nunc autem prauum locupletis iniqui
Ingeniúmque animúmq; trucem, moréstq; superbos.
Inflatus longo comitum grege, prouocat iram,
Prouocat inuidiámque hominũ superúmque deorũ,
Contemnit miseros & tanquam vilia ducit
Mãcipia, haud memor vnde, quibúsq; ascẽdit in al
Artibus & studiis, quàm sit locus arduus omnis (tũ
Lubricus, & quantas homini det sæpe ruinas.
Nec nunquã his interpretibus scelerúmq; ministris
Ad prædas & lucra domum cogenda superbam
Vtitur, & Præfecturis & honoribus ornat:
Quò magis ipse magísque suo regat omnia victor
Ar-

Arbitrio, fiat quò nulla potentia maior.
Si quis erit potior, cui sit pulcherrima virtus,
Hoc mihi nil opus est, alium sibi quærat amicum,
Non mihi non tales operas, non talia (clamat)
Posce ministeria. exclusus dimittitur ille,
Erectáque mali tollunt virtute cachinnum. "
Felices verò nimium, nimiúmque beati "
Qui potuere bonis animos compescere rebus, "
Et seruare modum. sed fortunatus & ille
Quem sic respexere dij, cui talis amicus
Contigit, vt tenuis mala ne contemnat amici,
Et bonus in medium sua conferat, vt quasi patris
Vnius heredes communiter illa fruantur,
Qui tanquam positis versatur honoribus, æquo
Iure domi tecum patitur sua dicta refelli,
Communis tecum ludos & seria miscet,
Te vocat in partem studiorum, suscipit vltro
Sollicitus curámque tui, rerúmque tuarum,
Téque sua raro mensæ dignatur honore,
Et matutinum vespertinúmque remittit
Officium, nisi res aliúdve poposcerit vsus,
Nil adeò vetitum, nil turpe, minúsve decorum
Imperat, orando facilis, facilísque iubendo:
Et quem vel sua res, vel publica distinet, illum
Quàm volet vsque diu fert non inuitus abesse,
Suspitione vacans animus, nec crimina fingit
Ipse, nec oblatis aperit sermonibus aures.
Talem Diogenes si sit expertus amicum,
Non temerè & passim tenues ab amore potentum

Auocet,& regum sapientes arceat aula.
Est in amicitiis solers adhibenda legendis
Cautio,siue humilem,seu magnum quæris amicum.
Nam partem peccatur in hanc,peccatur in illam.
Sæpius in magnis opibus,celsáque vacillat
Fortuna malefidus amor.dum splendida plebem
Nobilitas,inopem dum spernit diues amicum.
Cum boue non asinus, cum dispare non coit impar,
Se nisi summittat maior,prensúmque minorem
Subleuet.at quotus is qui non assurgere malit?
Sunt & signa tamen quibus hunc dignoscere possis,
Quæ seruata referre gradum,aut inferre monebunt
Non obscura:tegi quia nescit tempore longo
Insanæ vitium mentis,simulatáque virtus
Eijcit immensam mox exonerata laborum
Congeriem,positóque ruit furiosa pudore
Improbitas animi.namque acrior arte repressæ
Impetus esse solet.sicut torrentis aquæ vis
Maior erit,lapides si cursum & saxa morentur:
Aut effrenis equi,foribus qui fugit apertis,
Excussúmque equitem multa prosternat arena.
Fons & origo boni tamen est sapientia, quã qui
Nactus erit,semper sedato pectore viuet.
Nec sibi,nec turbas aliis dabit:omnia magnis
Diis accepta feret,sua nec maiora videri
Nec meliora volet,factis dictísque fauebit
Alterius,nec laudem alieno crimine quæret.
Verùm illud nihil insipiente ferocius esse,
Nil grauius domino:quòd si vecordibus ausis
Attu-

Attulerit socias coniuncta potentia vires,
Exitiale malum miseris impendet amicis:
Insano tanquam iubeas si tradere ferrum,
Hos modò, nunc illos feriat discrimine nullo:
Ceu quondam furijs atque oestro percitus Aiax,
Esse putans hominum, pecudum qui colla secabat.
Cùm semel humanos hominum natura pióSque
Exuit affectus, & tantum agreste ferúmque
Restitit ingenium, fit tigride sæuior omni
Bellua, solam hominis retinens conuersa figuram.
Adde merum venis, oleúmque infunde camino,
Non grauiora suis incendia faucibus Ætna
Proijcit, igniuomi non & iuga celsa Vesuui.
Difficile ingenuo alieni ferre furoris
Indomitam rabiem, atque atræ conuitia linguæ,
Non ego spem tanti redimo: mihi pluris in vrbe est
Vna dies transacta licentius inter amicos,
Rure vel in spatiis camporum, aut ilicis vmbra,
Quàm volucres fumi gerræq; loquentis inanes,
Et dubia promissa fide ventosáque verba.
Atqui nonnullos istorum ferre videmus
Ingenium moréSque ferunt, quicunque pusilli
Sunt animi, quibus est libertas infima rerum:
Vt Dauus haud dubitet plagas & verbera dorso
Ferre libens, vt mellitam voret antè placentam,
Eque resignata pleno bibat ore lagena.
Stat magno spes illa nimis, quæ dextera raro,
Sæpe sinistra cadit: frustrati deinde queruntur
Incusántque Deos, & se mala plurima passos

Rebus adhuc dubiis incautos antè futuri.
Clauditur hac plerunq; tragœdia fine, sed horũ
Nemo vicem doleat, qui se venientibus vltro
Inuoluere malis, præclara & varia sequuti.
Ille sua talíque indignus sorte, furentem
Qui metuens, oppressus in ipsis retibus hæsit:
Nec potuit celeri quanuis euadere cursu.
Vir bello fugiens ipsos incurrit in hostes
Sæpius, & vitare malum nequit arte magistra,
Quin nudus Siculis iaceat Palinurus in vndis.
Hæc me tempestas prouectum longius alto
Si quando fractis excepit turbida velis,
Nec contrà obniti remis datur vlla potestas:
Huc tanquam in portum fugio, nullíque recurro
Cognitus ad siluam, quæ cædua desiit esse,
Postquam sacra nouem musis Phœbóque dicata est,
Concessúque noui domini est adolescere cœpta.
Hic aliquid scribóve legóve, aut cogito semper:
Hic viuo qualem primi vixisse feruntur
In terris homines mundi sub origine, vitam,
Contentus paruo, quod mi prius ipse paraui,
Cum bene morigeris natis, & coniuge casta,
Vera fruens intincta nec vllo gaudia felle.
Nubibus interea pulsis & sole reducto,
Tu mare turbatum tranquilla fronte serenas.
Ast ego sicut auis quæ longis imbribus intus
Clausa sedet, liquidas expectans luminis auras,
Tandem sole nouo se proripit: haud secus ipse
Nec desiderium vestri, nec ferre quietem

Vltrà

Vltrà posse ratus, meditor iam soluere portus:
Rursus & incipio regredi gestire, pericli
Immemor, incertóque iterum me credere ponto.

AD ARNOLDVM FERRERIVM.

TAm varia atq; incerta vagatur epistola, q̃ res.
Hîc sunt Ferreri variæ, modò nubere fratri
Regis, dotalésque suos regina Britannos,
Et regni titulum noménque afferre marito
Dicitur: ac iam stare paratas littore naues
Fama fuit: procerésq; Anglorum occurrere lectos:
Postridie tabulæ soluuntur, & irrita pacta.
Neutrius hæc culpa, inter séque feruntur amare:
Sed sponsi comites patria discedere nolunt,
Exiliúmque vocant: alij sua robora, vires
Imminuique suas metuunt: si fortè resumptis
Inter nos iterum stulti concurrimus armis,
Experti duce sit quantum virtutis in illo.
Fœmineis etiam iuuenilem, vt sæpe videmus,
Blanditiis animum mutari posse verentur.
At rex, Parisiis iam post sua terga relictis,
Ibat in Armoricos venatum, quòd ibi saltus
Magnarum plenos narrabant esse ferarum.
Hanc alij regem falsò prætexere causam,
Borbonios iuuenes amplecti velle, marísque
Præfectum: quo nil mage formidabile nostris
Diuitibus. nam Castilio si tangere dextram

Regis, & instillare duo aut tria in illius aurem
Verba datur: quas ille sibi regnóque parari
Audiet insidias, quæ circunstare pericla:
Ni tandem somno velut experrectus ab alto
Asseret imperium patriæq; sibíque, volentes
Et populos reget ipse manu, clauúmque tenebit,
Quem puerilis adhuc ætásque infirma vetabat.
Hic proceres nostros vexat timor intus, & angit.
Ergo omnes studio incumbunt vehementius omni,
Inceptum ne pergat iter Rex, multa relinqui
Commoda namq; docēt, redeuntibus affore multa.
Vincitur à multis nimirum incallibus vnus
Duplicibus. redeunt vsque à Galeone Mocellum:
Et nunc fontis habent regem deserta Bleaudi.
De nōbis quoque rumor erat, neque vanus, & ore
Principis exceptum pauidam turbauerat aulam
Nescio quid. simili compressus & is metus arte.
Sic mihi libertas dono concessa deorum
Illibata manet: rident tamen vsque maligni,
Quîs sua res priuata, gemunt quîs publica curæ:
Publica nemo adeò, Ferreri, publica curat,
Et patriæ regísque in nullo nomen honore est.
Si videas nostræ (pudet hoc adscribere) gentis
Nocturnos aditus, furtiua locísque remotis
Colloquia æterno Franci cum nominis hoste,
Ferreri, ducas suspiria pectore ab imo,
Et quisquis vel regis amat, patriæve salutem.
Sed desiderium nolo tibi tollere nostri,
Proxima quod nobis tua monstrat epistola. namque

Si

Si vicina meo tibi villa parabitur agro,
Si te conuictore frui socióque licebit,
Cætera abesse animo tulerim non inuidus æquo,
Et leuior fuerit tolerabiliórque senectus:
Tum reliquum faciemus iter iucundius vnà
Ad cælos, vbi certa quies promissa beatis.

MICHAELIS HOSPITALII GALLIARVM CANCELLARII EPISTOLARUM seu sermonum liber sextus.

AD VIDVM FABRVM.

TV me posse putas, quātū potuere priores,
Quantum ego, dum fortuna fuit: sed gratia regum
Instar apis volitat quæ circū florida rura
Nunc huic, nunc alij blandos aspirat amores,
Floribus & notis pòst paulò inimica recedit.
O, spes qui posuere suas in regibus olim
O stulti nimium, quorum fuit omne placendi
Auribus atque oculis studium: fugit illa voluptas
Et delatorum satias subit: ipse recurrens

Immerito fasceis mihi qui detraxit inaneis.
At nos ambitio tenet arcta compede vinctos,
Vt seruum hoc vitaque vagum genus anteferamus
Natali patrióque solo, placidaque quieti.
Noui qui cumularat opes sub regibus amplas
Maiores Crasso, villas extruxerat vsque
Ad cælum nitidas: tamen illi mors erat vnum aut
Alterum abesse diem conspectu regis & aula,
Tanquam si solis radiis & luce careret.
Interea vereor paucis dum mensibus absum
Occupet vt sedes alius, clausísque reuertens
Excludar foribus: mihi sit migrare necesse.
Tantalus ísne tibi vel Phineus esse videtur,
Quem Diræ mensa prohibent epulísque paratis?
Quid grauis ille senex discedere iussus ab aula,
Et signum flauámque alij concedere ceram,
Num sese afflixit tanto depulsus honore?
Demisítve animum? non ille, sed vt catus olim
Mercator, patriam post tempora longa reuersus,
Quanuis iacturam partis fecisset in alto
Relliquiis fruitur pelagi securus iniqui.
Sic noster simul atque domum se contulit, arteis
Ingenuas repetit missas iam tempore longo:
Et studiis animum reficit, semperque legendo
Scribendóve aliquid Musis & Apolline dignum:
Aut virides lauros, aut coniferas cyparissos
Inserit, aut lento pinus sudore fluentes:
Felix depositum si non cupisset honorem
Sumere, & in medios iterum se tradere fluctus.

Exilium nulli domus est sua præter inertem
Siquis agat vitam somno vinóq; sepultam:
Aut qui nullus study capiatur amore,
Vespere solem optans orientem manè cadentem.
At serere, & legere, & lætas intra horrea, messes
Condere, vina cadis haurire domestica plenis,
Ordine maturos positis decerpere fructus
Arboribus pingues subducere matribus agros,
Lactentes torrere sues, & corde petitas
Gallinas media festis apponere mensis,
Aëria geminos deducere turre columbos:
Et laqueis captare feras, & fallere visco
Incautas volucres, pullos educere nidis,
Piscari, librúmve manu seruare tenentem
Retia, & ad captam cursu contendere prædam.
Mille voluptates aliæ, quas rustica vita
Dulcis habet, longè vrbanas superare videntur
Atque palatinas omnes. huc Palladis artes
Et longo doctrina parata abcesserit vsu,
Qua possis hiemem, longas & fallere noctes:
Et pietas, & vera Dei cultura potentis,
Cui bona tot gratis animis accepta feramus.
Hæc ita sunt. At posse negas hoc tempore vultum
Ferre superciliúmque hominum, qui te antè beatum
Florentémque diu rebus coluere secundis:
Nunc subitò spernunt mutata sorte iacentem.
Quanquam vir fortis nunquam iacet altius: immò
Erigitur contrà, pressúsque resurgit, vt arbos,
Texuntur Græcis victoribus vnde coronæ.

Nam

Nam quem nullus honos, quem gloria nulla superbũ
Altius euexit, nec sors contraria pellet,
Deiiciétve gradu, sed vtrisque videbitur idem
Temporibus: neque re sapiens mutabitur vlla.
Nec verò metues falsæ conuitia linguæ,
Non magis irato quàm si canis adlatret ore.
Euentus ergo meditemur & antè futuros,
Et quæcunque mari tempestas atra vel alba
Incubuit, præsente animo fortique feremus,
Persuasi rapidis Aquilonibus omnia ferri.
Omnibus ista fuere, & sunt communia regnis,
Vt firma & stabilis sit nulla potentia, pendet
Quæ regum libito: mala sunt hæc propria nostri
Temporis. ipse bona rex præditus indole, mater
Regni & Regis amans: sed in illo spernitur ætas,
Sexus in hac, quãdo procerum ad se quisq; supremã
Vim trahit imperij, cædémque malúmque minãtur:
Nos miseri, quibus infirmæ ad certamina vires,
Libertatem animi vocísque tenemus: at ipsa
Virtus paucorum scelere est vitióque ligata.
At tu sume animos: & viribus auctus & armis,
Carole, ius repetens puero tibi nuper ademptum,
Perge istos patriæ pestem delere tyrannos:
Perge suprastanteis gladios remouere bonorum
Faucibus & iugulis, vt libertate recepta,
Gaudeat, & domino tibi Gallia seruiat vni.

AD IACOBVM CORBINELLVM.

CORBINELLE, libēs te plus fruar omnibus vno:
Præsentísque animum sermone oblecter amici,
Si ratio, si res vtriusque, & tempora ferrent:
Verùm in luce, hominúmque iuuat te viuere cœtu,
Et colere antiquis habitatas ciuibus vrbes,
Aut dare te comitem germano regis. agelli
Cultor ego exigui, quem res dedit, annua præter
Commoda, quæ largo tribuuntur maxima fisco.
Atque (vt longinquis in amoribus esse videmus)
Nostra locis disiuncta quidem sunt corpora: verùm
Conueniens & penè voluntas vna duorum est,
Nec sors dissimilis prorsus: nisi quòd breue nobis
Restat curriculum: tibi vix media incipit ætas.
Tu seruare modum nosti propè solus in aula:
Et præferre bonas inhonestis quæstibus artes.
Tu primus in patria meritos quàm lætus honores
Acciperes, prima sensisti tela iuuenta
Inuidiæ: primóque obstantia limine claustra.
Nam præcox vt erat, tuáque annos ante, diémque
Virtus: sic etiam tua præcoqua fata fuere.
Multi, non obscura dares cùm signa futuræ
Virtutis, cupiere orientem extinguere lucem:
Nec tamen abruptus virtutis cursus eunti,
Quamuis se fortuna tibi contraria ferret.
Me tardum & lentum, mea sors & crescere siuit:

Et

Et demum est aggressa senem, solióque superbo
Deiecit, sanctum inque merentem dicere nolo:
At fidum legum custodem, at regis amantem.
Et patriæ cupidum, at studiosum pacis & oti.
Hunc adeò casum nostri fleuere propinqui,
Et luxere velut defunctum & luce carentem:
Nil miserabilius viuis contingere nobis
Vnquam posse rati, longo quàm tempore gestos
Nullo deinde suo merito deperdere honores,
Et laudi superesse sua, tristémque senectam
Exigere in tenebris longè solóque recessu,
Fortunæ retinentem insignia nulla prioris.
Quàm leuia hæc collata bonorum cædibus, atque
Exilijs. ego sum discedere iussus ab aula:
Non tamẽ in Pontum, nõ ad Garamantas & Indos,
Sed rus vicinum, atque ipsis sub mœnibus vrbis
Penè situm, rus longè his vsibus antè paratum:
Quò bene de patria meriti post maxima bella
Victrici confecta manu, post templa deorum
Consilijs seruata suis, pro munere magno
Dimitti petiere, velut commune laborum
Perfugium, & placidam fessis ætate quietem.
Quantò plura Deus, quantò maiora reliquit,
Quàm fraus quæ nobis & vis inimica tulere.
Quantulus hic labor est, quanta mercede repensus
In cælis, si vera Dei promissa fatemur.
Ac nostros debent animos nihil ista mouere,
Si calcata Deo sequimur vestigia, duram
Primùm difficilémque viam, plenámque laborum:

Qua sola nostris animis penetrabile cælum.
Sed iam spe fretus vitæ melioris, iniquum
Hoc iter & rectum. paulatim mollius esse
Incipit, & iucunda via super ultima fiunt.
Fac tamen hoc etiam vel non mediocre, vel ingens
Esse malum, priuari aspectu regis & aulæ
Exiliíque domum, aut aliò concedere causa:
Non tamen aut mihi præcipuum est, aut accidit antè
Nulli alij, immò etiam est optabile nobis.
Nam quæ adeò virtus, siue hanc Respublica, siue
Regnum habuit, longos vnquam durauit in annos
Incolumis? quæ vim potuit perferre malarum?
Multa tibi possim proferre exempla petita
E veterum libris, nostra ipsa his nec caret ætas.
Vidimus (haud ignota loquor, nostrísque remota
Temporibus) multos post longam operámq; fidelem
Nauatam patriæ summa virtute, coactos
Cedere soricibus tandem tineísque palati,
Qui numerus faciles solet ingens rodere fiscos:
Quo minus in nobis subitum mirabere casum,
Præsidio nixis modico contra aspera rerum.
Nil fixum aut stabile in terris. sua fata quibusdam
Serà venire solent: alijs prævertere tempus,
Interdum nostris oculis obducitur error:
Et mala quæ nobis atrocia sæpe videntur,
Non re sunt eadem, quin sæpius & bene vertunt,
Et mutata solent nobis afferre salutem:
Vt vomica hostili ferro est adaperta quibusdam,
Experto mihi crede, ipsis obsistere durum est

Principijs,

Principijs, verùm procliuia deinde sequentur
Omnia. namque pares nobis cuicunque ferendo
Sufficit ipse Deus vires animósque labori.
Non tamen illa manus victus dabit, armáque ponet
Continuò humani generis vetus hostis: at omnes
Aggreditur, tentátque vias artésq; nocendi.
Exilium potis es perferréque damna bonorum,
Fortis & aduersum maiora pericula surgis,
Nec dubitas ipsam pro Christo exponere vitam:
Non ideò confide, tuis securus inérsq;
Viribus, immò etiam atque etiam circunspice, ne te
Decipiat serpens, & imagine ludat honesti.
Sæpe bonis nimiam studiis rebúsque potenter
Nauanteis operam, sed non ratione, modóq;,
Gloria amórque sui, vel perdidit inscius error:
Monstratum cælo per iter seu tendere nolunt,
Siue Deum quærunt humanas nosse per artes.
Sexcenti prope sunt anni, quibus exule Paulo
Regnat Aristoteles ipsa intra tecta domúmq;
Christi, simiolæq; aliæ peregrina gerentes
Pallia: Græcorum schola, non Ecclesia Christi
Illa fuit. non sic, non sic vetera illa priorum
Lumina doctorum: quibus est si forte necesse
Chrysippi, aut aliquod placitum laudare Platonis,
Aut veteris numeros & verba citare Poetæ,
Præfantur veniam: non quin prius illa tenerent
Pubere vix mento Græcis accepta magistris,
Aut quia prorsum alios vellent prohibere legendis
Græcorum scriptis, didicissent quæ prius ipsi:

Sed parcè timidéque suis tradenda putabant,
Quæ Paulus multò præceperat antè caueri.
Ne, sicut perhibent Sirenum cantibus, aures
Simpliciorum hominum scriptis caperentur amœnis.
Quàm me tot frustra meliores pœnitet annos
Verbis impendisse magis, quàm rebus: & instar
Picarum veteres imitari voce Latinos
Conatum, aut Græcæ modulos & carmina linguæ.
Res abiere: ego balbus & infans turpiter hæsi in
Grammaticis, pueri quæ matris ab vbere quondam
Suggere, vel dictata rudi nutricis ab ore
Excipere à teneris primáque ætate solebant.
Tum Græcè laus nulla fuit, vel scire Latinè:
Non mage, quàm nostræ cui sit facundia linguæ
Nec plausus, nec honos hodie conceditur vlli:
Et tantum studij tam parua ponitur in re.
Me torquent hodiéque senem scholia addita libris:
Et Pollux, & Festus, & innumerabilis ista
Natio scriptorum, claris inimica boníſque
Ingenijs. tam dirus amor studiúmque loquendi est.
Quidam sanati narrans diuinitus ægri
Historiam, nota illa refugit, Tolle grabatum,
Verba, velut scopulũ, atq; alia his subdenda putauit
Dura minus: cui tum doctúsq; piúsque sacerdos,
An verò Græcè Christo scis Hebraicéque
Tu melius? non aut potuit legere optima quæque
Verba Deus, fandóque omnes superare disertos?
Quòd si porticibus nomen quæ secta recepit,
Quæ sapere imprimis plúsq; omnibus vna videtur,

Res adamat, non caßa & inane sonantia verba:
Quid nos par facere est sobolémq; genúsq; deorum,
Qui res humanas omneis discrimine nullo
Despicimus, vitámq; aliam meditamur olympo?
Ergo ne schola nos sapientum fallat inanis,
Neu benedicendi studium, sapientia mundi
Vana tumet, vera & solida est sapientia cælo.
Illam adeò quicunq; suis adquirere tandem
Viribus, ingenij vel acumine, posse putarunt,
Vt pueri cecidere: obscuris ínq; tenebris
Errauere diu, velut orbi & luce carentes.
Namq; Dei summi virtutem, vt cætera, dono
Accipimus: virtus alia omnis vix tenet vmbram
Illius, haud vera virtutis nomine digna.
Quò mihi tot veterum libri, si nec Deus illis
Author virtutum, nec discitur ipsa legendis
Virtus, & via me rectà quæ ducat olympum?
An non verior est vox & sententia Pauli,
Qui præter Christum nihil est se scire professus,
Christum supplicio & seruili morte peremptum?
Verum etiam, craßis homines & pinguibus ire
Altius ingeniis & vi perrumpere cælum.
Discipulos Christus non vrbe foróq; petiuit,
Non Academeiæ spatiis, superíve Lycei
Delegit bis sex comites: qui mystica sacra
Gentibus efferrent, prius ignorata, profanis.
Piscatu tenuem quærebant æquore victum:
Nulla sub vrbanis docti præcepta magistris.
Hi tamen effusi per vicos, oppida, & vrbes,

Omne genus paucis hominum cepere diebus,
Reges,& populos,& summa atq; infima quaque
Retibus inclusere suis,ea retia captos
Eripuere malis,prædæq; fuere saluti.
Ipse Deo genitus grates egisse parenti
Dicitur,& magnum viuens testatus amorem:
Pro quo res longa penitus caligine mersas
Magni arcana Dei, rudibus patefecerat atque
Indoctis hominum despecta obscuráque vulgi
Ingenia anteferens sapientibus atque superbis.
Hæc tibi Parrisia qui nunc versaris in vrbe,
Carnutum vacuo scribebam solus in agro,
Nascens sponte dedit Buxus cui plurima nomen.
Sed quicunque locus nos est habiturus,habétque,
Corbinelle,iter hoc,seu longum,seu breue,cincti
More viatorum carpamus,& illa putemus
Denique vera Dei vitæ promissa futuræ:
Cætera prætereunt,siccis vt sæpe videmus
Purpureos anni flores arescere pratis.

AD VACCAM ITALVM.

VAcca,tibi multis frons est inarata genæque
Impressæ rugis:nobis hoc amplius,albi
Crines,& mento propendens barba senili,
Surdæ aures,lippíque oculi,male-olentiáque ora,
Et caluum sine honore caput,maciésq; medullas
Ossibus & toto depascens corpore succum:

Præteriere

Præteriere dies & tempora læta iuuentæ,
Deterior tacitis obrepsit passibus ætas.
Tempus utriq; velut post longa pericula nautis,
Moliri in patriam reditum dispansáque vela
Contrahere, & stabili tandem consistere portu.
Vacca, fuit noster grauis & longissimus error,
Plurima quo nobis sese obuia monstra tulere.
Quàm varia Ionio vix conspiciuntur in alto.
Quando igitur patria, atq; domo, longísq; locorū
Diuisi spatiis pariter conuenimus ambo
Buxum, qui pingui Carnutum vicus in agro,
Consulere in medium atque vnà decernere par est.
Námque leuis nec res agitur, nec ludicra, nempe
Interitúsve salúsve animorum, queis nihil æquè
Carum aut antiquum debet mortalibus esse,
Te compello igitur magno te, Vacca, sono re,
Tu mihi, Vacca, refer voces & dicta vicissim.
Ponamus studia hæc fallacis inania mundi,
Ponamus nummi studium, ponamus honorum,
Quorum vel breuis vsus erit vel nullus: & instat
Instat summa dies. vita reddenda prioris
Mox ratio: nos inueniat minus ille paratos
Quàm vereor, pueris potuit qui, Vacca, remitti.
Longæuis senibus fit inexcusabilis error.
Et contempta Dei clementia tempore longo
Iustas ínque graues paulatim vertitur iras.
Ecquid erit præmi post tantos, Vacca, labores.
Quid nauasse operæ dicemus? vbi illa parentum
Nostrorum promissa lacus in margine sacri?

Nequidquam expulsus flatúque exterritus oris
Dæmon, nequidquam mundo blandísque remissus
Nuntius illecebris, nequidquam cætera, falsò
Optima quæ ducunt homines & maxima, coram
Execrata Deo atque æternùm iussa valere:
Si nos immemores antiqui fœderis illa
Missa prius sequimur reiectáque, non aliter quàm
Quæ redit ad vomitum canis, expulsúmque resumit
Ore cibum: vel qui nomen sub rege professus
Militiæ, subitò versis contraria signis
Castra petit, scutóque nouos inscribit honores.
Nil mihi profuerit magnorum gratia regum,
Nil tibi pontificum, frustráque patentia latè
Prædia, magnificas frustra iactabimus ædes,
Frustra defossa nummos tellure repostos,
An loculis frustra duplicatam fœnore sortem.
Stultum est humanis hominem confidere rebus,
Et spectare sui similes, nitíque caducis
Præsidiis, alto quæ sunt firmissima cælo.
Difficile est dominis pariter seruire duobus,
Præsertim disconueniens dispárq; voluntas
Si fuerit, nec cultu vtrique litabitur vno.
Nullum fert in amore parem Deus, & rapit ad se
Totum hominem, totóque coli se pectore poscit.
Vacca Deum, dũ vita manet, dúmq; bos regit artus
Spiritus, & votis & pura mente colamus.
Nec satis est coluisse, nisi huc accesserit illa
Compedibus quæ nos auratis gratia vincit,
Et facit vt nostris æquè cupiamus amicis,

Ac nobis, cælo cælo tamen ipsa petenda est
Gratia, quæ concessa simul spirauerit intus
Cordibus in nostris, & sacrum accenderit ignem.
Nos quoque pro captu nostro & pro parte virili
Huc studium conferre operámque impendere nostrã
Conuenit: vt quoquo trahit, aut vocat ille, sequamur.
Non etenim resides animósque suaque salutis
Immemores vult esse Deus: cúmque omnia nobis
Suppeditet largè, tamen ad sua dona vicissim
Nostra exerceri cura duróque labore
Exigit. vt rorem, pluuiam, solémque benignè
Sufficit agricolis, segetem tamen haud sine cultu
Surgere, maturósque sinit producere fructus.
Consistit virtus in agendo tota, nec vllum
Clausa intus miseris præbet mortalibus vsum.
Vana fides, frustráque operum iactatur inanis:
Exercenda manus nocturnis atque diurnis.
Ex factis nam quisque sui, vel præmia lætus,
Vel meritas animo referétque in corpore pœnas.
Nudi omnes, & pectoribus sistemur apertis
Iudicio, nec clausum illi aut tacitum fore quidquam
Speremus, cæcísque tegi nos posse latebris.
Serò Phryges sapient, locus illo tempore nobis
Nullus erit veniæ, nullius gratia culpæ.
Quàm nullam in partem & curam venisse volemus,
Vacca, rei communis, & in tenui potius re
Versati, nido non excessisse paterno.
Vix animæ insontes, & candida pectora coram
Stare Deo poterunt, & vultum ferre seueri

Iudicis: heu me quid fiet, me quem premit intus
Vis, numerúsque ingens, & conscia turba malorum.
Vacca, via ad cælos angusta est, difficilísque
Ascensu, nos multa grauant, celerémque volatum
Impediunt, multis & humi depressa iacet mens,
Vt nequeant caput erigere, aut os tollere cælo:
Quæ nisi vera forent, nequidquam iam Deus olim
Diuibus ingressum ad superos aditúmque negarit,
Et munire viam cælo præceperit, omni
Mole grauíque prius proiecto pondere rerum.
At pulchrum præstare aliis mortalibus vnum,
Atque inter splendere suos, augere domi rem,
Egregium natis in morte relinquere nomen.
Pulchrum, Vacca, locus si non hic lubricus esset,
Si non obuia se tam multa pericula ferrent.
Difficile at seruare modum: trahit improba mentes
Ambitio, vel amor nummi, comitésque sequuntur
Vis, dolus, insidiæque latentes, furta, rapinæ.
Qua nos perpetuò speremus vt absfore culpa,
Felicésque domi, vel degere posse beatos,
Viuamus regi & patriæ, viuamus amicis:
Necdum expressa tamen præscriptæ linea vitæ
Monstratum per iter, domibúsque bonísque relictis,
Sublata ínque humeros cruce. quæ si dura videtur
Viuendi ratio, at tutissima in omnibus vna est,
Et leuis illa tamen fiet facilísque ferendo,
Nos Deus omnipotens simul ac respexit ex alto,
Vacca, mihi liceat cælo deducere carmen,
Quæque sit in terris merces memorare laborum,

Quæ pulchris hominum referatur gratia factis:
Non vetera aut aliena petam, longéque remota,
Quanuis historiis pleni sint talibus omnes
Scriptorum libri, nec copia defuit vnquam.
Nos duo, nos erimus documento, clarus vterque
Luce magis parta & propria, quàm luce parentum:
Viximus vtiliter patriæ, nostrísque sine vllo
Probro, ignominia, turpísve cupidine lucri.
Huc quoque præclaras gnauè coniunximus artes,
Romano tua sæpe foro facundia plausum
Rettulit astantis magno clamore coronæ.
Ius quoque te populis aiunt dixisse Latinis,
Multáque magnorum gessisse negotia Romæ
Pontificum, gessisse aliis regionibus extra
Vrbem atque Italiam, magna cum laude peracti
Muneris, integra tam re, quàm nomine fama.
Nec nos obscuri, vel inertes viximus omni
Emenso spatio vitæ ciuilis honorum,
Vt posset fortuna mihi suspecta videri.
Tantum ornamenti & decoris cumularat in vno
Hæc nobis via prima æui, producta per omnes
Deinceps illa gradus, plus quàm sperauimus ipsi.
Neuter at inuidiæ potuit vitare venenum,
Quod plerunque bonis communi re bene gesta
Accidit iniustis à ciuibus, & malè gratis.
Te socij rodunt absentem dente canino,
Defraudántque tuos iusta mercede labores:
Me, circunstantes regem tigrésque lupíque,
Regia gaza cauis rapiunt qui condita fiscis

Otia quique timent, nec tutò viuere pace
Posse putant, omnes quibus est vel denique cordi
Et cura sua res, qui regem & publica temnunt
Tanquam nocturnos visus, & nomen inane:
Externo neque rege suum discernere regem
Norunt, limitibúsque reuulsis omnia miscent:
Nec referre putant affixáne lilia portis
Et muris videant, an Ibera insignia gentis.
Isti, inquam, suasorem omnes me pacis & oti,
Custodem legum vigilem, nec furta ferentem
Eiecere loco: nunc omnia turpiter audent
Sublato custode, putántque impunè licere
Omnia, tanquam olim capta solet hostibus vrbe:
Legitimi vix vlla manent vestigia regni.
Quo nil credendum fallacibus esse monemur
Promißis hominum: sed terris sponte relictis
Sub pedibus, sursum ad superos intendere corda,
Sursum animos, aliámque in cœlis quærere vitam.
Hæc scripsi tibi, Vacca, iocosis seria miscens
Carminibus, tu res animo, non verba repones.

Ad P. VICTORIVM.

VICTORI, *tanto pro munere quas tibi grates*
Soluam non habeo, nec qua tibi mutua reddã
Munera. nanque meis nil tale nascitur hortis:
Nulla pares nobis referunt pomaria fructus.
Et quis dignum aliquid te rhetor, siue poeta

Dicere

Dicere, quid possit, recitare, aut scribere dignum
Aure tua: puróq; tuo quo tempora nostra
Iudicio superas: vsu studióque politus
Scriptorum assiduo veterum, numerandus in illis.
Non tua, victori, sine causa scripta teruntur
Doctorum manibus. quia vertit Græca Latinè
Commodius nemo: veros interprete sensus
Non alio assequitur melius studiosa iuuentus.
Nec te pulchra suam legit Florentia ciuem
Nequicquam. natos cui traderet antè regendos
Moribus & studijs, quàm munera digna capessant
Vlla viris, ausíntque fori tentare laborem.
Nec tanti faciat sapiens te Cosmus Etrusci
Regnator maris atque soli, nisi plurima nosset
Ingeniíque tui bona maxima. verùm ego demens,
Colligo tam notis qui laudibus vndique testes,
Admoueóque faces, nocturnáque lumina soli.
Hæc satis absentis poterant incendere mentem
Vel studio, vel amore tui: sed nuper & istinc
Dalbenas rediens nostrum nimis auxit amorem.
Dum mihi te moréʃque tuos, vt pictor, aperta
Exprimit in tabula, dum te facit vrbe docentem
Nobilium primos, non hæc quæ peruia tradunt
Grammatici pueris, verùm quibus artibus olim
Consiliísque regant populos, quæ verba mouere
Acrius, aut motas possint compescere mentes.
Nunc te rure tuo spatiantem ponit in vmbra.
Captantem liquidi vel murmur amabile fontis
Cum natis paruísque nepotibus, haud sine libris

Et calamo & charta. solus tu viuere nosti,
Solus, victori, magnos contemnere reges,
Insaníque fori strepitus, turpémque repulsam
Plebis & oblatos indignis semper honores.
O, mihi si redeat, quæ tum fuit illa iuuenta,
Cùm per vestra petens Romam vestigia feci
Oppida si nunc ille foret mihi pristinus ardor,
Et neque distineat firma Respublica vinctum
Compede, iam vexata diu ciuilibus armis.
O, si composita nobis Deus otia pace
Vrbibus antiquum si reddat agrísq; decorem,
Quàm nihil ista morer, quæ nos dulcedine tardant,
Sæpe sua, retinéntque domi properare volentes.
Quin Rhodanũ celerẽ transmittá Alpésq; niualeis
Ocyus: Insubrúmque inter sata læta fluentem
Eridanum, & vacuæ subeuntem stagna Rauennæ.
Nec finem faciam, donec viridantis ad Arni
Flumina deueniam, fundatáq; mœnia Francis
Regibus, & veteri coniunctam fœdere gentem.
Quæram ibi, quæ regio, qui te locus accipit vrbis,
Si te non habet vrbs, & quæ via ducit in agrum,
Et veniam quocunque locorum, vt lætus apud te,
Siue domi es, seu rure, aliáve in sede, quiescam.

AD AMICOS.

DVrus & agrestis soleo plerisq; videri,
Nec curare animos aliorum iungere nobis,
Aut

Aut retinere, velut stabilem æternúmque futurum
Exploratum habeam magni Quæstoris honorem:
Quo tamen & multis spoliari contigit olim
Ætatis cursu medio, vitæque supremum
Ante diem, quamuis sapientibus & benecautis:
Vnde pedem tulerant & eodem sæpe reuolui.
Et quoniam historiæ veterum sunt fabula nobis,
Non adeò longinqua petunt exempla duorum,
Quorum etiam nunc fama manet, quos vidimus ipsi
(Clara togæ atque fori duo lumina) nec tamen illis
Causa vel euentus similis fuit, alter acerbo
Iudicio cecidit, nummos conuictus auara
Accepisse manu, contrà quàm legibus esset
Permissum patrijs, cessit muliebribus alter
Insidiis nono pòst denique redditus anno.
Hunc sua nec virtus potuit seruare, nec illum
Ingenij sua vis, & melle fluentia verba.
Tam fauor & studium populi, tam gratia regum "
Mobilis & fluxa est, tam lubricus omnis honorum "
Est gradus, & comitem secum trahit ille ruinam. "
Hæc fortem quamuis exempla recentia possunt
Deterrere virum, fama ne captus inani
Egregij & patriæ studiosi nomina ciuis
Priuatis odijs emat, & mercede cruenta:
Néve nimis studij, nimiúmve ad publica curæ
Adijciat, tantùm laturus iniqua laboris
Præmia: cùm nihil ipse sibi, nil prosit amicis,
Iccircò sapere & certa resipiscere fini
Præcipiunt, intráque modum consistere recti,

Et tanquam in vitio nimium in virtute reprendunt.
Nam turbasse Cato patriam, sanósque tumultus
Dicitur excitasse, nimis pro tempore durum
Non sapienter agens ciuem, morúmque magistrum.
Prima gubernantis nauem sapientia, ventis
Haud vnquam dare vela reflantibus, & mare sauū
Moliri contrà. quid enim contendere prodest,
Quò te desperes ascendere posse? vel arcem
Cur teneas, quam scis nulla vi posse tueri?
Non equidem minor est obsistere regis amicis
Stultia, & vanas frustrà consumere vires,
Quàm si contendas digitis impellere montem,
Aut conere manu fluuiorum sistere cursum:
Nec bonus est actor, quamuis bene nouerit artem,
Ni scenæ seruire sciet totíque theatro.
Scitum illud patrúmque vetus, qui nesciet aptè
Fallere, mentiri, palpúmque obtrudere magnis
Regibus, hunc iubet discedere protinus aula,
Séque referre domum panes ad furfuris atros.
Vtilius de iure aliquid concedere regis,
Multorúmque animos, & gratiam inire merendo,
Illius inuiti quàm rem seruare, tibíque
Inuidiam atq; odium multis adquirere in annos.
Ecquid enim tantum respublica præter inane
Nomen habet? vel cui nauas studiosus opellam,
Ipsi quæ regi atque aliis malè grata futura est?
Tu speciem atque vmbram sine re sectaris: vt olim
Qui fictæ Veneris furioso exarsit amore,
Aut qui Iunonis vetitos sperauerat amens
Concubitus,

Concubitus,falsa delusus imagine nubis.
Stultus qui vetera,aut nunquam fortasse futura
Cogitat,ipse sibi confingens somnia quædam.
Negligit interea,aut nescit præsentibus uti
Vix animi regum,dubiique tenentur amores
Obsequio:neglecta fugit sed gratia ventis
Ocyus:infelix odium virtute paratur.
Seu læti atque hilares ipsi non ora libenter
Tristia conspiciunt,vultúsque odere seueros:
Siue quòd illorum tacitis obtutibus,atque
Iudiciis sua fata putant,sua dicta notari
Omnia,damnari vitam moresque suorum.
Quod sentis,ideo tectum & tacitum intus habere
Et simulare iubent,aliud se prodere vultu.
His alia atque alia adiungi quamplurima possint.
Quæ sic percutiunt animum sapientis,& extra
Gyrum traducunt pulchræ rationis,vt omnis
Oblitus decoris non semper honesta sequatur.
Non ego progenies lapidum,non Alpibus ortus
Sum gelidis,& mî materque paterque fuere
Ambo homines,hominúmq; genus,nec saxea nobis
Corda malis immota cadentibus,& sine sensu:
Sed metuo,cupio,lætor,doleóque,nec vllos
Experior motus solitos mihi mentis abesse.
Ergo cur inimicitias vel suscipis vltrò?
Cur abeúntve tuo tam multi limine tristes?
Non homo sim,caris si non delecter amicis:
Aut bellum,si ducam homines odisse,Timones
Quales nescio quos memorant congressibus ipsis

Abstinuisse hominum, & vacuos errasse per agros.
Nulla mihi pr. uata manet discordia, nullæ
Vicinis mecum lites, subsellia nulla
Nomine rauca meo resonant: iucundus amicis:
Hospitibus placidus, famulis non durus & asper
Viuo, nec inuidiosa, grauísque potentia nostra est
Ulli hominum. hæc fermè est rationũ summa mearũ
Arbitrium quarum omne meũ est, omnísq; potestas.
Non eadem ratio, si quid respublica nostræ
Commisit fidei tanquam tutoribus: vnde
Non modò delibare nefas, & vertere quicquam:
Verùm etiam præstanda fidelis cura tuendis
Rebus, & aduersum cautos vigilantia fures.
Tu regi puero, veluti datus à patre tutor,
Assideas, falli miserum, pellíque superbè
Omnibus aspicias fortunis, vt nihil illi
Iam reliquum præter nomen titulúmque superſit.
Si tibi vis non tanta animi est, ac si minus audes
Concertare, manúsque opponere fortiter ambas,
Non saltem acclames & vociferere, malísque
Furibus adlatres, non ipso denique vultu
Terrifices animum atque oculos iniusta petentum.
O, te felicem plus omnibus atque beatum,
A quo nemo vnquam vel turpe, vel ausus iniquum
Poscere, quo mutum siluit præsente theatrum
Cuius maiestatem oris non scena ferebat.
Has ego cùm videam fraudes, & furta supinus
Dissimulem, paßísque obducam lumina palmis.
In domini, seruis fraudi est tacuisse, periclo:

Perfidia

Perfidia est etiam pupilli prodere causam
Magna, vel absentis rem non defendere amici:
At pietas patriæ, pietas & debita regi
Omnibus antistat: cui non modò nectere fraudem,
Vimq; afferre nefas, verùm & non antè futuris
Occursare malis, omnémque intendere curam
Tam caro capiti, non ipsam exponere vitam
Extremum scelus est, si quando tempora poscant.
Hoc vir nemo bonus faciat, nihil auferet ipse,
Nil auferre alios patietur & vt canis acer
Thesauros domini, vigil vt custodiet anguis,
Non metuens inimicitias, odiúmque potentum,
Non gladios, modò sit Respublica salua, suúmque
Ius teneat. tales paucos audimus Athenis,
Tales & Fabios Romæq; fuisse Catones:
Forsitan & decoris non expers Gallia tanti
Nostra foret, vates si tempora prisca tulissent.
At retinendus honos sapienti, & gratia regum:
Et nisi vis cogat, nunquam ponenda potestas.
Horum immò iactura leuis. qui creditur esse,
Non est verus honos, signum magis illud honoris,
Indignis quod sæpe viris dignísque videmus
Ætatis, meriti, generis discrimine nullo
Deferríque adimique: manet tamen vnus & idem
Vir bonus, erectáq; oneri ceruice resistit:
Quóque premi sese magis vrgeríque videbit,
Surget eò magis atque magis, vultúque superbo
Omnia calcabit, pedibus teret obuia quæq;,
Victor honoratum tandem caput inferet astris.

Exilium metuunt, quorum tenet improba mentes
Ambitio, qui vana magis speciosáque rerum
Suspiciunt, mortémque putant sine regibus esse,
Priuatámque domi procul aula degere vitam:
At sapiens nec solus erit, cùm solus in agro,
Solus desertis Lybiæ spatiabitur oris.
Semper enim magnum & præclarum cogitat, aut se
Dignum aliquid, fidis circum stipatus amicis:
A quibus, aduersa neque tempestate, nec vllis
(Vt mos est hominum) fortunæ casibus vnquam
Deseritur, quos cùm lassus, si fortè, legendo
Deposuit manibus, conscribit & ipse legenda,
Præsentíque bonus, venturóque vtilis æuo.
Est aliquid laudis doctrinæ gloria partæ:
Sed maiora, vide, ne sint præconia, cùm sic
Laudamur. fuit ille bonus facilísque rogando,
Nullum vnquam à sese tristem discedere passus,
Indulgens recta ac non recta petentibus æquè
Omnibus. O dignam sapientis nomine laudem!
Sic puer, & patrij laudatur prodigus æris:
Sic quoque multorum laudatur amica nepotum.
Malo supercilium Cassi, puteálque Libonis,
Aut Areopagi pallentibus horrida nexis
Iudicia, & rigidos legum iurísque ministros,
Quàm genus hoc hominũ mutabile semper in horas:
Fortunæ, quoquò se verterit illa, sequaces
Intendens oculos, vt quæ conuertitur herba
Solis ad aspectum semper radiósque nitentes.
Non ego sum blandus, fateor, nec inania capto
Nomina,

Nomina, non studeo popularem adquirere famam:
Nec tamen inclusus tecti penetralibus imis,
Præbeo difficiles aditus venientibus ad me:
Nec grauor auriculas hominum præbere querelis.
Omne adeò nobis tempus consumitur in re.
Communi: si quid reliquum impertimur amicis,
Et studiis, priuata nihil moror, haud quia sperno.
Sed curam vxori potius familiísque relinquo.
Ipse verecundis & honesta petentibus, vltrò
Omnia concedo porrecta fronte manúq;.
Nec regis cura sum parcior, ac neq; demo
Laudibus & meritis hominum quæ præmia dantur,
Angor at indignos mercedem ferre bonorum.
Ac multi cùm multa petant & iniqua, negari
Multa etiam, multósque repulsam ferre, necesse est.
Si studiis hominum properem seruire, necesse est
Offendi regem, & patriam fortassis & ipsos
Sæpe deos, iucundius & his, iucundius & illis
Nemo diu simul esse potest, vtrumlibet opta.
Prætulerim superûm & veræ virtutis amorem
Omnibus humanis pretio & mercede redemptis:
Sera licet, potiora tamen sunt illa bonorum
Præmia, nec gemmis Arabum mutanda, nec auro.
Quæ Deus æterno iampridem fœdere nostris
Pactus auis, transmisit ad omnes deinde nepotes.
Stultum est incertis postponere certa, caducis
Perpetuos mansura dies, & inania veris.
At mandata sequi debebas regia. quid si
Nunc vult, mox paucis vbi se collegerit horis

Idem nolet. age hæc longùm mansura voluntas
Non potior, quàm præcipitans animi impetus expers
Consily, subitis impulsus motibus? aut non
Paucorum tolerabilior breuis ira dierum,
Quàm dolor æternus culpæ comes, & mala semper
Consilia euentus pòst allatura sinistros,
Si quando authoris regem factíq; pigebit?
Et muto nihil ipse tamen, quicunque sequetur
Exitus, inuitíq; suam rem pergo tueri
Principis: etsi nulla futura est gratia facti.
Has habui causas, posthac mihi ne quis acerbam
Naturam, mores, vitiúmq; ætatis & annos
Obiiciat. si dissimulem facilísq; remittam
Omnia, si patiar dissolui vincula legum,
Viuum me saluúmque volent, his vtar amicis
Et sociis, quàm multa putas mihi commoda rerum
A magnis oblata viris: quæ si sequar, omnes
Diuitiis Crassos superem, viuámq; beatus
Magnas inter opes, legum securus & vrnæ,
Iucundus magnis, regi iucundior ipsi.
Hinc me sollicitant nati, simul vxor, amici
Ambitione mea subnixi, & honoribus amplis.
Ne se destituam veriti, ne stultus omittam
Temporibus ventísq; secundis, dum licet, vti:
Incusémq; meam pòst serò fluentibus annis
Stultitiam, atque optem mihi tempora lapsa referri.
Idem illi (nam res sua quenq; domestica tangit)
Exprobrant, quicunq; locum hunc tenuere priores,
Multum illos iam tum soboli cauisse futuræ,
Immensásque

Immensásq; suis liquisse nepotibus olim
Diuitias: extare palatia condita magnis
Sumptibus, & Pario constructas marmore villas.
Hunc ipsum heroem, qui me modò, proximus anteit,
Diuitiis opibúsq; omnes superasse togatos:
Contemni sine re nomen virtutis honestum,
Inferiore mori censu mihi turpe futurum,
Heredíq; nihil morientem linquere præter
Funus & exequias, & longa in tempora luctum.
Hos ego iure meo tanquā mihi sanguine iunctos
Castigem, ac iubeam nihil à me turpe malúmq;
Expectare, sed heroum qui se Phryge natos
Hectore contendunt, Hecubæ Priamíq; nepotes
Difficile est regere, atq; animos inflectere dictis.
Nam neque iura tenent hominum communia, nec se
Legibus obstrictos ciuilibus esse fatentur.
Nunc vi rem ferróque gerunt, quodcunque libido
Suaserit, omne suum ducunt, nec sacra profanis,
Publica priuatis distingunt iure vel vsu.
Sic putat exemptam, seséque à plebe remotam
Nobilitas, si viuit iners, legúmq; soluta,
Iudiciique metu: si cædibus omnia complet,
Si prædas abigit, si peierat, & maledictis
Incessit superos, & numina magna deorum:
Nec miseræ plebis vulgíque ignobilis esse,
Per magnos iurare deos: proprium decus illud
Nobilium, quibus est dis proxima penè potestas.
Hæc vitæ ratio est. his se distinguere signis,
Atque notis vera qui relligione manerent,

Quique piè colerent cœlestia numina diuûm.
O male signatas pecudes,& ouile probrosis
Distinctum maculis! non hic non, ô bone pastor.
Grex tuus, at soboles potius monstrosa luporum.
Albi sunt niueiq; greges quos pascis, at illis
Cor nigrum internus, nigra lingua, nigrúmq; palatū:
Nigri sunt animis, nigri sunt corpore toto.
Vt rectè verò statuas, quid me inter & illos
Intersit certis poteris cognoscere signis.
Pacem isti metuunt plus hostibus,& data cœlo
Otia percussúmq; velint confundere fœdus.
Iudicia è mundo cupiant,& tollere leges.
Prorsus nulla rei communis cura iacentem
Si patriam videant, ipsúmque in puluere regem
Erigere haud conentur humo: sua denique tantùm
Non sacra sunt illis, non sunt & publica curæ.
Nos pacem colimus, nos perniciosa saluti
Principis & patriæ ciuilia bella timemus.
Nos leges patrias, regúmq; edicta tuemur,
Odimus armatos non lege aut more tyrannos:
Nec saluis accisa tueri publica nostris
Possumus, aut patriæ cupimus superesse cadenti.
Et mirari animis tantum differre, vel imis
Sensibus, inter quos tanta est distantia morum:
Tum mirere magis, si quid commune fuisse
Nobis aspicias, præterquam hunc aëris vsum.
Non illi me ferre, neque illos ferre ego possum,
Quamuis nulla mihi species oblata pericli
Obstiterit, nullúmq; recusem ferre laborem,

Dum

Dum patriæ prodesse sciam respublica testis,
Testis & exactus bellis ciuilibus annus,
Quæ vetus prouisa diu, iam tempore longo
Inuitis eadem postquam venere repressi
Hostibus antiquis: pro quo tamen horrida nobis
Prælia commorunt, sese non posse putantes,
Me nisi sublato patriæ delere parentem,
Et magno sobolem deductam rege Capeto.
Cum genere hoc hominum contẽdimus, ánne ferarũ?
Non ratione, vel iis sapiens quibus assolet armis:
Sed quibus inter se tigres toruæque leænæ.
Nec statione tamen nostra decedimus vnquam,
Tantum animi nobis cælo datur. at tibi virtus
Ista quid attulerit patriæ, nisi prosit & vrbi?
Quin tu, quando illi monitis parere recusant,
Perpetuas leges, & formidabile nomen
Imperij, cippos, & tetri carceris vmbram
Horridus intentas? pœnámque à gente reposcis
Immani & scelerum plena? mihi deesse monenti
Verba putas, animúmque, ita si feret vsus, agendi
Legibus: at per se ipsarum vis irrita legum:
Nil opis, auxilij nil suppetit, à quibus esse
Debeat, aut metuunt, aut non aliena dolentes
Aspiciunt: & quæ poterant succurrere tantis
Sola malis, ea muta iacent oppressa timore
Iudicia *

Ad VIDVM FABRVM.

SI quis felicem, si quis me fortè beatum
Quàm mihi vana diu risit fortuna, putauit,
Et regis lateri dum proximus antè sedebam:
Nũc miserũ, postquã hæc speciosa aut spõte reliqui,
Aut mihi more malo, per vímque erepta tenere
Non potui, mendax longè illum & nescius error
Fallit inexpertum fortunæ vtriusque, meíque
Ignarum. qui si me, vel mea tempora nosset,
Quos tuleram motus, mihi quas respublica turbas
Concierit, quibus arma viris contraria gessi,
Miretur potius me tanta in fæce tot annos
Versatum iacuisse, nec iis emergere tantis
Conatum prius esse malis: nisi fortè iacentem
Stare putat, stantémque iacere, & dissidet à me
Deceptus splendore loci. Themistius olim
Doctrina clarus studiis notúsque valenti
Dicitur oblatum libris cepisse relictis
Imperium: Prætórque loco sublimis ab alto
Ius dixisse suis popularibus. hæc fuit illi
Iucunda & facilis primis pratura diebus:
Pòst paulò inuisæ premerent cùm iurgia plebis
Assiduúsque labor, desideriúmque subiret
Imprimis studiorum, & libertatis, & oti,
Illum aiunt media in turba, summóque sedentem
Exclamasse foro: Themisti ascendito sursum
Ex hoc inferiore loco, repete ardua tecta

Excel-

Excelsúmque larem, summissum quem antè putasti.
Hic prorsus nulla expertus certamina, nullis
Inuidiæ telis, quæ plurima regnat in aula
Percussus, tamen antè ipsum quàm pene tribunal
Conspiceret, presso fugit velut angue viator.
Illa diu iuuenes aurata compede vinctos
Nos ratio tenuit, tandem caligine serò
Cæpimus excussa sapere, ac meliora viarum
Velle sequi, & diris animum subducere curis.
Nunc iter insuetum contendimus, & noua vitæ
Principia ordimur, tamen apta senilibus annis.
Antè mihi duris dominis seruire videbar,
Vix equidem satis ingenuis, Pallantibus atque
Narcissis. faciles rex & regina fuere.
Impero nunc dominórque meis, & denique regno
Antè vagũ semper vel caupo, vel hospes habebat
Asper, difficilísque exactor & improbus: ædes
Nunc habito proprias, nunc rura perambulo nostra
Quandocunque libet, nullius iussa capessens.
Sepositum tempus nullum fuit antè colendi
Numinis, & nullum studiorum, atque omnia raptim
Libabam & leuiter, quantum vis regia demi
Communísque suo de tempore cura sinebat:
At nunc pro nostro libito, momenta dierum
Singula partimur. manè hæc orientéque sole,
Illa cadente, alia atque aliis voluentibus horis:
Pérque vices nobis certas opus omne recurrit.
Nemo adeò mihi manè molestus, vespere nemo est.
Scilicet illa nitens vrbana vel aulica vita

Plus splendoris habet, plus hæc priuata quietis,
Terrorúmque minus, minus ipso in fine pericli.
Nam quæ post homines natos respublica ciuem
Vnum ingrata suum, aut plures non expulit vrbe,
Præcipuæ virtutis, eos cùm ferre nequiret?
Cui tandem regum veri & constantis amici
Non os erectum & rigidum, non libera virtus
Displicuit? quam si pudor & reuerentia paucos
Incolumem præstare dies potuere, malorum
Vicit ad extremum corrupta licentia morum:
Et nunquam duris monitoribus æqua potestas
Regia, seruitio gaudens, comitúmq; superba
Obsequiis, vetus est ouiúmq; ac nota luporum
Fabula, cùm certam vellent componere pacem:
Hoc primùm petijsse lupos in fœdere scribi,
Ne posthac rabidos pecori ius esset ouillo
Associare canes, & ouilia ducere circum.
Latronum sic blanda suo cum rege pacisci
Turba solet, quò nempe licentius & sine rixa
Inuidiáq; vlla, solum, nudum atq; relictum
Expolient dominum, custodibus antè remotis.
Quorum alij æternum exilium patienter & æquo
Ad mortem vsq; animo supremáq; fata tulere,
Atque sua in patriam vetuerunt ossa referri,
Innocuos cineres. est qui damnatus iniquis
Iudiciis, Romæ cùm posset viuere, Smyrnæ
Maluit, obscura clarissimus hospes in vrbe
In patriam ádq; suos alij rediere penates
Decretis populi, & regum meliora sequentum

Consilia.

Consilia.his satius multò plerisque fuisset
Perpetua patriæ fortaßis luce carere:
Queis mens fracta priore malo,metuénsque futuri
Concidit,& solitum deceßit pectore robur.
Prima quidem fortes inierunt prælia multi,
Nec verò expauere minas bellíque furorem:
Iidem illi grauiore accepta in corpore plaga
Cũ malè pugnassent,pòst nunquã ad castra reduci,
Armatíque hostis vultum potuere tueri.
Partem adeò nullam est virtus habitura prioris,
Quanuis egregij,nisi par constantia,facti
Subsequitur.nec enim casu mutabilis vllo
Vis animi est imbuta semel virtutis amore.
Trinacrio posset cùm liber abire poeta
Carcere,si versus regis laudaret ineptos:
Maluit,ille tamen dura intra septa reponi,
Quàm mutare animum,& sæuo parere tyranno.
Ille quidem in nugis cõstãs,grauis atque seuerus,
Quò magis immotas adhibere ad seria mentes
Conuenit,& nullis concedere casibus,vt ne
Dedecorent culpa benefacta priora sequentes.
Nolo tamen studio patriæq; auertere cura
Téq; domi clausum,aut Epicuri in mollibus hortis
Deliciis rerum circùm omni ex parte fluentem
Carpere priuatæ securum commoda vitæ.
Nil vbi peruideas oculis,nihil auribus vsquam
Accipias,tua quòd peruertere gaudia poßit.
Nullum non vitium producit inertia,siue
Ingenio es celeri,seu tardo:plurima paßim

Nascitur incultos non vilis herba per agros.
Maiorum si fortè capax & idonea rerum
Assurgit tibi mens, nec erit iam iamque tuo par
Res animo priuata, capesse puer vel adultus
Publica, morigerans naturæ. prima secundum
Namque deos patriæ pietas est debita nostræ:
Cui te cùm dederis, perdura & perfer ad vsque
Extremum vitæ spatium liménque sepulchri,
Quàm volet illa diu, sin te reiecerit vltro,
Siue tui pertæsa nouos accerset amores,
Lætus abi, atque reuise tuos cum coniuge natos,
Incolumi famáque & nomine, plenus honorum,
Et tibi (quod summum est) vitæ bene conscius actæ
Bellum est námque domi requiescere re bene gesta
Communi: bellum magnis & honoribus olim
Perfunctum spectare senem nunc rustica in agris
Munera tractantem, nunc & pomaria certis
Ponentem ordinibus, nunc multũ & multa legentẽ
Scribentémque, legenda nepotibus vsque futuris.
Id verò imprimis supremæ optabile fini,
Exacto vitæ spatio deponere corpus
Atque animam dulces natorum & coniugis inter
Amplexus: condíque paterno deinde sepulchro.
Forsitan at dubites positis & nudus inópsque
Fascibus incedas, summis despectus & imis,
Et tua sit variis obnoxia vita periclis.
Sæpe magistratus augusta potentia cultu
Indignè ficto colitur: simul illa recessit,
Dilabi cunctos videas, sed gloria veræ

Vir-

Virtutis solida est, positóque manebit honore:
Nec solus, sapiens aut incomitatus abibit:
Et cùm solus erit, secum tamen ipse loquetur,
Nec valde socios, alienáque verba requiret.
Cur verò metuat, qui nullum intenderit vlli
Antè metũ, nullos hominúmve offenderit vnquã?
Præterea clarum factis & nomine notum
Relligio est pulsare virum, licet exulet vrbe,
Et dulci patria. damnati os ferre superbum
Non potuit Mariíque micantia lumina Cimber.
Sylla tot occisis in bello ciuibus ibat
Securus, medióque foro, mediámque per vrbem.
Possum multa referre bonorum, etiámque malorum
Nomina: quos alio maiestas sola sine vllo est
Præsidio tutata senes. at sanguine si quis
Abstinet ipse manus, & nulli vnquam fuit author,
Causáque lugubris sumendæ in funere vestis:
Ille potest vacuo & deserto solus in agro
Ire viam, placidos vel in vmbra carpere somnos
Abducti nemoris. multos ego strenuus annos
Multa tuli bellóque & pace, nec vllius vnquam
Arma, simultates, inimicitiásque refugi,
Dum genti prodesse meæ, regíque putarem.
Iudicia, & veteres regni defendere leges
Ausus sum pro iure meo: quos ipse tuebar,
Ii sese opposuere mihi. decesserat omnis
Laudis amor timidis, nec libertatis honestæ
Seruitio assuetis erat vlla in pectore cura.
Sic inter rixásque togæ, luctatus & inter

Arma viróſque, propinquus ſæpe periclo,
Compoſita tandem ſecurus pace quieui.
Poſt aliquot menſes cùm priſtina deinde poteſtas,
Et his imperij mihi reddita, vt antè, fuiſſet,
Quando vlli eſt à me nocitum, cuiná nve relata eſt
Gratia: iure meos hoſtes cùm poſſe viderer
Vlciſci? neque mens melior tamen, aut fuit illis
Æquior: & nunquam pòſt ceſſauere vel atris
Inſidiis mecum, aut bello contendere aperto:
Donec præcipitem ſpecula & ſtatione mouerent,
Cui me rex multis præfecerat antè diebus.
Ceſſi, & præſidia intra me priuata recepi.
Nunc me villa tenet nullo circundata muro,
Non foſſis, non aggeribus, non tuta virorum
Præſidiis. Stat noſtra Deo ſpes omnis in vno.
Rex etiam nos ipſe iubet durare, bonóque
Eſſe animo: veríque haud parua oſtendit amoris
Signa mihi, præbétque cibum victúmque benignè
Abſenti, & quæcunque ferebam commoda præſens.
Sic me dimiſſum non pœnitet huius ab aula
Exilij. quis enim locus eſt iucundior vlli,
Quàm ſua cuíq; domus? verũ dolet illud & angit,
Abſentem non poſſe meis hoc tempore fungi
Officiis: regíque operam præbere fidelem:
Non poſſe ardentis patriæ reſtinguere flammas.
Ergo nemo meam ſortem miſerabitur vllo
Priuato proprióque malo, noſtrámque dolebit
Nemo vicem, tanquam ſolio prolapſus ab alto
Deciderim. miſerum ærumnis communibus eſſe

Me fa-

Me fateor: nec posse suis confidere rebus
Quẽquã hominũ patriæ cupidum vel regis amãtẽ,
Euersa patria. sed quando occurrere tantis
Ipse malis nequeo, tentauique omnia frustra
Auxilia: vt quondam medicus reiectus ab ægro,
Non clausis foribus, non circunstantibus illum,
Vim faciet, sed multa deos testatus abibit.
Vtque gubernator cælique marísque peritus,
Stultus & imprudens manibus cui nauita clauum
Eripuit, cæcísque vadis illidere pergit:
Postquam multa nihil profecerit antè monendo,
Cedet, vtramque tamen fortunam ferre paratus.
Sic ego consiliis deiectus sede malignis,
Quam tenui rexíque diu cum laude bonorum,
Latronúmque odio, non diris atque nefandis
Prosequar ominibus patriam, potiúsque precabor
Omnia fausta nouis rectoribus atque magistris.
Hîc tamen interea euentus casúsque futuros
Opperiar, lætus mala tanta quòd æger & absens
Non videam. at nostras siquis deus obseret aures,
Hoc quoque me viuo miserum minus esse putarim.

AD BARTH. FAIVM Inquisitionum fori Præsidem.

SPERABAM, *dilecte mihi, Septembribus horis*
Hîc aliquot te posse dies traducere mecum,
Officiis, operísque solutum: at tristia bella
Inuidere tibi requiem, mihi gaudia, læto

Iam præcepta animo. nec dum tamen excidit omnis
Spes, seu vitiferi colles, & prata Giusi,
Seu riguum veniam paßim manantibus vndis
Valle gradum: breuis est vtroque excursus ab vrbe.
Me grauidæ nimium tardantia tempora natæ
His tenuere locis, cùm iam discedere vellem.
Cætera si videas, nihil vna vite mouere
Excepta. quid enim post tonsa noualia latè
Belsia, nudus ager, sine silua, fontibus, herbis,
Ferre potest oculis gratum & spectabile nostris?
Inuitus fateor tot nostri incommoda fundi.
Quid faciam? Spartā legi, mihi Sparta colēda est.
Haud multò melior Curiorum, & Fabriciorum
Villa fuit, nec non eius Carthagine capta
Degere Linterni qui maluit: hanc tamen omnis
Posteritas mirata sequentum est deinde nepotum,
Erubuítque suas illi componere villas.
Vt quondam in magno frugiq; & sobria cœtu
Suspicitur matrona probo venerabilis ore,
Obiurgans tacitè luxum, moréśque solutos:
Atque aliæ tantam non ferre valentia lucem
Ora sua obuertunt, nimio confusa pudore.
Quantò parcius est, quantò prudentius olim,
Mæsa tibi constructa solo meliore, sitúque,
Ædibus & villa modicis, & non procul vrbe
Atque foro: media ipsa duos interiacet amneis,
Quà se Lingonicis delapsus leniter oris
Matrona committit potiori fluminis alueo.
Huc lassus studiorum operúmque excurris ab vrbe

Quan-

Quandocunque libet, mox inde recurris ad vrbem:
Sic nunquam satias animum subit. at mihi lasso
Ruris ad vrbem aditus non est, patriósque penates:
Quin me semper habent, & habebũt sordida rura.
Hanc mihi fata fugam suprema ætate dedere,
Exilijq; locum: tamen at cum coniuge cara
Cum genero, & nata, paruísq; nepotibus. ô tu
Accedas si fortè, mihi nil deesse putarim
Ad cumulum: veteris tam gloria pollet amici.

AD EVNDEM.

NON *quo more solẽt alij gaudere beatos, (cos:*
A quibus expectãt quãplurima cõmoda, ami
Hoc ego, docte Fai, te lætor honoribus auctum
Esse nouis (quanquam nos vtilis inter & vsus)
Verùm me magis ipsa mouet respublica, claris
Orba viris: quæ iam sperat, te vindice, primo
Restitui se posse loco, te iudice, sanctum
Virginis Astrææ cælo deducere numen.
Sedibus inuisum nostris dum bella fuere.
Non ea vis nobis, dices: non arduus Atlas
Tantam humeris possit latis fulcire ruinam.
Nolo tibi grauis esse, onus aut imponere, quantum
Ferre, Fai, nequeas: satis est, pro parte virili
Si studium conferre voles, operámque potentem.
Sunt alij (quorum melius mihi parcere visum
Nominibus) pulchro huic operi qui protinus addẽt

Se socios: nec si in paucis antiqua resedit
Virtus conspicitúrque viris, ideo minus illis
Audendúmque tibi: nulla vnquam tam fuit ætas
Felix atque beata, bonorum vt largius vber
Funderet: illa tibi pridem iam debita natóque
Ornamenta tuo, Deus hæc in tempore pacis
Distulit haud temerè, vt pacem cuius fuit author
Ille, colas, & quæ nobis Rex otia fecit.
Namque tuis nullus bello locus artibus: omnes
Vi repetunt sua, vi rapiunt aliena, soluti
Diuûm hominúmq; metu, & vana formidine legũ.
Tum fora clusa silent, tunc & præconia cessant:
Exerta miles dextra, strictúmque superbè
Intentans gladium. Hic faciet: nisi feceris, inquit:
Aut statuit quicquid libitum est ex cõmodo, & vsu
Ipse suo, seséque gerit pro iudice victor.
Coràm vrbana metu pubes, & rustica mussat.
Tum stabulantur equi tectis, quibus antè solebant
Institui iuuenes, pulsis ex vrbe magistris.
Non præfectura meritis, non dantur honores.
Omnia sunt pretio venalia: rarus in aula,
Rarus in vrbe aditus virtuti: nec tamen ausim
Affinem huic culpæ Regem, vel regis amicos
Dicere, non alios quibus est Respublica curæ,
Quorum iampridem studiũ & mihi nota voluntas.
Armorũ hæc sunt, non hominũ, queis nullius obstet
Vis vlla ingenij, robur neque pectoris vllum:
Tantum ægris addunt mortalibus arma timorem.
Ipse ego dum clauum tenui, me fluctibus atris

Iacta-

Iactatum ferri maria in diuersa videbam.
Quid facerem? semel vt prouecta est nauis in altũ,
Difficile est regere, & quouis intendere cursum,
Non magis in medio quàm si consistere lapsu,
Aut regredi coneris. inexaturabile bellum est, "
Faucibus horrendis latísque, voracius omni "
Gurgite. tam fœdam non Crassi diuitis aurum "
Expleat ingluuiem, non Persica gaza, nec omnes
Quas Tagus aurifluas vehit, aut Pactolus arenas,
Effossis quicquid legitur vel vbique metallis.
Atque illi in tanto grata est lasciuia luxu:
Gaudet enim potius malè partis, semper honesta
Militiæ veteris postponens commoda lucris.
Nam manibus quæcunque suis pedibúsq; superbis
Contigit, aut ventri non suppeditauit auaro,
Polluit, effundit, vel proterit omnia, tanquam
Nil reliquum prorsus miseris velit esse colonis.
Tale domus Ditis, tàmque exitiabile monstrũ
Regibus & populis aliud non extulit vllum,
Quanuis multa lues hominum det corpora letho,
Multa fames, aliæque malorum mille figuræ:
Omnia quæ collata vni leuia esse videntur.
Hæc tibi pars minima est belli descripta laborũ,
Cuius inhumano quisquis capietur amore,
Idem erit & patriæ & diuini numinis hostis:
Nec multum amisso aut spoliato rege dolebit,
Nec feret indignè violari templa Deorum.
Multò plura oculis atque auribus hausimus ipsi
Cultores agri longè latéque patentis:

Quæ mihi, quæque tibi renouent memorata dolorẽ,
Omnibus & pacis cupidis, & amantibus oti.
Bellum ergo sapientis erit vitare, nec vnquam
Sanguinea capere arma manu, nisi fortè necesse est.
Capta modum nec habent, nec maiestate reguntur
Principis, imperióve Ducum: parere recusant
Legibus, & placidæ sese submittere paci.
Quæ cùm tot soleant plagas imponere regnis,
Nec ratione vlla possint, nec lege domari,
Et neque iudiciis (quorũ laus maxima vestra est)
Oremus superos quam mentem, quémque dedere
Regi animum nuper faciendæ pacis, eundem
Esse velint longos seruandæ in pace per annos:
Vt sit iudiciis & legibus æqua potestas,
Vt sit cultus honósque Deo suus, omnis & vni
Seruiat æternùm conspirans Gallia Regi.

De obitu IAC. FABRI.

ERGO *tam prope me & sine me decessit amicus*
Æqualísq; meus, mihi primis notus ab annis,
Ille Faber: qui me penitus meáque intima norat
Consilia, illius noram omnia & ipse vicissim,
Qui tanquam fratres gemini duo viximus vnà
Ætatem iunctis animis paribúsque, nec vlla
Re nobis vnquam, nullo vnquam gratia dicto
Dissiluit concussa, bonísque malísq; fideles
Temporibus socij fortunam duximus vnam
Commu-

Communémque, mihi quæcunque vel obtigit illi.
Tempus erat vetulis summè quo suauis amicis
Fructus amicitiæ solet esse: tenebat in aula
Regis vterque gradum atq; locum securus honestũ.
Hîc reliquum exigere & spatium traducere vitæ
Iam certos, patriæ tempestas horrida longè
Dispulit: atque aliò diuersos ire subegit.
Naufragium patriæ mœsti conspeximus ambo,
Cùm nostrum armorum cupidis non antè placeret
Consilium, tristíque arderent omnia bello.
Ille quidem infestis à ciuibus & malè gratis
Multa senex indigna tulit: me sors quoque nostra,
Aut fatum patriæ solum hos eiecit in agros.
Est tandem superûm dono pax reddita terris,
Sera licet. nec verò illi posuere feroces
Infensósq; animos: quin bella extincta nouare
Criminibus cepere nouis. non defuit illi
Integra, nulliúsque mali mens conscia facti.
Ipse egit causámque suam, causámque suorum
Vidus: namque domus facta est rea tota Fabrorũ:
Vidus prima togæ sublimis gloria, Vidus
Cui patruus natura, animo pater vsque fuisti
Mi Faber, hunc speramus vestræ, columẽ fore gẽtis.
Coram rege ipso res acta est: iudice vicit
Causa bono melior. requies tum denique Fabris
Parta videbatur (requies mortalibus vlla
Si qua foret:) sed enim rebus fortuna secundis
Inuida te longi affectum discrimine morbi.
Ausúmque hiberno nimium te credere cælo,

Perculit.ô,cur non aderam,meméíque ferebam
Obuium & aduersum! tenuissem vel prece multa,
Vel per amicitiam nostram canósque rogassem.
Sed quid ego hæc stultus memoro,quasi cura salu
Nulla minórve tua præsentibus esset amicis, (tis
Quorũ aderat melior tibi pars vel maxima,frater,
Quem tu dilexti meritò plus omnibus vnum,
Et Vidus tua cura,& fratris filius alter,
Complures & amicitia vel sanguine iuncti?
Nos culpam & causas moriendi ascribimus ægris,
Aut medicis,famulísque,aut ipsis sæpe propinquis:
Obliti quòd certus & immutabilis ordo est
Rerum,quòd præscripta homini sunt tempora vitæ:
Quæ fas corripere est,fas est producere nulli,
Seu iuuenis moritur,seu magno vir pius æuo.
Nec properè extinctus,nec serius ille videtur,
Sed iustis metam spatiis tetigisse supremam:
Solibus æstatem autumnúmque vt sæpe videmus
Maturare suos,aut tardius edere fructus.
Ille quidem moriens superauerat omnia tela
Fortunæ,inuidiam,confictáque crimina,tantùm
Me secum non esse molestè ægréque ferebat:
Incauto funesta superuenit interea mors,
Luctum mi lachrymásque ferens. ego fata superstes
Expecto mea,tam caro priuatus amico.
Tu mihi nunc felix demúmque videre beatus,
Quòd prius optatam requiem portúmque subisti,
Quàm mala cõspiceres,nobis quæ maxima restant:
Quæ vereor ne sint grauiora prioribus illis,

Antè

Aniè nihil cernens profectum in corpore nostro
Verberibus plagísque, & nondum irata deorum
Numina vindictæ finem fecisse modúmque.
I præ anima, i præ sancta, sequar te protinus ipse,
Vna vtinam regio capiat locus vnus & ambos:
Defunctis eadem maneat, quæ gratia viuis
Ambobus fuerat, nullo mutabilis æuo,
Si quis præteriti modò sensus amoris in vmbris.

AD ANNAM ÆSTENSEM.

ANNA, *mihi natis hæc de tribus vna superstes*
Viuit adhuc, viuítque tuo seruata recenti
Munere, dum tota cædes flagraret in vrbe:
Præterea nec spes occurreret vlla salutis.
Hanc natam, patri quæ semper & omnibus horis
Adsidet, infirmámque regit cum matre senectam,
Aspicio nunquam, aspicio, sine pectore grato
Et memori laudísque tuæ, laudísque tuorum.
Tu plures animas seruasti nuper in vna:
Illam ipsam, atq; nouem pueros, & vtrumq; parẽtẽ.
Vnius in vita, vitam debere fatemur
Omnes: credimus esse tuum quòd viuimus omnes.
Illa mihi curam studiúmque iacentis & ægræ
(Multos namque dies ægram iacuisse ferebant)
Narrauit, ne quis percussor fortè subiret
Interiora domus, ne quis se fortè latentem
Extraheret (nec enim rabies tum sæua pepercit

Matribus: infantes etiam dicuntur in amnem
Præcipitem mersi.) dein cùm furor ille quieuit,
Paulatim & rabies vulgi temeraria cessit,
Præsidiis media positis regione viarum,
Ipsa vt vicinæ narrauit limine portæ
Mille manus emissa inter gladiósque virorum,
Cognita cùm nulli rheda veheretur operta,
Vna tuæ comitum vulgò tum credita matris.
Sic rediens patrémque metu curáque leuauit.
Quis Deus hũc animũ tibi virgo, quis hãc tibi mẽ-
Spiritus immisit? Deus est Deus, Anna marita (tẽ
Qui tibi cor pupugit, quod fecerat antè puellæ.
Quis Deus etsi hodie vobis est fabula, ne tu
Néve alij pergant aliam confingere causam.
Nam memini, dum te Ferraria dulcis alebat,
Non solùm te forma alias anteire puellas:
Verùm etiam matres ipsas pietate virósque
Omneis, ex illo est tua tempore maxima nobis
Gloria, cuius vix vmbram Ferraria vidit.
Nos illa fruimur solida, longúmque fruemur,
Dis ita si visum est superis, si vota precésque
Nostras accipient æqua pia numina mente.
Scilicet illius est merces hæc ampla laboris,
Quẽ sumptũ antè mihi viginti & quattuor annos
Ipsa soles iactare, nimis nulla aut tenui in re
Grata, absenti esses cùm virgo sponsa marito,
Ipse tui curam gererem, rerúmque tuarum,
Ascitus pactis dotalibus author & auspex.
Quanquam nec labor ille fuit, sed primus honoris

Tum gradus à te, póstque tuis mihi stratus ad illa
Quæ deinceps nobis rex & regina dedere
Maxima, dum nos vulgò homines florere putabāt.
Nullum adeò magno & regali in pectore frustra
Semen amicitiæ iacitur: cum fœnore iacta "
Summa redit. redeunt generoso ex semine fructus "
Multiplices variíque. ô, si tua libera quondam "
Quæ fuerat tibi mens intacta integra puellæ, "
Nulla re, nulla vi aliò detorta fuisset,
Quàm minus aut hodie respublica nostra laboret,
Aut ego, quàm sint nostræ hodie meliore loco res.
Plurima dißimulanda tibi, simulanda fuere
Plurima tam variis in vultibus ingeniísque
Conuenientum hominum ex omni regione locorum.
Quæ nunquam patiare tuæ, si sponte sin aula
Viuas, nulli addicta viro, nullísque potentum
Imperiis, sed quæ in mediis consistere nauis
Fluctibus vlla potest, rapidísque obsistere ventis?
Atque ego, cùm premerer stimulis, iráque tuorum
Immerita, quos tum colui, tum semper amaui,
Te nunquam iratam, consanguineiq́; doloris
Participem sensi. quid si tua regia virtus
Illorum potuit sensus & flectere corda,
Immò & placatos & reddidit (vt prius) æquos?
Cuius multa rei videor cognoscere signa.
Nunc expertus opem (fore quod vix ipse putaui)
Auxiliúmque tuum tristi hoc in tempore nostro,
Expertus vita in generi, nataq́; salute:
Agnosco veræ te relligionis alumnam:

Agnosco magni prognatam stirpe Loisi
Regis, cui se ausit componere nemo priorum
Iustitia, probitate, fide, pietate vel armis.
A quo progenies regum pulcherrima nobis,
Perpetuos regno, terrísque datura nepotes:
Mi pacem, veniámque meis, dum vita manebit.

AD MARGARITAM
Sabaudiæ Ducem.

OBLECTARE *meis te versibus antè solebas,*
Quàm forti despónsa viro regina fuisses:
Nuptæ alij placuere ioci: mox filius omnis
Maternas sese curas conuertit ad vnum.
O, mihi si liceat festiui scribere formam
Et vultum pueri: quot basia vtrique parentum
Complexúsque dedit, quot rettulit ille vicißim.
Tum septem postquam iam grandior attigit annos,
Qui decor enituit pueri maternus in ore,
Quíque vigor patrius diffusus corpore toto,
Instar iamque viri proauos referentis imago.
O mihi si liceat iuuenis res condere gestas,
Virtutem liceat belliq; domíque futuram,
Seruatos ciues, partósque ex hoste triumphos:
Quæque alia haud falsus præsenti ex indole vates
Conijcio, totum fama celebranda per orbem.
Sed labor egregios exerceat iste poetas,
Nobis est vetitum tantam contingere laudem,

Et tan-

Et tantum regina decus. nam cætera abundè
Ut mihi ſuppeterent, animum tamen abſtulit ætas
Quæ fuerat, cœpi iam cùm tibi cognitus eſſe.
Te quoque pòſt nobis erepta amiſimus omnem
Lætitiam, & ſtudium ſcribendi abiecimus omne,
Impia dum miſeros agitat diſcordia ciues
Mutuum in exitium & patriæ miſerabile funus.
Triſtior inde fuit noſter diſceſſus ab aula,
Triſtis ob antiquum reginæ & regis amorem:
Cætera penè etiam lætabilis & ſine cura
Aut deſiderio. quid enim plorémve relictum,
Aut cur non placeat laſſo mage ruſtica vità
Decrepitóq; ſeni? non tu poſt mille labores,
Aut poſt iurgia mille labantem quæ recreares
Firmaréſq; animum præſens regina fuiſti:
Scis, & te meminiſſe puto, me publica ſemper
Omnia conſueuiſſe tuo deponere ſemper
In gremio atque ſinu, dubiiſque expoſcere rebus
Conſilium: priuata etiam collapſa, manu ſunt
Sæpe tua meliore repoſta ſtatúque locóque:
Et mea ſæpe domus ſine te labefacta fuiſſet.
Quæ mihi cùm deſint hodie ſolatia, non eſt
Cur in cœtu hominum cupiam, cur viuere in aula.
Nunc adeò ſummis defunctus honoribus ipſa
In patria, mox inuidiæ corroſus amaris
Morſibus, atque odio procerum vexatus acerbo,
Qui me ſtante, ipſi nec ſeſe ſtare putarunt
Poſſe, nec antiquum hoc patriúmque euertere regnũ:
Viuo tamen ſolo vitam Laërtis in agro,

Delitias animo contemnens vrbis & aulæ,
Ambitione procul, quæ me rapere antè solebat:
Exul, at exilio non turpi, non inhonesto,
Sed quali populus quondam memoratur Athenis
Vsus in egregios, & claro nomine ciues.
Quorum virtutem eximiam cùm ferre tuendo
Non posset, vel opes nimias, aut denique quidquam
Rarum atque excellens, & non æquabile plebi,
Commigrare aliò, & discedere ab vrbe iubebat:
Non illos pœnæ causa culpæve luendæ,
Verùm vt virtutis comitem hac ratione leuaret
Inuidiam, & nemo vel in vrbe excelleret vnus.
Talis Aristides, & qui non mœnibus vrbem
Ac patriam, sed stare viris armísque putauit.
Nã quid Smyrnæũmq; senem, referámq; Metellũ,
Innumeró sque alios, virtus quos sola coegit
Exilio mutare solum, patriáque relicta
Externis sedes alias sibi quærere terris?
Nolo me inserere his: euentus cui tamen idem,
Aut par penè fuit: nisi quod tolerabilior sors
Est mea, qui patria non sum discedere iussus,
Tantùm me aspectu atque oculis remouere potentũ:
Cuíque domi licitúmque meis est degere villis.
Ipse mihi rex æquus erat, iam tum licet æui
Immaturus: & ipse hodie nos tempore ab illo
Rex alit absentes: nos pascit & vbere largo.
Vt dominus præbet seruis alimenta benignè,
Emeritis canibus, vel equis operúmque solutis,
Gratus & officij atque operæ memor ille prioris:

Quanuis

Quamuis nulla sibi ferè commoda speret ab illis.
Quæ res exemplo est miseræ tamen atque repulsæ
Virtuti, nec parua bonis à regibus esse
Præmia, nec reges simulatis semper amicis
Credere, quædam ipsos melius decernere secum.
Hæc mea sors aliis miserabilis esse videtur;
Inuidiosa aliis; etiam mihi penè beata,
(Si quicquam hic dicíve potest, aut esse beatum)
Namque mea in tanto quando vel inutilis æuo
Est opera, & patriam non re, possúmve iuuare
Consilio, siue illa mei pertæsa, nouorum
Gaudet amicitia iuuenum: quis honestior istis
Optari potuit secessus & aptior annis?
Incolumi fama & censu, non & procul aula,
Non procul vrbe, meis bellè satis ædificatis
In villis habito cara cum coniuge, cúmque
Et nata & genero, & numerosa prole nepotum;
Est bona librorum mihi copia, scribo legóq;,
Aut aliquid semper meditor: ludíq; iocíque
Stat ratio: nullúsque dies mihi transit inanis.
Sed tantis mala me vicinia non sinit vti
Illa bonis: vitámque meam, meáque otia turbat.
Aut quæ sors hominum in terris non plena laborũ,
Inuidiæque? etiam misero miser inuidet, exul
Exulibúsq; profugísq;: nec vlli hominũ Deus vnquã
Gaudia pura dedit non mixta doloribus vllis.
Haud facilè interea, multis licet vndiq; septus
Præsidijs, motus potui vitare furentis,
Horrendum, populi, vel agrestis tela iuuentæ.

Filia Parrisiam casu quæ venerat vrbem,
Imprudens subitis oppressa tumultibus, Anna est
Æstensis seruata fide. nam sexus & ætas
Nulli præsidio fuit in discrimine tanto.
Longum sit memorare quibus me ignobile vulgus
Contudit affixítque malis, vt prædia nostra
Diripuit, captósque adduxit rure colonos.
Quidam etiam longo desertas tempore lites,
Retulit ad sedem & solium Prætoris iniqui.
Tum verò nec erat, magno quod sæpe tumultu,
Iustitium: sed quid Prætor tum debuit esse
Vindex flagitij & sceleris, scelus ipse iuuabat:
Et nisi præsidium, nisi regis & arma timerent,
Forsitan illa dies nobis suprema fuisset.
Ipsa meæ curam cepit Regina salutis,
Sponte sua lectos equitum regina suorum
Præsidio nobis nostra vsque ad prædia misit.
Quos tu non reges, quos & tum regis amicos
Supplicibus verbis non tunc regina rogasti?
Quanquam aberas longo spatio diuisa locorum,
Nulla mihi tua defuit vnquam gratia, nullum
Auxilium, sine te fractúsque humilísque iacerem,
Aut me pallida mors habeat tellure repostum.
Hactenus hæc, quando melius tu singula nosti
Scriptis, aut sermone aliorum, aut denique fama.
Nunc est agricolis, nunc est habitantibus vrbes
Plena quies. fruimur securi vxoribus omnes
Et natis, fruimúrq; bonorum fructibus, alta in
Pace velut: si quid securum perpetuúmque

In

In terris, & si qua fides mortalibus vlla est.
Ne tamen iccircò nos otia carpere læta
Ignauámque puta, vel inertem degere vitam:
Nunc cælos rapio, non quo tentasse gigantes
More ferunt, sed qua docuit ratione viáque
Christus, dum vitam in terris ageret: sequor illa
Serò mihi calcata Dei vestigia segnis
Discipulúsque senex. sed qui venere suprema
Sæpe die, nihilo tamen ij cepere minora
Præmia: dissimilísque labos æquatus vtrísque est.
Nec ratio quærenda tibi, cùm iniuria fiat
Nulla, feras certo mercedem fœdere pactam,
Si plus ille tulit, vel partis venit ad æquas
Qui seruisse minus, minus aut meruisse videtur.
Nemo suis meritis aditum sibi fecit olympo,
Quamuis ille pius, quamuis sine crimine vixit:
Nemo sibi dux ipse viæ super astra ferentis:
Ipsa regítque trahítque Dei nos gratia cælo.
Donũ hoc omne Dei est, qui pridem ante omnia legit
Sæcula, quos regni socios cælestis haberet.
Atque vtinam mundo sim tanquam mortuus, vni
Viuam, respirémque Deo: meditérque futuram
In cælis vitam, vitæ præsentis in vmbra,
Oblitus veterum studiorum, & totus in vna
Verser lege Dei, Musas citharámque sonantem
Abyciam, & tristi commutem gaudia luctu.
Hic mihi certus erat, nostrísque aptissimus annis
Temporibúsq; animus: cũ Albena tui gregis vnus
Antiquo incensam studio te nostra legendi

Narrauit, valde cupere & quid nunc ego possem,
Nosse etiam quantum de nobis hauserit ætas:
Num canis aliquid, gestis & honoribus antè
Dignũ aliquid scribam, an mores animúmq; priorẽ
Mutarim cum pelle, pilis, tristíque senecta.
Me regina tibi fateor nil posse negare:
Quid possim aut valeam melius me nemo putabit.
Dicam quod Lycios grauius poscente tributum
Bruto respondisse ferunt: fac, Brute, quotannis
Bis segetes fructum referant, bis floreat æstas:
Tum verò duplices decumas nos pendere coge,
Et duplex numerare tuis quæstoribus aurum.
Sic tu redde mihi mea gaudia, redde iuuentam,
Præteritas animi vires calidúmque vigorem
Redde, mora in nobis erit vsquam nulla, libenter
Quin tibi & exoluam pleno quod poscis aceruo.
Verùm id si præstare negas & reddere posse,
Quis dabit exuta serpentum vt more senecta
Eniteam, folia aut amissáq; poma resumam
Arboribus similis, medicáve recoctus vt arte
Infelix senium iuuenili corpore mutem?
Hoc si nulla potest dare vis humana petenti,
Ecquid erit quonam pactóve hoc liberer ære?
Versuram faciam. sed te neque furta latere
Nostra diu poterunt, & tu mage nostra requiris.
Namque domi tibi nec vates, nec carmina desunt,
Inque tuas laudes Europa effunditur omnis.
Restat vt ære meo, quamuis ego pauper inópsque,
Immensum atque ingens dissoluam hoc æs alienum.

Durum

Durum opus atque nouum nobis, plenúmq; pericli,
Ne mihi fama prior iuuenili parta labore
Concidat ambitione noua, laudémque peracti
Temporibus extremo deformem turpiter actu.
Dicitur à natis in ius venisse vocatus
(Indignum dictu) magna iam ætate Sophocles,
Vt tandem rebus discederet ille gerendis,
Cederet integro pueris florentibus æuo.
Crimen erat nullum, ficta est amentia patris,
Cuius longa nimis premeret custodia natos.
At non ille senex certos producere testes,
Et causam ancipitem consueto iure tueri,
Ipse potens animi: tantùm mirabile carmen
Antè recens à se scriptum spectante corona
Protulit, hoc me rogans factum à demente putarent.
Astantum magno recitata tragœdia plausu est:
Missus iudicióque reus, libérque recessit.
Hoc documento erit egregios confidere vates
Versibus, obscuros contrà sua prodere cautè:
Sperata ne ignominiam pro laude reportent.
Hei mihi quàm vereor ne sors contraria cedat,
Iudicióque meo peream, & ne pœniteat me
Exeruisse caput, cochleæ aut testudinis instar.
Agnosco nihil in genere hoc me posse, nec vnquam
Vel minimum potuisse, etiam tum cùm fuit ætas,
Ingenio faciléque meo fauere Camœnæ:
Tu quodcunque fuit, nobis regina dedisti.
Nam bona pars hominū cernens tibi nostra probari,
Iudicium est amplexa tuum nec carmine lecto.

Ecquis enim virtuti ausit se opponere tantæ?
Cherilus vt, magni staret nisi nomine regis,
Nũquam oculos hominũ, nunquã audeat ora subire,
Fac nos fac potuisse aliquid, tamen abstulit ætas
Quod fuit, ærumnæ, morbi, variiq; labores,
Et tua, quæ peior nobis absentia morte.
Ergo perpetui satius nos ferre silenti
Legem, ne tibi sim regina tuísque molestus
Auribus: ipse meæ retegam ne damna senectæ.
Forsan & vi plena siquis gustauerit vrna
Vinum acidum aut male olens, de testa sumere eadẽ
Nunquam animum inducat: sic tu cùm legeris ista,
Restingues desiderium pòst nostra legendi,
Meíque onere hoc magno scribendi plura leuabis.

AD BARTH. FAIVM.

NOlim me pigrum, aut fugientem fortè laboris
Scribendi officium prætermisisse putari:
Sed comes assiduus, grauis extremaque senectæ
Morbus, ab omni alia cogit me absistere cura.
Vt valeat vates, hilaris tamen & nisi læto
Ingenio fuerit, nec respondere priori,
Nec poterit scribens prior ipsa lacessere quenquam.
Hæc tamen increpitans, tardam nimiúmq; morantẽ
Fallere si possim pituitam, carmina scripsi
Qualiacunq; tibi, nostris ignoscere nugis

Qui

Qui potes, & stomachi iustos compescere motus.
Nunc ad te venio, quem durúmne & sine sensu,
An potius dicam sapientem? Hortensius olim
Est habitus sapiens, qui nulli interfuit vnquam
Ciuili bello: longè sapientior es tu
Quem non ipsa mouent ciuilis tempora belli:
Nec quaeris studiò concursans compita circum,
Ecquis Aquitanis venit modò nuntius oris?
Et de Germanis quae fama? Dupontius haesit
Ad ripas Araris, superato an transiit amne?
Haec praeteruehéris regum deliria forti
Erectóque animo, consuetáque munera semper
Matutinus obis vespertinúsq; nec vnquam
Officio prior vlla tuo potiórve tibi res.
Stultum est alterius mandata capessere curae, "
Fastidire suae fidei concredita: quaeque "
Antè recepisset Themidis iuratus ad aram.
Haec tu námq; Fai, sapienter, vt omnia: non quo
More alij vestra multi iactantur in vrbe,
Quos videas magis atq; magis noua munera semper
Appetere: atq; animũ circum omnes ferre per artes
Incertum ignarúmq; sui. Spartae satis aequus
Nemo suae oblatum retinet constanter amorem:
Quin simul optatam potuit contingere sedem,
Continuò cupit alterius succedere sorti.
Ast alii, magnas quae maxima turba per vrbes,
Tanquam in concilio regum fuerintque deorum,
Ridicula & summis de rebus inania quaedam
Effari in mediis hominum conuentibus audent

Ore supercilióque graui. rediisse Catones,
Fabriciósque putes, tanta grauitate queruntur
Communem arbitrio & nutu non ire suo rem:
Non belli, non se pacis praescribere leges:
Tum claros homines acri proscindere lingua,
Arbitriúmq; sibi maiorum poscere rerum,
Parcere non regum famulis, non regibus ipsis.
Quinetiam laqueos, & falsam relligionem
Iniiciunt animis, vt qui responsa petebant
Ementita, prius corrupta vatis ab ore.
Est qui non veritus superos asciscere testes.
Quorum sacra gerit: mutata in veste sacerdos
Saeuus ad arma vocat populum, mox nomina profert
Designatorum ad caedem perscripta libello:
Et nisi vis plebem diuina coerceat, omni
In regione fluant humano sanguine riui.
Tantus amor caedis, vindictae tanta cupido.
Scilicet illa Dei vobis praecepta reliquit
Filius. haec suprema suos scandentis Olympum
Vox fuit ad comites vt non credentibus, vltro
Vim facerent, armísq; sibi ferróq; pararent
Imperium, non sic Paulus, & omne profectum
A Christo tercentum annis voluentibus agmen:
Persuadere fuit proprium, non cogere nostris
Semper, & oblatum constanter adire periclum.
At vim propulsare manu non vsque licebat
Vix etiam vitare fuga. quid? inulta piorum
Mors erit: aut impunè ferent tot densa tyranni
Funera? quinimò grauior mox poena sequetur.

Aspicit

Aspicit omnipotens cælo Deus,& sedet vltor
Tantorum scelerum: Nostra est iniuria, dixit,
Et dolor hic meus est, vindictam hanc ipse recepi.
Nequicquam pacem nobis præceperit ille,
Accepiisq; vicem benefacta rependere damnis,
Diligere infensos,& qui nos oderit, illum
Non odisse, sed incolumem saluúmq; tueri.
At nos authores vitiorum adiungere diuos,
Et propriæ cupimus pietatem obtendere culpæ.
Nos regis, patriæ, atq; Dei simulamus amorem,
Iniußiq; operas domino damus: vt patris olim
Irati seruus properet si occidere natos,
Eripiat veniæque locum tempúsq; parenti
Spem natis adimat vitæ melioris ad hostem
Currimus infesti, atque omnis mora longa videtur.
Multa prius peccet natus mihi, peccet amicus
Quàm gladium stringam, nisi sim furiosus vt Aiax.
Hæc me dulcis amor patriæ plorare coegit,
Regis amor dulcis, quem nunc (miserabile visu)
Paucorum ambitio regnis expellit auitis
Immeritum. cadit infelix ciuilibus armis
Gallia victa suis, quam nulli excindere reges
Vicini, quondam nulli potuere coloni.
Tu clarus studiis, tu magna notus in vrbe
Officiis potes has animo depellere curas
Congressu assiduo,& leni sermone clientum,
Qui te circunstant, deducunt atque reducunt,
Damnáque priuatis solari publica rebus.

AD EVNDEM.

NEc victus iaceo, quamuis erepta malorum est
Vi nobis hominũ respublica. nec quod inertes
Ignauique solent, prima antè pericula cessi,
Consiliúmq; fugæ dubio in discrimine cepi:
Sustinui quantos nostri perferre labores
Vix humeri poterant, nec vitæ animæq; peperci,
Dum patriæ prodesse meæ, prodesséq; regi
Spes fuit, auxiliis desertus ab omnibus, ipso
Rege & regina nihil ausis tendere contrà,
Discessi, patriæ sortem miseratus iniquam.
Nunc aliud curo, studia intermissa, senectæ
Subsidium, & paruos, mea dulcia pignora, natos.
Curo etiam, quas Aula negoti plena vetabat,
Ruris opes nostri, quæ nũc mihi regna vidẽtur (est.
Maxima, si stabile & proprium quid ciuibus vsquã
Spero etiam, quando locus est hoc tempore nullus
Consiliis, aliquem demissum huc adfore cælo,
Qui valida mala tanta manu compescat, & armis
Relliquias seruet, regémq; in sceptra reponat.
O, mihi tunc veniat non iniucunda seni mors,
Regibus antiquis sua reddita regna tuenti,
Atq; meos ciues in libertate manentes.
Quàm mallem, virésq; suas mortalibus ægris,
Et sanctum numen sine vi monstraret & armis,
Hunc Deus & rerum placidè conuerteret orbem
Pacatis animis sua quique in tecta redirent,

Nos

Nos sinerent nostris regnare in finibus, ipsi
Contenti regnare suis: sed dira cupido
Regnorum antiquos fines confundit, & vltrà
Progreditur. nullus fidei, nullúsque pudori
Est locus: vtilitas sæuos agit vna tyrannos.
Magna quidem multis præclarè gloria factis
Venerat huic nostro regi, meritísque suorum.
Sol etenim reliquis præfulget vt aureus astris,
Sic alios reges præcessit Francus honore.
Fecere ambiguum, nemo quod fecerat antè,
Hoc puero. nam visa dolis & fraudibus ætas
Opportuna: etiam corrupti regis amici.
Audax tum Romana cohors collecta Tridenti,
Exemplo sancire nouo ius cœpit iniquum:
Parte alia Belgas Romanus Episcopus antè
Ascriptos sacris Remorum cœtibus vrbis
Abstulit, atque suo concessit viuere iure:
Par & Aquitanæ est iniuria facta Baionæ.
Sed quid ego hæc paucis consector singula verbis,
Cùm regnum, leges, & iura vir opprimat vnus
Imperio, regémque sibi subiecerit vnus?
Interea fines, alienáque regna paternis
Artibus vsurpata, iugum intolerabile seruis,
Ferre docet. nam qua freti spe ferre recusent
Imperium, amisso communi gentis & orbis
Præsidio? non tu hæc ducas Francisce ferenda,
Romanæ atque Italæ gentis fortissime vindex?
Non tu, dum tua regna bonis erecta vigebant
Consiliis, nec belli ingens mutauerat æstus.

Sic agitans mecum sedata mente futuri
Nescius, hac ne velint æterna & fixa manere
Di superi, an mutare velint quoque cætera rerum.
Me tamen ipse bonis solor præsentibus, ac qui
Longa maris spatia emensus, iam iámq; propinquat
Littoribus patriis, prorámq; aduertit arenæ.
Sic ego bisseni transgressus tempora lustri,
Nunc alias sedes, aliam iam cogito vitam,
Inque domos superas terris migrare relictis.

In reditum FRANCISCI LOTARENI Guisiorum ducis, Carmen.

ITe coronati, festiuóque agmine ciues:
Ite, nouis quam mos Regibus ire viam.
Ite Magistratus cum fascibus: ite ministri
Sacrorum: ite minor turba, Senator, Eques.
Omne forum sileat: clausæ sint vrbe tabernæ
Artificum: locus hoc nullus honore vacet.
En vobis erit ad primum, lapidémve secundum,
Obuius in niueo dux Guisianus equo:
Victor ab indomitis qui nunc redit vsq; Britannis,
Quà maris angusto cogitur vnda freto.
Multos ille armis populos, multa oppida cepit:
Gallorum fines protulit Oceano.
Quis Guinam potuisse capi, potuisse Caletum
Credat, vt aduersus stet genus omne virûm?

Ipsa

Ipsa suis opibus fidens, & Rege marito,
Hoc longè veniens spreuerat antè malum,
Arguerat variíque suos Regina timoris:
Nulla sed inuitis sat loca tuta Deis.
Aspice, nec gemmis volitat, nec splendidus auro
Captiuos hominum nec trahit ille greges.
E tantis spoliis, prædaque ingentis aceruo,
Nil tulit, hunc albo corpore præter equum.
Hunc tamen: vt quoties gradietur, nobilis huius
In patriam toties sit memor officij.
Cætera pro meritis socios diuisit in omnes,
Contentus laudis præmia ferre domum.
Ergo prætereunte viro bona dicite verba,
Et manibus plausum congeminate piis:
Atque Deos orate, sinant hunc, Principe nostro
Incolumi, longos vt superesse dies.
Hoc ego nec flauos metuam rectorè Britannos,
Nec Batauæ gentis Vangionúmque minas:
Sperem etiam magni superato flumine Rheni,
Lilia Pannonico fixa videre solo.
Talibus incœptis moliri, Errice, decebat
Regna tibi fatis debita, spémque nurus:
Imperiúmque tuum media regione subacta,
Extremis hominum continuare Scotis.

De ponte Gardonis.

ADmirandi antiqua operis monimenta, viator
Suſpicis, auctorem preßit iniqua dies:
At tu dignus eras vltrà producere famam,
Dignus eras operi vel ſupereſſe tuo.

PETRI

PETRI CASTELLANI Aureliorum Episcopi, qui inter concionandum defecit ac obiit: Tumulus.

SI pulchrum eſt ducibus pugnando occumbere mortem:
Pontifici pulchrum debet ſanctúmq; videri,
Sic laterum nixúq; omni contendere vocis,
Vt vires media facientem verba corona
Deficiant, ſudóq; fatiſcat lingua palato.
Ac quondam fortis qui vicit Olympia miles,
Rettulit & multas victor certamine palmas:
Et quem nulla viri virtus perfregerat antè,
Sternitur ille ſiti tandem confectus & æſtu.
Diſcite Paſtores, ô, veſtro munere fungi,
Commiſſos curare greges, & denique nullum
Seruandi cauſa pecoris vitare dolorem:
Nec dubitare animam multis pro millibus vnam
Conſecrare Deo, ac meliori reddere vitæ.

HORATII FARNESII.

ET Venus, & Mauors, Romani ſcilicet ambo
Authores generis, diuiſam tempore longo
Hectoris Æneæq; domum coniungere rurſus

Aggreßi, poßent decori ſi reddere primo
Vrbis relliquias, antiquæ rudera Romæ,
Hæc non inuita Iunone in fœdera iurant:
Vt Francis Itali permiſti ſanguine, eoſdem
Perpetuò reges habeant, eadem arma ſequantur.
Nubit formoſo Veneris Diana nepoti,
Non dea venatrix, at magni filia Regis
Errici. ſed non ea gaudia longa fuere.
Mulciber inuidit: puerúmq; vt cæde recenti
Gaudentem, pulſóq; ſuperbum viderat hoſte,
Mortali Deus ipſe pedem conferre nec auſus:
Fulmineam, cæca tectus caligine nubis,
Torquet agẽs pariter cum nitro & ſulphure glandẽ:
Qua puer, & miſeræ cecidit ſpes maxima Romæ.

FR. LOTHARINGII ducis Guiſij.

HVnc belli rabies, ciuilis & abſtulit æſtus,
Dignum poſt tantos fato meliore triumphos,
Dignum qui nobis venturis eſſet in annis
Præſidio contra Francorum nominis hoſtes
Perpetuos. At tu mea dormis Gallia, nec tot
Orba viris ducibúſq; domeſtica vulnera ſentis,
Aemula nec regum circunſpicis arma potentum.

IAC. BVRDINI Regis Secretarij.

HIc turbas inter medias, aulæq; tumultus
Poſſe homines mortẽ meditari, & viuere rectẽ
Rectè

Rectè posse mori docuit: plus deniq; nobis
Profuit exemplo, quàm si vixisset in vmbra
Desertísque locis, Cılicum contentus amictu,
Vtilis ipse sibi fortaßis, inutilis orbi.

Eiusdem.

HVnc Deus ætatis medio super æthera cursu
Abstulit, exitiũ nobis ne fortè propinquum
Adspiceret, quo nil patriæ potuisset amanti
Durius esse viro: sed te Burdine beatum,
Qui modicis opibus, summa probitate, fidéque
Vixisti, pro quo merces nunc maxima cœlo est.
Nos miseri, quibus hoc reliquũ mors tristis ademit
Principis ardentes animos, facilémq; iuuentam:
Multáq; ciuilis tollebat semina belli
Vir pius, & pacis populis ac regibus author.
Haud dubia hæc nos signa monẽt, irata deorum
Numina curam omnem nostræ posuisse salutis,
Et procul hinc nobis aliò migrasse relictis.

Io. CAPELLANI & HON. CASTELLANI Medic. Regior. Tumulus.

DIuisi patria longa regione locorum,
Præclari artifices eiusdem muneris ambo,
Dißimiles morum, discordi Regis in aula,

Exegere tamen (dictu mirabile) vitam
Litibus, inuidiaq; malo, rixáque carentem:
Communi tecto, & mensa propè semper eadem
Quo duo more solent germani vincere fratres.
Magnus vterque, rei medicaq; peritus vterque
Suprà omnes : antiqua operaq; artísque magistri
Primum adeò tenuere locum, Regísque iuuentam,
Reginaq;, Erebi reuocarunt limine porta
Sæpius, ipsi non potuere obsistere morti.
Quinimò paucis ambo occubuere diebus,
Ambo vnóque iacent tumulo. prius occidit alter
Lethifera turpíq; lue : huic mox deinde superstes
Morte sua extincti cumulauit funus amici,
Mandauítq; vno condi simul ossa sepulchro,
Vt neque mors illos seiungeret vltima rerum.
O diuinus amor, periturâq; tempore nullo
Gratia, quantum animis possunt cõtendere amãtes!
Sed fati vis maior erat. Sic omnia tandem
Tempore quæque suo in cineres mortalia verti,
Nec medicas artes prodesse authoribus ipsis.

P. MONTAVREI Aurelij Tumulus.

MVsa, vester honos, & gentis gloria nostra,
Concessit fatis, patria Montaureus exul.
O ingrata domus, tantum quæ perdere ciuem
Optasti. non ille superbum hoc nomen ab auro

Ne

Nequicquam tulerat. totus fuit aureus intus,
Aureus ingenio, doctrina, & moribus aureis.
Omneis præterea linguas, & nouerat artes,
Scribebat dignos vobis & Apolline versus.
Tantum illum talémque virum si Roma tulisset,
Aureus in summa staret Montaureus arce,
Aureus ínque foro & rostris, tota aureus vrbe:
Nos verò terras vrbésque negauimus illi,
Qui fuerat regere & terras & idoneus vrbes.
At Deus ereptum nobis super alta locauit
Sidera, perpetuas sedes, patriámq; bonorum.
Hic gladios non ille timet, non impia auari
Iudicis arbitria, & Francorum nominis hostes.
Ergo illum Musæ defunctum ornate poetam,
Et dignum tumulo defuncti inscribite carmen,
Qui vestras viuens coluit plus omnibus artes.
Conditus hoc terræ tumulo Montaureus, vrbe
Aurelia, clarísq; parentibus ortus, honores
Præcipuos viuens, & principem adeptus in omni
Laude locum: patria misere ciuilibus armis
Oppressa, profugus Sancerras venerat alto
Colle sitas: ibi dum paucis comitatus amicis
Expectat qui finis erit, quæ meta laborum,
Antè diem clausit (sic dij voluere) supremum,
Quàm daret vxori, quàm dulcibus oscula natis,
Compositásque domi placida res pace videret.

GNOMOLOGIA E SEX LIBRIS MICHAELIS HOSPIT. EXCERPTA.

Numerus paginam notat.

Mali

FINIS.